

MỤC LỤC

Chương 1: Kinh doanh tại Armenia	6
Tổng quan thị trường Armenia	6
Cơ hội thị trường	12
Chiến lược thâm nhập thị trường.....	15
Chương 2: Môi trường Kinh tế - Chính trị	16
Chính trị.....	16
Kinh tế	20
Chính sách đối ngoại của Armenia và các nước	29
Chương 3: Bán hàng và dịch vụ	31
Sử dụng đại lý hoặc nhà phân phối.....	31
Thành lập văn phòng	31
Nhượng quyền thương mại.....	33
Tiếp thị trực tiếp	34
Liên doanh/ Cấp phép.....	35
Bán hàng cho Chính phủ	36
Kênh phân phối và bán hàng	38
Chuyển phát nhanh	41
Yếu tố và kỹ thuật bán hàng	41
Thương mại điện tử	42

Xúc tiến thương mại và quảng cáo	47
Giá cả	48
Dịch vụ bán hàng/ Hỗ trợ khách hàng	49
Các dịch vụ chuyên nghiệp địa phương	49
Hạn chế bán sản phẩm và dịch vụ	49
Thẩm định chi tiết.....	49
Bảo vệ sở hữu trí tuệ của bạn	50
Chương 4: Quan hệ thương mại song phương giữa Việt Nam và Armenia	53
Quan hệ Việt Nam – Armenia	53
Tổng quan thương mại song phương giữa Việt Nam và Armenia	54
Tình hình xuất khẩu của Việt Nam sang Armenia năm 2019	57
Tình hình nhập khẩu của Việt Nam từ Armenia năm 2019	71
Các lĩnh vực xuất khẩu và đầu tư triển vọng	72
Đầu tư	98
Chương 5: Các tiêu chuẩn, quy định và hải quan	99
Rào cản thương mại.....	99
Website tham khảo thêm thông tin dành cho doanh nghiệp.....	101
Thuế nhập khẩu	102
Thuế tiêu thụ	104
Các quy định và chứng từ nhập khẩu	104
Yêu cầu ghi nhãn / ghi nhãn	105

Tạm nhập	105
Cấm và hạn chế nhập khẩu	106
Quy định hải quan.....	106
Tiêu chuẩn thương mại	107
Hiệp định thương mại.....	110
Yêu cầu cấp phép cho các dịch vụ chuyên nghiệp	110
Chương 6: Môi trường đầu tư	112
Tổng quan	112
Mở cửa và hạn chế đối với đầu tư nước ngoài	115
Hiệp định đầu tư song phương và hiệp định thuế.....	117
Hệ thống pháp lý.....	118
Chính sách công nghiệp.....	124
Quyền sở hữu và thành lập tư nhân	132
Bảo vệ quyền sở hữu	132
Lĩnh vực tài chính.....	134
Doanh nghiệp nhà nước.....	137
Chương trình tư nhân hóa.....	138
Hoạt động kinh doanh có trách nhiệm.....	138
Tham nhũng.....	139
Môi trường chính trị và an ninh.....	147
Hoạt động và các chính sách lao động	148

OPIC và các chương trình bảo hiểm đầu tư khác.....	150
Đầu tư trực tiếp nước ngoài và Thống kê đầu tư nước ngoài.....	150
Những điều cần cân nhắc nếu bạn đầu tư vào Armenia	152
Chương 7: Tài trợ dự án và thương mại	156
Phương thức thanh toán.....	156
Hệ thống ngân hàng	156
Kiểm soát trao đổi ngoại hối	157
Ngân hàng đại lý địa phương.....	157
Tài trợ dự án	162
Chương 8: Đi lại	165
Văn hóa kinh doanh ở Armenia.....	165
Các nguồn thông tin tham khảo về Armenia.....	172
Tư vấn đi lại.....	172
Yêu cầu thị thực.....	174
Tiền tệ	180
Viễn thông/ Điện	181
Giao thông ở Armenia	183
Giờ địa phương, Giờ làm việc & Ngày lễ	189
Tạm nhập vật liệu và đồ dùng cá nhân	190
Chương 9: Liên hệ.....	191

Các Bộ ngành của chính phủ Armenia	191
Văn phòng Thủ tướng.....	196
Các cơ quan hỗ trợ doanh nghiệp	201

Chương 1: Kinh doanh tại Armenia

Tổng quan thị trường Armenia

Tên đầy đủ: Cộng hòa Armenia

Quốc khánh: 21/9

Thủ đô: Yerevan

Các thành phố lớn: Gyumri, Vanadzor và Abovian, Echmiadzin

Múi giờ: UTC+4

Diện tích: 29.743 km²

- Đất liền: 28.203 km²
- Nước: 1.540 km²

Biên giới đất liền: 1.570 km

Các quốc gia xung quanh có đường biên giới:

- Azerbaijan: 996 km
- Georgia: 219 km
- Iran: 44 km
- Thổ Nhĩ Kỳ: 311 km

Bờ biển: 0 Km (không giáp biển)

Vị trí địa lý: Armenia là một quốc gia nằm kín trong lục địa tại nam Caucasus. Nằm giữa

Biển Đen và Biển Caspia, Armenia có biên giới phía bắc và đông với Gruzia và Azerbaijan, phía nam và phía tây với Iran và Thổ Nhĩ Kỳ. Về địa lý nằm ở Tây Á, về chính trị và văn hóa Armenia gắn gũi với Châu Âu. Về lịch sử, Armenia từng là ngã tư đường giữa Châu Âu và Tây Nam Á, và vì thế được coi là một quốc gia liên lục địa.

Cộng hoà Armenia, bao phủ diện tích 30 000 kilômét vuông (11.600 dặm vuông), nằm ở đông bắc cao nguyên Armenia (bao phủ diện tích 400 000 km² hay 154.000 dặm vuông), được coi là nước Armenia trong lịch sử và cũng là quê hương của người Armenia.

Đất đai chủ yếu là núi non, với những dòng sông chảy nhanh và một ít rừng. Khí hậu cao nguyên lục địa: mùa hè nóng và mùa đông lạnh. Vùng đất này cao 4095 mét (13.435 ft) trên mực nước biển tại núi Aragats, và không có điểm nào thấp dưới 400 mét (1.312 ft) trên mực nước biển. Núi Ararat, được người Armenia coi là một biểu tượng của quốc gia họ, là núi cao nhất trong vùng và từng là một phần của Armenia cho tới tận khoảng năm 1915, khi nó rơi vào tay người Thổ Nhĩ Kỳ.

Khí hậu: Xích đạo, với nhiệt độ thấp hơn và nhiều mưa ở độ cao cao hơn. Ở nhiệt độ cao nguyên trung tâm thay đổi rất nhiều vào mùa đông và mùa hè, mùa hè nóng (tháng 7 có nhiệt độ 20 - 25⁰C), mùa đông lạnh (tháng Giêng 5⁰C), lượng mưa trung bình 200 – 400 mm, thường xảy ra hạn hán và động đất.

Tài nguyên thiên nhiên: Một lượng nhỏ vàng, đồng, molybden, kẽm, nhôm

Đất sử dụng (ước tính năm 2016):

- Đất nông nghiệp: 59,7% (Đất trồng trọt: 15,8%; Đất trồng thường xuyên: 1,9%; đồng cỏ cố định: 42%)
- Đất rừng: 9,1%
- Đất khác: 31,2%

Phân bố dân số: Phần lớn dân số nằm ở nửa phía bắc của đất nước; thủ đô của Yerevan là nơi có số dân nhiều gấp 5 lần Gyumri, thành phố lớn thứ hai trong nước.

Các vấn đề hiện tại về môi trường: ô nhiễm đất từ hóa chất độc hại như DDT; phá rừng; ô nhiễm các sông Hrazdan (Razdan) và Aras; việc thoát nước của Sevana Lich (hồ Sevan), kết quả của việc sử dụng hồ như một nguồn thủy điện, đe dọa nguồn cung cấp nước uống; khởi động lại nhà máy điện hạt nhân Metsamor bất chấp vị trí của hồ trong vùng hoạt động địa chấn.

Các môi nguy hiểm tự nhiên: Đôi khi động đất nghiêm trọng; hạn hán

Dân số (ước tính tháng 7/2020): 3.021.324

Đô thị hóa:

- Dân số thành thị: 63,3% tổng dân số (2020)
- Tỷ lệ đô thị hóa: 0,22% tỷ lệ thay đổi hàng năm (2015-20)

Các nhóm sắc tộc (ước tính năm 2011):

- Người Armenia: 98,1%
- Người Yezidi (Kurd): 1,1%
- Nhóm khác: 0,7%

Ngôn ngữ:

- Armenia (ngôn ngữ chính thức): 97,9%
- Kurdish (được tộc người thiểu số Yezidi dùng): 1%
- Ngôn ngữ khác: 1%
- Lưu ý: Tiếng Nga được sử dụng rộng rãi.

Tôn giáo (ước tính năm 2011):

- Giáo hội Tông truyền Armenia: 92,6%
- Tin lành: 1%

- Tôn giáo khác: 2,4%
- Không tôn giáo: 1,1%
- Tôn giáo không xác định: 2,9%

Dân số: Cấu trúc tuổi (theo ước tính năm 2020):

- 0 – 14 tuổi: 18,64% (297.320 nam/ 265.969 nữ)
- 15 – 24 tuổi: 11,63% (184.258 nam/ 167.197 nữ)
- 25 – 54 tuổi: 43,04% (639.101 nam/ 661.421 nữ)
- 55 – 64 tuổi: 14,08% (195.754 nam/ 229.580 nữ)
- ≥ 65 tuổi: 12,6% (154.117 nam/ 226.607 nữ)

Tỉ lệ phụ thuộc (theo ước tính năm 2020):

- Tỷ lệ phụ thuộc hoàn toàn: 48,4%
- Tỷ lệ phụ thuộc trẻ: 30,9%
- Tỷ lệ phụ thuộc già: 17,5%
- Tỷ số hỗ trợ tiềm năng: 5,7%

Độ tuổi trung bình (theo ước tính năm 2020): 36,6 tuổi

- Nam: 35,1 tuổi
- Nữ: 38,3 tuổi

Tỷ lệ tăng dân số: - 0,3% (ước tính năm 2020)

Chi tiêu cho sức khỏe: 10,4% GDP (ước tính năm 2017)

Chi tiêu cho giáo dục: 2,7% GDP (ước tính năm 2017)

Số người dùng internet: 1.891.775 người, chiếm 62% dân số (theo ước tính tháng 7/2016)

Cảng hàng không: 11 (năm 2013)

Đường sắt: 780 km (2014)

Đường bộ: 7.700 km (2014)

Armenia là một thị trường nhỏ, với những thách thức khó khăn do vị trí địa lý và chiến sự đang diễn ra giữa Nagorno-Karabakh đã làm đóng cửa hai trong bốn cửa khẩu biên giới. Những thay đổi chính trị bất ngờ vào tháng 4 và tháng 5 năm 2018 không gây ảnh hưởng xấu đến thị trường và nếu quan điểm chính trị mới được giữ vững có thể sẽ giải quyết một cách tích cực các vấn đề về tham nhũng và các hành vi biến dạng thị trường do các doanh nghiệp thân hữu với chính trị gia gây ra.

Cộng hòa Armenia đã trở thành thành viên của Liên minh kinh tế Á - Âu (EAEU) vào ngày 02/01/2015. Việc trở thành thành viên mang lại cơ hội cho các sản phẩm của Armenia tiếp cận trực tiếp các thị trường Nga, Belarussian, Kazakh và Kyrgyz với dân số hơn 175 triệu người và tổng sản phẩm quốc nội (GDP) 2,2 nghìn tỷ USD.

Tháng 11 năm 2017, Liên minh châu Âu và Armenia đã ký Hiệp định Đối tác Toàn diện và Cải tiến Toàn diện (CEPA) nhằm mục đích củng cố mối quan hệ hai bên. Thỏa thuận mới sẽ cải thiện môi trường đầu tư, kích thích tăng trưởng, tạo việc làm và tạo môi trường pháp lý tốt hơn cho các doanh nghiệp phát triển.

Với sự hỗ trợ của nhà tài trợ quốc tế, chính phủ Armenia đang thực hiện chương trình cải cách nhằm thu hút đầu tư thương mại và đầu tư nước ngoài bằng cách cải thiện môi trường kinh doanh và quản lý thuế và hải quan, thiết lập hệ thống kế toán phương Tây và thực hiện cơ chế tài sản tư nhân. Tuy nhiên, nhiều cải cách vẫn chưa hoàn chỉnh, và chính phủ sẽ phải thể hiện ý chí chính trị mạnh mẽ để thực hiện những thay đổi cần thiết, đặc biệt là trong các dịch vụ thuế và hải quan. Tham nhũng, khủng bố và sự can thiệp của các cơ quan nhà nước, việc áp dụng luật không đồng đều và không thể đoán trước (đặc biệt là các điều luật liên quan đến việc thực thi hợp đồng, phá sản và đăng ký quyền sở hữu) và ngành dịch vụ tài chính yếu kém vẫn là những hạn chế nghiêm trọng trong kinh doanh.

Do biên giới của Armenia với nước láng giềng Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan đóng cửa, nên gần như tất cả hàng hóa giao thương với Armenia phải vận chuyển qua Georgia, nơi áp thuế vận tải cao, gây cản trở sự tăng trưởng trong lĩnh vực xuất khẩu của Armenia. Triển vọng kinh tế dài hạn phụ thuộc đáng kể vào việc liệu Armenia có thành công trong việc giải quyết cuộc xung đột Nagorno - Karabakh hay không và trong việc thiết lập quan hệ ngoại giao và thương mại bình thường với Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan.

Là một thành viên WTO từ năm 2003, Armenia có cơ chế đầu tư tự do nhất trong số các quốc gia EAEU, điều này khiến cho Armenia trở thành một điểm hấp dẫn để từ đó các hoạt động quốc tế và khu vực tập trung vào các thị trường EAEU. Armenia có GSP tiếp cận với Hoa Kỳ, EU và Nhật Bản và Thỏa thuận Thương mại Tự do với Gruzia đã có ngay sau khi Armenia gia nhập EAEU.

Tổng sản phẩm quốc nội của Armenia tăng 7,5% trong năm 2017 lên 11,6 tỷ USD, đây là mức tăng hàng năm lớn nhất trong 10 năm so với mức tăng trưởng 0% trong năm 2016. Theo Ngân hàng Thế giới, tăng trưởng được thúc đẩy chủ yếu bởi sự hồi phục của môi trường bên ngoài và nhờ sự phục hồi cao của nhu cầu trong nước. Tiêu dùng được cải thiện do người dân có thu nhập cao hơn và lượng kiều hối tăng, đặc biệt là do sự hồi phục kinh tế ở Nga và giá kim loại quốc tế ổn định. Mặc dù triển vọng kinh tế là tích cực, nhưng kinh tế Armenia dễ bị ảnh hưởng do phụ thuộc nhiều vào tình hình kinh tế ở Nga và các đối tác thương mại khác, kèm theo đó là đa dạng hóa xuất khẩu thấp, cho thấy rủi ro bất lợi cho tăng trưởng kinh tế bền vững. Với tình hình kinh tế đối ngoại tốt và các cải cách cơ cấu tiếp tục được chính phủ mới đẩy mạnh, thì tăng trưởng trong trung hạn sẽ đạt khoảng 4%, dựa vào khu vực tư nhân và các hoạt động kinh tế chủ yếu liên quan đến xuất khẩu. Đặc biệt, ngành kinh doanh nông nghiệp, công nghệ thông tin và truyền thông (ICT) và ngành du lịch dự kiến sẽ mang lại sự tăng trưởng chắc chắn khi các nỗ lực của chính phủ để tăng tính cạnh tranh và khả năng liên kết bắt đầu mang lại kết quả. Armenia được Ngân hàng Thế giới xếp vào nhóm quốc gia có thu nhập trung bình cao, với GDP bình quân đầu người khoảng 3.813 USD.

Năm 2017, các ngành dịch vụ và công nghiệp là động lực chính cho tăng trưởng GDP của Armenia với mỗi ngành tăng 10,1%. Ngành dịch vụ đóng góp 5,1% và ngành công nghiệp đóng góp 1,8% trong tăng trưởng kinh tế chung. Phần lớn sự tăng trưởng của ngành công nghiệp từ các lĩnh vực khai thác và luyện kim xuất khẩu và nhiều mỏ mới được mở. Lĩnh vực CNTT tăng trưởng 13,6% trong năm 2017, với 80,1% tổng doanh thu của ngành CNTT từ các dịch vụ đã cung cấp. Ngành xây dựng suy giảm kể từ năm 2009 (chỉ tăng nhẹ 0,2% sản lượng trong năm 2014) tăng 3,1% trong năm 2017, đóng góp 0,2% vào mức tăng trưởng chung hàng năm. Tuy nhiên, ngành nông nghiệp chiếm hơn 1/4 nền kinh tế lại giảm 4%. Sau hai năm giảm phát (1,1% vào năm 2016 và -0,1% vào năm 2015), lạm phát ở Armenia năm 2017 là 2,6% chủ yếu là do giá lương thực tăng. Mức lương trung bình hàng tháng khoảng 370 USD trong năm 2017.

Tổng kim ngạch ngoại thương tăng 26,9%, đạt 6.425 tỷ USD trong năm 2017, trong đó nhập khẩu chiếm 4,18 tỷ USD (tăng 27,8% so với năm 2016) chủ yếu là xuất khẩu hóa dầu, đá quý, hàng tiêu dùng, sản phẩm thực phẩm, thiết bị và máy móc. Theo thống kê chính thức của Armenia, nhập khẩu hàng hóa từ Hoa Kỳ của Armenia tăng 60,3%, đạt 117,5 triệu USD trong năm 2017, Hoa Kỳ nằm trong nhóm 10 quốc gia nhập khẩu hàng đầu vào Armenia (sau Nga, EU, Trung Quốc, Thổ Nhĩ Kỳ, Iran, UAE, Thụy Sĩ và Georgia). Nhập khẩu từ Nga, EU, Trung Quốc, Thổ Nhĩ Kỳ, UAE và Iran của Armenia cũng tăng.

Năm 2017, Armenia đã xuất khẩu 2,24 tỷ USD hàng hóa (tăng 25,2% so với năm 2016) bao gồm khai thác mỏ kim loại, thực phẩm và đá quý đã cắt. 10 quốc gia nhập khẩu hàng hóa và dịch vụ hàng đầu của Armenia là Nga, EU, Georgia, Iraq, Trung Quốc, Iran, Thụy Sĩ, Mỹ và UAE. Armenia xuất khẩu sang Nga tăng 44,6%, sang Hoa Kỳ tăng 76%, sang UAE tăng 61%, sang Thụy Sĩ tăng 365% (do mới được xuất khẩu vàng) và sang EU tăng 32,2% trong năm 2017.

Cơ hội thị trường

Vẫn còn nhiều thách thức khi chính phủ Armenia công khai thừa nhận sự cần thiết phải tạo ra một môi trường kinh doanh hấp dẫn hơn. Có lẽ thách thức quan trọng nhất mà chính phủ phải đối mặt là sự cần thiết phải nâng cao tính cạnh tranh trong nền kinh tế Armenia bằng cách chia nhỏ việc độc quyền kinh doanh/ các tập đoàn đầu sở chính trị do một nhóm nhỏ các doanh nhân có quan hệ với những người giàu có về nhập khẩu và bán một loạt các sản phẩm quan trọng. Đây là những rào cản đáng kể đối với các doanh nghiệp trong và ngoài nước, và gây thiệt hại cho cạnh tranh và phúc lợi người tiêu dùng. Việc tiến hành kinh doanh cũng có thể bị cản trở bởi: các cơ chế quản lý phiền toái; việc bảo vệ và thực thi quyền sở hữu trí tuệ không đầy đủ (IPR); tham nhũng rộng rãi và luật pháp không đầy đủ; việc áp dụng pháp luật và các quy định không phù hợp; thiếu minh bạch; và một sân chơi bình đẳng cho việc cạnh tranh.

Việc quản lý thuế và hải quan của Chính phủ thiếu năng lực thể chế để thu về tất cả các khoản thu bị nợ, và dịch vụ Hải quan phải khắc phục các hành vi tham nhũng. Chính phủ vẫn triển khai 2 cơ quan đối với các đối thủ chính trị và các doanh nghiệp độc lập. Cơ sở hạ tầng kém phát triển đặt ra những thách thức về hậu cần, đặc biệt là trong việc tiếp cận các thị trường bên ngoài Yerevan và các thành phố lớn. Tiếng Anh không được nói rộng rãi, mặc dù kiến thức về ngôn ngữ đang nâng cao, đặc biệt là ở các thành phố lớn.

EAEU vẫn chưa đáp ứng lời hứa thúc đẩy thương mại giữa các quốc gia thành viên, việc giao thương không có EAEU của Armenia cũng có thể bị hạn chế nhiều hơn do Armenia phải tuân thủ các tiêu chuẩn của EAEU. Các nhà nhập khẩu bị ảnh hưởng bởi việc thực hiện hội nhập EAEU yếu kém, việc áp dụng không chuẩn hóa của mã hải quan chung và các yêu cầu tài liệu không rõ ràng cũng có thể ảnh hưởng đến một số công ty nước ngoài.

Tư cách thành viên trong EAEU đã yêu cầu Armenia áp dụng mức thuế cao hơn trước đây đối với nhiều hàng hóa nhập khẩu. Mặc dù Armenia đã đàm phán các trường hợp ngoại lệ cho khoảng 500 sản phẩm chủ chốt trong 5 năm (hết hiệu lực vào năm 2020), nhiều hàng hóa khác phải chịu mức thuế cao hơn nhiều kể từ năm 2015. Một thách thức khác là việc quản lý các quy định và quy trình hải quan mới của EAEU. Armenia đã

chuyển đổi hệ thống hải quan cho phù hợp với các yêu cầu của EAEU trong một thời gian tương đối ngắn và theo các doanh nghiệp thì vẫn còn một số vấn đề với việc triển khai gây nên sự chậm trễ và dư thừa giấy tờ.

Lệnh cấm vận thương mại được áp đặt bởi Azerbaijan và đóng cửa biên giới với Thổ Nhĩ Kỳ là trở ngại chính cho sự phát triển. Theo các cửa hàng thương mại lớn của Armenia, chi phí vận chuyển qua Georgia rất đắt, do khoảng cách đi lại tăng lên, thiếu các lộ trình thay thế và cơ sở hạ tầng kém. Thương mại với Iran là thấp, bị hạn chế bởi các biện pháp trừng phạt quốc tế, thiếu các mạng lưới giao thông tốt và hoạt động bảo vệ thị trường Iran. Các thách thức thị trường khác bao gồm quy mô thị trường tương đối nhỏ của Armenia.

Do thị trường nội địa của Armenia nhỏ và chi phí vận chuyển cao, nên có khá ít cơ hội nhưng cơ hội cho xuất khẩu trực tiếp truyền thống đối với các sản phẩm nước ngoài thì đang tăng. Nhiều hàng hóa nước ngoài được chuyển đến Armenia, một số được bán lại từ các đại lý ở các quốc gia láng giềng, đôi khi có sự cho phép phép từ nhà sản xuất ban đầu. Các nhà đầu tư nước ngoài có thể hưởng lợi từ cơ chế thương mại thuận lợi từ Liên bang các quốc gia độc lập (CIS) và phương Tây, và lực lượng lao động của Armenia có tay nghề tương đối cao và mức lương thấp.

Các lĩnh vực năng lượng và khai mỏ nói chung (thăm dò, khai thác, và các dịch vụ phụ trợ,...) và sản lượng nguồn năng lượng thay thế đem lại nhiều hứa hẹn cho doanh nghiệp nước ngoài. Các khu vực khác có tiềm năng thương mại có thể thấy trong kinh doanh nông nghiệp; công nghệ thông tin; và dịch vụ, bao gồm bán lẻ và du lịch. Đạo luật Khu vực kinh tế tự do mới của Armenia (FEZ) tập trung vào việc cung cấp một môi trường thuế và hải quan thuận lợi cho các doanh nghiệp định hướng xuất khẩu sáng tạo.

Armenia có tiềm năng sản xuất và xuất khẩu các mặt hàng điện tử cao cấp, đồng, dây cáp, thuốc lá, sữa, thịt, rượu cô nhắc, đồ trang sức,... và có nhu cầu nhập khẩu các mặt hàng ngũ cốc, đường, sản phẩm công nghệ cao và nhiên liệu.

Chiến lược thâm nhập thị trường

Chiến lược thâm nhập thị trường của một công ty phần lớn sẽ phụ thuộc vào loại sản phẩm hoặc dịch vụ mà công ty đó cung cấp. Như trong hầu hết các thị trường, các doanh nghiệp được khuyến khích nên tìm kiếm nhà nhập khẩu, nhà phân phối hoặc đối tác đáng tin cậy và có thẩm quyền. Hiểu rõ về luật pháp địa phương, đặc biệt là luật về thuế và hải quan là điều bắt buộc.

Các văn phòng tư vấn pháp lý kiểu phương Tây có thể giúp doanh nghiệp tìm kiếm đối tác hoặc thực hiện trách nhiệm giải trình; tuy nhiên, khả năng hoạt động với vai trò là các đại lý có trách nhiệm bị giới hạn, chủ yếu là do sự thiếu minh bạch trong văn hóa doanh nghiệp nói chung. Hầu hết các nhà đầu tư nước ngoài thành công đều có những đối tác người Armenia quen thuộc với môi trường kinh doanh địa phương. Tiếp xúc trực tiếp trong văn hóa doanh nghiệp Armenia rất quan trọng. Ngoài ra:

- Dự kiến về thời gian thực hiện, nhân sự và vốn, do phát triển và duy trì kinh doanh ở Armenia cần tập trung nhiều tài nguyên.
- Tiến hành thăm định trực tiếp để xác định độ tin cậy của các đối tác kinh doanh.
- Giao tiếp thường xuyên với các đối tác kinh doanh Armenia để đảm bảo sự hiểu biết chung về triển vọng.
- Thường xuyên đến Armenia để thiết lập và duy trì mối quan hệ với các đối tác và hiểu các thay đổi về điều kiện thị trường.
- Duy trì khung thời gian dài hạn.

Chương 2: Môi trường Kinh tế - Chính trị

Dù theo hiến pháp Armenia là một quốc gia phi tôn giáo nhưng Thiên chúa giáo đóng vai trò quan trọng trong lịch sử và bản sắc riêng của dân tộc Armenia.

Armenia hiện là một thành viên của Liên hiệp quốc, Hội đồng châu Âu và Cộng đồng các quốc gia độc lập, và là quan sát viên của Cộng đồng Kinh tế Á - Âu. Đất nước này là một nền dân chủ đang nổi lên và do vị trí chiến lược nên Armenia nằm trong tầm ảnh hưởng của Nga và Hoa Kỳ.

Chính trị

1. Hệ thống chính trị

Chính trị Armenia theo khuôn khổ nền cộng hoà đại diện dân chủ tổng thống, theo đó Tổng thống là Lãnh đạo chính phủ, và một hệ thống chính trị đa đảng. Quyền hành pháp thuộc chính phủ. Quyền lập pháp được cả chính phủ và nghị viện đảm nhiệm.

Chính thể: Cộng hòa.

Hệ thống luật: Hệ thống dân luật

Đơn vị hành chính: 11 tỉnh, gồm Aragatsotn, Ararat, Armavir, Geghark'unik', Kotayk', Lorri, Shirak, Syunik', Tavush, Vayots' Dzor, Yerevan

Hiến pháp: Thông qua ngày 5/7/1995.

2. Bầu cử và quyền bầu cử

Tổng thống được bầu theo phổ thông đầu phiếu, nhiệm kỳ 5 năm

Thủ tướng do Tổng thống bổ nhiệm, Quốc hội thông qua.

Quyền bầu cử từ 18 tuổi trở lên, phổ thông đầu phiếu.

Đợt bầu cử tiếp theo:

- Bầu cử Tổng thống: tháng 2/2025
- Bầu cử Quốc Hội: tháng 12/2023

3. Các Đảng phái chính trị:

- Đảng My Step Alliance.
- Đảng Thịnh vượng Armenia.
- Đảng Bright Armenia.
- Quốc hội Armenia (ANC) (khối các bên độc lập và phe đối lập)
- Đảng Phong trào Quốc gia Armenia (ANM)
- Liên đoàn Cách mạng Armenia (ARF)
- Đảng Dân sự
- Đảng Di sản
- Đảng Dân tộc Armenia
- Đảng Cộng hòa
- Đảng trị vì pháp luật
- Liên minh Tsarukyan

4. Quyền lập pháp, hành pháp và tư pháp

a) Cơ quan hành pháp:

- **Đứng đầu Nhà nước:** Tổng thống.
- **Đứng đầu Chính phủ:** Thủ tướng. Thủ tướng do Tổng thống giới thiệu, Thủ tướng chỉ định và có quyền cách chức thành viên Hội đồng Bộ trưởng.

b) Cơ quan lập pháp:

Quốc hội là cơ quan lập pháp.

Tổng thống được Quốc hội bầu cử gián tiếp qua 3 vòng (nếu cần thiết) cho một nhiệm kỳ 7 năm; lần bầu cử cuối được tổ chức vào ngày 02 tháng 3 năm 2018; Thủ tướng được Quốc hội bầu theo đa số phiếu trong 2 vòng (nếu cần thiết); lần bầu cử gần nhất được tổ chức vào ngày 14 tháng 01 năm 2019.

c) Cơ quan tư pháp

Tòa án Tối cao; Tòa án Hiến pháp

5. Thành viên chính phủ hiện nay

- Tổng thống: Armen Sarkissian (từ tháng 4 năm 2018)
- Thủ tướng: Nikol Pashinyan (từ ngày 8 tháng 5 năm 2018)
- Phó Thủ tướng: Tigran Avinyan
- Phó Thủ tướng: Mher Grigoryan
- Chủ tịch Quốc hội: Ararat Mirzoyan
- Phó Chủ tịch Quốc hội: Vahe Enfiadjyan, Lena Nazaryan, Alen Simonyan
- Bộ trưởng Bộ Ngoại giao: Zohrab Mnatsakanyan
- Bộ trưởng Bộ Quốc phòng: Davit Tonoyan
- Bộ trưởng Bộ Kinh tế: Tigran Khachatryan
- Bộ trưởng Bộ Giáo dục, Khoa học, Văn hóa và Thể thao: Arayik Harutyunyan
- Bộ trưởng Bộ Tình huống Khẩn cấp: Feliks Tsolakyan
- Bộ trưởng Bộ Môi trường: Romanos Petrosyan

- Bộ trưởng Bộ Tài chính: Atom Janjughazyan
- Bộ trưởng Bộ Y Tế: Arsen Torosyan
- Bộ trưởng Bộ Công nghiệp Công nghệ cao: Hakob Arshakyan
- Bộ trưởng Bộ Tư pháp: Rustam Badasyan
- Bộ trưởng Bộ Lao động và Xã hội: Zaruhi Batoyan
- Bộ trưởng Bộ Quản lý Lãnh thổ và Phát triển Cơ sở Hạ tầng: Suren Papikyan
- Đại sứ đặc mệnh toàn quyền Cộng hòa Armenia tại Việt Nam: Vahram Kazhoyan

6. Thông tin liên hệ Lãnh sự Armenia

a) Đại sứ quán Armenia tại Việt Nam

Địa chỉ: Số 73, D5C Vườn Đào, Phú Thượng, Tây Hồ, Hà Nội, Việt Nam

Tel: (024) 3758 5228

Fax: (024) 3758 5229

Email: armvietnamembassy@mfa.am

b) Đại sứ quán Armenia tại Trung Quốc kiêm nhiệm Việt Nam

Địa chỉ: Beijing 9, Tayuan Nanxiaojie, Chaoyang District, Beijing, 100600

Tel: +86-10-6532 5677

Fax: +86-10-6532 5654

Email: armchinaembassy@mfa.am

c) Thông tin liên hệ Đại Sứ quán Việt Nam tại Liên bang Nga (kiêm nhiệm Armenia)

Đại sứ đặc mệnh toàn quyền: ông Ngô Đức Mạnh

Địa chỉ: 13, Bolshaya Pirogovskaya Str.

Tel.: (7499) 2450925, 2453511

Fax: (7499) 2463121

Email: vnem.ru@mofa.gov.vn

d) Thương vụ Việt Nam tại Ukraine (kiêm nhiệm Moldova, Armenia)

Địa chỉ: Ukraine, 01103, Kiev, Tovarna Str, 51a

Tel: (+380) 44 2845639; +380 (93)195 98 88

Fax: (+380) 44 2845639

Email: ua@moit.gov.vn, hotrungthanh@yahoo.com

Kinh tế

1. Các chỉ số kinh tế

GDP theo sức mua:

- 28,34 tỉ USD (ước tính năm 2017)
- 26,37 tỉ USD (ước tính năm 2016)
- 26,3 tỉ USD (ước tính năm 2015)

GDP được tính theo tỉ giá hối đoái: 11,54 tỉ USD (ước tính năm 2017)

Tỉ lệ tăng trưởng thực của GDP:

- 7,5% (ước tính năm 2017)
- 0,3% (ước tính năm 2016)
- 3,3% (ước tính năm 2015)

GDP tính theo đầu người (PPP):

- 9.500 USD (ước tính năm 2017)
- 8.800 USD (ước tính năm 2016)
- 8.800 USD (ước tính năm 2015)

Tổng ngạch tiết kiệm quốc dân:

- 17,8% (ước tính năm 2017)
- 16.6% (ước tính năm 2016)
- 18,4% (ước tính năm 2015)

GDP theo lĩnh vực (ước tính năm 2017):

- Tiêu dùng theo hộ gia đình: 76,6%
- Tiêu dùng của chính phủ: 14,2%
- Đầu tư vào tài sản cố định: 17,3%
- Đầu tư vào hàng tồn kho: 4,1%
- Xuất khẩu hàng hóa và dịch vụ: 38,1%
- Nhập khẩu hàng hóa và dịch vụ: -50,4%

GDP theo ngành: (ước tính năm 2017)

- Nông nghiệp: 16,7%
- Công nghiệp: 28,2%
- Dịch vụ: 54,8%

Sản phẩm nông nghiệp: trái cây (đặc biệt là nho và mơ), rau; vật nuôi

Các ngành công nghiệp: Rượu mạnh, khai mỏ, chế tác kim cương, máy cắt kim loại, rèn và ép, động cơ điện, hàng dệt kim, giày, vải lụa, hóa chất, xe tải, dụng cụ, vi điện tử, đồ trang sức, phần mềm, chế biến thực phẩm

Tốc độ tăng trưởng sản xuất công nghiệp: 5,4% (ước tính năm 2017)

Lực lượng lao động: 1,507 triệu (ước tính năm 2017)

Lực lượng lao động theo lĩnh vực: (ước tính năm 2013)

- Nông nghiệp: 36,3%
- Công nghiệp: 17%
- Dịch vụ: 46,7%

Tỉ lệ thất nghiệp: 18,9% (ước tính năm 2017)

Tỉ lệ thất nghiệp, độ tuổi từ 15 – 24 tuổi: 36,3% (ước tính năm 2016)

- Nam: 29,5%
- Nữ: 45,7%

Ngân sách nhà nước (ước tính năm 2017):

- Doanh thu: 2,644 tỉ USD
- Chi tiêu: 3,192 tỉ USD

Thuế và các khoản thu khác: 22.9% GDP (ước tính năm 2017)

Thặng dư (+) hoặc thâm hụt (-) ngân sách: -4,8% (ước tính năm 2017)

Nợ công: 53,5% GDP (ước tính năm 2017)

Tỉ lệ lạm phát (giá tiêu dùng): 0.9% (ước tính năm 2017)

Lãi suất cho vay của ngân hàng thương mại:

- 16% (ước tính đến ngày 31/12/2017)
- 17,36% (ước tính đến ngày 31/12/2016)

Xuất khẩu:

- 2,361 tỉ USD (ước tính năm 2017)
- 1,891 tỉ USD (ước tính năm 2016)

Hàng hóa xuất khẩu: đồng chưa gia công, gang, kim loại màu, vàng, kim cương, sản phẩm khoáng sản, thực phẩm, rượu mạnh, thuốc lá, năng lượng

Đối tác xuất khẩu (theo ước tính năm 2017):

- Nga: 24,2%
- Bulgaria: 12,8%
- Thụy Sĩ: 12%
- Georgia: 6,9%
- Đức: 5,9%
- Trung Quốc: 5,5%
- Iraq: 5,4%
- UAE: 4,6%
- Hà Lan: 4,1%

Nhập khẩu:

- 3,771 tỉ USD (ước tính năm 2017)
- 2,835 tỉ USD (ước tính năm 2016)

Hàng hóa nhập khẩu: Khí thiên nhiên, dầu mỏ, sản phẩm thuốc lá, thực phẩm, kim cương, dược phẩm, ô tô

Đối tác nhập khẩu (theo ước tính năm 2017):

- Nga: 28%
- Trung Quốc: 11,5%

- Thổ Nhĩ Kỳ: 5,5%
- Đức: 4,9%
- Iran 4,3%

Tỉ giá hối đoái: 1 USD = 487,9 drams (AMD) (ước tính năm 2017)

2. Tình hình kinh tế

Cho tới khi độc lập, kinh tế Armenia chủ yếu dựa trên công nghiệp với các sản phẩm hóa chất, điện tử, máy móc, thực phẩm chế biến, cao su nhân tạo, và dệt may và dựa nhiều vào các nguồn tài nguyên từ bên ngoài.

Các sản phẩm mỏ Armenia là đồng, kẽm, vàng, và chì. Đa đa số năng lượng có từ nguồn nhiên liệu nhập khẩu từ Nga, gồm khí đốt và nhiên liệu hạt nhân (với một nhà máy điện hạt nhân); nguồn năng lượng chủ yếu trong nước là thủy điện. Một lượng nhỏ than, khí đốt, và dầu mỏ vẫn chưa được khai thác.

Sự đóng cửa biên giới với Azerbaijan và Thổ Nhĩ Kỳ đã khiến nền kinh tế bị suy sụp, bởi Armenia phụ thuộc vào nguồn nguyên liệu thô và năng lượng từ bên ngoài.

Từ giữa những năm 90, Armenia bắt đầu tiến hành cải cách kinh tế, chuyển sang kinh tế thị trường, tiến hành tư nhân hoá, cải cách hệ thống ngân hàng - tài chính, luật pháp nhằm thu hút đầu tư nước ngoài và khuyến khích sản xuất trong nước. Những năm gần đây, tốc độ phát triển của Armenia tương đối ổn định, lạm phát thấp. Armenia có tiềm năng sản xuất và xuất khẩu các mặt hàng điện tử cao cấp, đồng, dây cáp, thuốc lá, sữa, thịt, rượu cô-nhắc, đồ trang sức; có nhu cầu nhập khẩu: ngũ cốc, đường, sản phẩm công nghệ cao và nhiên liệu.

Tuy thế, chính phủ vẫn đưa ra được những cuộc cải cách kinh tế ở quy mô lớn, làm giảm đáng kể nạn lạm phát và ổn định tăng trưởng. Armenia đã đạt tăng trưởng kinh tế mạnh từ năm 1995, một bước ngoặt so với giai đoạn trước đó, và lạm phát đã ở mức chấp nhận

được trong những năm tiếp theo. Những lĩnh vực mới, như gia công đá quý và chế tạo đồ kim hoàn, công nghệ thông tin và công nghệ viễn thông, và thậm chí cả du lịch đang bắt đầu có đóng góp vào nền kinh tế bên cạnh các lĩnh vực truyền thống như nông nghiệp.

Sự tăng trưởng kinh tế ổn định đã giúp Armenia nhận được thêm sự giúp đỡ từ các định chế quốc tế. Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF), Ngân hàng Thế giới, Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu (EBRD), cùng nhiều định chế tài chính quốc tế khác (IFIs) và nước ngoài đã kéo dài thời hạn trả nợ cũng như cung cấp cho nước này nhiều khoản vay lớn.

Chính phủ đã gia nhập Tổ chức Thương mại Thế giới ngày 05/02/2003. Nhưng một trong những nguồn đầu tư trực tiếp nước ngoài là cộng đồng Do Thái Armenia, với những khoản tiền lớn cho việc tái thiết cơ sở hạ tầng và các dự án công cộng. Là một quốc gia dân chủ đang phát triển, Armenia cũng hy vọng có được thêm viện trợ tài chính từ phương Tây.

Một luật tự do đầu tư nước ngoài đã được thông qua tháng 6 năm 1994, và Luật về Tư nhân hóa được thông qua năm 1997, cũng như một chương trình tư nhân hóa các tài sản nhà nước. Tương lai phát triển sẽ phụ thuộc vào khả năng của chính phủ trong việc tăng cường quản lý kinh tế vi mô, gồm cả tăng nguồn thu, cải thiện môi trường đầu tư, và chiến đấu chống tham nhũng.

Năm 2019, Tổ chức Minh bạch Quốc tế (Transparency International - **TI**) đã công bố Chỉ số Nhận thức Tham nhũng (Corruption Perceptions Index - **CPI**) xếp hạng thứ 77/180 quốc gia. Điểm số của Armenia năm 2019 là 42/100.

Điểm tự do kinh tế Armenia là 70.6, và Armenia xếp hạng thứ 34 về Chỉ số Tự do Kinh tế (Index of Economic Freedom) năm 2020. Armenia được xếp hạng thứ 18 trong số 45 quốc gia ở khu vực Châu Âu và tổng điểm cao hơn mức trung bình của khu vực và cao hơn mức trung bình của thế giới.

Ở Armenia, thuế thu nhập cá nhân cao nhất là 26% và thuế doanh nghiệp cao nhất là 20%. Các loại thuế khác bao gồm thuế giá trị gia tăng và thuế tiêu thụ đặc biệt. Gánh

nặng thuế bằng 20,8% tổng thu nhập của Armenia. Chi tiêu chính phủ đã lên tới 25,4% GDP Armenia trong ba năm qua và thâm hụt ngân sách trung bình là 4,1% GDP. Nợ công tương đương với 48,5% GDP. Các điểm số liên quan: Gánh nặng thuế 84.9; Chi tiêu chính phủ 80.6; Sức khỏe tài chính 68.8.

Tổng giá trị xuất nhập khẩu hàng hóa và dịch vụ bằng 90,4% GDP. Thuế áp dụng trung bình là 2,2% và 9 biện pháp phi thuế quan đang có hiệu lực. Nhìn chung, các chính sách của chính phủ không cản trở nhiều các nhà đầu tư nước ngoài. Lĩnh vực tài chính, bị chi phối bởi các ngân hàng, đang phát triển. Khu vực ngân hàng tương đối nhỏ và phân mảnh được vốn hóa khá tốt và mở cửa cho nhà đầu tư nước ngoài vào cạnh tranh. Điểm số liên quan: Tự do thương mại 80.6; Tự do đầu tư 75.0; Tự do tài chính 70.0. (<https://www.worldbank.org/en/country/armenia/overview#1>)

Mức tăng trưởng GDP thực là 7,5% trong năm 2017 và 5,2% trong năm 2018, trong năm 2019, GDP là 7,6%.

Trong số các ngành, ngành dịch vụ tăng trưởng do lượng khách du lịch tăng và sự năng động trong giao thương. Ngành công nghiệp cũng phát triển mạnh mẽ, do sự phục hồi trong sản xuất khai thác mỏ.

Lạm phát vẫn ở mức thấp, với tỷ lệ lạm phát trung bình hàng năm là 1,4% trong năm 2019 (giảm so với 2,5% trong năm 2018), thấp hơn nhiều so với mục tiêu lạm phát của Ngân hàng Trung ương Armenia.

Thị trường lao động đã được cải thiện, nhưng tỷ lệ thất nghiệp vẫn đặc biệt cao ở mức 18%. Trong năm 2019, tiền lương thực tế cũng tiếp tục tăng và cao hơn 4,5%, mặc dù điều này có thể không có tác động đến phần lớn dân số vẫn làm việc trong ngành nông nghiệp và khu vực phi chính thức.

3. Những phát triển kinh tế gần đây

Kinh tế của Armenia phát triển 7,6% nhờ vào tiêu dùng tư nhân và tiền lương thực tế tăng

4,4%, các khoản vay tiêu dùng tăng 35% so với năm trước đó.

Armenia xuất khẩu hàng hóa và dịch vụ thực tế tăng hơn 10%, và nhập khẩu thực tế cũng tăng 9%, chủ yếu là do việc nhập khẩu xe tăng gấp 3 lần trước khi tăng thuế nhập khẩu bắt đầu từ năm 2020.

Về phía cung, ngành dịch vụ chiếm khoảng 70% và các hoạt động sản xuất chiếm khoảng 18% tổng mức tăng trưởng. Khai thác mỏ tăng 21%, ngành xây dựng tăng 4.2%, tốc độ tăng trưởng nhanh nhất trong thập kỷ qua. Ngành nông nghiệp tiếp tục giảm, mặc dù giảm ít hơn.

Trong năm 2019, thâm hụt tài khoản vãng lai đã giảm và số lượng khách du lịch quốc tế đạt khoảng 1,9 triệu, tăng 14,7% so với năm trước.

Dòng vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài vẫn ở mức thấp, nhưng dòng vốn đầu tư gián tiếp và cho vay rất mạnh. Điều này giữ cho đồng dram ổn định và cho phép tích lũy dự trữ đáng kể, với dự trữ đạt 2,7 tỷ USD vào cuối tháng 2 năm 2020.

4. Triển vọng kinh tế

Triển vọng kinh tế năm 2020 đã bị ảnh hưởng mạnh mẽ bởi đại dịch COVID-19 và sự sụt giảm giá cả hàng hóa. Theo kịch bản cơ bản, Armenia dự tính bắt đầu phục hồi dần vào giữa mùa hè năm 2020, tốc độ tăng trưởng GDP thực tế trong năm 2020 dự kiến sẽ ở mức vừa phải 1,7%, một phần tư tốc độ tăng trưởng trung bình của 3 năm qua do xuất khẩu và nhu cầu trong nước bị ảnh hưởng. Chính phủ có các gói hỗ trợ đối phó với đại dịch. Ảnh hưởng tới các ngành sử dụng nhiều lao động, vấn đề giảm nghèo dự kiến sẽ ở mức khiêm tốn. Đồng thời, một kịch bản khác là đại dịch kéo dài, việc phục hồi bị trì hoãn và tăng trưởng GDP của quốc gia này ngày càng có khả năng bị giảm.

Áp lực lạm phát dự kiến sẽ vẫn ở mức thấp, phản ánh giá cả hàng hóa toàn cầu thấp và nhu cầu ở mức vừa phải. Tuy nhiên, áp lực lên tỷ giá hối đoái có thể dễ dàng đẩy lạm phát lên cao.

Armenia có một nền kinh tế bị đô la hóa và xuất khẩu chưa được đa dạng hóa thêm vào những thách thức của việc quản lý rủi ro do đại dịch. Tuy nhiên, lĩnh vực ngân hàng tương đối lành mạnh, cũng như một số bộ đệm tài chính, một phần giảm thiểu rủi ro.

Tăng trưởng GDP được dự báo sẽ phục hồi trong trung hạn tới khoảng 4,5% vào năm 2021-22, được hỗ trợ bằng cách ổn định các điều kiện bên ngoài và nối lại các hoạt động bị trì hoãn.

5. Những cải cách cơ cấu chính

a) Armenia đã hoàn tất thành công chương trình IMF.

Khung tài chính đang được cải thiện. Các nhà chức trách đã thực hiện các bước để tối ưu hóa quy hoạch các dự án đầu tư được tài trợ bởi các tổ chức tài trợ quốc tế. Việc ưu tiên các dự án này được thực hiện để đảm bảo chức năng thu hút cho vay phù hợp với mục tiêu giảm thâm hụt và nợ công. Các nhà chức trách bắt đầu sửa đổi quy tắc tài chính để tính đến các đặc điểm thực hiện của các dự án tài trợ, giảm thiểu xu hướng theo chu kỳ và cho phép linh hoạt hơn trong các giai đoạn phát sinh bên ngoài.

b) Việc tái cấp vốn của các ngân hàng đã được hoàn thành một cách có trật tự.

Vốn dự phòng của khu vực ngân hàng được cải thiện sau khi nâng cao yêu cầu về vốn tối thiểu (tăng từ 10 triệu USD lên 60 triệu USD) có hiệu lực vào tháng 01/2017. Vào tháng 10/2016, quốc hội đã thông qua các đạo luật về việc thực hiện các Thỏa thuận Tổng thể của Hiệp hội Giao dịch Phái sinh và Hoán đổi quốc tế (ISDA) hỗ trợ phát triển các thị trường chứng khoán phái sinh và hạn chế rủi ro thị trường.

c) Các biện pháp cải thiện môi trường kinh doanh và thu hút các nhà đầu tư tiếp tục.

Những nỗ lực đã được tiến hành để tinh giản việc quản lý thuế và hải quan, qua những thay đổi tổ chức. Thời gian cần thiết cho các nhà xuất khẩu nhận tiền hoàn thuế đã được

rút ngắn. Vào tháng 01/2017, Trung tâm Sáng kiến Chiến lược (CSI) được thành lập nhằm giúp cho việc thu hút đầu tư nước ngoài, xúc tiến PPPs, đưa ra các cải cách quan trọng và đóng vai trò là nền tảng cho sự hợp tác giữa khu vực tư nhân và chính phủ. Hội đồng quản trị của CSI bao gồm các đại diện cấp cao của khu vực công và tư nhân. Armenia xếp thứ 41 trong số 190 nền kinh tế trong báo cáo Kinh doanh năm 2019 của Ngân hàng Thế giới. Điểm số thấp hơn trong việc giải quyết giấy phép xây dựng, khai thác điện, trả thuế và giải quyết việc phá sản ngược với điểm số cao hơn trong các lĩnh vực khác.

d) Chính quyền đã giới thiệu Chương trình Cải cách Chính phủ cho giai đoạn 2017-22.

Chương trình được thông qua vào tháng 6/2017, gồm một danh sách các cải cách trong các lĩnh vực quản trị công và hệ thống pháp luật, chính sách đối ngoại và quốc phòng, tiến trình kinh tế và các vấn đề xã hội. Cải cách theo kế hoạch được đi kèm với thời gian thực hiện.

e) Các cuộc đàm phán về Thỏa thuận hợp tác toàn diện và nâng cao (CEPA) với Liên minh Châu Âu (EU) đã được xúc tiến.

Các cuộc đàm phán đã hoàn thành vào ngày 26/02/2017, và văn bản thỏa thuận đã được ký kết vào tháng 3/2017. CEPA sẽ đề ra khuôn khổ hợp tác chặt chẽ hơn về kinh tế và chính trị giữa Armenia và Liên minh châu Âu.

Chính sách đối ngoại của Armenia và các nước

Armenia thực hiện chính sách đa phương, cân bằng, quan hệ với Nga và phương Tây, EU nhằm tranh thủ tối đa đầu tư nước ngoài và vốn để phát triển kinh tế, cũng như đảm bảo an ninh quốc gia. Ưu tiên chính trong chính sách đối ngoại của Armenia là hợp tác khu vực và giải quyết xung đột tại Nagorno-Karabakh với Azerbaijan.

Armenia thiết lập quan hệ hợp tác đồng minh với Nga; đẩy mạnh quan hệ với Mỹ; coi hội

nhập châu Âu là một trong những ưu tiên hàng đầu trong chính sách đối ngoại, đã ký Hiệp định đối tác và hợp tác (PCA) với EU, tham gia Chương trình Đối tác phương Đông của EU và đang tiến hành đàm phán Hiệp định tự do thương mại toàn diện với EU (DCFTA).

Armenia là thành viên của hơn 40 tổ chức quốc tế và khu vực, trong đó có Liên hợp quốc, Cộng đồng các quốc gia độc lập - SNG (CIS), Tổ chức An ninh và Hợp tác Châu Âu (OSCE), Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa Liên hợp quốc (UNESCO), Hội đồng châu Âu, WTO, Tổ chức hợp tác kinh tế biển Đen, Cộng đồng Pháp ngữ, đồng thời tích cực tham gia vào các cơ chế hợp tác khác như là Phong trào không liên kết, tham gia chương trình “Đối tác vì hòa bình” của NATO.

Armenia tham gia vào Tổ chức Hiệp ước An ninh tập thể (ODKB), bao gồm Armenia, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Nga, Tajikistan và Uzbekistan, liên minh quân sự được thành lập trên lãnh thổ các nước Liên Xô cũ dựa trên Hiệp ước An ninh tập thể được ký ngày 15/5/1992. Ngoài ra Armenia cũng tham gia thiết lập hệ thống phòng không chung cùng với các đồng minh thuộc Liên Xô cũ.

Tổng thống Armenia ký Hiệp ước gia nhập Liên minh Kinh tế Á-Âu vào tháng 10/2014. Armenia chính thức trở thành thành viên của Liên minh vào tháng 1/2015.

Chương 3: Bán hàng và dịch vụ

Sử dụng đại lý hoặc nhà phân phối

Các công ty Armenia thường sẵn sàng trở thành đại lý hoặc nhà phân phối cho các sản phẩm nước ngoài. Trong những năm gần đây, các công ty trong nước đã đồng ý trở thành nhà phân phối cho các công ty sau: Procter & Gamble, Mars, Johnson & Johnson, Kodak, Philip Morris, FedEx, UPS, Dell Computers, Intel, IBM, Reebok, Nike và các công ty khác.

Doanh nghiệp có thể tham khảo thêm thông tin về các đại lý và nhà phân phối của Armenia tại website: <https://www.globaltrade.net/international-trade-import-exports/m/c/agent-distributors/Armenia.html>

Thành lập văn phòng

Người nước ngoài có thể lựa chọn các hình thức tổ chức đa dạng có sẵn để tiến hành kinh doanh ở Armenia. Bộ luật dân sự của Armenia định nghĩa các hình thức pháp nhân sau đây: Doanh nhân/ Chủ sở hữu duy nhất, Đối tác kinh doanh (Đối tác chính thức và Đối tác tin cậy), Công ty trách nhiệm hữu hạn, Công ty cổ phần, Văn phòng hoặc chi nhánh hợp tác và đại diện. Văn phòng đại diện của các công ty nước ngoài có thể được thành lập tại Armenia với mục đích đại diện và bảo vệ quyền của công ty thành lập nhưng không được quyền thực hiện các hoạt động thương mại. Các công ty nước ngoài có nhu cầu kinh doanh tại thị trường Armenia nên tìm đến các công ty tư vấn pháp lý hoặc tổ chức của Armenia có chức năng tư vấn các vấn đề pháp lý về đăng ký kinh doanh hoặc mở văn phòng để nhận được sự trợ giúp.

Nói chung, quá trình đăng ký một doanh nghiệp ở Armenia nhanh chóng và tinh giản. Việc đăng ký công ty được thực hiện qua mạng điện tử thông qua Cơ quan luật đăng ký Quốc gia thuộc Bộ Tư pháp nước Cộng hòa Armenia theo nguyên tắc một cửa và bao

gồm việc đăng ký tên công ty, đăng ký quốc gia của công ty và đăng ký cơ quan thuế. Hồ sơ giấy tờ cần thiết có thể được nộp bằng bản in hoặc nộp hồ sơ đăng ký điện tử.

Các doanh nghiệp có thể theo dõi đơn xin cấp phép của công ty và tìm kiếm thông tin về các công ty hiện có. Việc đăng ký của các cơ quan thương mại được xem xét ngay lập tức nếu doanh nghiệp nộp hồ sơ điện tử. Nếu doanh nghiệp nộp hồ sơ bằng bản in thì doanh nghiệp phải sử dụng các mẫu văn bản được cấp cho các hồ sơ cần thiết và việc phê duyệt có thể mất đến 2 ngày làm việc.

Tại Yerevan, doanh nghiệp có thể sở hữu văn phòng với không gian rộng rãi và mức giá để mua từ 700 USD - 1200 USD/m² ở trung tâm và 450 USD - 700 USD ở ngoại ô. Tiền thuê nhà hàng tháng cho các văn phòng thương mại là từ 10 - 35 USD/m².

Thủ tục đăng ký kinh doanh (thời gian và chi phí chính thức được xác định nếu có):

- Dịch thuật và công chứng hồ sơ của người sáng lập, hồ sơ chuẩn bị và văn bản ký thành lập công ty
- Mở tài khoản ngân hàng và ký quỹ vốn điều lệ, yêu cầu phải có bản kê khai tài khoản ngân hàng
- Có văn bản xác nhận vốn điều lệ (1 ngày)
- Đăng ký tên công ty, mã số đăng ký kinh doanh và mã số thuế tại Cơ quan đăng ký nhà nước để biết (thời gian đăng ký từ 3 đến 7 ngày với mức phí là 45 USD)
- Thanh toán phí đăng ký tại bất kỳ ngân hàng nào
- Nộp hồ sơ cho Quỹ An sinh Xã hội
- Nhận giấy chứng nhận đăng ký xã hội (2 ngày)
- Nộp hồ sơ cho Cảnh sát để xin con dấu
- Nhận con dấu được cấp từ Phòng giấy phép và cấp phép của Cảnh sát (1 ngày)
- Con dấu đặt hàng tại công ty sản xuất con dấu của quốc gia

- Nhận con dấu (thời gian nhận từ 2 đến 30 ngày với khoản phí 7 USD hoặc nhận gấp trong 1 ngày với mức phí là 40 USD)
- Gửi hồ sơ đến Cục Thống kê Quốc gia
- Nhận giấy chứng nhận đăng ký thông kê (7 ngày)
- Bắt đầu hoạt động (tối thiểu sau 15 ngày và chi phí chính thức là 85 USD)

Để biết thêm thông tin, hãy liên hệ với Trung tâm Phát triển Doanh nghiệp Vừa và Nhỏ (SME DNC).

- **SME DNC**

Địa chỉ: 5 Mher Mkrtchyan Street,

Yerevan 375010

Điện thoại: 54 16 48

Fax: 54 16 42

Email: info@smednc.am

Website: <http://www.smednc.am>

- **Luật tổ chức kinh doanh**

+ Luật đăng ký đối với các cơ quan pháp nhân của quốc gia

+ Luật dành cho các công ty trách nhiệm hữu hạn

+ Luật về các công ty cổ phần

Nhượng quyền thương mại

Số lượng nhượng quyền thương mại của châu Âu ở Armenia ngày càng tăng và sự phổ biến của các cửa hàng và nhà hàng theo mô hình copycat (mô hình kinh doanh sao chép) cho thấy các thương hiệu nhượng quyền thương mại của nước ngoài có khả năng thành

công, đặc biệt là ở Yerevan. Mặc dù hiện tại chỉ có các thương hiệu về thực phẩm của Hoa Kỳ ở Armenia như Coca-Cola, Pepsi, Pizza Hut, KFC, Burger King, Tutti Frutti và Cinnabon nhưng các cửa hàng bánh pizza mới, nhà hàng và các quán bán sandwich thường xuyên xuất hiện. Các nhà hàng giá cao phục vụ ẩm thực nước ngoài cũng đang tìm kiếm thành công tại các thị trường ngách. Kinh doanh bán lẻ cũng là một cơ hội đầu tư và hợp tác hấp dẫn cho các công ty nước ngoài. Có một số cửa hàng bán lẻ bán quần áo thương hiệu Mỹ như Polo, GAP, v.v... Bên cạnh các nhượng quyền thương mại của Hoa Kỳ còn có rất nhiều thương hiệu nhượng quyền quốc tế, bao gồm Debenhams, Next, Segafredo, Carrefour, v.v... Các đề nghị nhượng quyền thương mại từ các chuỗi cửa hàng nổi tiếng của nước ngoài có thể thu hút sự quan tâm đáng kể từ phía khách hàng và nhà đầu tư trong nước.

Chủ sở hữu thương hiệu sẽ phải đối mặt với tình trạng không theo luật trong việc bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ (IPR) của nền văn hóa doanh nghiệp địa phương. Các doanh nghiệp nước ngoài thường sẽ dễ dàng bảo vệ thương hiệu của mình khỏi bị xâm phạm ở thị trường Armenia nếu có sự hiện diện hợp pháp trực tiếp hoặc thông qua đại lý hoặc nhà phân phối được ủy quyền ở Armenia. Các cơ quan luật và cơ quan quốc gia của Armenia có xu hướng giải quyết các khiếu nại về quyền sở hữu trí tuệ cho các công ty nước ngoài đang hoạt động kinh doanh thực tế ở Armenia hơn là một công ty nước ngoài không hoạt động tại Armenia. Trong trường hợp công ty nước ngoài không có hoạt động kinh doanh tại Armenia bị tổn hại trực tiếp bởi hoạt động giả mạo thì các cơ quan Armenia thường có xu hướng xem vi phạm này là một hành vi phạm tội không làm tổn hại ai và có thể tha thứ. Nhận thức về IPR đang dần được cải thiện, tuy nhiên, chính phủ đã áp dụng và đưa ra các sửa đổi pháp luật nhằm nâng cao khả năng bảo vệ quyền lợi của chủ sở hữu nhãn hiệu.

Tiếp thị trực tiếp

Việc sử dụng tiếp thị trực tiếp đang phát triển ở Armenia, đặc biệt là với các công ty

CNTT và viễn thông có sử dụng thư trực tiếp, quảng cáo tin nhắn văn bản và phát tờ rơi. Hàng năm, triển vọng tiếp thị kỹ thuật số tiếp tục phát triển với tốc độ nhanh và số lượng các đại lý tiếp thị đã tăng lên. Điều kiện tiên quyết đối với việc tiếp thị kỹ thuật số là kết nối internet phổ biến rộng rãi trong cả nước và hàng ngàn người Armenia đang tham gia vào phương tiện truyền thông xã hội. Dù các tài liệu in vẫn được sử dụng, nhưng ngày càng có nhiều doanh nghiệp thường xuyên đưa ra các ưu đãi đặc biệt thông qua các trang mạng xã hội, ứng dụng di động và email cho khách hàng hiện tại hoặc khách hàng tiềm năng. Các công ty bán hàng trực tiếp hàng đầu như Mary Kay, Oriflame và Herbalife sử dụng hình thức kinh doanh mạng, một chiến lược tiếp thị mà trong đó lực lượng bán hàng không những được trả thù lao cho doanh số bán hàng của họ mà được tính theo doanh số bán hàng của những người mà họ tuyển dụng. So với những năm trước, việc thu hút đại lý có lòng trung thành cao đối với sản phẩm đang trở nên khó khăn hơn trong phân khúc bán hàng trực tiếp của lĩnh vực làm đẹp. Gửi thư trực tiếp vẫn còn hạn chế vì các dịch vụ bưu chính thường không được sử dụng rộng rãi và nhiều nỗ lực tiếp thị trực tiếp thiếu phân khúc thị trường rõ ràng dựa trên các hồ sơ tiêu dùng mục tiêu. Các dịch vụ chuyển phát nhanh tại Yerevan bao gồm FedEx, UPS và DHL.

Các cửa hàng truyền thông lớn ở Armenia bao gồm:

- Public TV Company of Armenia
- Kentron
- TV Armenia
- Shant T

Liên doanh/ Cấp phép

Liên doanh là hình thức phổ biến nhất trong các thỏa thuận thương mại và đầu tư giữa các công ty của Armenia và nước ngoài. Các công ty liên doanh thường được đăng ký là công ty trách nhiệm hữu hạn hoặc công ty cổ phần. Trong hầu hết các trường hợp, đối tác

nước ngoài nên duy trì quyền kiểm soát quản lý và bỏ phiếu. Trong liên doanh, các đối tác nước ngoài với số cổ phần ít sẽ tùy thuộc vào mục tiêu của các chủ sở hữu đa số cổ phần người Armenia.

Nhiều loại hình doanh nghiệp phải có giấy phép. Danh sách các hoạt động được cấp phép được quy định tại Chương VII, Điều 43 của Luật Cấp phép. Luật này cung cấp 2 loại giấy phép: giấy phép đơn và giấy phép kép (tự động và không tự động). Giấy phép đơn được cấp bởi Bộ Tài chính trong vòng 3 ngày kể từ khi nộp hồ sơ đăng ký. Giấy phép kép được cấp trong vòng 30 ngày sau khi gửi hồ sơ và chỉ có thể được cấp bởi ủy ban cấp phép. Hiện nay có 96 loại hoạt động được cấp phép, 12 trong số đó được cấp phép đơn và có thể xin cấp phép trực tuyến tại website <http://www.e-gov.am/licenses>. Thông thường, các nhà cung cấp dịch vụ được quy định phải có khả năng chuyên nghiệp như bác sĩ, luật sư, tài xế xe buýt hoặc xe tải đòi hỏi phải có nhiều giấy phép kết hợp. Armenia đã thực hiện các cải cách quan trọng để đơn giản hóa các yêu cầu và thủ tục để có được giấy phép. Trong số những ngành hưởng lợi chính từ việc cải cách thì ngành công nghiệp xây dựng là ngành có thủ tục xin giấy phép được đơn giản hóa với chi phí giảm đáng kể. Hiện nay giấy phép xây dựng được cấp trong vòng 27 ngày so với 137 ngày trước khi cải cách.

Bán hàng cho Chính phủ

Các giao dịch mua sắm của chính phủ được thực hiện thông qua Cơ quan mua sắm Quốc gia. Luật mua sắm mới của Cộng hòa Armenia (năm 2010) có hiệu lực từ ngày 01/01/2011. Luật quy định các hoạt động của Cơ quan mua sắm Quốc gia và hỗ trợ cho các công dân nước ngoài tham gia vào lĩnh vực mua sắm công. Hầu hết các giao dịch mua sắm lớn của chính phủ được kết nối với các chương trình được tài trợ bởi các nhà tài trợ quốc tế. Các Bộ mua sắm hàng hóa nước ngoài thông qua các công ty thương mại nước ngoài và đấu thầu quốc tế. Tháng 9/2011, Armenia trở thành quốc gia CIS đầu tiên và quốc gia thứ 15 tham gia Hiệp định Mua sắm Chính phủ của WTO (GPA) và gần đây đã ký sửa đổi GPA.

Luật Đấu thầu mới của Cộng hòa Armenia (2016) có hiệu lực ngày 25/4/2017 đưa ra các biện pháp chống tham nhũng mới và tăng tính minh bạch và hiệu quả của hệ thống. Luật quy định việc mua sắm của chính phủ phải phù hợp với các yêu cầu của GPA và cho phép các công dân nước ngoài tham gia trên cơ sở bình đẳng trong lĩnh vực mua sắm công. Từ năm 2011, các cơ quan nhà nước thực hiện hoạt động mua sắm một cách độc lập. Việc phân cấp mua sắm nhằm mục đích cải thiện việc tổ chức quy trình mua sắm theo nhu cầu của quốc gia và cộng đồng, tăng cường tính công khai và minh bạch. Kết quả là sự tham gia và trách nhiệm của cơ quan nhà nước đối với thủ tục mua sắm đã tăng lên.

Các quy định mua sắm của Armenia nhằm cung cấp các tiêu chuẩn quốc tế về tính minh bạch và trách nhiệm giải trình công khai. Tuy nhiên, những quy định có trong các văn bản và những gì xảy ra trong thực tế có thể rất khác nhau. Thời gian cho phép chuẩn bị hồ sơ dự thầu sau khi phát thông báo đấu thầu thường ngắn và các yêu cầu về hồ sơ, bao gồm cả bản dịch, có thể phù hợp với các công ty không có trụ sở tại Armenia. Sự thiếu minh bạch trong giao dịch kinh doanh vẫn còn.

Hầu hết các giao dịch mua sắm lớn của chính phủ được kết nối với các chương trình được tài trợ bởi các nhà tài trợ quốc tế. Các Bộ mua hàng hóa nước ngoài thông qua các công ty thương mại nước ngoài và đấu thầu quốc tế. Điều khoản tín dụng là một trong những yếu tố quan trọng nhất trong quyết định mua sắm của chính phủ. Chất lượng sản phẩm và uy tín của nhà cung cấp là các yếu tố khác. Các công ty nước ngoài được khuyến khích tiếp cận bất kỳ đấu thầu của chính phủ một cách thận trọng. Tuy nhiên, các cơ hội có lợi và các công ty nước ngoài đã thành công ở Armenia.

Liên tục cải cách hệ thống mua sắm là một trong những ưu tiên của Bộ Tài chính. Hội đồng kháng cáo và kháng nghị mua sắm đã được thành lập cho mục đích này. Nhằm nhấn mạnh sự minh bạch của thủ tục mua sắm, Bộ Tài chính công bố mọi thông tin liên quan đến việc mua sắm, bao gồm cả hợp đồng mua sắm.

- Thư mục mua sắm điện tử
- Hệ thống mua sắm điện tử
- Thông tin về các hồ sơ dự thầu cũng có sẵn từ các bộ

Giống như nhiều chính phủ, Armenia tài trợ các dự án công trình công cộng thông qua việc vay từ các Ngân hàng Phát triển Đa phương (Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu, Ngân hàng Phát triển Châu Á, Ngân hàng Thế giới). Dịch vụ Thương mại duy trì các văn phòng liên lạc thương mại tại mỗi ngân hàng phát triển đa phương chính, bao gồm Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu, Ngân hàng Phát triển Châu Á và Ngân hàng Thế giới. Các tổ chức này cho vay hàng tỷ USD ở các nước đang phát triển trong các dự án nhằm thúc đẩy tăng trưởng kinh tế và phát triển xã hội bằng cách giảm nghèo và bất bình đẳng, cải thiện sức khỏe và giáo dục và thúc đẩy phát triển cơ sở hạ tầng. Văn phòng Liên lạc Thương mại giúp các doanh nghiệp nước ngoài tìm hiểu cách tham gia vào các dự án do ngân hàng tài trợ và thay mặt cho các nhà thầu nước ngoài. Doanh nghiệp có thể tìm hiểu thêm thông tin bằng cách liên hệ với Văn phòng Liên lạc Thương mại với Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu, Ngân hàng Phát triển Châu Á và Ngân hàng Thế giới.

Các website doanh nghiệp có thể tham khảo thêm thông tin:

- Văn phòng Liên lạc Thương mại cho Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu
- Văn phòng Liên lạc Thương mại cho Ngân hàng Phát triển Châu Á
- Văn phòng Liên lạc Thương mại cho Ngân hàng Thế giới

Kênh phân phối và bán hàng

Các kênh phân phối nội địa của Armenia phù hợp với quy mô nhỏ, dân số và thị trường của Armenia. Các cơ sở lưu trữ và các công ty bán buôn chính có trụ sở tại thủ đô Yerevan, trung tâm phân phối trong nước. Các hoạt động bán lẻ và bán buôn thường

được kết hợp. Việc công nhận tên thương hiệu tùy thuộc vào loại sản phẩm và người dân Armenia có xu hướng trung thành với các thương hiệu được thành lập. Các công ty giao nhận vận chuyển hàng hóa của Armenia và nước ngoài đã thiết lập một hệ thống vận chuyển hàng hóa đáng tin cậy đến và đi từ Armenia. Do hai biên giới của Armenia đóng cửa hạn chế các tuyến xuất nhập khẩu và tăng chi phí vận chuyển, các nhà sản xuất, nhập khẩu và vận chuyển hàng hóa của Armenia đã thông qua các tuyến vận tải đáng tin cậy, nhưng đắt tiền thông qua Georgia. Hàng hóa từ hoặc trên đường đến châu Âu và xa hơn nữa vào hoặc ra các cảng Poti và Batumi của Georgia trên bờ Biển Đen. Tuyến đường bộ giữa các cảng này và Yerevan thường là phần đắt nhất trong hành trình.

Hầu hết các sản phẩm và dịch vụ được nhập khẩu đều do các đại lý và nhà phân phối xử lý. Hầu hết các công ty ở Armenia có quy mô tương đối nhỏ và do gia đình sở hữu và điều hành, mặc dù có một số ngoại lệ đáng chú ý, bao gồm một số chuỗi siêu thị lớn của địa phương và châu Âu (Carrefour) và một vài cửa hàng bách hóa. Các công ty lớn đại diện cho nhiều thương hiệu thường có các trung tâm phân phối riêng ở Yerevan.

1. Phương tiện vận chuyển hữu ích chính

Do lệnh cấm vận của Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan, hàng hóa đến Armenia và hàng hóa từ Armenia sẽ được vận chuyển qua tuyến đường Georgian. Hàng hóa từ hoặc trên đường đến châu Âu và xa hơn nữa vào hoặc ra các cảng Poti và Batumi của Georgia. Do đó, phần lớn đường bộ vận tải được sử dụng đến Georgia, vận tải biển được sử dụng sau. Doanh nghiệp có thể tham khảo thêm về các cảng tại các website sau:

2. Cảng

Bộ Giao thông Vận tải Armenia

3. Cảng Hàng không

- Sân bay Quốc tế Zvartnots (Cảng hàng không chính ở Yerevan)

- Sân bay Erebuni
- Sân bay Shirak airport (tỉnh Gyumri)

4. Các tổ chức vận tải biển, vận tải đường bộ, vận tải đường sắt

Bộ Giao thông Vận tải

5. Các tổ chức vận tải hàng không

Tổng Cục Hàng không Dân dụng

6. Lĩnh vực phân phối

Các kênh phân phối nội địa của Armenia phù hợp với quy mô, dân số và thị trường của Armenia. Cơ sở lưu trữ và các công ty bán buôn chính có ở Yerevan. Thương mại bán lẻ tập trung nhiều hơn ở các thành phố nhỏ và các nơi khác của Armenia.

7. Thị phần

Hoạt động kinh doanh tập trung gần 80% ở thủ đô Yerevan. Hầu hết các sản phẩm và dịch vụ được nhập khẩu đều do các đại lý và nhà phân phối quản lý. Hầu hết các doanh nghiệp ở Armenia có quy mô tương đối nhỏ và thuộc sở hữu gia đình, mặc dù có một số ngoại lệ đáng chú ý như một số chuỗi siêu thị lớn của địa phương và châu Âu (Carrefour đã mở siêu thị đầu tiên vào năm 2014) và một số cửa hàng bách hóa. Các công ty lớn đại diện cho một số thương hiệu thường có các trung tâm phân phối riêng có trụ sở tại Yerevan.

Phân phối thực phẩm chiếm khoảng 18% tổng GDP của Armenia, và các nhà phân phối chính là:

- Artashat Cannery (29% thị phần)
- Euroterm (27% thị phần)

- Nhà máy thực phẩm Ararat (14% thị phần)
- Nicola International (11% thị phần)
- Sis Natural (11% thị phần)

Chuyển phát nhanh

Các công ty bưu chính/chuyển phát của Armenia và nước ngoài đã thiết lập một hệ thống đáng tin cậy để vận chuyển hàng hóa đến và đi từ Armenia.

HayPost CJSC là nhà khai thác bưu chính quốc gia chính thức của Armenia cung cấp dịch vụ bưu chính, thanh toán và bán lẻ. Haypost hiện đang hoạt động thông qua 900 bưu điện trên khắp Armenia, từ thành thị đến các vùng nông thôn xa xôi nhất. Website: <https://www.haypost.am/en>

Dịch vụ chuyển phát nhanh hoạt động tại Yerevan bao gồm FedEx, UPS, EMS và DHL. Theo luật hải quan Armenia, các lô hàng hoặc vận chuyển hàng hóa và sản phẩm cho mục đích sử dụng cá nhân thông qua dịch vụ chuyển phát thư quốc tế của cá nhân địa phương và cá nhân nước ngoài là miễn thuế nếu tổng trọng lượng hàng hóa dưới 30 kg và giá trị hải quan không vượt quá 200.000 AMD (417 USD).

Yếu tố và kỹ thuật bán hàng

Cũng như với bất kỳ quốc gia khác, việc tiếp thị và bán hàng hóa và dịch vụ thành công ở Armenia đòi hỏi phải thích ứng với môi trường thương mại và thực tiễn kinh doanh. Nghiên cứu thị trường cần phải xác định cơ hội và tiềm năng của các đối tác kinh doanh Armenia. Việc lựa chọn đối tác là chìa khóa và chỉ nên được thực hiện sau khi tiến hành đủ điều tra chi tiết để xác định danh tiếng và độ tin cậy của đối tác tiềm năng. Các nhà xuất khẩu nên tránh bán hàng cho các tài khoản chưa thanh toán cho đến khi đã phát triển được hồ sơ theo dõi được thiết lập tốt với người mua. Thụ tin dụng và các phương tiện tài chính an toàn khác ngày càng có nhiều. Các nhà xuất khẩu nên chuẩn bị điều chỉnh giá

theo biến động tiền tệ. Mặc dù việc sử dụng thẻ thanh toán được phổ biến khắp Armenia, đặc biệt là trong các cửa hàng và siêu thị có thương hiệu, nhiều cơ sở kinh doanh, đặc biệt là ở các khu vực vẫn thiếu thiết bị và cơ sở hạ tầng chấp nhận thanh toán điện tử. Đồng thời, các máy ATM có sẵn tại nhiều trung tâm thương mại hoặc gần đó. Cần ghi nhãn tiếng Armenia cho thực phẩm và một số sản phẩm khác. Quảng cáo cũng phải bằng tiếng Armenia, mặc dù quảng cáo có thể bao gồm ngoại ngữ ngoài tiếng Armenia.

Thương mại điện tử

1. Tổng quan

Thương mại điện tử đang phát triển ở Yerevan do việc sử dụng phổ biến đối với internet, thẻ tín dụng và ngân hàng trực tuyến. Tuy nhiên ứng dụng không phù hợp và không công bằng của thuế hải quan là một trở ngại khác đối với việc phát triển thương mại điện tử. Sử dụng email trong giao tiếp kinh doanh ngày càng phổ biến ở Yerevan mặc dù điện thoại vẫn là phương thức giao tiếp kinh doanh chính. Hầu hết các công ty đều có trang web riêng. Một số doanh nghiệp bao gồm một trong những chuỗi siêu thị hàng đầu, gần đây đã bắt đầu việc đặt hàng trực tuyến và các kỹ thuật thương mại điện tử khác, tận dụng các thỏa thuận của HayPost để giao hàng quốc tế và miễn thuế tiêu dùng cá nhân của Hải quan. Ngân hàng trực tuyến ngày càng trở nên phổ biến và người Armenia đang trở nên quen với phương thức tiếp nhận các dịch vụ tài chính. Người Armenia dùng internet ngày càng tăng để mua sắm trực tuyến các thiết bị gia dụng, sách, điện thoại di động và máy tính, quần áo và giày dép, hàng hóa cho trẻ em và nước hoa, vì các sản phẩm trực tuyến có xu hướng rẻ hơn.

Theo Internetworldstats, tháng 12/2019 có 2.126.716 người dùng Internet, chiếm 71,8% dân số. Số lượng người dân Armenia sử dụng Facebook là 1.252.000 tính đến ngày 31/01/2020, chiếm 42,3% số lượng người dùng Internet.

Quyền lợi của người tiêu dùng ở Armenia được bảo vệ trong quá trình sử dụng thương

mại điện tử. Dự thảo sửa đổi tương ứng đối với Bộ luật Dân sự Armenia đã được thông qua trong phiên họp Nội các tháng 3/2016. Theo đó, đề xuất rằng người tiêu dùng Armenia có quyền trả lại một sản phẩm phi thực phẩm trong vòng 14 ngày kể từ ngày mua hàng cũng được áp dụng cho thương mại điện tử. Nhưng quyền này sẽ chỉ được bảo vệ nếu sản phẩm không sử dụng được, người tiêu dùng phải uy tín và có bằng chứng mua hàng. Danh sách các sản phẩm không được đổi trả sẽ được phê duyệt riêng.

2. Xu hướng thị trường hiện nay

Luật pháp Armenia quy định các khía cạnh quan trọng của Thương mại điện tử trong nước phù hợp với yêu cầu của Liên minh kinh tế Á - Âu. Pháp luật bao gồm:

- Bộ luật dân sự của nước Cộng hòa Armenia
- Luật Thương mại và Dịch vụ
- Luật bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng
- Luật cài đặt máy thu ngân

Thương mại điện tử tiếp tục phát triển và số lượng trang web thương mại điện tử ngày càng tăng. Đối với việc phát triển thương mại điện tử, Armenia có kết nối internet rộng khắp cả nước và hàng ngàn người Armenia đang tham gia vào các phương tiện truyền thông xã hội. Tuy nhiên, thương mại điện tử chưa thâm nhập sâu vào thị trường khách hàng vì thu nhập dùng một lần ít và nền kinh tế không được kiểm soát. Nhiều người tiếp tục thích thanh toán tiền mặt và ở nhiều nơi dịch vụ bưu chính không đủ mạnh.

3. Thương mại điện tử trong nước (B2C)

Theo số liệu của Ngân hàng Trung ương, khối lượng thương mại điện tử địa phương năm 2015 tăng lên mức 43 triệu USD, tăng gấp 3 lần so với năm trước. Trong năm 2016, tăng trưởng khoảng 30%. Khối lượng giao dịch trực tuyến trong hệ thống ngân hàng của Armenia lên đến 176 triệu USD trong năm 2016. Khoảng 16% tổng các giao dịch mua và

thanh toán trực tuyến là từ nước ngoài. Tuy nhiên, thanh toán bằng tiền mặt khi giao hàng vẫn là phương thức thanh toán chủ yếu trong quá trình mua hàng điện tử tại địa phương. Hơn 50% hộ gia đình Armenia có internet ở nhà và khoảng 30% dân số sử dụng Facebook.

4. Thương mại điện tử xuyên biên giới

Người tiêu dùng Armenia sử dụng phổ biến Amazon, Alibabaexpress, Ebay và các nền tảng trực tuyến khác để mua thiết bị gia dụng, sách, điện thoại di động và máy tính, quần áo và giày dép, hàng hóa cho trẻ em và nước hoa. Thẻ Visa và MasterCard là các phương thức thanh toán quốc tế phổ biến nhất.

5. Thương mại điện tử B2B

Trong thương mại điện tử B2B, các lĩnh vực hàng đầu ở Armenia là ICT và Tài chính & Ngân hàng. Cả hai lĩnh vực đều có cơ sở hạ tầng và quy mô phát triển tốt cho người dùng doanh nghiệp và cung cấp dịch vụ chất lượng. B2B cũng phổ biến trong các lĩnh vực khác của nền kinh tế do độ phủ sóng internet cao trong nước. Website B2B của Armenia:

- www.spyur.am
- www.b2barmenia.com
- www.armenian.com
- www.arbet.am

6. Dịch vụ Thương mại điện tử

Hệ thống thanh toán thống nhất thẻ ArCa được giới thiệu bởi các ngân hàng thương mại Armenia và Ngân hàng Trung ương năm 2001. Chủ sở hữu và nhà điều hành hệ thống là 'Thẻ tiếng Armenia' CJSC, đồng thời giám sát và điều chỉnh hoạt động của hệ thống, chính sách phát triển của hệ thống và đảm bảo thực hiện chính sách của hệ thống. Các

khoản thanh toán trong hệ thống được thực hiện theo nguyên tắc mạng lưới đa phương trong khi quyết toán cuối cùng được thực hiện thông qua tài khoản của các ngân hàng tham gia với Ngân hàng Trung ương. Các luồng thông điệp thanh toán trong hệ thống thuộc cấu trúc Y. Các thành viên của hệ thống ArCa là các bên đã tham gia và đủ điều kiện là thành viên của hệ thống ArCa theo điều lệ, quy tắc và quy định của hệ thống, và đã ký kết các thỏa thuận liên quan với “Thẻ Armenia” CJSC và CBA. Các tổ chức tài chính hoạt động trong hoặc ngoài Armenia và các tổ chức khác chuyên về lĩnh vực ngân hàng/ thẻ thanh toán có thể là thành viên của hệ thống ArCa.

Hệ thống Idram cho phép người dùng thực hiện mua hàng trực tuyến hoặc thanh toán cho các dịch vụ công cộng, thuế và phí, thanh toán khoản vay, mua vé máy bay, v.v... Idram là công ty đầu tiên ở Armenia được phép phát hành tiền điện tử từ Ngân hàng Trung ương.

7. Quyền sở hữu trí tuệ thương mại điện tử

Armenia là thành viên của Tổ chức Sở hữu trí tuệ thế giới (WIPO) từ năm 1993 và Văn phòng bằng sáng chế Eurasia (EAPO) từ năm 1995. Mặc dù vậy, việc thực thi quyền sở hữu trí tuệ (IPR) trong nước yếu kém có thể gây trở ngại cho sự phát triển nhiều hơn cho thương mại điện tử.

8. Trang web thương mại điện tử phổ biến

Các trang web thương mại điện tử phổ biến ở Armenia là: Aliexpress.com, amazon.com, Ebay.com, Google play, App store, Windows Phone Store list.am, edram.am, arca.am, mobidram.am, onex.am, GGtaxi và Taxi Yandex.

Dịch vụ internet và ngân hàng di động được cung cấp bởi HSBC, Ameriabank và các dịch vụ khác.

9. Thanh toán trực tuyến

Hệ thống thanh toán hợp nhất thẻ ArCa được các ngân hàng thương mại Armenia và Ngân hàng Trung ương đưa ra vào năm 2001.

Thẻ Visa và MasterCard cũng được chấp nhận cho các khoản thanh toán trực tuyến.

Dịch vụ ngân hàng di động và Internet được cung cấp bởi HSBC, Ameriabank và các dịch vụ khác.

Hệ thống Idram và Mobidram cho phép người dùng mua hàng trực tuyến hoặc thanh toán cho các dịch vụ công cộng, thuê và phí, thanh toán khoản vay, mua vé máy bay, v.v.

Thương mại điện tử di động đã được phát triển ở Armenia đặc biệt là với việc sử dụng rộng rãi các điện thoại thông minh trong số dân số trẻ, nhiều người trong số họ đang mua hàng trong App Store và Google Store. Các ứng dụng địa phương được phát triển nhưng vẫn không phổ biến ngoại trừ các dịch vụ vận tải. Ứng dụng GG taxi và Yandex taxi là 2 ứng dụng rất phổ biến trên thiết bị di động ở Yerevan dành cho các dịch vụ gọi xe và dịch vụ đi chung xe.

10. Tiếp thị kỹ thuật số

Hàng năm, triển vọng tiếp thị kỹ thuật số tiếp tục phát triển và số lượng đại lý tiếp thị ngày càng tăng. Đối với tiếp thị kỹ thuật số điều kiện tiên quyết cần phải có là kết nối Internet được bao phủ rộng rãi trên khắp Armenia và hàng ngàn người Armenia đang tham gia vào phương tiện truyền thông xã hội.

11. Những ngày lễ mua sắm lớn

Các ngày lễ mua sắm chính của người Armenia là Đêm Giao thừa và Giáng sinh ở Armenia vào ngày 06/01. Người tiêu dùng có xu hướng mua sắm từ ngày 25/12 đến 31/12. Một ngày lễ mua sắm khác là Ngày Quốc tế Phụ nữ (ngày 8/3) và ngày Valentine. Người Armenia cũng kỷ niệm Phục Sinh Chính Thống trên quy mô lớn.

12. Truyền thông xã hội

Facebook và Russian OK và VK là những nền tảng truyền thông xã hội phổ biến nhất và được sử dụng rộng rãi. Instagram, Tweeter, WhatsApp phổ biến trong giới trẻ. Việc sử dụng Skype và Viber cũng được phổ biến rộng rãi.

Xúc tiến thương mại và quảng cáo

Đài phát thanh, truyền hình và phương tiện truyền thông bằng báo chí in được phổ biến rộng rãi cho các nhà quảng cáo, và các doanh nghiệp sáng tạo đã áp dụng nhiều phương tiện hiện đại hơn, chẳng hạn như vẽ trên các mặt của xe buýt công cộng. Kính đứng với áp phích quảng cáo lật và biển quảng cáo đã trở thành một phương pháp phổ biến của quảng cáo. Truyền hình nắm giữ phần lớn thị phần ngành công nghiệp quảng cáo. Việc quảng cáo có thể được sắp xếp thông qua các đại lý quảng cáo địa phương hoặc trực tiếp với đài truyền hình, đài phát thanh và báo chí. Việc tiếp thị qua điện thoại (quảng cáo trên TV, với các số gọi trực tiếp để đặt hàng) cũng phổ biến. Truyền hình cáp và vệ tinh đang mở rộng phạm vi tiếp cận và cung cấp một phương tiện quảng cáo khác. Quảng cáo trên internet đã phát triển đáng kể trong vài năm qua vì số lượng người dùng internet ở Armenia đã tăng lên. Một số công ty internet chuyên thiết kế trang web.

Năm 1996, Armenia đã thông qua Luật Quảng cáo quy định các tiêu chuẩn và nguyên tắc quảng cáo, luật bao gồm việc chỉ thị tiếng Armenia trở thành ngôn ngữ chính thức trong quảng cáo. Văn bản tiếng Armenia có thể được kèm theo văn bản bằng tiếng nước ngoài. Quy định này không áp dụng đối với báo chí, ấn phẩm đặc biệt, nhãn hiệu, v.v..., được phát hành hoặc in bằng tiếng nước ngoài. Quảng cáo có thể có bản quyền theo luật Armenia.

Sự cho phép của Bộ Y tế là cần thiết để quảng cáo dược phẩm, thiết bị y tế hoặc phương pháp điều trị. Luật cấm quảng cáo quảng bá tác dụng kích thích hoặc thư giãn của rượu và thuốc lá. Quảng cáo vũ khí (trừ vũ khí thể thao và săn bắn) đều bị cấm. Các hạn chế cụ thể áp dụng cho ngân hàng, bảo hiểm và các dịch vụ và tổ chức tài chính khác. Quảng

cáo không lành mạnh hoặc không chính xác bị cấm và Bộ luật dân sự cho phép hành động dân sự đối với các tổ chức pháp nhân hoặc những người có quyền bị xâm phạm do quảng cáo không công bằng hoặc sai trái.

Các kênh truyền thông lớn ở Armenia bao gồm:

- Public TV Company of Armenia
- Kentron
- Armenian TV
- Shant TV

Giá cả

Giá cả chủ yếu được xác định bởi cung và cầu. Khi đưa ra quyết định về giá, người tham gia thị trường nên cân nhắc:

- Sức mua thấp của dân số;
- Chi phí vận chuyển cao;
- Thuế giá trị gia tăng 20%; và
- Việc thiếu cạnh tranh hoặc sản phẩm được sản xuất trong nước với nhiều chủng loại.

Thị trường ở Armenia khá nhạy cảm về giá cả. Người dân có khả năng nhận ra sự chênh lệch giá nhỏ giữa các thương hiệu khác nhau. Các mặt hàng giá cao, như ô tô hoặc căn hộ, theo truyền thống có giá tiền bằng USD (số tiền phải trả), mặc dù tất cả giá chính thức phải được chỉ định và tất cả các khoản thanh toán được thực hiện bằng nội tệ - đồng Dram của Armenia (AMD). Không có công thức tính giá chuẩn, nhưng thông thường giá cả bao gồm giá thành xuất xưởng cộng thêm thuế (thuế VAT, thuế tiêu thụ đặc biệt) cộng với lợi nhuận và phí vận chuyển. Việc sử dụng giá tham chiếu của Dịch vụ Hải quan Armenia có thể ảnh hưởng đáng kể đến lợi nhuận của các sản phẩm nhập khẩu và các sản

phẩm được sản xuất từ nguyên liệu nhập khẩu. Ủy ban Bảo vệ Cạnh tranh Kinh tế Quốc gia đã có vài lần can thiệp để ngăn chặn tình trạng quá đắt đỏ đối với một số mặt hàng tiêu dùng nhất định do lạm dụng vị trí ưu thế trên thị trường.

Dịch vụ bán hàng/ Hỗ trợ khách hàng

Ở Armenia, việc hỗ trợ khách hàng cho các sản phẩm và dịch vụ đang phát triển. Hầu hết các cửa hàng, bao gồm các doanh nghiệp có thương hiệu đều miễn cưỡng cho phép trả lại các mặt hàng đã mua. Tuy nhiên, ngày càng có nhiều công ty cung cấp dịch vụ bảo hành rõ ràng và tư vấn theo dõi các dịch vụ được cung cấp. Dịch vụ bán hàng qua điện thoại hoặc hỗ trợ khách hàng không phổ biến. Trong hầu hết các trường hợp, khách hàng cần tiếp cận trực tiếp với nhà cung cấp.

Các dịch vụ chuyên nghiệp địa phương

Tại Yerevan, có nhiều văn phòng của một số công ty kế toán, pháp lý và tư vấn lớn của phương Tây, kết hợp các kỹ năng của các chuyên gia Armenia và nước ngoài. Các công ty nhỏ hơn có đủ khả năng cũng hoạt động dưới sự quản lý của Armenia hoặc phương Tây. Các công ty nước ngoài nên tận dụng các chuyên gia tại địa phương quen thuộc với các vấn đề mà các công ty phương Tây ở Armenia phải đối mặt.

Hạn chế bán sản phẩm và dịch vụ

Luật pháp Armenia không giới hạn quyền sở hữu và chỉ bán cho công dân Armenia hoặc một nhóm nhỏ dân số trong bất kỳ ngành công nghiệp. Cả đối thủ cạnh tranh nước ngoài và địa phương và các doanh nghiệp ở Armenia đều phải tuân theo các luật và quy định tương tự.

Thẩm định chi tiết

Các công ty nước ngoài nên thực hiện việc thẩm định chi tiết trước khi ký hợp đồng với

các đối tác mới. Các công ty tư vấn pháp lý kiểu phương Tây tồn tại nhằm giúp tìm kiếm đối tác hoặc thực hiện việc thẩm định chi tiết, tư cách hoạt động với trách nhiệm là một đại lý bị hạn chế, phần lớn là do thiếu tính minh bạch trong văn hóa doanh nghiệp. Hầu hết các nhà đầu tư nước ngoài thành công đều có những đối tác người Armenia quen thuộc với môi trường kinh doanh địa phương.

Bảo vệ sở hữu trí tuệ của bạn

1. Bảo vệ sở hữu trí tuệ ở Armenia

Có một số nguyên tắc chung quan trọng để quản lý hiệu quả quyền sở hữu trí tuệ (“IP”) ở Armenia. Trước tiên, điều quan trọng là phải có chiến lược tổng thể để bảo vệ IP của doanh nghiệp. Thứ hai, IP được bảo vệ khác ở Armenia so với các quốc gia. Thứ ba, các quyền phải được đăng ký và thực thi tại Armenia, theo luật pháp địa phương. Việc đăng ký nhãn hiệu và bằng sáng chế ở nước ngoài của doanh nghiệp sẽ không bảo vệ doanh nghiệp ở Armenia. Không có chuyên “Bản quyền quốc tế” sẽ tự động bảo vệ tác phẩm của tác giả trên toàn thế giới. Việc bảo vệ chống lại việc sử dụng trái phép ở một quốc gia cụ thể, về cơ bản tùy vào luật pháp của quốc gia đó. Tuy nhiên, hầu hết các quốc gia cung cấp việc bảo hộ bản quyền cho các tác phẩm nước ngoài theo một số điều kiện nhất định và các điều kiện này đã được đơn giản hóa rất nhiều bởi các hiệp định và hiệp ước về bản quyền quốc tế.

Việc đăng ký bằng sáng chế và nhãn hiệu là điều cơ bản đầu tiên, vì vậy doanh nghiệp nên cân nhắc vấn đề đăng ký bảo hộ nhãn hiệu và bằng sáng chế trước khi bán sản phẩm hoặc dịch vụ tại thị trường Armenia. Điều quan trọng là các công ty hiểu rằng sở hữu trí tuệ chủ yếu là quyền riêng tư và chính phủ nước ngoài thường không thể thực thi các quyền đối với các cá nhân ở Armenia. Chủ sở hữu có trách nhiệm đăng ký, bảo vệ và thực thi các quyền của mình khi có liên quan, giữ lại tư vấn và cố vấn riêng. Các công ty có thể tìm kiếm lời khuyên từ luật sư địa phương hoặc tư vấn viên IP là chuyên gia về

luật Armenia.

Doanh nghiệp luôn luôn được khuyến khích để tiến hành thăm định chi tiết về các đối tác tiềm năng. Đàm phán từ vị trí của đối tác và cung cấp cho đối tác các ưu đãi rõ ràng để tôn trọng hợp đồng. Một đối tác tốt là một đồng minh quan trọng trong việc bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ. Tuy nhiên, doanh nghiệp hãy xem xét cẩn thận liệu có cho phép đối tác đăng ký quyền sở hữu trí tuệ nhân danh doanh nghiệp hay không. Làm như vậy có thể tạo ra rủi ro mà đối tác của doanh nghiệp sẽ tự liệt kê là chủ sở hữu IP và không chuyển quyền nếu việc hợp tác kết thúc. Theo dõi cấu trúc giá và giảm lợi nhuận (và ưu đãi) của các đối tác xấu. Các dự án và bán hàng ở Armenia đòi hỏi sự chú ý liên tục. Làm việc với luật sư quen thuộc với luật Armenia để đưa ra một hợp đồng vững chắc bao gồm các điều khoản không cạnh tranh và các điều khoản bảo mật/ không tiết lộ.

Các công ty vừa và nhỏ nên hiểu tầm quan trọng của việc hợp tác với các hiệp hội và tổ chức thương mại để hỗ trợ các nỗ lực bảo vệ IP và ngăn chặn hàng giả.

Pháp luật trong nước, bao gồm Luật về quyền tác giả và các quyền liên quan năm 2006, quy định về việc bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ, các tác phẩm khoa học và nghệ thuật (bao gồm các chương trình máy tính và cơ sở dữ liệu), các bằng sáng chế và các quyền khác của sáng chế, kiểu dáng công nghiệp, bí quyết, bí mật thương mại, thương hiệu và nhãn hiệu dịch vụ. Luật pháp của Armenia tuân thủ Thỏa thuận liên quan đến thương mại về sở hữu trí tuệ (TRIPS). Vào tháng 01/2005, chính phủ đã lập ra một Cục tội phạm có tổ chức và Đơn vị thực thi IP thuộc Cảnh sát Armenia.

Mặc dù có sự tồn tại của các cấu trúc pháp lý và cơ quan chính phủ có liên quan, nhưng khái niệm IPR vẫn chưa được một phần lớn dân số địa phương công nhận. Dù việc sản xuất âm thanh và video lậu phần lớn có tại các cửa hàng bán lẻ giải trí lớn ở Yerevan, một số bằng chứng chính xác cho thấy các biện pháp được thắt chặt đối với việc vi phạm bản quyền phần mềm máy tính. Các khiếu nại IP vẫn còn với bên bị xâm phạm.

2. Website tham khảo thông tin dành cho doanh nghiệp

- Luật về quyền tác giả, nhãn hiệu, bằng sáng chế: Luật về quyền tác giả và quyền liên quan
- Luật thương hiệu, nhãn hiệu dịch vụ và tên gọi xuất xứ
- Luật sáng chế
- Bộ Kinh tế Công hòa Armenia
- Cơ quan sở hữu trí tuệ Armenia
- Cơ quan Phát triển Armenia

Chương 4: Quan hệ thương mại song phương giữa Việt Nam và Armenia

Quan hệ Việt Nam – Armenia

Việt Nam và Armenia có quan hệ hữu nghị truyền thống, thiết lập quan hệ ngoại giao ngày 14/7/1992. Armenia đã mở Đại sứ quán tại Việt Nam tháng 8 năm 2013. Đại sứ quán Việt Nam tại Liên bang Nga kiêm nhiệm Armenia.

1. Về chính trị:

Quan hệ chính trị giữa hai nước tốt đẹp, không có vấn đề tồn tại cần giải quyết. Hai nước luôn phối hợp, ủng hộ lẫn nhau tại các diễn đàn quốc tế.

- Phó Tổng thống Armenia - Gagik Harutyunyan thăm Việt Nam (tháng 12/1992).
- Bộ trưởng Ngoại giao Armenia - Vartan Oskanian thăm Việt Nam (tháng 8/2002).
- Bộ trưởng Ngoại giao - Edward Nalbandian thăm Việt Nam (24 – 25/2/2012).
- Tổng thống Armenia - Serzh Sargsyan thăm Việt Nam (6/2012).
- Bộ trưởng Tư pháp Việt Nam - Hà Hùng Cường thăm Armenia (10/2015).
- Thủ tướng Armenia Nikol Pashinyan thăm Việt Nam (4 -7/7/2019)

Việt Nam và Armenia có cơ chế Ủy ban Liên chính phủ về hợp tác kinh tế - thương mại và khoa học – kỹ thuật, đã họp khóa đầu tiên vào tháng 3/2017 tại Hà Nội.

2. Hợp tác kinh tế:

Do Armenia là nước nhỏ, địa lý xa xôi, tiềm năng kinh tế không lớn nên quan hệ kinh tế - thương mại với ta còn ở mức thấp.

Armenia nhập một số mặt hàng của Việt Nam như điện thoại và linh kiện, máy vi tính, nông sản (gạo, chè, cà phê...), thủy sản, dệt may; xuất sang Việt Nam chủ yếu là máy

móc, thiết bị phụ tùng, bông, hóa chất, chất dẻo nguyên liệu.

Việt Nam và Liên minh Kinh tế Á – Âu (Nga, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan và Armenia) đã ký chính thức Hiệp định Thương mại tự do (FTA) giữa Việt Nam và Liên minh kinh tế Á-Âu (EAEU) vào ngày 29/5/2015 tại tỉnh Burabay, Kazakhstan. Hiệp định có hiệu lực từ 05/10/2016.

3. Các hiệp định đã ký:

- Hiệp định hợp tác kinh tế - thương mại (1992);
- Hiệp định hợp tác văn hóa và khoa học-kỹ thuật (1992);
- Hiệp định khuyến khích và bảo hộ đầu tư (1992);
- Hiệp định hợp tác văn hoá, khoa học - kỹ thuật (1992);
- Nghị định thư hợp tác giữa hai Bộ Ngoại giao (1992);
- Hiệp định miễn thị thực cho người mang hộ chiếu ngoại giao và hộ chiếu công vụ (2012);
- Hiệp định thành lập khu vực thương mại tự do giữa Việt Nam và EAEC vào ngày 17/06/2016
- Hiệp định hợp tác trong lĩnh vực văn hóa giai đoạn 2015-2018 (2015).

Tổng quan thương mại song phương giữa Việt Nam và Armenia

Hợp tác về kinh tế - thương mại giữa Việt Nam và Armenia còn rất khiêm tốn. Theo số liệu của Hải quan Việt Nam, tổng kim ngạch xuất nhập khẩu giữa hai nước năm 2011 đạt 7,4 triệu USD, giảm 63% so với năm 2010. Nguyên nhân kim ngạch thương mại song phương sụt giảm là do kim ngạch nhập khẩu của Việt Nam giảm mạnh từ 14,9 triệu USD trong năm 2010 xuống 2,3 triệu USD năm 2011. Kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam năm 2011 đạt 5,13 triệu USD, xấp xỉ so với mức 5,16 triệu USD của năm 2010. Năm 2015,

kim ngạch song phương đạt 6 triệu USD. Tuy nhiên, năm 2016, kim ngạch hai chiều giảm 62%, còn 2,4 triệu USD, trong đó xuất khẩu của Việt Nam sang Armenia đạt 2,359 triệu USD, nhập khẩu đạt 70 nghìn USD.

Theo trademap, tổng kim ngạch xuất nhập khẩu giữa hai nước năm 2019 đạt 58,859 triệu USD, tăng hơn 25% so với năm 2018. Kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam sang Armenia năm 2019 đạt 58,258 triệu USD, so với mức 46,332 triệu USD của năm 2018. Theo chiều ngược lại, Việt Nam nhập khẩu hàng hóa vào Armenia đạt 601 nghìn USD năm 2019, tăng 36% so với 566 nghìn USD năm 2018.

Trong quan hệ thương mại với Việt Nam, Armenia có những hợp tác nhất định trong chế biến thực phẩm, rượu và du lịch. Theo trademap, các mặt hàng xuất khẩu chính của Việt Nam sang Armenia gồm: Máy điện và thiết bị điện và các bộ phận của chúng, cà phê, chè, quần áo và các hàng may mặc phụ trợ, giày, dép, ghệt. Các mặt hàng nhập khẩu chính của Việt Nam: Thuốc lá, ca cao và các chế phẩm từ ca cao, đồ uống, rượu và giấm, rau, quả, quả hạch, sản phẩm bơ sữa.

Kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam sang Armenia còn chiếm tỷ lệ rất nhỏ trong tổng kim ngạch nhập khẩu của thị trường này. Các doanh nghiệp Việt Nam có thể tăng xuất khẩu sang Armenia các mặt hàng nông sản, thủy sản, dệt may, điện thoại di động, v.v...

Bên cạnh đó, doanh nghiệp cần lưu ý về Hiệp định thương mại tự do (FTA) giữa Việt Nam và Liên minh Kinh tế Á - Âu và các quốc gia thành viên (Việt Nam - EAEU FTA), bao gồm Liên bang Nga, Cộng hòa Belarus, Cộng hòa Kazakhstan, Cộng hòa Armenia và Cộng hòa Kyrgyzstan).

Hiệp định bao gồm các Chương chính về Thương mại hàng hóa, quy tắc xuất xứ, phòng vệ thương mại, thương mại dịch vụ, đầu tư, sở hữu trí tuệ, các biện pháp SPS và TBT, công nghệ điện tử trong thương mại, cạnh tranh, pháp lý và thể chế.

Việt Nam cam kết mở cửa thị trường khoảng 90% số dòng thuế với lộ trình trong vòng 10 năm. Đối với các mặt hàng thuộc danh mục quan tâm của Liên minh Kinh tế Á-Âu, Việt

Nam sẽ xóa bỏ thuế nhập khẩu ngay khi Hiệp định có hiệu lực đối với một số mặt hàng nông sản (thịt bò, sản phẩm sữa, bột mì); mở cửa có lộ trình 3-5 năm đối với thịt, cá chế biến, máy móc thiết bị điện, máy dùng trong nông nghiệp; 5 năm đối với thịt gà, thịt lợn; 10 năm đối với một số loại rượu bia, ô tô. Thuế nhập khẩu xăng dầu không xóa bỏ sớm hơn năm 2027 và sắt thép có lộ trình xóa bỏ trong vòng không quá 10 năm.

Liên minh Kinh tế Á - Âu cũng sẽ cam kết xóa bỏ thuế nhập khẩu đối với khoảng 90% tổng số dòng thuế, trong đó 59% tổng số dòng thuế được xóa bỏ thuế nhập khẩu ngay khi Hiệp định có hiệu lực. Các nhóm mặt hàng sẽ được xóa bỏ thuế nhập khẩu gồm: các mặt hàng nông - lâm - thủy sản của Việt Nam (phần lớn các mặt hàng thủy sản, một số loại rau quả tươi và rau quả đã chế biến, thịt, cá chế biến, ngũ cốc, gạo (hạn ngạch thuế quan 10.000 tấn); và một số mặt hàng công nghiệp mà Việt Nam có thể mạnh xuất khẩu như dệt may (trong hạn ngạch) và nguyên phụ liệu dệt may, giày dép (đặc biệt là giày thể dục), máy móc, linh kiện điện tử, và một số loại dược phẩm, sắt thép, sản phẩm cao su, gỗ và đồ nội thất...

Căn cứ Điều 2.10 của Hiệp định, một số mặt hàng dệt may, giày dép và đồ nội thất nhập khẩu từ Việt Nam được hưởng thuế suất 0%, tuy nhiên phải chịu sự điều chỉnh của cơ chế tự vệ ngưỡng.

Cụ thể, nếu khối lượng nhập khẩu các nhóm mặt hàng này từ Việt Nam trong một năm vượt một ngưỡng khối lượng nhất định quy định tại Hiệp định, EAEU có quyền điều chỉnh tăng thuế nhập khẩu từ 0% lên mức thuế nhập khẩu tối huệ quốc (MFN) trong khoảng thời gian 6 tháng (nếu khối lượng nhập khẩu trong năm trong khoảng từ trên 100% đến 150% ngưỡng quy định) hoặc 9 tháng (nếu khối lượng nhập khẩu trong năm trên 150% ngưỡng quy định).

Để cảnh báo khả năng xuất khẩu vượt ngưỡng và có nguy cơ bị EAEU tăng thuế nhập khẩu lên mức thuế MFN, hàng tháng Cục Phòng vệ thương mại sẽ công bố số liệu xuất khẩu sang EAEU nhằm hỗ trợ các doanh nghiệp Việt Nam và các cơ quan chức năng

theo dõi tình hình xuất khẩu các mặt hàng chịu sự điều chỉnh của cơ chế tự vệ ngưỡng và có biện pháp kiểm chế phù hợp.

Kim ngạch xuất nhập khẩu Việt Nam - Armenia 2015 – 2019

Đơn vị tính: nghìn USD

Năm	2015	2016	2017	2018	2019
Xuất khẩu	14.831	24.349	34.726	46.332	58.258
Nhập khẩu	131	22	157	566	601
Tổng kim ngạch XNK	14.962	24.371	34.883	46.898	58.859
Cán cân thương mại	-14.700	-24.327	-34.569	-45.766	-57.657

Nguồn: Trade map 2019

Tình hình xuất khẩu của Việt Nam sang Armenia năm 2019

Kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam sang thị trường Armenia tăng dần theo từng năm từ năm 2015 đến năm 2019. Trong giai đoạn 2015-19, xuất khẩu của Việt Nam sang Armenia tăng trưởng cao nhất vào năm 2016 và năm 2019 là năm có mức tăng trưởng thấp nhất. Tăng trưởng xuất khẩu Armenia trong năm 2016 là 64% so với năm 2015, năm 2017 tăng 43%, năm 2018 tăng 33% và năm 2019 tăng 26%. Xuất khẩu của Việt Nam sang Armenia bình quân mỗi năm tăng 40% trong giai đoạn này.

Năm 2019, Việt Nam xuất khẩu sang Armenia đạt khoảng 58,3 triệu USD, chiếm 1,2% thị phần nhập khẩu từ thế giới của Armenia. Việt Nam xếp vị trí thứ 15 trong tổng số các quốc gia và vùng lãnh thổ xuất khẩu sang Armenia.

Các mặt hàng xuất khẩu chính của Việt Nam sang Armenia trong năm 2019 gồm các mã hàng:

- HS 85: Máy điện và thiết bị điện và các bộ phận của chúng; máy ghi và tái tạo âm

thanh, máy ghi và tái tạo hình ảnh và âm thanh truyền hình, bộ phận và phụ kiện của các loại máy trên.

- HS 09: Cà phê, chè, chè Paragoay và các loại gia vị.
- HS 62: Quần áo và các hàng may mặc phụ trợ, không dệt kim hoặc móc.
- HS 64: Giày, dép, ghệt và các sản phẩm tương tự; các bộ phận của các sản phẩm trên.
- HS 84: Lò phản ứng hạt nhân, nồi hơi, máy và thiết bị cơ khí; các bộ phận của chúng.
- HS 61: Quần áo và hàng may mặc phụ trợ, dệt kim hoặc móc.
- HS 94: Đồ nội thất; bộ đồ giường, đệm, khung đệm, nệm và các đồ dùng nội thất tương tự; đèn và bộ đèn, chưa được chi tiết hoặc ghi ở nơi khác; biển hiệu được chiếu sáng, biển đề tên được chiếu sáng và các loại tương tự; nhà lắp ghép.

Có 2 nhóm hàng có tốc độ tăng trưởng mạnh về kim ngạch xuất khẩu trong giai đoạn 2015 – 2019 là Các mặt hàng dệt đã hoàn thiện... (HS 63) tăng 140% và Cao su và các sản phẩm bằng cao su (HS 40) tăng 104%.

Các mặt hàng xuất khẩu chính của Việt Nam sang Armenia 2019

Đơn vị tính: nghìn USD

Mã sản phẩm	Tên sản phẩm	Kim ngạch xuất khẩu		% tăng /giảm năm 2018 - 2019	% tăng /giảm năm 2015 - 2019
		Năm 2018	Năm 2019		
Tổng cộng		46.332	58.258		
85	Máy điện và thiết bị điện...	30.570	43.440	42	64
09	Cà phê, chè, chè Paragoay và các loại gia vị	6.179	4.212	-32	11
62	Quần áo và các hàng may mặc phụ trợ, ...	2.292	2.604	13	14

64	Giày, dép, ghệt và các sản phẩm tương tự; ...	1.828	1.827	5	0
84	Lò phản ứng hạt nhân, nồi hơi, ...	1.741	1.648	16	-5
61	Quần áo và hàng may mặc phụ trợ, dệt kim hoặc móc....	881	824	18	-6
94	Đồ nội thất; bộ đồ giường, đệm, khung đệm, nệm và các đồ dùng nhồi ...	533	726	67	36

Nguồn: Trade map 2019

1. Thiết bị điện, điện tử... (HS 85)

Đơn vị tính: nghìn USD

	2015	2016	2017	2018	2019
Nhập khẩu từ Việt Nam	5.428	13.784	22.845	30.570	43.440
Nhập khẩu từ thế giới	144.086	222.577	255.616	366.471	371.365

Nguồn: Trademap.org

Năm 2019, Việt Nam xếp vị trí thứ 3 trong tổng số các quốc gia và vùng lãnh thổ xuất khẩu nhóm hàng (HS 85) sang Armenia, sau Trung Quốc và Nga. Việt Nam chiếm 11,7% thị phần trong tổng nhập khẩu nhóm hàng này của Armenia. Việt Nam đã xuất khẩu gần 43,5 triệu USD, tăng 42% so với năm 2018, nhìn chung trong toàn giai đoạn 2015 – 2019, tăng trưởng xuất khẩu của (HS 85) từ Việt Nam sang Armenia trung bình đạt 64% mỗi năm.

2 nhà cung cấp lớn nhất là Trung Quốc và Nga. Trong đó, Trung Quốc là quốc gia xuất

khẩu hàng đầu nhóm hàng (HS 85), giá trị xuất khẩu đạt hơn 179,2 triệu USD, chiếm 48,2% thị phần. Kế đến là Nga có giá trị xuất khẩu đạt khoảng 48,6 triệu USD, với thị phần 13,1%. Nhà cung ứng có giá trị cao xếp sau Việt Nam là: Thổ Nhĩ Kỳ hơn 11,7 triệu USD (3,2%), Malaysia đạt hơn 8,7 triệu USD chiếm 2,4%.

Các sản phẩm dòng (HS 85) của Việt Nam có mức thuế nhập khẩu vào thị trường Armenia ở mức bình quân 0,6%. Điều này cho thấy rào cản với nhóm hàng này tương đối thấp và có khả năng phát triển thị phần.

Các sản phẩm thuộc nhóm hàng (HS 85) đạt giá trị xuất khẩu cao nhất từ Việt Nam sang Armenia trong năm 2019 gồm:

- + (HS 8517) Bộ điện thoại, kể cả điện thoại di động (telephones for cellular networks) hoặc điện thoại dùng cho mạng không dây khác; thiết bị khác để truyền và nhận tiếng, hình ảnh hoặc dữ liệu khác, kể cả các thiết bị viễn thông nối mạng hữu tuyến hoặc không dây (như loại sử dụng trong mạng nội bộ hoặc mạng diện rộng), trừ loại thiết bị truyền và thu của nhóm 84.43, 85.25, 85.27 hoặc 85.28.
- + (HS 8508) Máy hút bụi.

Trong nhóm này, nhóm hàng có kim ngạch xuất khẩu cao nhất thuộc nhóm (HS 8517). Từ năm 2015 đến 2019, mặt hàng (HS 8517) có mức tăng trưởng xuất khẩu trung bình là 65% mỗi năm. Riêng giai đoạn 2015 - 2016 xuất khẩu có mức tăng trưởng cao vượt bậc là 158% so với các giai đoạn khác. Năm 2019, sản phẩm (HS 8517) xuất khẩu tăng 41% so với năm 2018, đạt hơn 41,8 triệu USD. Thị phần sản phẩm (HS 8517) của Việt Nam trên thị trường Armenia hiện tại xếp thứ 2 với 27,9%, sau Trung Quốc (64%).

Sản phẩm (HS 8508) là mặt hàng có giá trị xuất khẩu từ Việt Nam sang Armenia xếp thứ hai sau (HS 8517) trong năm 2019. (HS 8504) xuất khẩu sang Armenia đạt 804 nghìn USD, chiếm 15,7% thị phần, tăng 16 % so với năm 2018. Việt Nam xếp thứ 2 về thị phần nhập khẩu (HS 8504) của Armenia, xếp vị trí đầu tiên là Trung Quốc (39,4%).

2. Nhóm hàng cà phê, trà và gia vị (HS 09)

Đơn vị tính: nghìn USD

	2015	2016	2017	2018	2019
Nhập khẩu từ Việt Nam	3.013	4.185	2.736	6.179	4.212
Nhập khẩu từ thế giới	28.255	28.430	29.397	29.893	28.464

Nguồn: Trademap.org

Việt Nam là quốc gia xếp thứ 2 về xuất khẩu các nhóm hàng (HS 09) sang Armenia với thị phần 14,8%, nhà cung cấp lớn nhất là Indonesia (61%).

Xuất khẩu (HS 09) của Việt Nam sang Armenia từ năm 2015 đến năm 2019 tăng trưởng không đồng đều, xuất khẩu tăng 39% trong năm 2016, sau đó giảm -35% trong năm 2017, từ 4,2 triệu USD trong năm 2016 giảm còn hơn 2,7 triệu USD trong năm 2017, xuất khẩu tăng mạnh trở lại vào năm 2018, tăng 126%, đạt hơn 6,1 triệu USD trong năm 2018, và lại giảm sâu vào năm 2019, với mức tăng trưởng giảm 32% so với năm 2018, còn 4,2 triệu USD.

Nhìn chung trong giai đoạn 2015 – 2019, kim ngạch xuất khẩu nhóm hàng (HS 09) từ Việt Nam sang Armenia có tốc độ tăng trưởng thường niên tăng 11%. Thuế nhập khẩu Armenia áp cho (HS 09) của Việt Nam trung bình ở mức 1,3%.

Các sản phẩm xuất khẩu chính thuộc nhóm hàng này là:

- + Cà phê, rang hoặc chưa rang, đã hoặc chưa khử chất caffeine; vỏ quả và vỏ lụa cà phê; các chất thay thế cà phê có chứa cà phê theo tỷ lệ nào đó (HS 0901)
- + Hạt tiêu thuộc chi Piper; quả ớt thuộc chi Capsicum hoặc chi Pimenta, khô, xay hoặc nghiền (HS 0904)

Cà phê là nhóm hàng dẫn đầu trong nhóm các sản phẩm (HS 09) xuất khẩu sang thị

trường Armenia trong năm 2019, với mức giá xuất khẩu là 1.746 USD/tấn. Nhập khẩu cà phê Việt Nam vào thị trường Armenia đã có sự biến động trong những năm 2015 – 2019 và tăng trưởng xuất khẩu bình quân tăng 10%/năm. Phân tích các dữ liệu của Trade map cho thấy Việt Nam là nước cung ứng cà phê lớn thứ 2 của Armenia, sau Indonesia (70,6% thị phần). Trong năm 2019, Việt Nam đã cung ứng gần hơn 3,8 triệu USD giá trị nhập khẩu cà phê của Armenia. Thị phần của cà phê Việt Nam trong nhập khẩu của Armenia đạt 15,5%, giảm 34% về giá trị và giảm 27% về khối lượng so với năm 2018. Mức thuế Armenia áp cho mặt hàng (HS 0901) của Việt Nam là 0,8%. Các đối thủ cạnh tranh của Việt Nam về mặt hàng cà phê ngoài Indonesia còn có Nga (3,7%) và Ý (3,1%) là các nguồn cung ứng cà phê lớn thứ 3 và thứ 4 của Armenia.

Năm 2019, tổng khối lượng hạt tiêu nhập khẩu từ thế giới của Armenia đạt 402 tấn, trong đó Việt Nam chiếm 167 tấn, giá trị kim ngạch đạt 406 nghìn USD, giảm 1% so với mức 3409 nghìn USD hồi năm 2018, thuế suất trung bình Armenia áp cho sản phẩm (HS 0904) của Việt Nam là 0%, giá nhập khẩu cho một tấn hồ tiêu trung bình là 2.431 USD/tấn. Nhìn chung trong toàn giai đoạn năm 2015 – 2019, xuất khẩu tăng trưởng trung bình 13%/năm. Việt Nam là một trong những nguồn cung ứng tiêu chính cho thị trường Armenia. Năm 2019, Việt Nam chiếm 52,5% thị phần của Armenia, xếp vị trí thứ nhất, kế đến là Trung Quốc (25,4%), Ấn Độ (8,5%), Mexico (5,6%).

3. Quần áo và các hàng may mặc phụ trợ, không dệt kim hoặc móc (HS 62)

Đơn vị tính: nghìn USD

	2015	2016	2017	2018	2019
Nhập khẩu từ Việt Nam	1.830	1.333	1.586	2.292	2.604
Nhập khẩu từ thế giới	44.822	59.219	76.849	96.430	69.431

Nguồn: Trademap.org

Năm 2019, Armenia áp thuế nhập khẩu đối với nhóm hàng (HS 62) xuất khẩu từ Việt Nam là 1,3%. Việt Nam là quốc gia xếp thứ 7 trong số các nhà cung cấp nhóm hàng này sang Armenia, chiếm 3,8% thị phần nhập khẩu của Armenia. Xuất khẩu (HS 62) đạt hơn 2,6 triệu USD, tăng 14% so với năm 2018. Nhìn chung trong toàn giai đoạn năm 2015 – 2019, tăng trưởng xuất khẩu trung bình tăng 13%/năm.

5 nhà cung cấp (HS 62) hàng đầu của Armenia trong năm 2019 là: Trung Quốc (31,5%), Thổ Nhĩ Kỳ (10,3%), Ý (7,7%), Bangladesh (6,7%) và Bulgaria (6%).

Các sản phẩm xuất khẩu hàng đầu thuộc nhóm hàng (HS 62) trong năm 2019 là:

- + Áo sơ mi nam giới hoặc trẻ em trai (HS 6205)
- + Áo khoác ngoài, áo choàng mặc khi đi xe (carcoats), áo khoác không tay, áo choàng không tay, áo khoác có mũ (kể cả áo jacket trượt tuyết), áo gió, áo jacket chống gió và các loại tương tự, dùng cho phụ nữ hoặc trẻ em gái, trừ loại thuộc nhóm 62.04 (HS 6202)
- + Áo khoác ngoài, áo choàng mặc khi đi xe (carcoats), áo khoác không tay, áo choàng không tay, áo khoác có mũ trùm (kể cả áo jacket trượt tuyết), áo gió, áo jacket chống gió và các loại tương tự, dùng cho nam giới hoặc trẻ em trai, trừ các loại thuộc nhóm 62.03 (HS 6201)
- + Bộ com lê, bộ quần áo đồng bộ, áo jacket, áo khoác thể thao, váy dài, váy, chân váy, quần dài, quần yếm có dây đeo, quần ống chần, và quần soóc (trừ quần áo bơi) dùng cho phụ nữ hoặc trẻ em gái (HS 6204)

Trong giai đoạn từ 2015 – 2019, Việt Nam xuất khẩu sản phẩm (HS 6205) sang Armenia tăng trưởng không đều. Giai đoạn từ 2015 – 2018, xuất khẩu mặt hàng này tăng trưởng liên tục với các mức tăng tương ứng là 24% (năm 2016), 15% (năm 2017), 26% (năm 2018). Tuy nhiên đến năm 2019 tăng trưởng xuất khẩu lại giảm 30%. Việt Nam đứng đầu trong số các quốc gia xuất khẩu (HS 6205) sang Armenia, chiếm 21,4% thị phần nhập

khẩu của Armenia.

Năm 2019, mức thuế nhập khẩu của Armenia dành cho mặt hàng (HS 6202) là 5,6%, Việt Nam đã xuất khẩu sản phẩm này sang Armenia đạt giá trị 512 nghìn USD, giữ vị trí thứ 3 trong số các quốc gia cung cấp và chiếm 4,5% thị phần nhập khẩu của Armenia, sau Trung Quốc (69,7%) và Ý (5,8%). Giá trị xuất khẩu trong giai đoạn 2015 – 2019 chỉ tăng 4%, riêng năm 2018 xuất khẩu tăng trưởng vượt bậc 66% so với năm 2017.

Mặt hàng (HS 6201) xuất khẩu từ Việt Nam sang Armenia đạt 503 nghìn USD, tăng 10% so với năm 2018 và tăng 13% trung bình mỗi năm trong giai đoạn 2015 – 2019. Việt Nam chiếm thị phần là 7,9% trong tổng thị phần nhập khẩu sản phẩm này của Armenia, giữ vị trí thứ 3 trong tổng số các nhà cung ứng (HS 6201) sang Armenia đứng sau Trung Quốc (51,9%) và Ý (9,1%). Mức thuế Armenia áp cho sản phẩm này của Việt Nam là 2,4%.

Năm 2019, Việt Nam xuất khẩu mặt hàng (HS 6204) sang Armenia đạt 400 nghìn USD, tăng 20% so với năm 2018. Trong giai đoạn 2015 – 2019, tăng trưởng xuất khẩu trung bình hàng năm giảm 7%. Thị phần sản phẩm (HS 6204) của Việt Nam tại Armenia khá ít, chỉ 2% và xếp vị trí thứ 14 trong tổng số các quốc gia và vùng lãnh thổ xuất khẩu sản phẩm này sang Armenia. Trung Quốc đứng đầu về xuất khẩu (HS 6204) sang Armenia, đạt hơn 4 triệu USD, chiếm 19,7% thị phần.

4. Giày, dép, ghệt và các sản phẩm tương tự... (HS 64)

Đơn vị tính: nghìn USD

	2015	2016	2017	2018	2019
Nhập khẩu từ Việt Nam	1.530	1.597	1.653	1.828	1.827
Nhập khẩu từ thế giới	20.510	33.932	43.332	54.012	55.079

Nguồn: Trademap.org

Xuất khẩu nhóm hàng (HS 64) của Việt Nam sang Armenia tăng dần từ năm 2015 đến năm 2018 và chững lại trong năm 2019. Giá trị xuất khẩu đạt hơn 1,8 triệu USD, nhìn chung trong toàn giai đoạn 2015 – 2019, (HS 64) xuất khẩu tăng trưởng trung bình 5%/năm. Năm 2019, mức thuế suất nhập khẩu trung bình Armenia áp cho nhóm hàng (HS 64) là 1,8%. Việt Nam là quốc gia xếp thứ 4 trong số các quốc gia xuất khẩu sang Armenia, chiếm 3,3% thị phần, sau Trung Quốc (68%), Thổ Nhĩ Kỳ (12,3%), Ý (5,3%).

Các sản phẩm xuất khẩu đạt giá trị cao trong nhóm hàng (HS 64) là:

- + Giày, dép có đế ngoài bằng cao su, plastic, da thuộc hoặc da tổng hợp và mũ giày bằng vật liệu dệt (HS 6404)
- + Giày, dép có đế ngoài bằng cao su, plastic, da thuộc hoặc da tổng hợp và mũ giày bằng da thuộc (HS 6403)
- + Các loại giày, dép khác có đế ngoài và mũ bằng cao su hoặc plastic (HS 6402)

Sản phẩm (HS 6404) trong giai đoạn 2015 – 2019 có mức tăng trưởng xuất khẩu cao nhất (10%/năm) trong 3 sản phẩm xuất khẩu hàng đầu của nhóm hàng (HS 64). Năm 2019, mặt hàng này xuất khẩu đạt 692 nghìn USD, giảm 16% so với năm 2018, chiếm 7,1% thị phần của Armenia. Trung Quốc chiếm lĩnh thị trường HS 6404 với thị phần áp đảo so với các nhà cung cấp khác là 67,5%, tiếp theo là Thổ Nhĩ Kỳ (9,5%) và Việt Nam đứng thứ ba với 7,1%. Thuế nhập khẩu trung bình của Armenia đối với (HS 6404) là 0%.

Với mức thuế nhập khẩu 3,9% Armenia áp dụng cho sản phẩm (HS 6403), năm 2019, Việt Nam là quốc gia xếp thứ 4 về xuất khẩu sản phẩm này sang Armenia và là mặt hàng xuất khẩu đạt giá trị cao thứ hai trong xuất khẩu nhóm hàng (HS 64), đạt giá trị xuất khẩu là 569 nghìn USD, không tăng so với năm 2018, chiếm 5,7% thị phần của Armenia. Riêng giai đoạn 2015 – 2019, xuất khẩu sản phẩm này tăng trưởng trung bình giảm 7%/năm. Các nhà cung ứng hàng đầu của mặt hàng này là Trung Quốc (35,5%), Ý

(23,3%), Thổ Nhĩ Kỳ (7,2%).

Năm 2019, Armenia áp thuế nhập khẩu 0% đối với sản phẩm này. Xuất khẩu (HS 6402) đạt 560 ngàn USD, tăng 31% so với năm 2018, chiếm thị phần khá nhỏ của Armenia (1,7%), giữ vị trí thứ 3 trong số các quốc gia hàng đầu xuất khẩu sang Armenia, sau Trung Quốc (82,1%), Thổ Nhĩ Kỳ (12,2%).

5. Lò phản ứng hạt nhân, nồi hơi, máy và thiết bị cơ khí... (HS 84)

Đơn vị tính: nghìn USD

	2015	2016	2017	2018	2019
Nhập khẩu từ Việt Nam	938	1.243	1.684	1.741	1.648
Nhập khẩu từ thế giới	263.123	253.757	369.278	565.633	489.045

Nguồn: Trademap.org

Việt Nam xuất khẩu nhóm hàng (HS 84) sang thị trường Armenia với tổng kim ngạch khoảng 1,7 triệu USD trong năm 2019, trung bình tăng 16%/năm trong giai đoạn 2015 – 2019. Riêng trong năm 2017, xuất khẩu (HS 84) tăng 35% so với năm 2016. Đây cũng là nhóm sản phẩm hiện đang được hưởng mức thuế suất khá thấp, bình quân 0,3%, cho thấy thị trường Armenia mở cửa đối với sản phẩm lò phản ứng hạt nhân, nồi hơi, máy và thiết bị cơ khí...

Năm 2019, Việt Nam là quốc gia xếp vị trí thứ 30 trong số các nhà xuất khẩu nhóm hàng (HS 84) sang Armenia, chiếm thị phần nhập khẩu khá khiêm tốn của Armenia (0,3%).

5 quốc gia xuất khẩu hàng đầu nhóm hàng (HS 84) sang Armenia là Trung Quốc với 31,1% thị phần, Nga (13,6%), Ý (10,9%), Đức (9,4%) và Thổ Nhĩ Kỳ (4,8%).

Các sản phẩm xuất khẩu chính trong nhóm hàng (HS 84) là:

- + (HS 8471) Máy xử lý dữ liệu tự động và các khối chức năng của chúng; đầu đọc từ tính hay đầu đọc quang học, máy truyền dữ liệu lên các phương tiện truyền dữ liệu dưới dạng mã hóa và máy xử lý những dữ liệu này, chưa được chi tiết hay ghi ở nơi khác.
- + (HS 8443) Máy in sử dụng các bộ phận in như khuôn in (bát chữ), trục lăn và các bộ phận in của nhóm 84.42; máy in khác, máy copy (copying machines) và máy fax, có hoặc không kết hợp với nhau; bộ phận và các phụ kiện của chúng.

Năm 2019, Việt Nam xuất khẩu sản phẩm (HS 8471) sang Armenia đạt 863 nghìn USD, tăng 2% so với năm 2018. Việt Nam xếp thứ 7 trong tổng số các nhà cung ứng sản phẩm này qua Armenia, chiếm thị phần khá ít là 2,4%. Tăng trưởng giá trị xuất khẩu trong giai đoạn 2015 -2019 là 5%. Trong giai đoạn này xuất khẩu tăng trưởng cao nhất vào năm 2016 đạt 903 nghìn USD, tăng 39%. Mức thuế trung bình của Armenia áp cho sản phẩm HS 8471 của Việt Nam là 0%. Nhà cung ứng lớn nhất là Trung Quốc chiếm 53,5% thị phần, tiếp theo là Cộng Hoà Czech với 16,7% và Ba Lan với 4,9%.

Mức thuế trung bình của Armenia áp cho sản phẩm HS 8443 của Việt Nam là 0%. Năm 2019, Việt Nam là quốc gia xếp thứ 7 trong tổng số các quốc gia và vùng lãnh thổ xuất khẩu sản phẩm này vào Armenia, đạt 484 nghìn USD, giảm 31% so với năm 2018 và chiếm 3,8% thị phần. Các nhà cung cấp lớn nhất là Đức 25% thị phần, Trung Quốc 23,9%, Ý 10,8% và Nhật Bản 7,4%. Tăng trưởng giá trị xuất khẩu trong giai đoạn 2015 - 2019 là 37%.

6. Quần áo và hàng may mặc phụ trợ, dệt kim hoặc móc (HS 61)

Đơn vị tính: nghìn USD

	2015	2016	2017	2018	2019
Nhập khẩu từ Việt Nam	471	531	856	881	824

Nhập khẩu từ thế giới	30.801	42.079	53.940	84.653	87.163
------------------------------	--------	--------	--------	--------	--------

Nguồn: Trademap.org

Năm 2019, Việt Nam là quốc gia xếp thứ 10 trong số các nhà cung ứng hàng đầu nhóm hàng (HS 61), chiếm 0,9% thị phần nhập khẩu của Armenia. Xuất khẩu (HS 61) của Việt Nam sang Armenia, đạt 824 nghìn USD, giảm 6% so với năm 2018, và trung bình tăng 18% mỗi năm trong giai đoạn 2015 – 2019. Thuế suất trung bình Armenia áp cho dòng sản phẩm thuộc nhóm (HS 61) của Việt Nam là 0,4%.

Các nhà cung cấp hàng đầu nhóm hàng (HS 61) của Armenia là Trung Quốc (hơn 33,7 triệu USD, chiếm 38,7% thị phần); Thổ Nhĩ Kỳ (hơn 30,5 triệu USD, 35,1%); Bangladesh (5,6%); Ý (4,5%).

Sản phẩm có giá trị xuất khẩu cao của nhóm hàng (HS 61) gồm:

- + (HS 6110) Áo bó, áo chui đầu, áo cài khuy (cardigans), gilê và các mặt hàng tương tự, dệt kim hoặc móc.
- + (HS 6109) Áo phông, áo may ô và các loại áo lót khác, dệt kim hoặc móc.
- + (HS 6105) Áo sơ mi nam giới hoặc trẻ em trai, dệt kim hoặc móc.

Nhìn chung trong toàn giai đoạn năm 2015 – 2019, trong 3 sản phẩm này, sản phẩm (HS 6110) là sản phẩm có tốc độ tăng trưởng trung bình hàng năm đạt mức cao nhất (34%), kế đến là sản phẩm (HS 6105) tăng 20% và (HS 6109) tăng 19%.

Các mặt hàng khác có tốc độ tăng trưởng trung bình mỗi năm đạt mức cao trong giai đoạn năm 2015 – 2019 là: Găng tay, găng tay hở ngón và găng tay bao, dệt kim hoặc móc (HS 6116) tăng 80%; Quần lót, quần sịp, áo ngủ, bộ pyjama, áo choàng tắm, áo khoác ngoài mặc trong nhà và các loại tương tự, dùng cho nam giới hoặc trẻ em trai, dệt kim hoặc móc (HS 6107) tăng 70%; và Quần áo và hàng may mặc phụ trợ dùng cho trẻ em, dệt kim hoặc móc (HS 6111) tăng 33%

Xét riêng trong năm 2019, sản phẩm (HS 6110) là sản phẩm xuất khẩu đạt giá trị cao nhất trong nhóm hàng (HS 61) mà Việt Nam xuất khẩu sang Armenia, với giá trị 215 nghìn USD, giảm 10% so với năm 2018, chiếm 1,1% thị phần nhập khẩu của Armenia. Mức thuế Armenia áp cho sản phẩm này từ Việt Nam là 0%. Việt Nam là quốc gia xuất khẩu (HS 6110) lớn thứ 8 của Armenia. 5 nhà cung ứng hàng đầu sản phẩm này sang Armenia lần lượt là Trung Quốc (49,9%), Thổ Nhĩ Kỳ (14,8%), Ý (10,5%), Bangladesh (8,4%) và Nga (2,5%).

Cũng xếp vị trí thứ 8 (1,7% thị phần) trong số các nhà cung ứng mặt hàng (HS 6109) của Armenia, và là sản phẩm có giá trị xuất khẩu có giá trị cao thứ 2 trong nhóm hàng (HS 61), đạt 166 nghìn USD, tăng 2% so với năm 2018, và trung bình tăng 19% trong giai đoạn 2015 – 2019. Việt Nam được Armenia áp thuế 0% cho sản phẩm này.

Mặt hàng (HS 6105) từ Việt Nam nhập khẩu vào Armenia có mức thuế là 0%. Năm 2019, xuất khẩu (HS 6105) của Việt Nam sang Armenia đạt 120 nghìn USD, tăng 56% so với năm 2018. Trong giai đoạn năm 2015 – 2019, Việt Nam xuất khẩu mặt hàng này sang Armenia trung bình tăng 20%/năm. Việt Nam xếp thứ 5 trong tổng số các nhà xuất khẩu (HS 6103) sang Armenia, với thị phần 6,5%. Các quốc gia xuất khẩu hàng đầu khác là Trung Quốc xếp vị trí thứ nhất (22,2%), kế đến là Bangladesh (18,3%), Thổ Nhĩ Kỳ (17,8%) và Ý (9,8%).

7. Đồ nội thất; bộ đồ giường, đệm, khung đệm, nệm ... (HS 94)

Đơn vị tính: nghìn USD

	2015	2016	2017	2018	2019
Nhập khẩu từ Việt Nam	99	170	443	533	726
Nhập khẩu từ thế giới	41.536	40.796	77.808	108.620	75.422

Nguồn: Trademap.org

Xuất khẩu nhóm hàng (HS 94) của Việt Nam sang Armenia tăng dần từ năm 2015 đến năm 2019 với xuất khẩu tăng trưởng trung bình 67%/năm. Năm 2019, giá trị xuất khẩu đạt hơn 726 nghìn USD, tăng 36% so với năm 2018 và mức thuế suất nhập khẩu trung bình Armenia áp cho nhóm hàng này là 4%. Riêng trong năm 2017, sản phẩm này có kim ngạch xuất khẩu tăng trưởng vượt bậc 161% so với năm 2016. Việt Nam là quốc gia xếp thứ 13 trong số các quốc gia xuất khẩu sang Armenia, chiếm 1% thị phần. Các quốc gia xuất khẩu hàng đầu khác là Trung Quốc xếp vị trí thứ nhất (34,8%), kế đến là Nga (17,7%), Pháp (11,2%) và Thổ Nhĩ Kỳ (9,2%).

Các sản phẩm xuất khẩu chính trong nhóm hàng (HS 94) là:

- + (HS 9401) Ghế ngồi (trừ các loại thuộc nhóm 94.02), có hoặc không chuyển được thành giường, và bộ phận của chúng.
- + (HS 9403) Đồ nội thất khác và các bộ phận của chúng.

Năm 2019, Việt Nam xuất khẩu sản phẩm (HS 9401) sang Armenia đạt 370 nghìn USD, tăng 45% so với năm 2018. Việt Nam xếp thứ 9 trong tổng số các nhà cung ứng sản phẩm này qua Armenia, chiếm thị phần khá ít là 2,4%. Trong giai đoạn 2015 – 2019, tăng trưởng giá trị xuất khẩu tăng dần theo từng năm và có mức tăng trưởng trung bình là 124%. Trong giai đoạn này xuất khẩu tăng trưởng cao nhất vào năm 2017 đạt 181 nghìn USD, tăng 223% so với năm 2016. Mức thuế trung bình của Armenia áp cho sản phẩm HS 9401 của Việt Nam là 8%. Nhà cung ứng lớn nhất là Trung Quốc chiếm 40% thị phần, tiếp theo là Nga với 15,8% và Thổ Nhĩ Kỳ với 12,9%.

Mức thuế trung bình của Armenia áp cho sản phẩm HS 9403 của Việt Nam là 2,6%. Năm 2019, Việt Nam là quốc gia xếp thứ 12 trong tổng số các quốc gia và vùng lãnh thổ xuất khẩu sản phẩm này vào Armenia, đạt 353 nghìn USD, tăng 30% so với năm 2018 và chiếm 1,2% thị phần. Các nhà cung cấp lớn nhất là Trung Quốc 29% thị phần, Nga 25,6%, Thổ Nhĩ Kỳ 12,4% và Ý 11,7%. Trong giai đoạn 2015 - 2019, tăng trưởng giá trị

xuất khẩu tăng dần theo từng năm với giá trị tăng trưởng trung bình mỗi năm là 59%. Năm 2017, giá trị tăng trưởng cao với 131% so với năm 2016.

Tình hình nhập khẩu của Việt Nam từ Armenia năm 2019

Kim ngạch nhập khẩu hàng hoá của Việt Nam từ Armenia năm 2019 đạt 601 nghìn USD, tăng 6% so với 2018. Trong giai đoạn 2015 – 2019, giá trị tăng trưởng nhập khẩu hàng hóa của Việt Nam từ Armenia hàng năm là 88%. Việt Nam nhà quốc gia nhập khẩu thứ 572 của Armenia.

Kim ngạch nhập khẩu các nhóm hàng chính của Việt Nam từ Armenia năm 2019

Đơn vị tính: nghìn USD

Mã sản phẩm	Tên sản phẩm	Kim ngạch nhập khẩu		% tăng /giảm năm 2018 - 2019	% tăng /giảm năm 2015 - 2019
		Năm 2019	Năm 2018		
Tổng cộng		601	566		
24	Thuốc lá và nguyên liệu thay thế thuốc lá đã chế biến	248	83	199	N/A
18	Ca cao và các chế phẩm từ ca cao	241	459	-47	N/A
22	Đồ uống, rượu và giấm	64	12	433	-9
20	Các chế phẩm từ rau, quả, quả hạch hoặc các sản phẩm khác của cây	25	10	150	N/A
04	Sản phẩm bơ sữa; trứng chim và trứng gia cầm; mật ong tự nhiên; sản phẩm ăn được gốc động vật, chưa được chi tiết hoặc ghi ở nơi khác	23	0	N/A	N/A

Nguồn: Trade map 2019

Năm 2019, nhóm hàng HS 24 có 2 sản phẩm nhập khẩu chính từ Armenia vào Việt Nam là Lá thuốc lá đã chế biến và các chất thay thế thuốc lá đã chế biến khác; thuốc lá "thuần nhất" hoặc thuốc lá "hoàn nguyên"; chiết xuất và tinh chất lá thuốc lá (HS 2403) và Xì gà, xì gà xén hai đầu, xì gà nhỏ và thuốc lá điếu, từ lá thuốc lá hoặc từ các chất thay thế lá thuốc lá (HS 2402). Mặt hàng HS 2403 có giá trị nhập khẩu là 175 nghìn USD với mức giá nhập khẩu là 58.333 USD/tấn và HS 2402 có giá trị nhập khẩu là 73 nghìn USD với mức giá nhập khẩu là 12.167 USD/tấn.

Trong nhóm hàng HS18, Việt Nam chỉ nhập khẩu 1 mặt hàng Sô cô la và các chế phẩm thực phẩm khác có chứa ca cao (HS 1806) của Armenia từ Việt Nam trong năm 2019 với giá trị là 241 nghìn USD, với mức giá nhập khẩu là 5.128 USD/tấn.

(HS 2208) Cồn êtilich chưa biến tính có nồng độ cồn dưới 80% tính theo thể tích; rượu mạnh, rượu mùi và đồ uống có rượu khác được Armenia xuất khẩu sang Việt Nam với giá trị đạt 50 nghìn USD, tăng 12% so với năm 2018. Giá nhập khẩu sản phẩm này là 4.167 USD/tấn.

Sản phẩm Quả, quả hạch và các phần khác ăn được của cây, đã chế biến hoặc bảo quản bằng cách khác, đã hoặc chưa pha thêm đường hay chất làm ngọt khác hoặc rượu, chưa được chi tiết hoặc ghi ở nơi khác (HS 2008) được Việt Nam nhập khẩu với giá trị 25 nghìn USD.

Việt Nam nhập khẩu sản phẩm Pho mát và sữa đông (curd) (HS 0406) của Armenia đạt 23 nghìn USD, với mức giá 4.600 USD/tấn.

Các lĩnh vực xuất khẩu và đầu tư triển vọng

1. Lĩnh vực nông nghiệp

a) Tổng quan

	2015	2016	2017	2018 (ước tính)
--	------	------	------	-----------------

Tổng sản xuất trong nước	2,096,732	1,945,747	1,937,483	1,950,000
Tổng xuất khẩu	409,460	519,024	644,418	650,500
Tổng nhập khẩu	663,400	630,169	755,765	760,500
<u>Tổng quy mô thị trường</u>	2,350,672	2,056,892	2,048,830	2,250,000
Tỷ giá hối đoái	478	480	480	485

Đơn vị tính: Nghìn USD

Nguồn dữ liệu: Dịch vụ Thống kê Quốc gia: Niên giám 2017, Tình hình kinh tế xã hội Armenia tháng 1 – tháng 12 năm 2017 và Bộ Nông nghiệp

Nông nghiệp là một trong những lĩnh vực quan trọng nhất của nền kinh tế Armenia. Armenia là một trong những quốc gia đầu tiên tư nhân hóa đất đai sau sự sụp đổ của Liên Xô. Đầu tư của cả 2 khu vực tư nhân và các tổ chức quốc tế đã cải thiện tình hình trong ngành công nghiệp chế biến nông sản. Ngành công nghiệp vẫn đang thích nghi với nền kinh tế thị trường và nỗ lực tập trung vào việc nâng cao hiệu quả, sức cạnh tranh của sản phẩm và đa dạng hóa sản xuất. Một số công ty trong nước đang cạnh tranh trong nước, cũng như trong các thị trường thực phẩm quốc tế và đang đầu tư để mở rộng quy mô sản xuất. Nhu cầu đối với các sản phẩm nông sản Armenia xuất khẩu gia tăng đã tạo động lực nâng cao hiệu quả hoạt động và gia tăng sản xuất cho nông dân địa phương.

Trong năm 2017, ngành nông nghiệp giảm 4% do thời tiết không thuận lợi và cơ sở hạ tầng kém (ví dụ: thủy lợi). Ngành nông nghiệp chiếm khoảng 15% tổng thu nhập quốc nội của Armenia. Bao gồm cả ngành công nghiệp chế biến nông sản, thị phần kinh tế ngành này tăng lên tới 21%. Nông nghiệp dự kiến sẽ tăng trưởng trở lại trong năm 2018.

Nếu thời tiết vẫn thuận lợi, ngành nông nghiệp sẽ tăng trưởng trong vài năm tới. Việc hỗ trợ liên tục từ phía chính phủ và các biện pháp thúc đẩy tiếp cận tín dụng được trợ cấp, phát triển các chuỗi giá trị và nâng cao năng suất và hiệu quả của nông nghiệp, chẳng hạn như thiết lập hợp tác xã, sẽ thúc đẩy việc mở rộng. Việc chú ý nhiều hơn từ khu vực tư

nhân trong sử dụng nhà kính nông nghiệp có thể góp phần tăng trưởng.

Theo dữ liệu từ Ủy ban thống kê quốc gia, tổng giá trị nông sản năm 2017 là 1.937 triệu USD, bao gồm 969,7 triệu USD từ các sản phẩm thực vật và 907,6 triệu USD từ chăn nuôi gia súc và 60,1 triệu USD từ thủy sản.

Theo số liệu từ Bộ Nông nghiệp, tổng giá trị sản phẩm nông nghiệp năm 2016 là 1.945 triệu USD, bao gồm 1.081 triệu USD từ các sản phẩm thực vật và 810 triệu USD từ chăn nuôi gia súc. Trong năm 2015, tổng giá trị sản phẩm nông nghiệp là 2.096 triệu USD bao gồm 1,268 triệu USD từ các sản phẩm thực vật và 828 triệu USD từ chăn nuôi gia súc. Trong năm 2014, tổng giá trị sản phẩm nông nghiệp đạt 2.393 triệu USD cao hơn 7,2% so với năm 2013.

Chăn nuôi là lĩnh vực chủ yếu của ngành nông nghiệp Armenia. Trong những năm qua, gần 40% tổng sản phẩm nông nghiệp của Armenia xuất phát từ chăn nuôi: 95% sữa và gần 55% thịt ở Armenia được sản xuất trong nước; 93% gia súc được nuôi ở Armenia lấy sữa và thịt bò thuộc nhóm Brown Caucasians thích nghi tốt với điều kiện khí hậu địa phương. Các loài Holstein, Brown Swiss, Simmental và Black cũng được lai tạo ở Armenia. Hàng năm khoảng 18 tấn thịt cừu được sản xuất ở Armenia. Armenia có khả năng xuất khẩu 180 - 200 nghìn con cừu mỗi năm.

Chăn nuôi lợn là một trong những ngành chăn nuôi chính ở Armenia và được phát triển nhiều hơn ở Armavir và Ararat. Ở phần phía bắc Armenia, Tavush và Lori đã sử dụng hệ thống nhà ở trên núi và rừng miễn phí. Các trang trại chăn nuôi lợn thương mại chủ yếu nuôi các giống Landras, Petren và Duroc, được sử dụng để lai tạo thương mại. Hàng năm, 17 - 18 nghìn tấn thịt lợn được sản xuất trong nước (trọng lượng sống).

Armenia có điều kiện khí hậu thuận lợi cho ngành công nghiệp cá quanh năm, đặc biệt là cá hồi và cá nhám. Hiện tại, mỗi năm có 13 - 14 tấn cá thương phẩm được nuôi trong nước, phần lớn trong số đó là cá hồi. Do chất lượng cao, cá hồi có nhu cầu cao ở Liên bang Nga, cũng như ở các nước khác và kết quả là khoảng 20% sản phẩm cá được xuất

khẩu. Các loài cá chính được sản xuất ở Armenia cho mục đích thương mại là cá chép, cá chép bạc, cá hồi trắng và đen, cá hồi mùa hè Sevan, Gegarkuni, cá hồi vàng, cá vây đỏ (karmrakhayt) và cá tầm. Hiện nay có 250 trang trại nuôi cá trong nước, trong đó 83% nằm ở Armavir và Ararat. Tổng diện tích mặt nước của các trang trại nuôi cá trong cả nước là 3.542 ha trong đó có 2.479,4 ha, gần 70% nằm ở Ararat và 956 ha, khoảng 27% ở vùng Armavir. Tính theo diện tích mặt nước, 4 ao cá lớn nhất chiếm 2.000 ha, 56,5% tổng diện tích mặt nước. Tổng diện tích của các trang trại cá là 1.542 ha, bề mặt trung bình của mỗi trang trại là gần 3,0 ha.

Chăn nuôi gia cầm là một trong những phân khúc chăn nuôi tự động hóa lớn nhất của ngành chăn nuôi Armenia và sử dụng các công nghệ hiện đại. Hiện nay có hơn 10 doanh nghiệp gia cầm cỡ vừa và lớn ở Armenia về sản xuất trứng và thịt gia cầm. Các công ty sản xuất trứng lớn nhất là “Araks Poultry” OJSC, “Lusakert Pedigree Poultry” OJSC và “Arzni Pedigree Farm” OJSC với khoảng 40% trứng sản xuất trong nước, “Araks Poultry” OJSC là doanh nghiệp sản xuất thịt gia cầm hàng đầu của Armenia. Do việc tuyển chọn được thực hiện bởi các học giả Armenia, giống gà mái của Yerevan được phát triển với các loại màu đen và trắng. Loài này thích nghi tốt với điều kiện khí hậu địa phương và chủ yếu được nuôi trong sân sau. Khoảng 650 - 700 triệu trứng và 7 - 8 tấn thịt gia cầm được sản xuất trong nước mỗi năm.

Theo Bộ Nông nghiệp, đất trồng trọt chiếm 332,76 ha. Trong những năm gần đây, đã có sự tăng trưởng ổn định về số lượng đất canh tác, có khả năng sẽ tiếp tục tăng trưởng trong tương lai gần. Nhiều loại rau, hạt, trái cây và các loại quả mọng được tìm thấy ở Armenia, bao gồm đậu xanh, cây bạch hoa, tiêu đen và tiêu đỏ, cà rốt, bí ngô, cây trần, hoa súng và các loại thực vật hoang dã khác, gần như tất cả các loại quả mọng như lựu, cây mận qua, mận, cherry dại, cherry, Gõ óc chó, cây hoa tầm xuân, dâu tầm, mơ, đào, táo, lê, quả óc chó, quả hồ trăn, quả phỉ, phúc bồn tử, quả mâm xôi, dâu tây... Kể từ năm 2011, sản lượng của hầu hết các loại cây trồng đã tăng lên.

Theo dữ liệu từ Bộ Nông nghiệp, hiện có khoảng 1.600 công ty sản xuất thực phẩm ở

Armenia, trong đó:

- 35 công ty chế biến rau quả, trong đó có 8 công ty với quy mô tương đối lớn. Tổng sản lượng rau quả chế biến mỗi năm khoảng 250 tấn. Số người làm việc trung bình theo danh sách nhân viên là 1413 người.
- 350 công ty sản xuất trái cây sấy khô và gia vị - trong đó 6 công ty với quy mô trung bình. Tổng công suất sản xuất các loại trái cây và gia vị chế biến là 15 tấn mỗi năm. Số người làm việc trung bình theo danh sách nhân viên là 880 người.
- 50 công ty chế biến nho - trong đó có 12 công ty có quy mô tương đối lớn. Tổng công suất sản xuất nho chế biến hàng năm là khoảng 265 nghìn tấn. Số nhân viên là 2200 người.
- 65 công ty chế biến sữa - trong đó có 12 công ty tương đối lớn. Tổng công suất sản xuất chế biến sữa hàng năm khoảng 490 tấn. Số người làm việc trung bình theo danh sách nhân viên là 1720 người.
- 68 công ty chế biến thịt - trong đó có 15 công ty có quy mô tương đối lớn. Tổng công suất sản xuất thịt chế biến hàng năm khoảng 50 nghìn tấn. Số người làm việc trung bình theo danh sách nhân viên là 2177 người.
- Giết mổ - khoảng 20 lò giết mổ nhỏ. Ngoài ra, 5 lò mổ được xây dựng trong khuôn khổ của Tổ chức Nông lương LHQ tại Vayots Dzor, Lori và Kotayk sẽ sớm được đưa vào hoạt động với tổng công suất giết mổ là 109 con bò lớn và 384 con gia súc nhỏ mỗi ca. Số nhân viên trung bình là 90 người.
- 8 công ty sản xuất cá - trong đó có 5 công ty tương đối lớn. Tổng sản lượng hàng năm của sản phẩm cá là khoảng 5 nghìn tấn. Số người làm việc trung bình theo danh sách nhân viên là 79 người.
- Bánh mì nướng - hơn 500 công ty trong số đó 25 công ty có quy mô trung bình. Tổng cộng 500 tấn bánh mì được sản xuất mỗi năm. Số người làm việc trung bình là 4.328

nhân viên.

- Sản xuất bánh kẹo và mì ống - khoảng 135 doanh nghiệp trong đó có 12 doanh nghiệp có quy mô vừa. Tổng công suất sản xuất hàng năm là khoảng 40 nghìn tấn bánh kẹo và mì ống. Số nhân viên trung bình khoảng 4200 người.
- 50 công ty sản xuất nước khoáng, nước uống và đồ uống không cồn - trong đó có 12 công ty có quy mô vừa. Tổng công suất đóng chai mỗi năm là 300.000 nghìn lít nước khoáng, đồ uống và đồ uống không cồn. Số người làm việc trung bình là khoảng 1.700 nhân viên.
- 7 công ty sản xuất bia - trong đó có 3 công ty tương đối lớn. Tổng công suất sản xuất hàng năm khoảng 150.000 nghìn lít bia. Số người làm việc trung bình là khoảng 930 nhân viên.
- 30 công ty chế biến và đóng gói cà phê và trà - trong đó có 5 công ty có quy mô vừa và số còn lại là các công ty nhỏ. Tổng công suất chế biến và đóng gói là khoảng 25 tấn cà phê và trà mỗi năm. Số người làm việc trung bình theo danh sách nhân viên là khoảng 359 người.

Sự chênh lệch lớn vẫn còn ở khu vực nông thôn nghèo khó giữa các vùng của Armenia. Trong các cộng đồng miền núi, tỷ lệ nghèo ở nông thôn tăng lên cùng với độ cao: 34,7% trên 1.700 m, trái ngược với 27,1% dưới 1.300 m hoặc 29,5% trong phạm vi 1.300 - 1.700 m. Việc tiếp cận nguồn tài nguyên đất đai là một yếu tố quan trọng.

Khoảng 335.000 trang trại hoạt động trong lĩnh vực này, với diện tích đất trung bình khoảng 1,4 ha/ hộ. Với diện tích đất như thế này không đảm bảo tính hiệu quả và đa dạng cho hệ thống sản xuất, liên quan đến cây trồng và vật nuôi. Phân ngành chế biến nông sản là hoạt động sản xuất chính ở các khu vực nông thôn. Ngành chăn nuôi đang phải đối mặt với những thách thức nghiêm trọng, chẳng hạn như việc quản lý đồng cỏ không bền vững và sử dụng quá mức, dịch bệnh vật nuôi dai dẳng, các hạn chế trong chế biến và tiếp thị, và năng suất bị giảm. Ngoài ra, có nhiều thay đổi lớn trong việc cung cấp các sản phẩm

sữa, với hầu hết sữa sản xuất trong những tháng mùa hè và hầu như không có sản xuất trong mùa đông và mùa xuân. Những thách thức này hạn chế khả năng Armenia khai thác các cơ hội phát sinh từ việc gia tăng nhu cầu trong nước. Thịt nhập khẩu hiện chiếm một nửa lượng thịt tiêu thụ trên toàn quốc, do năng suất ngành chăn nuôi thấp và nguồn cung cấp thịt và sữa không đáng tin cậy. Lĩnh vực sữa và thịt đang cạnh tranh ở các thị trường trong nước, tuy nhiên, việc nâng cao vị trí cạnh tranh thông qua việc giải quyết các hạn chế về sản lượng và nguồn cung.

Chính phủ Armenia thực hiện các chương trình áp dụng công nghệ hiện đại tại các trang trại mẫu, và đang đẩy mạnh các chương trình chăn nuôi có giá trị gia tăng và công nghệ cao. Xuất khẩu cừu sang Trung Đông tăng trong những năm gần đây.

Năm 2011, Armenia đã thông qua chiến lược và kế hoạch hành động đưa hệ thống an toàn thực phẩm phù hợp với các tiêu chuẩn của EU. Luật về thực phẩm của Armenia bao gồm Luật “An toàn thực phẩm”, Luật “Thú y”, Luật “Cho gia cầm ăn”, Luật “Các phương pháp kiểm dịch động thực vật”, Luật “Thương mại và Dịch vụ”, Luật “Đảm bảo An toàn Vệ sinh và Dịch tễ học của Dân số”, Luật “Đảm bảo tính đồng nhất của các phép đo”, Luật “Bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng”, Luật “Tiêu chuẩn hóa” và Luật “Đánh giá sự phù hợp”.

03 tổ chức chủ yếu chịu trách nhiệm kiểm soát thực phẩm ở Armenia:

- Bộ Nông nghiệp, với Cơ quan Dịch vụ về An toàn Thực phẩm Quốc gia (SSFS), là cơ quan nhà nước về kiểm soát thực phẩm. SSFS có 03 thanh tra: Thanh tra thú y, Thanh tra kiểm dịch thực vật và Thanh tra kiểm soát chất lượng và an toàn thực phẩm
- Bộ Y tế, với Thanh tra Y tế Nhà nước; và,
- Bộ Kinh tế, với Viện Tiêu chuẩn Quốc gia.

Các cơ quan công quyền chủ yếu liên quan đến nông nghiệp hữu cơ là Bộ Nông nghiệp. Luật “Nông nghiệp hữu cơ”, được thông qua trong năm 2008, dựa trên các hướng dẫn hữu cơ Codex Alimentarius và các quy định hữu cơ của EU. Luật quy định quy trình sản

xuất hữu cơ và các điều khoản chính về các yêu cầu ghi nhãn đối với các sản phẩm hữu cơ. Cơ quan chứng nhận ECOGLOBE là một trong hai cơ quan chứng nhận trong toàn bộ khu vực EECCA đã đạt được sự công nhận quốc tế (chấp nhận ở cả thị trường EU và Hoa Kỳ). ECOGLOBE được công nhận bởi DAKKS1 theo quy định 834/2007 và 889/2008 của EN45011 và EU. ECOGLOBE cũng là một Đại lý Chứng nhận được Công nhận của Hoa Kỳ về Chương trình Hữu cơ Quốc gia. Ngoài ra, còn có một số tổ chức phi chính phủ (NGO) ở Armenia xúc tiến và hỗ trợ ngành nông nghiệp hữu cơ.

Kể từ ngày 1 tháng 1 năm 2015, Armenia đã ký kết với Liên minh kinh tế Á-Âu (EEU), cùng với việc có thêm nhiều cơ hội xuất khẩu và điều này mang lại một số thay đổi và sự không chắc chắn cho xuất khẩu. Ví dụ, các doanh nghiệp thường không biết về những thay đổi trong thủ tục sẽ ảnh hưởng đến dòng xuất khẩu thực tế sang Nga hoặc các thị trường EEU khác. Kể từ năm 2018, sau một thời gian chuyển đổi, các thủ tục xuất khẩu EEU và yêu cầu sản xuất nông nghiệp đã thắt chặt. Cụ thể:

- Cung cấp các chứng nhận (hiện tại, cung cấp các chứng nhận theo yêu cầu từng lô sản phẩm nhập khẩu và xuất khẩu);
- Ngoài chứng nhận kiểm dịch thực vật, bổ sung thêm các yêu cầu vệ sinh bắt buộc đối với rau và hoa (bao gồm cả các yêu cầu về tài liệu tương ứng);
- Các yêu cầu an toàn thực phẩm nghiêm ngặt hơn đã được đưa ra cho các sản phẩm xuất khẩu, và đặc biệt, một yêu cầu bắt buộc mới là hệ thống HACCP (Phân tích mối nguy và các điểm kiểm soát quan trọng) trong sản xuất.

Mặc dù Armenia đã cải thiện tích cực khả năng tiếp cận thị trường Nga, các công ty xuất khẩu ở nước này vẫn phải chịu thêm chi phí và thời gian do các thủ tục xuất khẩu EEU, cuối cùng điều này làm giảm khả năng cạnh tranh ở các thị trường bên ngoài. Cụ thể:

- Thủ tục qua biên giới và thủ tục hải quan tại điểm qua biên giới Georgian - Lars (Nga) rất phức tạp và không thể đoán trước được (bao gồm cả phí làm cho thuận lợi không chính thức);

- Một số vấn đề về thủ tục có liên quan đến việc áp dụng thuế VAT đối với hàng hóa xuất khẩu.

b) Các phân ngành hàng đầu

Armenia có ngành chế biến thực phẩm tăng trưởng nhanh với tiềm năng xuất khẩu tốt dựa trên các sản phẩm nông nghiệp xanh thân thiện với môi trường. Là một trong những lĩnh vực phát triển nhất của quốc gia, và đứng thứ hai về khối lượng xuất khẩu (14% tổng số), lĩnh vực chế biến thực phẩm đóng vai trò quan trọng trong nền kinh tế. Hầu hết các sản phẩm quan trọng được sản xuất thành thực phẩm đóng hộp và sản xuất đồ uống có cồn, đặc biệt là rượu vang và rượu mạnh được làm từ nho trồng tại địa phương. Xuất khẩu thực phẩm chế biến chính của Armenia là đồ uống có cồn, cá, pho mát, trái cây đóng hộp, mứt, cà phê và nước khoáng. Một số nhà xuất khẩu cũng xuất khẩu trái cây và rau quả đông lạnh. Điều kiện đất đai và khí hậu, độ cao của Armenia và hạn chế sử dụng phân bón hóa học là nguyên nhân tạo nên hương vị sản phẩm. Sản phẩm này có thể được giới thiệu thành công trên thị trường quốc tế với công nghệ chế biến và đóng gói hiện đại đang được sử dụng để xuất khẩu các sản phẩm của Armenia như nước giải khát, nước khoáng, rượu, trái cây và rau quả đóng hộp, sữa và các sản phẩm từ sữa, thịt và các sản phẩm từ thịt.

Sản xuất cây trồng trong nhà kính ở Armenia là một ngành kinh tế có tiềm năng tăng trưởng sản xuất và xuất khẩu cao, do đó tiểu ngành này hấp dẫn đối với các nhà đầu tư. Lĩnh vực này đã chứng minh và tiếp tục chứng minh tốc độ tăng trưởng và lợi nhuận cao. Sự phát triển của tiểu ngành này đã tạo ra động lực lớn, đặc biệt trong 4 - 5 năm qua. Theo ước tính của chuyên gia, việc thiết lập một nhà kính bằng kính công nghệ cao được lắp đặt trên khung kim loại đòi hỏi đầu tư 150 - 200 USD mỗi mét vuông - vì vậy, việc thiết lập 1 ha trang trại nhà kính hiện đại đòi hỏi số tiền đầu tư là 1,5 - 2 triệu USD. Ngoài ra còn có các trang trại nhà kính bằng nhựa được trang bị công nghệ trên thị trường; số tiền đầu tư cần thiết để thiết lập một mét vuông nhà kính là 80 - 100 USD

(hoặc 0,8 - 1 triệu USD/ha).

Sự ra đời các hệ thống tưới cây tiên tiến, đặc biệt là hệ thống tưới nhỏ giọt, đang trở nên phổ biến trong nông nghiệp. Hệ thống tưới nhỏ giọt được nhập khẩu từ các quốc gia khác nhau, như Hàn Quốc, các nước EU, Israel và Trung Quốc.

Phần lớn hạt giống rau được sử dụng cho sản xuất nông nghiệp ở Armenia được nhập khẩu. Đất nước này sản xuất vào khoảng 24 tấn hạt giống, nhỏ hơn 10% so với tổng số hạt giống rau được sử dụng hàng năm. Quốc gia xuất khẩu hạt giống rau cho Armenia rất nhiều và đa dạng, bao gồm các nước EU, Nga, Hoa Kỳ và Thổ Nhĩ Kỳ. Đơn vị sản xuất hạt giống chính tại địa phương là Trung tâm Khoa học Rau, Dưa và Cây trồng Công nghiệp (SCVIC), một tổ chức phi thương mại nhà nước (SNCO), sản xuất 500 - 800 kg hạt giống mỗi năm (cà chua, dưa chuột, đậu và hạt tiêu). SCVIC cũng sản xuất 3 triệu hạt giống trên các cánh đồng và 200.000 cây giống trong nhà kính hàng năm.

Nông dân Armenia sử dụng phân bón và thuốc trừ sâu nhập khẩu. Phân bón được nhập khẩu từ các nước EU, Mỹ, Trung Quốc và Nga. Gần một chục nhà nhập khẩu cung cấp dịch vụ này trong thị trường Armenia. Armenia chỉ cho phép nhập khẩu phân bón và thuốc trừ sâu đã đăng ký của nhà nước. Để có được đăng ký nhà nước, phân bón và thuốc trừ sâu phải trải qua phân tích tài liệu, hóa chất, các loại thử nghiệm khác và các thủ tục khác, để chứng minh chúng thực sự an toàn và hiệu quả.

c) Cơ hội

Mặc dù không lớn về dân số và sức mua nhưng Armenia có thể là một thị trường thú vị cho các nhà xuất khẩu nông sản nước ngoài trong từng lĩnh vực cụ thể.

Một số nhà sản xuất đang thử nghiệm các loại cây trồng hữu cơ. Có nhiều cơ hội để sản xuất các sản phẩm hữu cơ và có giá trị cao, rau quả chế biến và chưa qua chế biến với bao bì hiện đại và tuân thủ các tiêu chuẩn an toàn thực phẩm quốc tế.

Armenia là nước nhập khẩu lương thực thực phẩm chủ yếu là lúa mì, dầu thực vật và các

thực phẩm chủ lực khác. Ngành nông nghiệp trong nước hoàn toàn không thể đáp ứng nhu cầu cho một loạt các mặt hàng như thịt, gia cầm, đường, bột mì, nước giải khát, rượu vang, gạo, dầu thực vật và các sản phẩm thực phẩm có giá trị cao. Thuế nhập khẩu hiện tại thường thấp (cao nhất là 10%). Sau khi Armenia gia nhập Liên minh Kinh tế Á - Âu do Nga lãnh đạo, Armenia đã đàm phán thành công việc miễn thuế tạm thời đối với một số mặt hàng nhập khẩu chủ chốt, bao gồm thực phẩm, giảm thiểu rủi ro lạm phát và bất ổn xã hội trong 5 năm tới. Quy trình chứng nhận chất lượng và an toàn sản phẩm và quy trình nhập khẩu dựa trên các tiêu chuẩn mới của EAEU, các tiêu chuẩn quốc tế, hoặc đang được cập nhật do Armenia gia nhập vào WTO.

Các nhà kính đang mở rộng và nhu cầu về công nghệ nhà kính ngày càng tăng, đặc biệt là các công trình có quy mô vừa và nhỏ.

Armenia miễn thuế cho nhập khẩu khu phức hợp nhà kính từ đầu năm 2015 là một sự phát triển tích cực, góp phần thúc đẩy đầu tư vào lĩnh vực nhà kính.

Việc mở rộng và hiện đại hóa hệ thống thủy lợi là một lĩnh vực quan trọng khác mà các nhà sản xuất nước ngoài có thể quan tâm bằng cách bán các công nghệ thích hợp như tưới nhỏ giọt và ứng dụng các ứng dụng GPS vào quy hoạch nông nghiệp.

Lĩnh vực nông nghiệp của Armenia cũng có nhu cầu về các công nghệ và thiết bị về xây dựng các cơ sở lưu trữ lạnh để thu thập, xử lý và lưu trữ các sản phẩm tươi.

d) Nguồn thông tin doanh nghiệp có thể tham khảo thêm:

- Ministry of Agriculture of the Republic of Armenia
- State Service for Food Safety
- Center for Agribusiness and Rural Development Foundation
- Fund for Rural Economic Development of Armenia
- Ecoglobe

- National Institute of Standards
- AgroCredit
- Invest in Armenia
- Development Foundation of Armenia

2. Ngành hàng tiêu dùng nhanh (FMCG, viết tắt của Fast Moving Consumer Goods)

a) Tổng quan

	2014	2015	2016	2017	2018 (ước tính)
Tổng thương mại	5,776,009	4,774,604	4,653,320	5,387,437	5,957,836
Thương mại bán lẻ	3,532,748	2,748,950	2,590,755	2,756,513	2,996,879
Nhập khẩu thực phẩm	369,800	314,900	332,000	378,200	452,000
Nhập khẩu dệt may	171,500	164,500	224,800	270,600	295,500
Tỉ giá hối đoái	415	478	480	483	485

Đơn vị tính: Nghìn USD

Nguồn dữ liệu: Dịch vụ Thống kê Quốc gia: Niên giám 2017, Tình hình kinh tế xã hội ở Armenia tháng 1 – tháng 12 năm 2017 và Ngân hàng Trung ương Armenia

Theo Cục thống kê Quốc gia, thương mại nội địa Armenia năm 2017 tăng 14% lên khoảng 5,4 tỷ USD. Đóng góp lớn nhất cho khối lượng thương mại nội địa Armenia là thương mại bán lẻ, khoảng 2,8 tỷ USD trong năm 2017. Theo dữ liệu của Ngân hàng Trung ương, kiều hối gửi về Armenia năm 2017 qua các ngân hàng tăng 12,4% lên khoảng 1,495 tỷ USD. Khoảng 76% số tiền đó đến từ Nga.

Chỉ số phát triển bán lẻ toàn cầu năm 2015 của AT Kearney (GRDI) xếp Armenia hạng 10 trên toàn cầu về các cơ hội bán lẻ, giảm 4 điểm so với năm 2014 do hiệu quả kinh tế kém. AT Kearney lưu ý rằng Armenia vẫn có thị trường bán lẻ không bão hòa đang chuyển dịch nhanh chóng sang các mô hình hiện đại. Yerevan, thủ đô của Armenia và là cũng nơi chiếm khoảng 80% doanh thu bán lẻ của cả nước, người mua sắm chi tiêu gần 100 triệu USD hàng tháng cho hàng tiêu dùng, chủ yếu là thực phẩm. Cải thiện nhà cửa, quần áo và đồ nội thất là những danh mục hàng đầu không thuộc lĩnh vực thực phẩm. Armenia đứng giữa các quốc gia láng giềng về tỷ trọng thương mại bán lẻ đóng góp vào GDP, cao hơn Thổ Nhĩ Kỳ nhưng thấp hơn Georgia. Quy mô thị trường Armenia tương đối nhỏ, nhưng tiềm năng cho thương mại bán lẻ cao.

Giao dịch bán lẻ đang dịch chuyển từ các cửa hàng nhỏ và vừa sang các trung tâm thương mại lớn, bao gồm các siêu thị. Hiện nay, có một số trung tâm thương mại và cửa hàng lớn hoạt động tại Yerevan liên quan đến thương mại thực phẩm và các sản phẩm tiêu dùng. Siêu thị là những cửa hàng được sử dụng thường xuyên nhất để mua hàng FMCG ở Yerevan với 369,5 nghìn khách hàng mỗi ngày. Các cửa hàng nhỏ có gần 1/3 lượng khách hàng.

Tuy nhiên thị phần của các siêu thị lớn vẫn chỉ chiếm khoảng 39% tổng giá trị thương mại FMCG ở Yerevan. Trung tâm mua sắm Yerevan mở cửa vào tháng 02/2014; người thuê chính của trung tâm bao gồm các thương hiệu Inditex Group và siêu thị Carrefour, các thương hiệu này cuối cùng đã xâm nhập vào thị trường Armenia sau nhiều năm hoạt động. Sự phát triển này là một dấu hiệu vững chắc của việc cải thiện thị trường nơi mà mức độ tham nhũng và độc quyền địa phương cao gây cản trở sự tham gia của các bên quốc tế. Năm 2016, trung tâm mua sắm mới “Rossia” được khai trương tại trung tâm thành phố Yerevan. Toàn bộ chi phí của dự án khoảng 15 triệu USD. Trung tâm mua sắm là nơi có trung tâm trang sức lớn nhất ở Yerevan. Vào năm 2017, một trung tâm mua sắm khác, RIO Mall, đã khai trương tại Yerevan. Năm 2018, Carrefour tuyên bố sẽ mở một siêu thị mới tại Rossia Mall. Việc xây dựng một số trung tâm thương mại khác đang được

tiến hành. Phát triển ngành thương mại bán lẻ FMCG ở Armenia theo xu hướng chung toàn cầu là thay đổi dần đổi với các cửa hàng quy mô lớn (siêu thị, đại siêu thị).

b) Các phân ngành hàng đầu

Theo báo cáo của AT Kearney, những thách thức chính đối với Armenia là dân số nhỏ và độc quyền mạnh trong một số lĩnh vực nhất định. Việc gia nhập vào thị trường bị trì hoãn của Carrefour làm nổi bật những khó khăn này. Tuy nhiên, Chính phủ mới lên nắm quyền vào tháng 5 năm 2018 đã tuyên bố rằng tất cả các rào cản hành chính và hải quan hiện có trước đây đã được gỡ bỏ cho nhà đầu tư mới và hiện khuyến khích tất cả nhà đầu tư quốc tế đến Armenia. Các nhà bán lẻ quốc tế được hưởng lợi từ một thị trường đang chuyển hướng sang quản lý kinh doanh theo kiểu phương Tây, và từ những nỗ lực thu hút đầu tư quốc tế của Chính phủ. Các nhà bán lẻ quốc tế bắt đầu chuyển đến khi trung tâm mua sắm kiểu phương Tây đầu tiên khai trương vào năm 2012.

Số lượng thương hiệu đặc quyền kinh doanh của châu Âu ngày càng tăng ở Armenia và sự phổ biến của các cửa hàng và nhà hàng copycats (các cửa hàng và nhà hàng có mô hình kinh doanh sao chép) - cùng với phí bảo hiểm chung về việc công nhận tên - cho thấy các thương hiệu nhượng quyền kinh doanh nước ngoài có thể thành công, đặc biệt là ở Yerevan. Mặc dù dân số có thu nhập thấp nhưng nhiều doanh nhân vẫn có đủ vốn để cung cấp các quỹ khởi nghiệp nhượng quyền thương mại.

c) Cơ hội

Các thương hiệu nhượng quyền thương mại nổi tiếng của phương Tây, đặc biệt là các nhà hàng, đang có nhu cầu ở Armenia và lĩnh vực này đang có dấu hiệu tăng trưởng. Mặc dù hiện tại chỉ có các thương hiệu thực phẩm của Hoa Kỳ ở Armenia như Pizza Hut, KFC, Burger King, Tutti Frutti và Cinnabon nhưng các cửa hàng bánh pizza mới, nhà hàng và các tiệm sandwich nhỏ vẫn hiện diện thường xuyên. Các nhà hàng giá cao phục vụ ẩm thực nước ngoài cũng đang tìm kiếm thành công tại các thị trường ngách. Kinh doanh bán lẻ cũng là một cơ hội đầu tư và hợp tác hấp dẫn cho các công ty nước ngoài. Nhượng

quyền thương mại từ các chuỗi cửa hàng nổi tiếng của nước ngoài có thể thu hút sự quan tâm đáng kể từ khách hàng và nhà đầu tư trong nước.

d) Web Resources

- [Ministry of Economy and Investments of the Republic of Armenia](#)
- [Development Foundation of Armenia](#)
- [Armenia](#)
- [American Chamber of Commerce in Armenia](#)
- [Spyur Information System](#)
- [AT Kearney's 2015 Global Retail Development Index](#)

3. Lĩnh vực công nghệ thông tin

a) Tổng quan

	2014	2015	2016	2017	2018 (ước tính)
Tổng sản xuất trong nước	537,737	457,309	462,900	484,053	495,500
Tổng xuất khẩu	129,800	130,500	173,100	210,100	211,500
Tổng nhập khẩu	44,500	34,300	23,600	26,900	27,500
<u>Tổng quy mô thị trường</u>	452,437	361,109	313,400	300,953	315,500
Tỉ giá hối đoái	415	478	480	483	485

Đơn vị tính: Nghìn USD

Nguồn dữ liệu: Dịch vụ Thống kê Quốc gia: Niên giám 2017, Tình hình kinh tế xã hội ở Armenia tháng 1 – tháng 12 năm 2017 và Ngân hàng Trung ương Armenia

Armenia đã duy trì lợi thế cạnh tranh trong phát triển công nghệ như một trung tâm phát triển phần mềm, điện toán công nghiệp, điện tử và sản xuất chất bán dẫn. Ngành này vẫn có ý nghĩa quan trọng trong nền kinh tế Armenia do lực lượng lao động cạnh tranh, tỷ trọng GDP, tăng trưởng liên tục về số lượng công ty và tổng doanh thu. Theo Cục thống kê Quốc gia Armenia, lĩnh vực Công nghệ Thông tin và Truyền thông (ICT) năm 2017 tăng 5,3%. Trong đó, ngành dịch vụ CNTT đã tăng 27,3% so với năm trước và đạt hơn 170 triệu USD trong năm 2017.

Theo số liệu của báo cáo Tổ chức Vườn ươm doanh nghiệp (EIF) năm 2017, số lượng các công ty CNTT đang hoạt động lên tới gần 650 (con số là 800 nếu bao gồm các công ty khởi nghiệp), Armenia duy trì tốc độ tăng trưởng hàng năm là 10%. Dựa trên báo cáo EIF năm 2017 có 17.700 người hiện đang làm việc trong lĩnh vực CNTT, bao gồm 31% làm tại công ty quốc tế và 69% làm tại công ty trong nước. Lợi nhuận hàng năm đạt 765 triệu USD (tăng 36,8%). Nhân viên CNTT kiếm được trung bình 3.300 USD/tháng (tăng 25%). Từ năm 2007 đến 2017, ước tính trung bình có 43 công ty công nghệ thông tin được thành lập mỗi năm. Để so sánh, năm 2017, xuất khẩu các sản phẩm CNTT từ Armenia đã tăng 57,8% đạt giá trị là 339,5 triệu USD, với các nguồn đầu tư chính đến từ Hoa Kỳ và Canada (36,4%), châu Âu (28,5%), Nga và Cộng đồng các Quốc gia Độc lập (CIS) là 15,5%. Các công ty đến từ Úc và các nước châu Á có nhu cầu đăng ký cao nhất trong năm 2017. Các công ty ICT của Armenia chuyên về phát triển hệ thống nhúng và thiết kế bán dẫn, phần mềm tùy chỉnh và gia công phần mềm, phần mềm tài chính, đa phương tiện, thiết kế web, hệ thống thông tin và tích hợp hệ thống. Armenia đã đạt được những thành tựu đáng kể trong thiết kế bán dẫn, được đăng ký Sở hữu trí tuệ.

Theo báo cáo của EIF, khoảng 202 công ty CNTT có quyền sở hữu nước ngoài hoạt động tại Armenia, chiếm khoảng 36% tổng các công ty ngành CNTT. Các công ty Hoa Kỳ chiếm 52% tổng các công ty nước ngoài hoạt động tại Armenia. Các công ty châu Âu, hoặc các công ty có cổ phần châu Âu và Nga cùng chiếm 21%. Phần lớn các chi nhánh nước ngoài hoàn toàn là trung tâm phát triển cho các công ty mẹ. Các công ty thường

được thành lập như những trung tâm phát triển nhỏ, và lập ra các nhóm làm việc hiệu quả, bắt đầu tăng số lượng nhân viên và sau đó chuyển sang các hoạt động có giá trị lớn hơn đối với Armenia. Cuối cùng, chuyển toàn bộ hoạt động kỹ thuật của công ty sang Armenia, bao gồm R&D, thiết kế, mã hóa, thử nghiệm và các chức năng khác. Ngoài ra, một số công ty đã bắt đầu chuyển các phần chức năng liên quan đến kinh doanh của họ, chẳng hạn như tiếp thị và hỗ trợ khách hàng sang Armenia. Việc gửi các chuyên gia Armenia ra nước ngoài để cung cấp triển khai và hỗ trợ khách hàng cũng rất phổ biến.

Lực lượng lao động là một trong những lợi thế cạnh tranh quan trọng nhất của ngành ICT Armenia. Chi phí tương đối thấp kết hợp với năng suất cao của các chuyên gia CNTT Armenia khiến cho Armenia hấp dẫn đối với các nhà đầu tư nước ngoài.

Năm 2017, thị phần người lao động làm việc trong lĩnh vực CNTT tăng khoảng 21% so với năm 2015, đạt 17.700, chiếm khoảng 2,5% tổng số việc làm tại Armenia. Số lượng chuyên gia kỹ thuật như kỹ sư phần mềm, kỹ sư phân tích, kỹ sư phát triển, quản lý dự án CNTT và những lao động CNTT khác đạt 12.400. Trong số các công ty địa phương, mức lương trung bình hàng tháng của một nhân viên kỹ thuật CNTT lên tới 300 đến 400 USD, trong khi mức lương của một chuyên gia cao cấp có thể lên tới 3.500 USD mỗi tháng. Từ năm 2016 đến 2017, ngành CNTT có hơn 2.700 việc làm được trả lương cao cho các chuyên gia kỹ thuật và số lượng việc làm mới tăng lên mỗi năm. Các tổ chức giáo dục Armenia đang huấn luyện để đáp ứng nhu cầu này. Trong năm 2016-2017, hơn 7.000 sinh viên theo học tại các tổ chức giáo dục đại học Armenia tốt nghiệp chuyên ngành về thông tin và công nghệ cao.

b) Các phân ngành hàng đầu

Doanh thu trong nước của ngành đã tăng đáng kể trong 5 năm qua. Lý do là nhu cầu dịch vụ ngành CNTT trong các ngành công nghiệp khác ngày càng tăng. Nhu cầu về dịch vụ CNTT trong thị trường nội địa ngày càng tăng; tuy nhiên, đây là một quá trình chậm do một số yếu tố, bao gồm lợi nhuận thấp, lương thấp cũng như nhu cầu thấp về các công cụ

tăng cường năng suất, hạn chế về tài chính, tỷ lệ vi phạm bản quyền phần mềm cao và các yếu tố khác. Phần lớn các gói phần mềm được bán trên thị trường nội địa bao gồm phần mềm kế toán và tài chính cho các doanh nghiệp và ngân hàng lớn. Các sản phẩm và dịch vụ khác có nhu cầu lớn nhất là các giải pháp lập kế hoạch nguồn lực doanh nghiệp, thương mại điện tử, dịch vụ phát triển website, công cụ ngành chăm sóc sức khỏe và các chương trình học từ xa.

Trong năm 2014, chính phủ Armenia đã thông qua dự luật cung cấp đặc quyền thuế cho các công ty CNTT mới cho đến năm 2020. Dự luật cho phép các công ty CNTT mới thành lập được giảm 10% thuế thu nhập và miễn thuế lợi tức. Những ưu đãi này được cung cấp cho các công ty mới có ít hơn 15 nhân viên và trong khoảng thời gian từ 3 năm trở xuống. Doanh nghiệp khởi nghiệp cá nhân được miễn thuế thu nhập hoàn toàn. Ủy ban chứng nhận 5 thành viên xác định tính đủ điều kiện cho các đặc quyền về thuế. Cùng thời gian đó, luật thuế năm 2016 đã được phê duyệt và có hiệu lực từ năm 2018, nói về việc triển khai các hoạt động nghiên cứu và phát triển (R&D) đúng với các tiêu chí do Chính phủ RA quy định sẽ được coi là giao dịch được miễn thuế VAT.

Năm 2010, Chính phủ Armenia đã thành lập Chiến lược Phát triển Quản trị Điện tử. Chính phủ đã khởi xướng và thực hiện một số dự án để hiện đại hóa quản trị điện tử, được tài trợ thông qua cả Ngân sách Nhà nước và viện trợ tài chính của các tổ chức quốc tế (như là châu Âu, Liên hiệp quốc (LHQ) và Ngân hàng Thế giới). Mục tiêu là đảm bảo liên lạc hiệu quả giữa người dân, doanh nghiệp và Chính phủ (<https://www.e-gov.am/en/>). Năm 2017, Quỹ kỹ thuật số Armenia được thành lập để tạo ra một môi trường kỹ thuật số thống nhất trên tất cả các lĩnh vực hành chính công dựa trên các công nghệ thông tin hiện đại. Tương lai của Quỹ này đang có một số nghi ngờ do sự thay đổi trong chính phủ vào tháng 5 năm 2018.

Một số dự án quy mô lớn đã được thực hiện với các công ty CNTT đa quốc gia nhằm khuyến khích những ý tưởng sáng tạo trong lĩnh vực ICT, tăng khả năng tiếp cận tài trợ và đầu tư mạo hiểm, và tăng cường đào tạo cho nhân viên kỹ thuật. Các dự án liên quan

đến hợp tác giữa chính phủ, các tổ chức giáo dục, các nhà tài trợ quốc tế và các công ty đa quốc gia như “Microsoft”, “D-Link”, “National Instruments”, “Synopsis”, “Mentor Graphics”, “Nokia”, “Intel”, “Cisco”, “IBM”, “GFI”, ORACLE, VMWare và các tổ chức khác.

Vào tháng 11/2014, Cisco Systems mua lại Công ty Memoir Systems của Armenia và đang lên kế hoạch mở văn phòng tại Armenia. Việc mua lại sẽ cho phép công ty tăng cường sản xuất bộ nhớ tốc độ cao và giá cả phải chăng cho các mạch và mạch chuyên mạch ASIC-Cisco hiện có.

Ngày 20/6/2014, công ty công nghệ máy tính đa quốc gia của Hoa Kỳ tại Oracle thông báo rằng đã ký thỏa thuận mua lại LiveLOOK để nâng cao Dịch vụ đám mây của Oracle với chức năng đồng duyệt hàng đầu để cải thiện trải nghiệm của khách hàng thông qua các cam kết thời gian thực được kết nối. Sau khi mua lại, Oracle đã công bố kế hoạch giữ văn phòng LiveLOOK ở Yerevan và phát triển thành một trung tâm R&D với số lượng từ 200 đến 300 người.

Ứng dụng chỉnh sửa ảnh di động PicsArt, được phát triển ở Armenia, được đưa vào danh sách Hottest Startup năm 2015 của tạp chí Forbes, xếp thứ 5 trong bảng xếp hạng. Ước tính giá trị của startup là 250 triệu USD. Đồng thời, Google Play đã công nhận ứng dụng này là một trong những ứng dụng tốt nhất năm 2015. PicsArt là một thương hiệu của Hoa Kỳ, được thiết kế bởi công ty Open Soft Consult của Silicon Valley, nhưng lập trình và tiếp thị được thực hiện ở Yerevan.

Shadowmatic, một ứng dụng iOS được phát triển bởi Triada Studio có trụ sở tại Yerevan, đã giành giải thưởng Thiết kế của Apple đem lại uy tín trong Hội nghị các nhà phát triển trên khắp thế giới của Apple tại San Francisco vào tháng 6/2015. Triada Studio là một studio đồ họa và hoạt hình máy tính với hơn 20 năm kinh nghiệm trong ngành công nghiệp. Shadowmatic là dự án đầu tiên của công ty, mang đến trải nghiệm đồ họa máy tính rộng lớn với công cụ 3D thử nghiệm trong nhà.

Công viên công nghệ ViaSphere Technopark được thành lập vào năm 2002. Công viên cung cấp các dịch vụ ươm tạo doanh nghiệp và tạo ra một môi trường kinh doanh màu mỡ để giúp các công ty công nghệ phát triển mạnh và các công ty khởi nghiệp. Nền tảng trực tuyến Teamable, giúp các công ty nhanh chóng tìm thấy nhân viên mới bằng cách tạo các nhóm từ các nhóm nhân viên hiện có, đã nhận được khoản đầu tư liên doanh trị giá 5 triệu USD từ True Ventures vào năm 2017. Teamable hợp tác với một số công ty nổi tiếng của Mỹ, như Uber, Facebook, Lyft, Hipanalencies, Stripe, Oracle, Intuit, và các công ty khác.

Trung tâm Công nghệ Sáng tạo TUMO là một trung tâm học tập phương tiện kỹ thuật số miễn phí được thành lập vào năm 2011 tại Yerevan. Trung tâm đã cung cấp cho hàng ngàn sinh viên ở độ tuổi 12 - 18 một môi trường mở, nơi họ có thể sử dụng các công cụ kỹ thuật số mới nhất, học hỏi từ các chuyên gia truyền thông và khám phá sự giao thoa của công nghệ và nghệ thuật (www.tumo.org). Trong Diễn đàn Đầu tư Armenia 2016 tại New York, Chính phủ RA và Dụng cụ quốc gia đã ký Bản ghi nhớ để thành lập công viên Công nghệ Kỹ thuật Thành phố tại Armenia.

Hội nghị Công nghệ thông tin thế giới (WCIT) là hội nghị lớn nhất và là một trong số các cuộc tụ họp quốc tế cao cấp nhất của các nhà lãnh đạo CNTT trên toàn thế giới. Armenia đã được phê duyệt là quốc gia tổ chức WCIT 2019 trong cuộc họp của ban giám đốc WITSA tại WCIT 2014 ở Mexico. Dự kiến 2.000 - 2.500 đại biểu đến từ hơn 80 quốc gia trên thế giới sẽ tham dự Hội nghị này tại Yerevan năm 2019. WCIT 2019 sẽ là Hội nghị đầu tiên được tổ chức tại châu Âu kể từ năm 2010.

EIF tổ chức các diễn đàn ArmTech hàng năm nhằm làm nổi bật sự tăng trưởng trong các phân khúc của ngành công nghiệp công nghệ cao và ngành này có tầm quan trọng chiến lược đối với nền kinh tế Armenia; thúc đẩy hợp tác quốc tế để thu hút đầu tư; khuyến khích hợp tác giữa các chuyên gia CNTT; và tăng tầm quốc tế của ngành công nghiệp công nghệ cao Armenia. Diễn đàn thường niên được tổ chức luân phiên ở Armenia và Hoa Kỳ.

UATE tổ chức DigiTec Expo hàng năm nhằm tạo ra một môi trường thuận lợi để giao tiếp giữa các công ty công nghệ cao, người tiêu dùng kinh doanh và công chúng nói chung. Hội chợ này nhằm mục đích cung cấp cho các chuyên gia và người tham gia ngành CNTT một bức tranh rõ ràng về lĩnh vực này ở Armenia; tạo điều kiện gia nhập thị trường cho các công ty CNTT; và triển lãm các dịch vụ mới của các công ty.

c) Cơ hội

Nhu cầu về dịch vụ CNTT ở thị trường nội địa Armenia gia tăng, tuy nhiên quy mô thị trường nội địa nhỏ, lương thấp, nhu cầu thấp về công cụ tăng năng suất, hạn chế về tài chính, tỷ lệ vi phạm bản quyền phần mềm cao và các yếu tố khác làm chậm quá trình tăng trưởng trong lĩnh vực này. Nhu cầu trong nước tương đối nhỏ không đủ kích lệ cho các công ty phát triển các gói phần mềm hoặc cung cấp các dịch vụ mới và chất lượng trong nước. Tuy nhiên, có nhiều cơ hội dành cho việc bán các gói phần mềm tiêu chuẩn trên thị trường nội địa bao gồm phần mềm kế toán và tài chính cho các doanh nghiệp và ngân hàng lớn. Các sản phẩm và dịch vụ khác có nhu cầu lớn nhất là các giải pháp lập kế hoạch nguồn lực doanh nghiệp, thương mại điện tử, dịch vụ phát triển web và các công cụ cho ngành chăm sóc sức khỏe.

Armenia là một quốc gia thuận lợi cho đầu tư trực tiếp nước ngoài vào ICT. Armenia cung cấp các lợi thế cạnh tranh liên quan đến các quốc gia khác trong khu vực:

- Khả năng R&D đẳng cấp thế giới về kỹ thuật, khoa học máy tính, vật lý và toán học;
- Lực lượng lao động có trình độ học vấn và tài năng với kỹ năng kỹ thuật và trình độ tiếng Anh thành thạo;
- Các chương trình đại học cao với chuyên môn về CNTT và khoa học liên quan;
- Chi phí lao động cạnh tranh cao và chi phí vận hành thấp;
- Hỗ trợ chính phủ vững chắc cho ngành và cam kết cải thiện môi trường đầu tư;
- Tăng trưởng bền vững và liên tục của ngành CNTT;

- Nhiều kinh nghiệm với các công ty đa quốc gia lớn;

Chính phủ Armenia đã tích cực hỗ trợ ngành công nghiệp CNTT đang phát triển của Armenia. Với sự hỗ trợ của Ngân hàng Thế giới, Bộ Kinh tế đã thành lập Quỹ Vườn ươm Doanh nghiệp (EIF) để nâng cao khả năng cạnh tranh của các công ty CNTT Armenia trên thị trường toàn cầu và hỗ trợ các công ty Armenia thu hút các nhà đầu tư.

d) Các website tham khảo

- [Enterprise Incubator Foundation](#)
- [Armenian ICT Sector 2015 Report](#)
- [Guide to Armenian Information Technology Companies](#)
- [Ministry of Economic Development and Investments of the Republic of Armenia](#)
- [Gyumri Technological Center Establishment Program](#)
- [Vanadzor Technological Center Establishment Program](#)
- [Armenian-Indian Center for Excellence in ICT](#)
- [Microsoft Innovation Center](#)
- [Armenian National Engineering Laboratories \(ANEL\)](#)
- [IBM Innovative Solutions and Technologies Center](#)
- [Digitec Expo](#)

4. Du lịch và ngành du lịch

a) Tổng quan

	2015	2016	2017	2018 (ước tính)

Tổng ngạch dịch vụ (Các hoạt động tour, nghìn USD)	28,183	25,038	31,364	35,364
Hotel Services (Dịch vụ khách sạn)	46,291	47,835	52,642	55,113
Tổng xuất khẩu du lịch	935,800	967,700	1,120,200	1,220,200
Tổng nhập khẩu du lịch	995,800	1,067,200	1,269,800	1,369,800
Tỉ giá hối đoái	478	480	483	485

Đơn vị tính: Nghìn USD

Nguồn dữ liệu: Dịch vụ Thống kê Quốc gia: Niên giám 2017, Tình hình kinh tế xã hội ở Armenia tháng 1 – tháng 12 năm 2017 và Ngân hàng Trung ương Armenia

Do thừa nhận thị trường du lịch là thị trường ngách, nên Armenia đã không nhận ra đầy đủ về tiềm năng du lịch của thị trường. Hầu hết du khách quốc tế là người Diaspora Armenia hoặc khách doanh nhân. Điều đó cho thấy số lượng du khách đến Armenia tăng trong vài năm qua. Các dịch vụ cho khách du lịch đạt mức khá tốt ở Yerevan và phát triển ở các vùng còn lại của Armenia.

Theo Bộ Đầu tư và Phát triển Kinh tế năm 2017, khoảng 1.494.779 khách du lịch đến Armenia, tăng 18,7% so với năm 2016. Số lượng khách du lịch đến Armenia trong 3 tháng đầu năm 2018 đạt 683.759, tăng 14% so với cùng kỳ năm 2017.

Theo Báo cáo của Hội đồng Du lịch Thế giới năm 2018, tại Armenia:

- Đóng góp trực tiếp của ngành Du lịch và Lữ hành vào GDP là 477,7 triệu USD, 4,4 % GDP trong năm 2017 và được dự báo sẽ tăng 8,5% trong năm 2018.
- Tổng đóng góp của ngành Du lịch & Lữ hành vào GDP là 1.720 triệu USD (15,7% tổng GDP) trong năm 2017 và được dự báo sẽ tăng 8,0% trong năm 2018.
- Ngành Du lịch & Lữ hành hỗ trợ trực tiếp 44.500 việc làm (3,9% tổng số việc làm) trong năm 2017. Dự kiến sẽ tăng 2,9% trong năm 2018.

- Chi tiêu của khách nước ngoài đạt hơn 1.092 triệu USD, 29,2% tổng kim ngạch xuất khẩu trong năm 2017. Dự báo sẽ tăng 9,2% trong năm 2018.
- Đầu tư Du lịch & Lữ hành năm 2017 là 4,6% tổng vốn đầu tư (108,9 triệu USD) và sẽ tăng 6,2% trong năm 2018.

Tuy nhiên, theo Báo cáo năng lực cạnh tranh Du lịch và Lữ hành tại diễn đàn kinh tế thế giới năm 2017, Armenia được xếp hạng 84 trong 136 quốc gia.

Năm 2017, Chỉ số Cạnh tranh về Du lịch của Diễn đàn Kinh tế Thế giới đã đánh giá Armenia có một chặng đường dài để đi trước khi cạnh tranh trên thị trường du lịch quốc tế; tuy nhiên, về chỉ số an toàn và an ninh của Armenia xếp hạng thứ 34 và môi trường kinh doanh xếp thứ 39 trong số 136 quốc gia.

Theo báo cáo năm 2017, các khoản thu từ khách quốc tế du lịch trong nước đạt 935,8 triệu USD (doanh thu trung bình 785,1 USD mỗi lần đến).

Armenia có hơn 700 điểm thu hút du lịch - hầu hết là các nhà thờ và tu viện cổ đại - nhưng phần lớn là các điểm kém phát triển và khó tiếp cận. Cảnh quan thiên nhiên tuyệt đẹp và du lịch mạo hiểm là một điểm thu hút tiềm năng trên khắp vùng miền Armenia, nhưng thiếu kiến thức về tiếng Anh, các khách sạn tiêu chuẩn quốc tế, nhà hàng và các dịch vụ khác trong khu vực, cũng như việc tiếp cận không thuận lợi gây cản trở cho khách du lịch. Việc kết nối các chuyến bay quốc tế với lịch trình hạn chế và bất tiện cũng cản trở sự phát triển của ngành du lịch. Tuy nhiên, vào cuối năm 2013, Chính phủ Armenia đã tự do hóa ngành hàng không dân dụng. Điều này đã thu hút các hãng mới và tăng đáng kể số lượng chuyến bay khi giảm giá nhiều hơn trên các tuyến bay cạnh tranh. Nhiều cải thiện hơn về tần suất và thời gian biểu phù hợp cho các chuyến bay.

b) Các phân ngành hàng đầu

Armenia là một điểm đến du lịch độc đáo với di sản văn hóa phong phú và đa dạng, mang đến nhiều cơ hội năng động để phát triển thị trường du lịch. Armenia có nhiều địa điểm

văn hóa, tự nhiên và lịch sử phong phú, 6 di sản thế giới được UNESCO công nhận, các tu viện thời trung cổ, nhà thờ và pháo đài. Hơn 2.000 công ty dịch vụ nhà hàng - khách sạn hoạt động tại Armenia, bao gồm khách sạn, B&B, nhà hàng, công ty vận tải, nhà điều hành tour du lịch và các đại lý du lịch. Các thị trường địa lý chính của Armenia là Pháp, Đức, Nga, Iran và Hoa Kỳ.

Ủy ban Du lịch Quốc gia của Armenia được thành lập vào năm 2016 với tư cách là cơ quan hoạch định chính sách du lịch của Armenia. Ủy ban đã thông qua chiến lược xúc tiến du lịch làm nổi bật các lĩnh vực du lịch khác nhau ở Armenia bao gồm giải trí, nông thôn, tinh thần và văn hóa. Trong 5 năm qua, Armenia đã đạt được sự tăng trưởng đáng kể trong ngành du lịch do chính sách của chính phủ tập trung hơn vào phát triển du lịch cũng như thông qua nhiều sáng kiến của khu vực tư nhân. Trong năm 2015, chính phủ đã sáp nhập một số cơ quan và thành lập Quỹ Phát triển Armenia, là cơ quan thực hiện các chương trình xuất khẩu, đầu tư và du lịch của Armenia. Năm 2017, chính phủ đã thành lập Quỹ phát triển du lịch Armenia, đây là cơ quan thực hiện các chương trình du lịch của Chính phủ Armenia.

Năm 2018 Chương trình lễ hội dân gian Smithsonian mang tính bước ngoặt nổi bật của Armenia: xây nhà, mang đến cái nhìn thoáng qua về văn hóa Armenia, chịu ảnh hưởng rất lớn từ môi trường xung quanh, di sản và trao đổi với nhiều người di cư. Dự đoán gần 800.000 du khách tham dự Lễ hội và sẽ có những du khách mới đến Armenia.

Dự án Hồi sinh Tatev được thực hiện thông qua quan hệ đối tác công - tư, giữa Chính phủ Armenia và Quỹ Ruben Vardanian và Veronika Zonabend (RVVZ) là một trong những dự án quan trọng trong lĩnh vực du lịch. Dự án bao gồm việc khôi phục và bảo tồn khu phức hợp tu viện Tatev ngàn năm tuổi và xây dựng cơ sở hạ tầng dựa trên nhu cầu của cộng đồng địa phương để thúc đẩy du lịch.

c) Cơ hội

Armenia vẫn có một số vùng đẹp như tranh vẽ với các điểm du lịch chất lượng nhưng

thiếu chỗ ở, nhà hàng và dịch vụ hiện đại. Chính phủ đã phát triển các kế hoạch đầu tư tổng thể xung quanh các hành lang chiến lược. Vấn đề đặc biệt quan tâm ở đây là có danh lam thắng cảnh nhưng chưa thực hiện được tiềm năng trong phát triển kinh tế (về du lịch) ở miền nam Syunik, tự hào với tu viện Tatev và vùng Vayots Dzor, ngay phía nam Yerevan. Một dự án khôi phục quy mô lớn đã được đưa ra ở Tatev. Việc mở cáp treo dài nhất thế giới vượt sông Vorotan đến tu viện Tatev đã thúc đẩy du lịch trong khu vực. Tuy nhiên, việc cung cấp chất lượng, chỗ ở giá cả phải chăng vẫn còn thiếu và đây là thị trường ngách có lợi thế tốt cho doanh nghiệp SME.

Ngân hàng Thế giới gần đây đã khởi động Dự án “Phát triển Cơ sở hạ tầng và Kinh tế Địa phương” trị giá 55 triệu USD để hỗ trợ sự gia tăng đóng góp của du lịch đối với các nền kinh tế địa phương của các vùng được chọn. Dự án sẽ đưa ra cách tiếp cận tích hợp bao gồm đầu tư cơ sở hạ tầng, tái sinh đô thị, khôi phục di sản văn hóa, phát triển kỹ năng, phát triển sản phẩm du lịch và đa dạng hóa và thu hút đầu tư của khu vực tư nhân. Dự án sẽ giúp tạo ra và xây dựng các mạch du lịch kết nối nhiều địa điểm trong các khu vực được chọn, gọi là Hành lang (Garni-Geghard - Khor Virap-Areni-Jermuk-Sisian-Tatev-Goris-Meghri), đi qua 4 vùng (Kotayk, Ararat, Vayots Dzor và Syunik), kết hợp một số điểm tham quan văn hóa và thiên nhiên tuyệt đẹp; các trang trại truyền thống, các ngọn núi bao gồm núi Ararat; sản xuất thảm; du lịch rượu vang; và các món ăn truyền thống. Hai di sản thế giới ở Hành lang phía Bắc, Haghpat và Sanahin, cũng sẽ được khôi phục và phát triển.

Các nhà hàng giá cao phục vụ ẩm thực nước ngoài cũng đang tìm kiếm thành công tại các thị trường ngách. Việc kinh doanh nhà hàng là một cơ hội đầu tư và hợp tác hấp dẫn cho các công ty nước ngoài. Có một số chuỗi khách sạn lớn hoạt động tại Armenia như Marriott, Hyatt, Radisson, Hilton và Best Western.

Nhượng quyền thương mại từ các chuỗi cửa hàng nổi tiếng của nước ngoài có khả năng thu hút sự quan tâm đáng kể, từ phía khách hàng lẫn các nhà đầu tư trong nước.

d) Nguồn thông tin tham khảo dành cho doanh nghiệp

- Ministry of Economic Development and Investments of the Republic of Armenia
- Development Foundation of Armenia
- Armenia
- American Chamber of Commerce in Armenia
- Spyur Information System
- Armenian Directory
- World Bank – Local Economy and Infrastructure Development Project
- World Travel & Tourism Council
- Invest in Armenia

Đầu tư

Tính đến ngày 20/7/2020, Armenia có 2 dự án đầu tư còn hiệu lực tại Việt Nam với tổng số vốn đăng ký đạt 12,98 triệu USD. Armenia là nhà đầu tư xếp vị trí thứ 75/137 quốc gia và vùng lãnh thổ đầu tư vào Việt Nam.

Chương 5: Các tiêu chuẩn, quy định và hải quan

Rào cản thương mại

Vẫn còn thiếu sự rõ ràng trong nhiều lĩnh vực như cấp giấy phép nhập khẩu, thủ tục hải quan và việc thực thi IPR thuộc thẩm quyền của EAEU. Các công ty nước ngoài có thể phải đối mặt với một số hàng rào thuế quan và thương mại phi thuế quan, bao gồm cả giá tham chiếu về thuế hải quan khi xuất khẩu sang Armenia. Một vấn đề tiềm tàng khác là hệ thống tiêu chuẩn phức tạp của EAEU, dựa trên cơ chế tiêu chuẩn hóa của Nga và cực kỳ phức tạp, thiếu sự rõ ràng và rất dư thừa. Các công ty nước ngoài được khuyến khích tìm đến các nhà phân phối hoặc nhà tư vấn có kinh nghiệm về mọi khía cạnh của các yêu cầu của Liên minh kinh tế Á-Âu để có được sự tư vấn pháp lý hoặc hỗ trợ thích hợp.

Với tư cách là thành viên của EAEU, Armenia buộc phải áp dụng các yêu cầu về tiêu chuẩn hóa, vệ sinh và kiểm dịch thực vật chặt chẽ hơn để phù hợp với các yêu cầu của Nga. Năm 2018, các công ty phải tuân thủ các quy định kỹ thuật của EAEU. Trước đó, các công ty và nhà nhập khẩu Armenia chỉ bắt buộc phải tuân thủ luật pháp quốc gia có liên quan. Đối với hầu hết các mặt hàng được sản xuất tại Liên minh kinh tế Á - Âu, tùy thuộc vào các quy định về an toàn mà thời gian chuyển tiếp 2 năm bắt đầu từ ngày 01/01/2016. Đối với một số sản phẩm như đồ nội thất hoặc loại xe có bánh, các quy định mới sẽ có hiệu lực vào năm 2019 và 2022. Sau khi kết thúc giai đoạn chuyển tiếp, tất cả hàng hóa lưu thông trên lãnh thổ của EAEU phải đáp ứng các yêu cầu của EAEU. Tuy nhiên, Chính phủ Armenia khuyến nghị các nhà nhập khẩu và xuất khẩu bắt đầu áp dụng các quy định kỹ thuật của EAEU càng nhanh càng tốt. Các công ty nên tham khảo với Cơ quan Đánh giá sự phù hợp của Armenia hoặc có thể tìm kiếm lời khuyên từ Ủy ban Kinh tế Á - Âu.

Căn cứ vào các quy định của Liên minh kinh tế Á - Âu, Bộ luật Hải quan Armenia phải phù hợp với các yêu cầu của WTO. Tuy nhiên, việc triển khai không đúng luật Hải quan

vẫn là rào cản đối với thương mại. Theo nghiên cứu Kinh doanh năm 2017 của Ngân hàng Thế giới, Armenia xếp vị trí thứ 48 trong bảng xếp hạng 190 nền kinh tế dễ dàng giao dịch xuyên biên giới. Nghiên cứu cho thấy, trung bình, thời gian cần thiết để nhập khẩu là 41 giờ hoàn thành thủ tục đưa hàng qua biên giới và 2 giờ đối với hồ sơ giấy tờ, với tổng chi phí cho việc hoàn thành thủ tục theo đúng quy định là 100 USD. Armenia thực hiện việc giao dịch dễ dàng hơn bằng cách đặt các bàn tự khai báo tại các phòng hải quan và kho hải quan, đầu tư trang thiết bị mới để cải thiện hoạt động biên giới và thiết lập một hệ thống quản lý rủi ro. Armenia cũng đã giảm thời gian và chi phí cho việc thực hiện tuân thủ theo luật khi đưa hàng qua biên giới và hoàn chỉnh hồ sơ giấy tờ cho giao dịch với Liên bang Nga bằng cách gia nhập Liên minh kinh tế Á - Âu. Tuy nhiên, cả doanh nghiệp trong nước và nước ngoài đều cho rằng luật và thủ tục nặng nề và không rõ ràng cũng như quản lý kém và không nhất quán của Armenia là những trở ngại lớn để giải quyết với các cơ quan hải quan, kết quả là thường dẫn đến các khoản thanh toán quá cao hoặc các khoản thanh toán không chính thức. Tuy nhiên đa số đồng ý rằng việc có đầy đủ kiến thức về luật pháp và thủ tục sẽ giúp cho các doanh nghiệp tránh bị tham nhũng. Tuy nhiên, kể từ khi Chính phủ mới lên nắm quyền vào tháng 5 năm 2018, có những cải tiến đáng kể và hầu hết đều đồng ý rằng việc có kiến thức đầy đủ về luật pháp và thủ tục giúp tránh các hành vi tham nhũng.

Dù Bộ luật Hải quan tạo điều kiện thuận lợi cho các giao dịch xuất khẩu với ít hồ sơ hơn so với thủ tục hải quan nhập khẩu, hầu hết các nhà xuất khẩu cho biết có nhiều rắc rối phức tạp nhỏ ở các phòng hải quan. Một trong số đó là yêu cầu không chính thức buộc doanh nghiệp phải trình giấy phép đặc biệt được cấp bởi người đứng đầu cơ quan hải quan nộp cho nhân viên hải quan. Để có được giấy phép này, các nhà xuất khẩu phải xin phép người đứng đầu phòng hải quan bằng văn bản. Mặc dù không có trường hợp bị từ chối nhưng điều này không phù hợp với khung pháp lý hiện hành.

Chứng nhận xuất xứ là một thủ tục phức tạp và tốn kém đối với các nhà xuất khẩu. Các nhà xuất khẩu phải xuất trình giấy chứng nhận xuất xứ từ Phòng Thương mại và Công

ng nghiệp Armenia (ACCI), sau khi ArmExpertiza LLC kiểm tra xuất khẩu. Phòng Thương mại và Công nghiệp Armenia (ACCI) áp dụng cơ chế cấp chứng chỉ phức tạp và tốn kém; ArmExpertiza - một chi nhánh chuyên ngành của ACCI phải nghiên cứu rõ ràng các mẫu hàng hóa được xuất khẩu. Các nhà xuất khẩu, đặc biệt là những mặt hàng xuất khẩu với khối lượng tương đối khiêm tốn, bị nhầm lẫn và không được khuyến khích do các thủ tục và mức phí phức tạp. Quá trình này được cho là đơn giản sau khi chính phủ giao cho một cơ quan chính phủ lên kế hoạch để hỗ trợ xúc tiến xuất khẩu. Năm 2002, chính phủ cũng bãi bỏ phí liên quan đến nhà nước để có được chứng nhận nhằm nỗ lực đơn giản hóa các thủ tục và giảm chi phí kinh doanh. Tuy nhiên, ArmExpertiza đã tăng đáng kể mức phí, với lý do ArmExpertiza sử dụng các chuyên gia đắt tiền hơn.

Để biết thêm thông tin và hỗ trợ về các rào cản thương mại, vui lòng liên hệ:

Cơ quan quản lý thương mại quốc tế

Thực thi và Tuân thủ

Điện thoại: (202) 482-0063

Email: ECCcommunications@trade.gov

Website tham khảo thêm thông tin dành cho doanh nghiệp

Bao gồm website liên quan đến các quy định thương mại, hải quan và tiêu chuẩn ở Armenia.

- [Bộ Kinh tế và Đầu tư của Cộng hòa Armenia](#)
- [Dịch vụ Hải quan của Cộng hòa Armenia](#)
- [Dịch Vụ về An Toàn Thực Phẩm Quốc gia](#)
- [Bộ Y Tế](#)
- [Luật về cấp phép](#)

- Export.gov
- WBG Open Knowledge Repository

Thuế nhập khẩu

Bao gồm thông tin về loại thuế và thuế suất trung bình mà các công ty nước ngoài cần lưu ý khi xuất khẩu sang thị trường Armenia.

Việc Armenia gia nhập Liên minh Hải quan Á - Âu do Nga dẫn đầu và EAEU vào ngày 02/01/2015 đã dẫn đến việc tăng thuế quan đối với phần lớn hàng nhập khẩu. Armenia được yêu cầu phải làm hài hòa thuế hải quan với thuế của EAEU, với việc miễn giảm thuế tạm thời tới 5 năm, cho khoảng 500 hàng nhập khẩu chính (bao gồm cả thực phẩm). Biểu thuế chung bên ngoài (CET) cho EAEU phần lớn tương ứng với thuế suất của Nga. Ủy ban Kinh tế Á - Âu (EAEC) là một tổ chức đa phương do các nước thành viên EAEU thành lập để quản lý Liên minh. EAEC xử lý hài hòa tất cả các vấn đề như thuế quan, hạn ngạch thuế quan, và cấp giấy phép và chứng nhận giữa các quốc gia thành viên. Tuy nhiên, việc thực hiện cho đến nay không đồng đều và chính phủ của các quốc gia vẫn giữ nguyên một số quyết định.

Thông tin hiện tại về biểu thuế hài hòa của Liên minh Á - Âu có thể được tìm thấy bằng tiếng Nga tại website <http://www.eurasiancommission.org/ru/act/trade/catr/ett/Pages/default.aspx>.

Danh mục đầy đủ hàng hóa mà Armenia đã thương lượng miễn thuế tạm thời và thời gian miễn thuế có trong Phụ lục 4 của Hiệp ước Armenia gia nhập Liên minh kinh tế Á-Âu. Văn bản của hiệp ước và Phụ lục 4 có thể được tìm thấy bằng tiếng Nga tại website <http://www.eurasiancommission.org/docs/Download.aspx?IsDlg=0&print=1&ID=5731>.

Thuế nhập khẩu đối với hàng hóa được phân loại theo Hệ thống hài hòa mô tả và mã hóa hàng hóa (HS). Hàng hoá địa phương được miễn thuế là 0 hoặc 10% theo giá hàng và được tính vào Chi phí, Bảo hiểm và Giao nhận (C.I.F.).

Mặc dù Bộ luật Hải quan hiện hành vẫn tuân thủ các quy định của WTO, nhưng giá trị thị trường (“giá tham chiếu”) được áp dụng hơn là giá trị giao dịch trong việc xác định giá trị hàng hóa là một thực tế phổ biến, hình thành nên một môi trường không thể đoán trước và đáng sợ cho các nhà đầu tư quốc tế cũng như các công ty trong nước. Đồng thời, các quan chức hải quan phân nản rằng các nhà nhập khẩu thường báo cáo thấp về giá trị giao dịch của hàng hóa để tránh thuế quan, thuế giá trị gia tăng (VAT) và thuế tiêu thụ đặc biệt. Để có hóa đơn tính bằng phương pháp giá trị giao dịch, người nhập khẩu phải nộp hóa đơn hợp lệ cho hàng hóa được mua ở nước xuất khẩu cùng với tờ khai hải quan.

Hóa đơn phải bao gồm các thông tin sau:

- Ngày nộp hồ sơ
- Số thứ tự
- Thông tin về người mua và người bán
- Mô tả chi tiết hàng hóa
- Thông tin về phí hoa hồng và môi giới cho việc vận chuyển, bốc dỡ, chuyển tải và bảo hiểm
- Thông tin thanh toán do người mua cung cấp cho người bán

Không có các loại thuế đối với hàng nhập khẩu tạm thời, hoặc hàng nhập khẩu được trả bằng các khoản tín dụng cho chính phủ hoặc theo sự hỗ trợ khác của quốc tế. Armenia không có thuế xuất khẩu. Cơ quan hải quan tính và thu thuế GTGT (20%), thuế đường bộ và các khoản thanh toán về môi trường tại thời điểm nhập cảnh. Tuy nhiên, sau khi gia nhập EAEU, các sản phẩm nhập khẩu từ các nước thành viên của Liên minh được miễn quy định này và thay cho việc các nhà nhập khẩu có 20 ngày để thực hiện thanh toán VAT. Ngoài ra, có thuế tiêu thụ đặc biệt đối với dầu thô và các sản phẩm phát sinh, rượu và thuốc lá. Để biết thêm thông tin về các khoản thanh toán, hãy xem trang web của [Hải quan Armenia](#).

Thuế tiêu thụ

Thuế suất: 20%

Thuế suất giảm: Một số hàng hóa và dịch vụ nhất định được miễn thuế GTGT trong khi có một số hàng hóa và dịch vụ có mức thuế là 0%. Một số thực phẩm nhất định (như bánh mì), giáo dục, tài liệu giáo dục được miễn thuế GTGT.

Thuế doanh thu thay đổi từ 1,5% đến 20%, thay cho thuế VAT đối với hàng hóa và dịch vụ do SME cung cấp.

Thuế tiêu thụ khác: Thuế tiêu thụ đặc biệt được áp cho nhập khẩu rượu mạnh, bia, rượu vang, thuốc thay thế thuốc lá, dầu thô, khí cacbonat (trừ khí tự nhiên) và dầu động cơ.

Các quy định và chứng từ nhập khẩu

Sau khi gia nhập biểu thuế hài hòa của EAEU (CET), các quy định về mã số hải quan thống nhất đã có hiệu lực tại Armenia. Các quy định của EAEU hiện đang giải quyết vấn đề thương mại trong khu vực hải quan tổng hợp. Mặc dù nỗ lực này hài hòa nhưng thủ tục hải quan vẫn là một trong những vấn đề chính đối với các công ty nước ngoài hoạt động tại thị trường Armenia. Trong khi chức năng chính của hải quan là kiểm soát và thống kê thì Armenia vẫn sử dụng hải quan như nguồn lưu chuyển dòng tiền của ngân sách.

Theo các quy định của EAEU thủ tục thông quan là một luật lệ chung, nên được thực hiện trong thẩm quyền của các bên tham gia tương ứng trong hoạt động kinh tế nước ngoài. Ví dụ, hàng hóa quá cảnh đến Armenia và / hoặc Kazakhstan từ các nhà cung cấp nước ngoài qua Nga được thông quan tại biên giới bên ngoài của EAEU ở Nga. Đây là thủ tục tương tự cho các hạng mục nhập khẩu vào Armenia và Kazakhstan dành cho các quốc gia khác trong EAEU. Armenia không có biên giới chung với các thành viên EAEU, tất cả hàng hóa phải chuyển qua Georgia, làm tăng thêm sự phức tạp vốn chưa được giải quyết triệt để.

Hải quan yêu cầu người nhập khẩu phải xuất trình tờ khai hải quan với hóa đơn thương mại ghi rõ các chi tiết cụ thể, số lượng và giá trị hàng hoá nhập khẩu. Ngoài ra, để đảm bảo rằng hàng nhập khẩu sẽ được định giá theo phương pháp định giá giao dịch thì hồ sơ phải đáp ứng các quy định được liệt kê trong phần Biểu thuế nhập khẩu của hướng dẫn này. Ủy ban Hải quan Quốc gia đã thực hiện quy trình khai báo trực tuyến (Giao dịch viên trực tiếp hoặc "DTI") nhằm giảm tiếp xúc cá nhân giữa cán bộ hải quan và nhà nhập khẩu.

Armenia duy trì văn phòng thẩm tra của quốc gia về các tiêu chuẩn và các vấn đề đánh giá sự phù hợp thuộc Phòng Cơ sở hạ tầng Chất lượng của Bộ Kinh tế. Văn phòng này chịu trách nhiệm cung cấp tất cả các thông tin liên quan đến các tiêu chuẩn và quy chuẩn kỹ thuật.

Yêu cầu ghi nhãn / ghi nhãn

Nhãn sản phẩm thực phẩm nhập khẩu phải có tên, nội dung, trọng lượng và thông tin về thời gian sử dụng tốt nhất trước ngày nào của nhà sản xuất. Armenia gần đây đã áp dụng các quy định về ngôn ngữ đối với một số sản phẩm nhập khẩu (chủ yếu là thực phẩm). Danh sách đầy đủ có thể được lấy từ Viện Tiêu chuẩn và Chất lượng Quốc gia (SARM). Các công ty muốn lấy mã vạch cho sản phẩm nên xin phép từ SARM. Armenia là thành viên của ISO với mục đích hài hoà các hệ thống tiêu chuẩn của Armenia để phù hợp với các yêu cầu của ISO trong vài năm tới.

Tạm nhập

Danh mục hàng hóa tạm nhập cảnh với việc trợ cấp hoàn toàn thuế hải quan và các loại thuế cũng như các điều khoản cứu trợ được quy định bởi Liên minh kinh tế Á-Âu.

Để biết thêm thông tin, vui lòng tham khảo trang web Liên minh Kinh tế Á - Âu.

Người nước ngoài tạm nhập cảnh vào Armenia có thể mang theo một chiếc xe có toa moóc miễn thuế với điều kiện xe và toa moóc phải được mang theo khi họ xuất cảnh.

Nếu người nước ngoài không tái xuất khẩu xe, tất cả các khoản thuế thích hợp phải được thanh toán.

Cấm và hạn chế nhập khẩu

Chính phủ Armenia cấm nhập khẩu (trừ trường hợp được cấp phép đặc biệt):

- Vũ khí, vật liệu nổ, thiết bị quân đội, các bộ phận để sản xuất và đồng phục quân đội;
- Ma túy, chất hướng tâm thần và các thiết bị dùng cho mục đích sử dụng của chúng;
- Nội dung khiêu dâm;
- Chuyển tiếp qua lãnh thổ Armenia của bất kỳ vật liệu hạt nhân hoặc các chất phát ra bức xạ ion hóa.

Quy định hải quan

Là thành viên của Tổ chức Hải quan Thế giới, Công ước Tạm Nhập và Công ước Quốc tế về Mô tả và Hệ thống Mã hóa Hải hoà, Armenia có nghĩa vụ tuân thủ các quy định và thủ tục hải quan được quốc tế chấp nhận.

Năm 2014, Armenia đã các thay đổi mã hải quan và áp dụng các quy định của luật Hải quan để kết hợp với Mã Hải quan thống nhất của Liên minh Kinh tế Á-Âu và Luật Hải quan có hiệu lực từ ngày 01/01/2015. Tuy nhiên, Bộ luật Hải quan mới được Ủy ban Á - Âu phát triển đã được các nước thành viên EAEU phê chuẩn và dự kiến có hiệu lực vào ngày 01/01/2018.

Cơ quan Dịch vụ doanh thu quốc gia

Địa chỉ: 3 Movses Khorenatsi Street, Yerevan 0015, Armenia

Điện thoại: +374 (60) 544 444

Email: secretariat@customs.am

Tiêu chuẩn thương mại

1. Tổng quan

Sau khi Armenia gia nhập Liên minh kinh tế Á - Âu (EAEU), các yêu cầu về tiêu chuẩn vệ sinh và kiểm dịch thực vật đã trở nên nghiêm ngặt hơn để phù hợp với yêu cầu của Nga. Tuy nhiên, các công ty Armenia sẽ có hai năm để tuân thủ các quy định kỹ thuật của EAEU. Trước thời hạn, các công ty sẽ vẫn phải tuân thủ theo luật pháp quốc gia có liên quan. Đối với hầu hết các mặt hàng được sản xuất tại Liên minh kinh tế Á - Âu, tùy thuộc vào các quy định về an toàn mà thời gian chuyển tiếp 2 năm bắt đầu từ ngày 01/01/2016. Đối với một số sản phẩm như đồ nội thất hoặc loại xe có bánh, các quy định mới sẽ có hiệu lực vào năm 2019 và 2022. Chính phủ Armenia khuyến nghị các nhà nhập khẩu và xuất khẩu bắt đầu áp dụng các quy định kỹ thuật của EAEU càng nhanh càng tốt. . Sau khi kết thúc giai đoạn chuyển tiếp, tất cả hàng hóa lưu thông trên lãnh thổ của EAEU phải đáp ứng các yêu cầu của EAEU. Tuy nhiên, Các công ty nên tham khảo với Cơ quan Đánh giá sự phù hợp của Armenia hoặc có thể tìm kiếm lời khuyên từ Ủy ban Kinh tế Á - Âu.

Viện Tiêu chuẩn Quốc gia (SARM) là một Công ty Cổ phần hoạt động trực thuộc Bộ Kinh tế và là tổ chức tiêu chuẩn chính ở Armenia. SARM duy trì một danh sách các tiêu chuẩn của Cộng hòa Armenia bao gồm International (ISO), Interstate (GOST), Regional (EN), Armenian (HST) và các tiêu chuẩn khác. Hiện tại, giấy chứng nhận chất lượng/ an toàn do SARM cấp hoặc được SARM chấp nhận là bắt buộc đối với hầu hết các sản phẩm thực phẩm, sản phẩm thuốc lá, đồ uống có cồn và các sản phẩm dầu mỡ. Armenia có các thỏa thuận hợp tác trong lĩnh vực tiêu chuẩn hóa với Gruzia, Belarus, Turkmenistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Ukraina, Nga, Trung Quốc, Ấn Độ, Slovakia và Iran.

2. Tiêu chuẩn

Là tổ chức chính ở Armenia, SARM là thành viên của Tổ chức tiêu chuẩn hóa quốc tế (ISO) từ năm 1997. SARM tham gia vào các hoạt động tiêu chuẩn kỹ thuật của 13 ủy ban kỹ thuật ISO và 17 phân ban. SARM là một cơ quan tiêu chuẩn đối tác (PSB) của Ủy ban Tiêu chuẩn hóa Châu Âu (CEN) kể từ ngày 01/01/2007, là thành viên liên kết kể từ ngày 01/01/2008 và tham gia vào các hoạt động tiêu chuẩn hóa của một số ủy ban kỹ thuật thuộc CEN.

Là thành viên của Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO), Armenia được yêu cầu tuân theo Hiệp định về các Rào cản Kỹ thuật đối với Thương mại (Hiệp định TBT – Agreement on Technical Barriers to Trade) thông báo cho WTO tất cả các quy định kỹ thuật được đề xuất có thể ảnh hưởng đến thương mại với các nước thành viên khác.

SARM có quy trình đánh giá sự phù hợp bằng tiếng Armenia trên trang web <http://www.sarm.am/en>. Việc thành lập EAEU cho phép cho cơ quan quản lý siêu quốc gia của EAEU, Ủy ban Âu Á, có thẩm quyền cao nhất về các chính sách kinh tế vĩ mô, lao động và xã hội. Cơ quan này cũng đảm bảo các quy định kỹ thuật của tất cả các nước thành viên EAEU đều nhất quán. Thông tin về các quy định kỹ thuật mới có thể được tìm thấy trên trang web của Ủy ban Kinh tế Á - Âu.

Trong những năm gần đây đã có sự thay đổi đáng kể đối với việc thông qua các từ ngữ quốc tế phổ biến và cách sử dụng đối với các tiêu chuẩn sản phẩm và thủ tục chứng nhận. Năm 2016, SARM đã thông qua và đăng ký cũng như đánh giá sự phù hợp của 208 tiêu chuẩn của quốc tế và châu Âu ở Armenia liên quan đến lĩnh vực năng lượng, xây dựng và môi trường. Trong khi có một số cải thiện thì vẫn còn một số tiêu chuẩn GOST cũ của Liên Xô vẫn đang được sử dụng.

Do Armenia là thành viên của EAEU nên quy trình lấy tài liệu chứng nhận sẽ được thay đổi. Kết quả là, các nhà sản xuất hiện có thể nhận được chứng nhận hợp nhất và khai báo sự phù hợp cho tất cả các quốc gia thành viên. Bộ tài liệu đầy đủ, bao gồm danh sách thống nhất các cơ quan được công nhận và các phòng thí nghiệm quản lý quá trình này,

được công bố trên trang web của EAEU. Danh sách thống nhất các sản phẩm phải chứng nhận và khai báo sự phù hợp cũng có sẵn trên trang web. Bất kỳ sản phẩm nào không được liệt kê trên trang web EAEU phải tuân thủ các tiêu chuẩn quốc gia về sự phù hợp của nước nhập khẩu.

Giấy chứng nhận đăng ký quốc gia được cấp cho tất cả các sản phẩm có yêu cầu về giấy chứng nhận vệ sinh. Các sản phẩm cần Giấy chứng nhận đăng ký quốc gia được liệt kê trong phần II của “Danh mục thống nhất” được Ủy ban Liên minh Hải quan phê duyệt vào ngày 28/5/2010, số 299 (ấn bản cuối cùng số 456 ngày 11/11/2010). Thủ tục lấy Giấy chứng nhận đăng ký quốc gia cũng có trên trang web <http://www.eurasiancommission.org/>.

Để có danh sách đầy đủ các sản phẩm (trừ dược phẩm) được chứng nhận và thủ tục chứng nhận, vui lòng xem trang web của Hải quan Armenia hoặc liên hệ với Phòng Cơ sở hạ tầng chất lượng thuộc Bộ Kinh tế Armenia. Các công ty cũng cần tham khảo ý kiến của cơ quan đánh giá sự phù hợp của Armenia và cơ quan Dịch vụ an toàn thực phẩm quốc gia để được hướng dẫn tuân thủ các quy định và việc miễn trừ thuế mới của EAEU đối với Armenia.

Vitamin và các sản phẩm dược phẩm khác nhập khẩu phải được Bộ Y tế xác nhận.

SARM được chính thức công nhận là cơ quan chứng nhận cho các sản phẩm, dịch vụ và hệ thống quản lý chất lượng (ISO 9000), và cũng là cơ quan chứng nhận sản phẩm trong hệ thống của Liên bang Nga. SARM cũng thực hiện việc đánh giá sự phù hợp trong các lĩnh vực nói trên và kiểm tra số lượng lớn hàng hóa. Giấy chứng nhận kiểm tra từ các phòng thí nghiệm nước ngoài không phải lúc nào cũng được chấp nhận.

3. Các quy định kỹ thuật Xuất bản

SARM công bố các quy định kỹ thuật mới bằng tiếng Armenia, tiếng Nga và tiếng Anh.

Thông tin liên lạc

Phòng hạ tầng chất lượng

Bộ Kinh tế nước Cộng hòa Armenia

Địa chỉ: M. Mkrtchyan 5

Yerevan, 375010

Điện thoại: (374 -10) 56 69 25

Fax: (374-10) 52 65 77

Email: sarm@sarm.am

Hiệp định thương mại

Armenia là thành viên của Liên minh kinh tế Á-Âu do Nga lãnh đạo từ năm 2015 và có các hiệp định thương mại tự do với các nước CIS. Armenia cũng có một Hiệp định thương mại tự do với nước láng giềng Georgia.

Armenia cũng đủ điều kiện để xuất khẩu sản phẩm theo Chương trình ưu đãi thuế quan phổ cập (GSP) của EU.

Thông tin chi tiết có thể được tìm thấy tại website về [Hiệp định Thương mại Khu vực WTO](#).

Yêu cầu cấp phép cho các dịch vụ chuyên nghiệp

Nhiều loại hình doanh nghiệp phải có giấy phép. Danh sách các hoạt động được cấp phép được quy định tại [Chương VII, Điều 43 của Luật Cấp phép](#). Luật cung cấp hai loại giấy phép: Giấy phép đơn và giấy phép kép (tự động và không tự động). Nói chung, các nhà cung cấp dịch vụ đòi hỏi khả năng chuyên môn như bác sĩ, luật sư, ngân hàng, nhà môi giới tài chính và kiểm toán viên yêu cầu phải có giấy phép kép. Armenia đã thực hiện các cải cách quan trọng nhằm đơn giản hóa các yêu cầu và thủ tục để có được giấy phép. Thông tin bổ sung về cấp phép có thể được lấy trực tuyến tại website <http://www.e->

gov.am/licenses.

Để làm kế toán cấp cao trong một tổ chức có các tài khoản tài chính phải bắt buộc phải có bản công bố, giấy chứng nhận đủ tiêu chuẩn do Bộ Tài chính cấp. Các thông tin cần thiết liên quan đến thủ tục đủ tiêu chuẩn có thể tải về và điền vào đơn đăng ký có sẵn tại website <http://minfin.am/en/page/accountant/>.

Chương 6: Môi trường đầu tư

Tổng quan

Armenia, một quốc gia phần lớn phụ thuộc vào thương mại nước ngoài, đang nỗ lực thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài. Chính phủ đã áp dụng chính sách “mở cửa”, với các cơ chế Tối huệ quốc (MFN) và Nguyên tắc Đối xử quốc gia, và bảo vệ pháp lý để thúc đẩy đầu tư nước ngoài. Luật “Về đầu tư nước ngoài” đảm bảo môi trường kinh doanh rất thuận lợi cho các nhà đầu tư nước ngoài. Luật cũng cho phép sự tham gia không giới hạn đối với vốn nước ngoài trong các doanh nghiệp Armenia và đảm bảo sự bảo vệ của luật.

Trong nhiều năm qua, Armenia đã có được thứ hạng đáng nể dành cho các chỉ số quốc tế về môi trường kinh doanh quốc gia và môi trường đầu tư. Armenia mang đến nhiều cơ hội cho các nhà đầu tư, và khung pháp lý, chính sách của chính phủ quốc gia này nhằm thu hút đầu tư, nhưng môi trường đầu tư không phải là không có thách thức. Những trở ngại bao gồm quy mô thị trường của Armenia nhỏ, sự cô lập địa lý tương đối do biên giới khép kín với Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan, những điểm yếu trong luật pháp và tham nhũng.

Nhà đầu tư nước ngoài được thực hiện đầu tư thông qua:

- Thành lập một công ty hoàn toàn thuộc sở hữu nước ngoài (bao gồm đại diện, các công ty con và các chi nhánh), hoặc mua một công ty hiện có;
- Thành lập công ty liên doanh mới với sự tham gia của các công ty hoặc công dân Armenia, hoặc mua cổ phần trong một công ty hiện có;
- Mua các loại chứng khoán khác nhau;
- Mua giấy phép sử dụng đất hoặc thỏa thuận nhượng quyền sử dụng tài nguyên thiên nhiên Armenia với sự tham gia của các công ty hoặc công dân Armenia.

Nằm trong vùng Caucasus giữa châu Á và châu Âu, Armenia có lực lượng lao động có trình độ cao và Chính phủ Armenia (GOA) chính thức chào đón đầu tư nước ngoài. Tuy

nhiên, môi trường đầu tư của Armenia đặt ra một số thách thức nghiêm trọng qua thị trường nhỏ (Armenia có dân số dưới 3 triệu người); vị trí địa lý tương đối cô lập do biên giới khép kín với Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan; tổng thu nhập quốc dân bình quân đầu người (GNI) khoảng 3.900 USD; và mức độ tham nhũng cao. Đã 2 năm kể từ khi Armenia chính thức gia nhập khối thương mại Liên minh kinh tế Á-Âu, một thị trường kinh tế duy nhất có 176 triệu người giữa Armenia, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan và Nga. Vào tháng 5/2015, Armenia đã ký Hiệp định Khung Thương mại và Đầu tư (TIFA) với Hoa Kỳ.

TIFA thành lập Hội đồng Thương mại và Đầu tư Hoa Kỳ - Armenia để thảo luận về thương mại và đầu tư song phương và các vấn đề liên quan. Vào tháng 11 năm 2017, Armenia đã ký Thỏa thuận hợp tác toàn diện và nâng cao với Liên minh châu Âu, nhằm mục đích cải thiện môi trường đầu tư và môi trường kinh doanh của Armenia.

Armenia áp đặt một số hạn chế đối với việc kiểm soát nước ngoài và quyền đối với sở hữu và thành lập công ty tư nhân. Thủ tục đăng ký kinh doanh rất đơn giản. Theo các công ty nước ngoài, các quy định, chính sách và luật pháp đôi khi bị ảnh hưởng bởi các vấn đề như thiếu tính độc lập, năng lực hoặc tính chuyên nghiệp trong các thể chế quan trọng, nhất là tư pháp.

Armenia không giới hạn việc chuyển đổi và chuyển tiền hoặc thu hồi vốn và thu nhập, bao gồm lợi nhuận chi nhánh, cổ tức, lãi suất, tiền bản quyền và phí quản lý hoặc dịch vụ kỹ thuật. Tuy nhiên, hiện có sự khác biệt về thuế cổ tức giữa các tổ chức trong và ngoài nước (5% đối với công dân Armenia và 10% đối với công dân nước ngoài) theo quy định về mã số thuế mới. Quy định này có hiệu lực từ ngày 01/01/2017 cho công dân nước ngoài và có hiệu lực từ ngày 01/01/2018 cho công dân Armenia. Hệ thống ngân hàng ở Armenia an toàn và được quản lý tốt, nhưng lĩnh vực tài chính của Armenia không được phát triển cao. Cá nhân nước ngoài không có giấy phép cư trú đặc biệt không được sở hữu đất, nhưng có thể thuê đất; các công ty đăng ký bởi người nước ngoài tại Armenia là các doanh nghiệp Armenia có quyền mua và sở hữu đất đai. Không có giới hạn về quyền

của công dân nước ngoài để mua, thành lập hoặc chuyển nhượng lợi ích kinh doanh ở Armenia. Nếu tranh chấp nảy sinh giữa một nhà đầu tư nước ngoài và Armenia thì nhà đầu tư có thể lựa chọn biện pháp khắc phục thông qua trọng tài quốc tế. Mặc dù pháp luật Armenia tuân thủ Thỏa thuận liên quan đến thương mại về sở hữu trí tuệ (TRIPS) và bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ (IPR), nhưng các nỗ lực thực thi và quyền truy đòi thông qua các tòa án vẫn cần cải thiện.

Một chiến dịch chống tham nhũng lớn đang được tiến hành như một phần trong nỗ lực loại bỏ tham nhũng có hệ thống. Nhìn chung, môi trường cạnh tranh ở Armenia đang được cải thiện, nhưng một số doanh nghiệp đã báo cáo rằng những cải cách rộng lớn hơn trong các lĩnh vực tư pháp, thuế và hải quan, y tế, giáo dục, quân sự và thực thi pháp luật sẽ là cần thiết để nâng cao những lợi ích này. Bất chấp tiến bộ trong cuộc chiến chống tham nhũng và cải thiện ở một số lĩnh vực ảnh hưởng đến sức hấp dẫn của môi trường đầu tư Armenia, các nhà đầu tư cho rằng vẫn còn nhiều mối lo ngại và phải được giải quyết để đảm bảo môi trường kinh doanh minh bạch, công bằng và có thể dự đoán được. Sự xuất hiện của một tranh chấp vào tháng 6 năm 2018 liên quan đến hành động của những người biểu tình nhằm ngăn chặn dự án khai thác Lydian International, đã thu hút sự chú ý đáng kể từ các nhà đầu tư quốc tế khi họ đánh giá Armenia là điểm đến đầu tư.

Tiêu chuẩn đánh giá	Năm	Chỉ số/ Xếp hạng	Website
Chỉ số cảm nhận tham nhũng (CPI) của Tổ chức Minh bạch quốc tế (TI)	2018	105 trên 180	http://www.transparency.org/research/cpi/overview
Chỉ số thuận lợi kinh doanh (EBDI - Ease of Doing Business Index) theo Báo cáo Kinh doanh của Ngân hàng Thế giới	2019	41 trên 190	doingbusiness.org/rankings
Chỉ số Sáng tạo Toàn cầu	2018	68 trên	https://www.globalinnovationindex.org/

(Global Innovation Index)		126	<u>analysis-indicator</u>
Thu nhập quốc dân bình tính theo quân đầu người của Ngân hàng Thế giới (GNI per capita)	2017	3,990	<u>http://data.worldbank.org/ indicator/NY.GNP.PCAP.CD</u>

Mở cửa và hạn chế đối với đầu tư nước ngoài

1. Chính sách đầu tư trực tiếp nước ngoài

Chính phủ Armenia (GOA) chính thức chào đón đầu tư nước ngoài; thứ hạng về chỉ số tiêu chuẩn đánh giá môi trường kinh doanh trên toàn cầu của Armenia đã được cải thiện đáng kể. Bộ Đầu tư và Phát triển Kinh tế là cơ quan chính phủ chịu trách nhiệm xây dựng chính sách đầu tư tại Armenia. Armenia đã đạt được thứ hạng đáng nể trên một số chỉ số toàn cầu về đo lường môi trường kinh doanh của quốc gia này. Chính sách đầu tư và thương mại của Armenia tương đối cởi mở; các công ty nước ngoài được pháp luật đối xử giống như các công ty Armenia (theo nguyên tắc đối xử quốc gia). Armenia có vốn nhân lực mạnh mẽ và dân số được giáo dục tốt, đặc biệt là trong lĩnh vực Khoa học, Công nghệ, Kỹ thuật và Toán học (STEM). Các lĩnh vực công nghệ cao và công nghệ thông tin (CNTT) đặc biệt thu hút đầu tư nước ngoài. Nhiều công ty quốc tế đã thành lập các chi nhánh hoặc công ty con tại Armenia để tận dụng lợi thế các chuyên gia có trình độ chuyên môn của Armenia. Tuy nhiên, môi trường đầu tư của Armenia đặt ra một số thách thức do thị trường Armenia nhỏ (Armenia có dân số dưới ba triệu người); vị trí địa lý tương đối cô lập do biên giới khép kín với Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan; tổng thu nhập quốc dân bình quân đầu người (GNI) khoảng 3.990 USD; và các mối quan tâm liên quan đến điểm yếu trong pháp luật.

Sau một sự thay đổi mạnh mẽ trong chính phủ vào tháng 4/ tháng 5 năm 2018, các lĩnh vực chính của nền kinh tế Armenia có lẽ đã trở nên cởi mở hơn để cạnh tranh. Theo các bên thứ ba, các doanh nghiệp lớn được hỗ trợ bởi lợi ích cho các lãnh đạo, ít có khả năng

thu hút sự hỗ trợ của chính phủ để nâng đỡ vị thế trên thị trường của họ. Một chiến dịch chống tham nhũng lớn đã được triển khai sau khi chính phủ thay đổi năm 2018 và dẫn đến một loạt các vụ kiện cấp cao là một phần trong nỗ lực loại bỏ tham nhũng có hệ thống. Những điều này nhằm cải thiện môi trường đầu tư và môi trường cạnh tranh của Armenia; tuy nhiên, một số báo cáo rằng cuộc chiến chống tham nhũng cần phải được tiếp tục và được thể chế hóa trong dài hạn trong các lĩnh vực quan trọng như tư pháp, hoạt động thuế và hải quan, y tế, giáo dục, quân sự và thực thi pháp luật. Hơn nữa, các nhà đầu tư nước ngoài vẫn quan tâm đến các quy tắc của pháp luật và việc được đối xử bình đẳng. Các công ty nước ngoài cũng đã báo cáo rằng môi trường đầu tư bị xáo trộn do không bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ. Đã có những lo ngại về việc thiếu một cơ quan tư pháp độc lập và mạnh mẽ, điều này đã làm suy yếu sự đảm bảo của chính phủ đối với việc đối xử bình đẳng và minh bạch và giảm quyền truy đòi của doanh nghiệp trong các trường hợp tranh chấp hợp đồng hoặc thuế.

Tuy nhiên, vào năm 2011, Cộng hòa Armenia đã trở thành quốc gia đầu tiên trong Cộng đồng các Quốc gia Độc lập (CIS) tham gia Hiệp định mua sắm chính phủ của WTO (GPA 1994). Armenia gia nhập GPA 2012 vào tháng 6/2015. Hiện tại Chính phủ Armenia đang sửa đổi Luật Đầu tư nước ngoài để hiện đại hoá và tăng cường bảo vệ các nhà đầu tư nước ngoài.

Tổ chức Phát triển Armenia (DFA) là cơ quan quốc gia của Armenia về xúc tiến đầu tư, xuất khẩu và du lịch, cung cấp các dịch vụ và thông tin cho các nhà đầu tư nước ngoài về môi trường kinh doanh, cơ hội đầu tư và pháp luật, hỗ trợ cho các nhà đầu tư, cũng như liên lạc với các tổ chức chính phủ. Thông tin thêm về pháp luật, thủ tục và đăng ký có thể tìm thấy tại website của DFA (<https://www.facebook.com/TInExArm/timeline>, email: info@dfa.am).

2. Giới hạn về việc kiểm soát của nước ngoài và quyền sở hữu và thành lập của tư nhân

Không có giới hạn về việc sở hữu và kiểm soát các doanh nghiệp thương mại của nước ngoài. Cũng không có hạn chế cụ thể theo từng ngành.

Chính phủ Armenia không giám sát đầu tư trực tiếp nước ngoài.

3. Các chính sách đầu tư khác

Kể từ cuối năm 2018, Armenia không có các đánh giá chính sách đầu tư của Tổ chức Hợp tác và Phát triển Kinh tế (OECD) hoặc Hội nghị Liên Hiệp Quốc về Thương mại và Phát triển (UNCTAD). Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO) đã tiến hành đánh giá chính sách thương mại năm 2018, có thể tìm thấy ở https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp479_e.htm

4. Tạo thuận lợi cho doanh nghiệp

Armenia có thứ hạng tốt trong báo cáo của Ngân hàng Thế giới về kinh doanh dễ dàng. Các công ty có thể đăng ký điện tử tại <http://www.e-register.am/en/>. Dịch vụ một cửa được đưa ra vào năm 2011 và cho phép các doanh nhân và công ty cá nhân được đặt tên, đăng ký kinh doanh và khai thuế tại một địa điểm duy nhất và cùng một lúc. Thời hạn pháp lý cho quá trình này là 2 ngày làm việc, nhưng đơn xin có thể được giải quyết trong một ngày. Tuy nhiên, chữ ký điện tử là cần thiết để có thể đăng ký trực tuyến. Công dân nước ngoài có thể nhận được chữ ký điện tử và thông tin chi tiết hơn từ công chữ ký điện tử tại <https://www.ekeng.am/en/>. Các công ty ở Armenia được tự do mở và duy trì tài khoản ngân hàng bằng ngoại tệ và không có yêu cầu về vốn tối thiểu đối với các công ty nước ngoài hoặc trong nước.

5. Đầu tư ra nước ngoài

Chính phủ Armenia không hạn chế các nhà đầu tư trong nước đầu tư ra nước ngoài.

Hiệp định đầu tư song phương và hiệp định thuế

Armenia có Hiệp định Đầu tư song phương có hiệu lực với 36 quốc gia: Hoa Kỳ, Argentina, Áo, Belarus, Bỉ, Bulgaria, Canada, Trung Quốc, Síp, Ai Cập, Phần Lan, Pháp, Georgia, Đức, Hy Lạp, Ấn Độ, Iran, Ý, Israel, Kuwait, Kyrgyzstan, Latvia, Lebanon, Lithuania, Hà Lan, Luxembourg, Romania, Nga, Tây Ban Nha, Thụy Điển, Thụy Sĩ, Syria, Ukraina, Vương quốc Anh, Uruguay và Việt Nam. Theo Hội nghị về Thương mại và Phát triển Liên hợp quốc (UNCTAD), Armenia cũng đã ký kết các Hiệp định Đầu tư song phương với Iraq, Jordan, Kazakhstan, Qatar, Tajikistan, Turkmenistan và Các Tiểu Vương quốc Ả Rập Thống nhất, nhưng các thỏa thuận này vẫn chưa có hiệu lực. Armenia là quốc gia ký kết Hiệp ước đa phương CIS về bảo vệ quyền lợi nhà đầu tư.

Armenia trở thành thành viên của Liên minh kinh tế Á-Âu do Nga dẫn đầu (EAEU) vào tháng 1 năm 2015, cùng với Nga, Belarus, Kyrgyzstan và Kazakhstan. Là một thành viên của EAEU, Armenia hiện đang tham gia vào các cuộc đàm phán về hiệp định thương mại tự do tạm thời giữa Liên minh kinh tế Á-Âu và Iran. Armenia cũng đã ký kết Thỏa thuận đối tác toàn diện và nâng cao (CEPA) với liên minh châu Âu vào tháng 11/2017. Mặc dù CEPA sẽ không ảnh hưởng đến hải quan hoặc thuế, nhưng theo thời gian, hệ thống quy định và tiêu chuẩn của Armenia sẽ phù hợp với các quy định của EU.

Vào tháng 5 năm 2015, Armenia đã ký Hiệp định khung Thương mại và Đầu tư (TIFA) với Hoa Kỳ. TIFA thành lập Hội đồng Thương mại và Đầu tư Hoa Kỳ - Armenia để thảo luận về thương mại, đầu tư song phương và các vấn đề liên quan và xem xét các cách để tăng cường mối quan hệ thương mại và đầu tư giữa hai nước.

Hiệp ước thuế: Theo Bộ luật Thuế mới của Armenia, bắt đầu từ ngày 01/01/2017, các nhà đầu tư cá nhân nước ngoài sẽ phải trả thuế cổ tức cao hơn 10% so với thuế cổ tức 5% cho các nhà đầu tư cá nhân trong nước, có hiệu lực vào tháng 01/2018.

Hệ thống pháp lý

1. Tính minh bạch của hệ thống quản lý

Chính phủ Armenia trên danh nghĩa sử dụng các chính sách và luật rõ ràng, minh bạch để thúc đẩy cạnh tranh. Theo một số báo cáo, chính phủ mới Armenia đã theo đuổi việc thực thi các luật và chính sách mới một cách nhất quán hơn trong nỗ lực cải thiện cạnh tranh thị trường và xóa bỏ các rào cản không chính thức để gia nhập thị trường, đặc biệt là đối với các doanh nghiệp vừa và nhỏ. Pháp luật Armenia về bảo vệ cạnh tranh đã được cải thiện với các định nghĩa rõ ràng và các khái niệm mới được đưa ra cho các vấn đề như thao túng giá, áp dụng tiền phạt theo tỷ lệ phần trăm so với số tiền cố định trước đây và hình phạt cho các quan chức nhà nước. Việc này đã làm gia tăng thứ hạng Armenia trong các chỉ số đánh giá của quốc tế.

Những nỗ lực của Ủy ban Quốc gia về Bảo vệ Cạnh tranh Kinh tế (SCPEC) đã không có hiệu quả trong việc đảm bảo một sân chơi bình đẳng. Các công ty chỉ ra rằng những cải tiến trong các tổ chức nhà nước và chính quyền khác hỗ trợ cạnh tranh, như tòa án, thuế và hải quan, mua sắm công và thực thi pháp luật là cần thiết. Việc giám sát ngân hàng được phát triển tương đối tốt và phần lớn phù hợp với Nguyên tắc cốt lõi của Hiệp ước Basel. Đầu năm 2006, Ngân hàng Trung ương Armenia (CBA) đã trở thành nhà điều hành chính cho tất cả các phân khúc trong lĩnh vực tài chính, bao gồm ngân hàng, chứng khoán, bảo hiểm và lương hưu. Dữ liệu về tài chính công và trách nhiệm trả nợ của Armenia được minh bạch rộng rãi và Bộ Tài chính công bố các báo cáo định kỳ trên trực tuyến.

Các quy định về an toàn và sức khỏe, phần lớn trong số đó được giữ lại từ thời Xô Viết, thường không cản trở hoạt động đầu tư. Thủ tục quan liêu vẫn có thể là gánh nặng, và quyết định tùy ý của các quan chức cá nhân vẫn tạo cơ hội cho các vụ tham nhũng nhỏ. Bất chấp những vấn đề dai dẳng với các quan chức tham nhũng, cả doanh nghiệp trong và ngoài nước đều khẳng định rằng kiến thức về thuế và luật hải quan và các quy định cho phép chủ doanh nghiệp tránh được phần lớn các yêu cầu hối lộ bất hợp pháp. Nguyên tắc trực tuyến thống nhất để công bố dự thảo luật đã được đưa ra vào tháng 3/2017 tại <https://www.e-draft.am/eng>. Luật được đề xuất được cung cấp cho mọi người xem và

người dùng đã đăng ký có thể gửi phản hồi và nhận tóm tắt các ý kiến về dự thảo luật. Tuy nhiên, khoảng thời gian dành cho công chúng ở Armenia có ý kiến thường không đủ để có phản hồi thích hợp. Các kết quả tham vấn trước đây đã không được chính phủ báo cáo. Chính phủ duy trì các cổng thông tin khác, bao gồm <http://www.e-gov.am> và <http://www.arlis.am>, công chúng sẵn sàng sử dụng cho các việc liên quan tới luật pháp và các quy định.

2. Lưu ý về quy định quốc tế

Armenia là thành viên của Liên minh kinh tế Á - Âu (EAEU) và tuân thủ các quy định kỹ thuật được thông qua trong EAEU. Armenia tham gia vào CEPA và CEPA sẽ dẫn dắt nước này theo đuổi các nỗ lực hài hòa với EU về luật pháp, quy định và chính sách liên quan đến các vấn đề kinh tế. Armenia cũng là thành viên của WTO và Chính phủ Armenia thông báo các quy định kỹ thuật dự thảo cho Ủy ban WTO về các rào cản kỹ thuật trong thương mại. Armenia là một bên ký kết Thỏa thuận Tạo thuận lợi Thương mại và đã gửi các thông báo về hạng mục A , B, và C đến WTO.

3. Hệ thống pháp luật và tư pháp độc lập

Armenia có một hệ thống pháp lý kết hợp bao gồm các yếu tố của luật dân sự và luật chung (thông luật). Mặc dù Armenia đang phát triển bộ luật thương mại quốc tế, các luật liên quan đến các vấn đề thương mại và hợp đồng hiện đang được quy định trong bộ luật dân sự. Vì vậy, do Armenia thiếu tòa án thương mại nên tất cả các tranh chấp liên quan đến hợp đồng, quyền sở hữu tài sản, hoặc các vấn đề thương mại đều được giải quyết bởi các đương đơn trong các tòa án thẩm quyền chung, xử lý cả vụ án dân sự và hình sự. Tuy nhiên, các tòa án xử lý các vấn đề dân sự bị choáng ngợp bởi số lượng vụ án tham nhũng. Bất chấp khả năng tòa án sử dụng quyền lực liên quan của Tòa thượng thẩm tối cao và Tòa án Nhân quyền châu Âu, nhưng nhiều thẩm phán không làm như vậy mà đưa ra các phán quyết không thể đoán trước của tòa án dân sự.

Nhiều tòa án Armenia có hiệu quả, tính độc lập và tính chuyên nghiệp thấp dẫn đến việc cần nâng cao bộ máy tư pháp của Armenia. Các đương đơn cần cảnh giác với việc chuyển sang các tòa án ở Armenia để giải quyết vì thiếu sự độc lập tư pháp. Thẩm phán tại tòa án thẩm quyền chung không muốn đưa ra phán quyết mà không nhận được lời khuyên từ các thẩm phán tòa án tối cao. Do đó, các quyết định có thể bị ảnh hưởng bởi các yếu tố khác ngoài luật pháp và thành tích của vụ việc. Nói chung, chính phủ đánh giá cao các phán đoán từ cả hai tòa án trọng tài và tòa án quốc gia Armenia.

Do tính chất và sự phức tạp của các vấn đề thương mại và hợp đồng và số vụ án cần giải quyết trong thời gian cụ thể của các tòa án dân sự mà nhiều vấn đề liên quan đến tranh chấp đầu tư / thương mại mất hàng tháng hoặc hàng năm mới được giải quyết thông qua các tòa án dân sự. Ngoài ra, do sự thiếu hiệu quả và tham nhũng của các tòa án mà các vấn đề thường bị trì hoãn và kết quả không thể dự đoán được. Mặc dù Hiến pháp Armenia cung cấp cho các nhà đầu tư các công cụ để thực thi các phán quyết của tòa và quyền sở hữu của họ, nhưng có rất ít khả năng dự đoán những gì tòa án có thể làm.

4. Pháp luật và quy định về đầu tư trực tiếp nước ngoài

Các quy định pháp lý cơ bản về đầu tư nước ngoài được quy định trong Luật Đầu tư Nước ngoài năm 1994. Các công ty nước ngoài được pháp luật đối xử giống như các công ty địa phương Armenia (đối xử quốc gia). Chính phủ Armenia đã đệ trình lên quốc hội một dự thảo Luật Đầu tư Nước ngoài mới, để thay thế luật năm 1994. Luật đầu tư mới sẽ tăng cường bảo vệ cho các nhà đầu tư nước ngoài. Luật Đầu tư theo hình thức đối tác công tư (PPP) đã được soạn thảo và đang chờ quốc hội phê chuẩn. Luật PPP thiết lập khuôn khổ cho chính phủ để thu hút vốn tư nhân cho các dự án chung tập trung vào cơ sở hạ tầng.

Tổ chức Phát triển Armenia (DFA) là cơ quan quốc gia của Armenia về xúc tiến đầu tư, xuất khẩu và du lịch, cung cấp dịch vụ và thông tin cho các nhà đầu tư nước ngoài về môi trường kinh doanh, cơ hội đầu tư và pháp luật, hỗ trợ việc đi lại của nhà đầu tư. Thông

tin thêm về pháp luật, thủ tục và đăng ký có thể được lấy từ DFA (<https://www.facebook.com/TInExArm/timeline>, E-mail: info@dfa.am).

5. Luật cạnh tranh và luật chống độc quyền

Ủy ban Nhà nước về Bảo vệ cạnh tranh kinh tế (SCPEC) xem xét các giao dịch về các vấn đề liên quan đến cạnh tranh. Doanh nghiệp có thể tìm thấy các luật lệ, quy định, quyết định hoa hồng và thông tin thêm tại website <http://www.competition.am/?lng=2>

SCPEC kiểm soát tập trung kinh tế bao gồm sáp nhập doanh nghiệp; hợp nhất doanh nghiệp; mua lại doanh nghiệp; liên doanh giữa các doanh nghiệp theo quy định pháp luật. Bất cứ khi nào 1 thương vụ tập trung kinh tế làm phát sinh mối lo ngại về tác hại đối với cạnh tranh, bao gồm việc tạo ra vị thế thống lĩnh (độc quyền) hoặc củng cố vị thế thống lĩnh (độc quyền), SCPEC có thể cấm thương vụ đó hoặc áp dụng một số biện pháp để khắc phục. Tuy nhiên, quyền hạn điều tra của SCPEC đã được báo cáo là hạn chế, buộc SCPEC phải dựa chủ yếu vào các nghiên cứu tài liệu. Luật Armenia về bảo vệ cạnh tranh kinh tế đã được sửa đổi nhiều lần trong những năm gần đây để đưa khung pháp lý cạnh tranh Armenia phù hợp với các yêu cầu của EAEU và CEPA.

6. Khai thác và bồi thường

Theo luật Armenia, các khoản đầu tư nước ngoài không thể bị tịch thu hoặc sung công ngoại trừ trường hợp khẩn cấp khi có lệnh của tòa án trong nước. Trong mọi trường hợp, phải có khoản bồi thường hợp lý và công bằng cho chủ sở hữu tài sản.

7. Giải quyết tranh chấp

a) Công ước ICSID và Công ước New York

Armenia là thành viên của Công ước ICSID và là bên ký kết công ước về việc công nhận và thực thi các phán quyết của Trọng tài nước ngoài (Công ước New York năm 1958).

Theo Điều 5 Hiến pháp Armenia, các hiệp ước quốc tế là một phần cấu thành của hệ thống pháp luật nước Cộng hòa Armenia. Khi một hiệp ước quốc tế được phê chuẩn, nếu hiệp ước quy định các định mức khác với các quy định hiện hành của luật pháp trong nước thì các chỉ dẫn của hiệp ước sẽ được áp dụng.

b) Giải quyết tranh chấp giữa Nhà đầu tư và Nhà nước

Theo Luật Đầu tư nước ngoài năm 1994, tất cả các tranh chấp phát sinh giữa nhà đầu tư nước ngoài và Cộng hòa Armenia phải được giải quyết tại các tòa án Armenia. Một đạo luật mới về Trọng tài thương mại được ban hành trong năm 2007, cung cấp cho các nhà đầu tư nhiều lựa chọn hơn để giải quyết các tranh chấp thương mại.

c) Trọng tài thương mại quốc tế và Tòa án nước ngoài

Tranh chấp thương mại có thể được đưa ra trước một người Armenia hoặc bất kỳ tòa án có thẩm quyền khác, theo quy định của pháp luật hoặc theo thỏa thuận của bên tham gia. Các tranh chấp thương mại được chấp nhận tại các tòa án thuộc thẩm quyền chung. Tòa án hành chính chuyên trách xét xử các trường hợp chống lại các cơ quan nhà nước. Các phán quyết cuối cùng có thể được kháng cáo lên Tòa phúc thẩm và Tòa án thượng thẩm tối cao, cơ quan tư pháp cao nhất ở Armenia.

Luật về Tòa án Trọng tài và Thủ tục Trọng tài cung cấp các quy tắc chi phối việc giải quyết các tranh chấp theo trọng tài. Armenia là thành viên của Trung tâm Quốc tế về Giải quyết tranh chấp Đầu tư (Công ước ICSID) và Công ước về việc Công nhận và thực thi các Phán quyết của Trọng tài Nước ngoài (Công ước New York 1958). Các quy định của Công ước New York đã được đưa vào Điều 5 của Hiến pháp Armenia yêu cầu các tòa án trong nước phải công nhận các phán quyết của trọng tài nước ngoài.

Theo Luật Đầu tư nước ngoài năm 1994, tất cả các tranh chấp phát sinh giữa nhà đầu tư nước ngoài và Cộng hòa Armenia phải được giải quyết tại các tòa án Armenia. Một đạo luật mới về Trọng tài thương mại được ban hành trong năm 2007, cung cấp cho các nhà

đầu tư nhiều lựa chọn hơn để giải quyết các tranh chấp thương mại.

Armenia có kế hoạch phát triển cơ chế giải quyết tranh chấp thay thế (ADR) bao gồm hòa giải và trọng tài. ADR sẽ được sử dụng không chỉ trong các vấn đề thương mại, bao gồm cả những vấn đề liên quan đến tài sản di động và các giao dịch bảo đảm, mà còn trong các trường hợp liên quan đến tranh chấp gia đình và lao động. Các lựa chọn ADR có sẵn cho những người tìm kiếm giải pháp thay thế để kiện tụng nhưng hiện không được sử dụng rộng rãi.

8. Quy định phá sản

Theo Luật Phá sản được thông qua vào năm 2006, chủ nợ, vốn chủ sở hữu và chủ hợp đồng (kể cả pháp nhân nước ngoài) có quyền tham gia và bảo vệ lợi ích của họ theo thủ tục tố tụng của vụ phá sản. Các chủ nợ có quyền truy cập vào tất cả các tài liệu liên quan đến vụ việc, gửi yêu cầu bồi thường cho tòa án liên quan đến việc phá sản, tham gia cuộc họp của chủ nợ và đề cử một ứng cử viên để quản lý vụ việc. Các phán quyết tài chính thường được thực hiện bằng đồng nội tệ. Bộ luật hình sự Armenia xác định các hình phạt cho việc phá sản sai và cố ý phá sản, để che giấu của cải hoặc các tài sản khác của bên bị phá sản, hoặc các hoạt động bất hợp pháp khác trong quá trình phá sản. Armenia đã sửa đổi luật phá sản vào năm 2012 để làm rõ các thủ tục chỉ định các quản trị viên phá sản, giảm thời gian xử lý các thủ tục phá sản và điều chỉnh bán tài sản bằng cách bán đấu giá.

Theo Chỉ số Dễ dàng Kinh doanh của Ngân hàng Thế giới 2019, Armenia đứng ở vị trí 95 trong bảng xếp hạng 190 nền kinh tế về việc dễ dàng giải quyết tình trạng mất khả năng thanh toán. Thời gian giải quyết việc mất khả năng thanh toán trung bình mất 1,9 năm và chi phí 11% tài sản của con nợ, với kết quả là công ty sẽ bị giải thể và bị bán. Tỷ lệ thu hồi trung bình là 38,2 cent / 1 USD.

Chính sách công nghiệp

1. Ưu đãi đầu tư

Armenia cung cấp ưu đãi cho các nhà xuất khẩu (ví dụ: không có thuế xuất khẩu, hoàn thuế VAT đối với hàng hóa và dịch vụ xuất khẩu) và nhà đầu tư nước ngoài (ví dụ: ngày lễ thuế thu nhập, khả năng chuyển lỗ vô thời hạn, hoãn thuế VAT và miễn thuế hải quan cho các dự án đầu tư). Bắt đầu từ ngày 1 tháng 1 năm 2018, chính phủ Armenia đã miễn thuế VAT từ nhập khẩu hàng hóa liên quan đến vốn đầu tư tại biên giới. Năm 2015, chính phủ Armenia miễn thuế hải quan cho việc nhập khẩu liên quan đến đầu tư thiết bị và nguyên liệu của các quốc gia không phải thành viên EAEU. Chính phủ Armenia quyết định miễn thuế VAT và thuế hải quan dựa trên từng trường hợp cụ thể. Ngoài ra, theo Luật Đầu tư Nước ngoài, một số ưu đãi đặc biệt có thể được đàm phán trong từng trường hợp cụ thể đối với các khoản đầu tư nhắm vào các lĩnh vực nhất định của nền kinh tế hoặc có lợi ích chiến lược.

Việc thúc đẩy đầu tư là một trong những trọng tâm chính của chính sách kinh tế Armenia. Mục tiêu chính là cung cấp ưu đãi cho các nhà đầu tư nước ngoài với mục tiêu tăng xuất khẩu của đất nước và kích thích việc làm, tạo môi trường kinh doanh và đầu tư thuận lợi, tăng tính minh bạch của khung pháp lý và đảm bảo tăng trưởng kinh tế bền vững ở Armenia. Armenia đã tuyên bố chính sách đầu tư “mở cửa” trong luật “Về đầu tư nước ngoài” và trong chính sách đầu tư của Armenia. Cộng hòa Armenia có một trong những cơ chế đầu tư mở cửa lớn nhất trong số các nước thị trường mới nổi.

Luật “Về đầu tư nước ngoài” bảo vệ các nhà đầu tư nước ngoài chống quốc hữu hóa hoặc sung công tài sản, ngoại trừ trường hợp khẩn cấp được xác định theo quyết định tư pháp và bồi thường đầy đủ và bắt buộc. Hiến pháp Armenia yêu cầu bồi thường trả trước cho tài sản bị sung công, trước khi tài sản được lấy từ chủ sở hữu. Các nhà đầu tư nước ngoài cũng được bồi thường thiệt hại và mất mát (bao gồm cả việc mất lợi nhuận) do hành vi trái pháp luật hoặc thực hiện nhiệm vụ không đúng của chính quyền nhà nước.

Luật “Về đầu tư nước ngoài” cung cấp bảo lãnh cho việc đối xử quốc gia và không phân

biệt đối xử đối với các nhà đầu tư nước ngoài. Các luật áp dụng cho đầu tư nước ngoài không thể thuận lợi ít hơn so với các luật quản lý quyền sở hữu và hoạt động đầu tư của công dân và các tổ chức pháp nhân của Armenia. Không có hạn chế về sự tham gia của các nhà đầu tư nước ngoài trong bất kỳ hoạt động kinh tế nào ở Armenia hoặc tỷ lệ sở hữu một doanh nghiệp địa phương mà các nhà đầu tư nước ngoài có thể có được. Ngoại lệ duy nhất là công dân và người nước ngoài không có quốc tịch không có quyền sở hữu đất đai ở Armenia. Tuy nhiên, người nước ngoài được phép sử dụng đất thông qua các hợp đồng thuê dài hạn. Hơn nữa, người nước ngoài có quyền sở hữu các công trình xây dựng trên đất Armenia, và khai thác tài nguyên thiên nhiên tái tạo và không tái tạo thông qua các hợp đồng nhượng quyền do Chính phủ cấp.

Luật “Về đầu tư nước ngoài” có một điều khoản về việc miễn trừ. Trong trường hợp có bất kỳ thay đổi nào trong luật về đầu tư nước ngoài thì luật pháp thực thi tại thời điểm đầu tư vẫn có hiệu lực, theo yêu cầu của nhà đầu tư nước ngoài, luật tiếp tục được áp dụng trong thời hạn tối đa 5 năm kể từ ngày đầu tư. Luật cũng quy định rằng các tranh chấp liên quan đến đầu tư trong đó Nhà nước là một bên tranh chấp sẽ được giải quyết tại các tòa án Armenia. Tất cả các tranh chấp khác mà Nhà nước không phải là một bên tranh chấp có thể được xem xét bởi các tòa án Armenia hoặc bất kỳ cơ quan nào khác có liên quan đến việc giải quyết tranh chấp kinh tế hoặc, tùy theo thỏa thuận của các bên, trong các tòa án trọng tài. Armenia là người ký kết Công ước quốc tế về tranh chấp đầu tư, cho phép giải quyết tranh chấp bởi Trung tâm Quốc tế về giải quyết tranh chấp đầu tư (ICSID).

Theo luật pháp hiện hành, không có hạn chế về chuyển đổi và chuyển tiền hoặc hồi hương vốn, thu nhập, cổ tức, lãi suất, tiền bản quyền, phí quản lý hoặc phí dịch vụ kỹ thuật. Các nhà đầu tư nước ngoài và nhân viên được bảo đảm quyền tự do hồi hương tài sản, lợi nhuận hoặc các tài sản khác do đầu tư đem lại sau khi đã thanh toán tất cả các khoản thuế đến hạn.

Armenia có một hệ thống trao đổi tự do, và nói chung, không có hạn chế về việc chuyển

đổi hoặc chuyển tiền liên quan đến đầu tư sang đồng tiền có thể sử dụng tự do, và theo tỷ lệ thanh toán bù trừ thị trường hợp pháp. Việc trao đổi ngoại tệ có ở khắp nơi, và đồng tiền địa phương, đồng dram của Armenia (AMD) được tự do chuyển đổi. Việc duy trì tài khoản ngoại tệ tại Armenia cũng được cho phép.

Armenia hiện đang cung cấp ưu đãi cho các nhà xuất khẩu (không có thuế xuất khẩu, hoàn thuế GTGT đối với hàng hóa và dịch vụ xuất khẩu) và các nhà đầu tư nước ngoài (thời gian miễn thuế thu nhập, khả năng chuyển lỗ không thời hạn, khấu trừ thuế GTGT và miễn thuế hải quan đối với dự án đầu tư). Chính phủ Armenia đã sửa đổi luật thuế GTGT năm 2005 cho phép các công ty trì hoãn các khoản thanh toán thuế GTGT từ 01 đến 02 năm đối với một số mặt hàng nhập khẩu được sử dụng trong sản xuất. Sau cuộc khủng hoảng tài chính toàn cầu năm 2008, chính phủ đã thực hiện các sửa đổi bổ sung cho cùng một luật lệ, và các khoản thanh toán VAT đối với vốn đầu tư liên quan đến hàng nhập khẩu có thể được hoãn lại tối đa 03 năm. Năm 2015, Chính phủ Armenia miễn thuế nhập khẩu hàng hóa liên quan đến đầu tư thiết bị và nguyên liệu từ các nước không phải thành viên Liên minh kinh tế Á - Âu. Việc khấu trừ thuế GTGT và miễn thuế hải quan được thực hiện dựa trên quyết định của Chính phủ theo từng trường hợp cụ thể. Ngoài ra, theo Luật Đầu tư nước ngoài, một số ưu đãi tùy vào tình hình cụ thể có thể được thương lượng theo từng trường hợp đối với các khoản đầu tư nhắm vào các lĩnh vực nhất định của nền kinh tế và/ hoặc tầm quan trọng chiến lược đối với nền kinh tế.

Nhà đầu tư nước ngoài có thể hưởng lợi từ các ưu đãi đầu tư sau đây:

- **Quyền sở hữu:** 100% quyền sở hữu được cho phép.
- **Tiếp cận:** Không cần kiểm tra và không cần có giấy phép cụ thể để thực hiện đầu tư.
- **Quyền sở hữu đất đai:** Các công ty do người nước ngoài đăng ký tại Armenia có quyền mua đất. Mặc dù công dân nước ngoài không được phép sở hữu đất đai ở Armenia, nhưng công dân nước ngoài được cung cấp hợp đồng thuê dài hạn.
- **Nhập khẩu:** Đối với các dự án đầu tư, thuế GTGT đối với hàng hóa nhập khẩu vượt

quá 300 triệu AMD được hoãn lại trong 03 năm.

- **Thuế xuất khẩu và hạn chế:** Không.
- **Thuế GTGT xuất khẩu:** Armenia áp dụng mức thuế 0% cho hàng hóa và dịch vụ được xuất khẩu theo cơ chế hải quan “Miễn doanh thu” và “Tái xuất”.
- **Bảo lãnh đầu tư:** Trong trường hợp có bất kỳ thay đổi nào về pháp luật, nhà đầu tư nước ngoài có thể chọn luật nào để sử dụng trong thời gian 5 năm (điều khoản miễn trừ 5 năm)
- **Các khu vực kinh tế tự do:** Các công ty hoạt động trong khu vực kinh tế tự do được miễn hoàn toàn thuế thu nhập, thuế tài sản, thuế lợi nhuận và thuế hải quan, cũng như thuế VAT đối với các dịch vụ được giao hàng cho các công ty tổ chức và nhà điều hành và các sản phẩm trong lãnh thổ của khu vực kinh tế tự do. Xác định thu nhập chịu thuế của người nộp thuế là người quản lý khu vực kinh tế tự do cả năm, thu nhập tổng hợp được giảm bằng lượng thu nhập từ các hoạt động được thực hiện trong khu vực kinh tế tự do.
- **Kiểm soát trao đổi:** Tự do trao đổi ngoại tệ.
- **Chuyển tiền:** Không hạn chế về kiều hối.
- **Lợi nhuận:** Miễn phí hồi hương lợi nhuận.
- **Tuyển dụng nhân viên:** Không hạn chế.
- **Vị trí:** Không có hạn chế về địa lý hoặc lĩnh vực cụ thể đối với đầu tư.

Ngoài các ưu đãi đầu tư cụ thể được mô tả ở trên, các yếu tố sau làm cho Armenia hấp dẫn đối với đầu tư trực tiếp nước ngoài:

+ **Tình hình kinh tế vĩ mô ổn định**

Armenia có khung chính sách kinh tế vĩ mô thận trọng và đặc trưng bởi môi trường kinh tế vĩ mô tổng thể ổn định, được công nhận bởi các tổ chức quốc tế lớn. Luật và các quy

định kinh tế tuân thủ theo các tiêu chuẩn quốc tế và các yêu cầu của WTO.

+ **Hệ thống ngân hàng bền vững phù hợp với tiêu chuẩn quốc tế**

Hệ thống ngân hàng của Armenia hoạt động theo các tiêu chuẩn cốt lõi của Basel II. Miễn phí hoạt động đối với các tài khoản ngoại tệ có hiệu lực. Hiện tại không có hạn chế về kiều hối. Nhà tổ chức của thị trường chứng khoán là NASDAQ OMX Armenia OJSC, là một phần của tập đoàn quốc tế NASDAQ OMX Group, Inc. NASDAQ OMX Armenia là thành viên của Liên đoàn các Sàn giao dịch chứng khoán châu Á - châu Âu (FEAS) và Hiệp hội giao lưu quốc tế của Cộng đồng các Quốc gia Độc lập (IAEx của CIS).

+ **Lực lượng lao động có kinh nghiệm cao, sáng tạo, chi phí hiệu quả và được đào tạo tốt**

Chất lượng của lực lượng lao động có tay nghề cao và được đào tạo tốt của Armenia được các nhà đầu tư nước ngoài được công nhận rộng rãi. Lực lượng lao động địa phương tương đối rẻ và mang lại lợi thế cạnh tranh tương đối rõ ràng cho Armenia.

+ **Cộng đồng Armenia**

Armenia có cộng đồng người Do Thái rất lớn sống ở nước ngoài khoảng 6 triệu người - chủ yếu ở Trung Đông, Hoa Kỳ, Liên bang Nga và Tây Âu - tạo thành một tổ hợp tiềm năng đầy sôi động của các nhà đầu tư tìm kiếm cơ hội đầu tư vốn ở quê nhà.

+ **Khách sạn và an toàn**

Armenia là một quốc gia có truyền thống hiếu khách mạnh mẽ và là một quốc gia rất an toàn để đến thăm và du lịch.

2. Khu vực ngoại thương/ Cảng miễn phí/ Thuận lợi thương mại

Các khu vực kinh tế tự do (FEZs) ở Armenia tạo cơ hội duy nhất cho các doanh nghiệp thành lập doanh nghiệp trong các lĩnh vực chiến lược của nền kinh tế và chế biến, sản xuất và xuất khẩu hàng hóa với mức thuế phải trả đã được giảm. Các khu vực kinh tế tự

do cho phép xuất khẩu hàng hóa mà không có bất kỳ hạn chế nào đối với thị trường quốc tế với hơn 500 triệu người tiêu dùng. Luật “Về các khu vực kinh tế tự do” và luật thuế cho phép miễn thuế lợi nhuận, thuế thu nhập, thuế tài sản, thuế GTGT và nghĩa vụ thanh toán thuế hải quan cho các công ty hoạt động trong khu kinh tế tự do.

Luật về các khu vực kinh tế tự do cấp các ưu đãi sau đây cho các nhà tổ chức và người điều hành FEZ:

- Không có thuế GTGT đối với các dịch vụ giao hàng và cung cấp hàng hóa trong lãnh thổ FEZ;
- Miễn thuế lợi nhuận cho các công ty pháp nhân và không có thuế thu nhập đối với chủ sở hữu duy nhất là nhà điều hành hoặc nhà tổ chức của các khu vực kinh tế tự do;
- Không đánh thuế tài sản đối với các tòa nhà công nghiệp và tòa nhà công cộng và các công trình kiến trúc thuộc sở hữu hoặc cho thuê nằm trong khu kinh tế tự do;
- Không áp dụng phí hải quan và các quy định phi thuế quan đối với việc xuất khẩu hàng theo cơ chế hải quan “Nhập khẩu vào khu kinh tế tự do” hoặc cho các hàng hóa khác sử dụng trong lãnh thổ của khu kinh tế tự do;
- Được phép tự do chuyển đổi tiền tệ với vai trò là phương tiện trao đổi khi giao dịch trong các khu kinh tế tự do, không giống như trên toàn bộ lãnh thổ của Cộng hòa Armenia, nơi mà giao dịch chỉ được phép thông qua việc sử dụng đồng tiền quốc gia.

Các dịch vụ do các cơ quan Nhà nước đưa ra trong các khu vực kinh tế tự do được thực hiện trên cơ sở "một cửa".

Hai khu kinh tế tự do sẽ sớm hoạt động ở Armenia. Một trong số đó sẽ nằm trong khu vực nông nghiệp, trong khu vực giáp với sân bay quốc tế “Zvartnots”. FEZ này sẽ tập trung vào việc lưu kho, phân loại, làm đông lạnh nhanh và đóng gói trái cây và rau quả tươi. FEZ thứ hai, được thành lập trong phạm vi của Công ty cổ phần RAO Mars và Yerevan Research Institute of Mathematical Machines, khu kinh tế tự do này sẽ chuyên

sản xuất và xuất khẩu các công nghệ tiên tiến trong lĩnh vực điện tử, kỹ thuật chính xác, dược phẩm và công nghệ sinh học, công nghệ thông tin, năng lượng thay thế, thiết kế công nghiệp và viễn thông (thiết kế và sản xuất thiết bị công nghệ, hệ thống và các vật liệu chuyên dữ liệu/ thông tin).

Vào tháng 6/2011, Armenia đã thông qua Luật về các khu Kinh tế Tự do (FEZ) sửa đổi vào tháng 10 năm 2018 nhằm thu hút đầu tư nước ngoài vào các khu kinh tế tự do: miễn thuế VAT (thuế giá trị gia tăng), thuế lợi tức, thuế hải quan và thuế tài sản. FEZ “Alliance” được mở cửa vào tháng 8/2013 và hiện có chín doanh nghiệp đang tận dụng lợi thế các cơ sở của mình. Trọng tâm của FEZ “Alliance” là các ngành công nghệ cao bao gồm công nghệ thông tin và truyền thông, điện tử, dược phẩm và công nghệ sinh học, kiến trúc và kỹ thuật, thiết kế công nghiệp và năng lượng thay thế. Năm 2014, chính phủ mở rộng hoạt động trong Liên minh FEZ bao gồm sản xuất công nghiệp miễn là không có hoạt động sản xuất tương tự diễn ra ở Armenia. Năm 2015, FEZ “Meridian” khác mở cửa ở Yerevan, tập trung vào sản xuất đồ trang sức, chế tạo đồng hồ và cắt kim cương, với 06 doanh nghiệp hoạt động. Các chương trình đầu tư cho các công ty này vẫn phải được chính phủ phê duyệt. Chính phủ Armenia đã phê duyệt chương trình xây dựng khu kinh tế tự do Meghri ở biên giới với Iran và mở cửa vào năm 2017. Một FEZ mới được khai trương vào cuối năm 2018 và đặt tại Hrazdan. FEZ này tập trung vào các lĩnh vực công nghệ thông tin và công nghệ cao.

3. Các quy định thực hiện và nội địa hóa dữ liệu

Trong quá khứ, GOA đã áp đặt các yêu cầu về việc thực hiện đối với các nhà đầu tư như một phần thỏa thuận tư nhân hóa, đặc biệt là đối với việc tư nhân hóa các doanh nghiệp nhà nước có quy mô lớn như khai thác mỏ hoặc mạng viễn thông. Không có quy định thực hiện đối với đầu tư dưới dạng ủy nhiệm lao động tại địa phương. Quy trình để có được thị thực, giấy phép cư trú hoặc giấy phép làm việc, v.v... khá đơn giản. Chính phủ không áp đặt các điều kiện đối với việc cho phép đầu tư, bao gồm cả thuế quan và hàng

rào phi thuế quan.

Armenia không tuân theo bất kỳ chính sách nào buộc các nhà đầu tư nước ngoài sử dụng thành phần nội địa trong hàng hóa và công nghệ. Không có yêu cầu đối với các nhà cung cấp CNTT nước ngoài chuyển mã nguồn hoặc cung cấp khóa mã hóa. Cũng không có yêu cầu lưu trữ dữ liệu trong nước.

Quyền sở hữu và thành lập tư nhân

Không có giới hạn về sở hữu và kiểm soát của các doanh nghiệp thương mại nước ngoài. Cũng không có hạn chế cụ thể theo từng ngành.

Bảo vệ quyền sở hữu

1. Bất động sản

Luật Armenia bảo vệ bảo đảm lợi ích về tài sản của cá nhân và doanh nghiệp. Luật pháp Armenia cung cấp khung cơ bản cho việc bảo đảm cho vay, thế chấp và cam kết, và cung cấp cơ chế hỗ trợ các hoạt động cho vay hiện đại và đăng ký quyền sở hữu. Theo hiến pháp Armenia, công dân nước ngoài bị cấm sở hữu đất đai, dù vậy họ có thể thuê dài hạn. Trong báo cáo về Dễ dàng kinh doanh của Ngân hàng Thế giới 2019, Armenia xếp thứ 14 trong số 190 nền kinh tế về việc dễ đăng ký tài sản. Việc thiếu giấy tờ xác nhận quyền sở hữu đất đai ở Armenia không phải là vấn đề.

2. Quyền sở hữu trí tuệ

Armenia có cơ cấu về quyền sở hữu trí tuệ mạnh mẽ (IPR). Luật pháp trong nước, bao gồm Luật về quyền tác giả và các quyền liên quan năm 2006, quy định về bảo vệ IPR đối với các tác phẩm văn học, khoa học và nghệ thuật (bao gồm các chương trình và cơ sở dữ liệu máy tính), bằng sáng chế và các quyền khác về sáng chế, kiểu dáng công nghiệp, bí quyết, bí mật thương mại, thương hiệu và nhãn hiệu dịch vụ. Cơ quan Sở hữu trí tuệ

(IPA) thuộc Bộ Kinh tế Armenia chịu trách nhiệm cấp bằng sáng chế và giám sát các vấn đề khác liên quan đến IPR. Armenia không yêu cầu đăng ký bản quyền cấp nhà nước. Cơ quan quản lý chung ARMAUTHOR quản lý về các quyền kinh tế của tác giả. Thương hiệu và bằng sáng chế cần phải có đăng ký quốc gia bởi IPA. Không có luật bí mật thương mại đặc biệt nào ở Armenia, nhưng việc bảo vệ bí mật thương mại là một phần được trong việc đăng ký bằng sáng chế. Việc đăng ký chính thức dễ dàng và minh bạch, cơ sở dữ liệu đăng ký IPR được công khai và các ứng dụng đăng ký sở hữu trí tuệ được công bố trực tuyến trong 2 tháng đối với các đánh giá của bên thứ ba.

Luật pháp của Armenia tuân thủ Thỏa thuận về những khía cạnh liên quan tới thương mại của quyền sở hữu trí tuệ (TRIPS). Năm 2005, Armenia đã thành lập Đơn vị thực thi IPR thuộc Bộ Tội phạm có tổ chức của Cảnh sát Armenia, tuy nhiên đơn vị này mặc nhiên không có quyền và các hành động chỉ dựa trên các khiếu nại của chủ sở hữu.

Mặc dù có sự tồn tại của luật pháp và các cơ quan điều hành của chính phủ có liên quan, nhưng khái niệm về IPR vẫn không phần lớn dân số địa phương công nhận. Thiếu sót về khiếu nại IPR vẫn còn với bên bị xâm phạm IPR. Cảnh sát khẳng định rằng đa số trường hợp được giải quyết thông qua thủ tục tố tụng ngoài tòa án. Mặc dù GOA đã thực hiện một số tiến bộ về các vấn đề IPR nhưng vấn đề tăng cường các cơ chế thực thi vẫn cần thiết.

Luật bản quyền mới đã được soạn thảo và lưu hành trong Chính phủ. Luật bao gồm các điều khoản từ các thỏa thuận quốc tế mới và cung cấp thêm chi tiết về nhiều điều khoản trong luật hiện hành. Quyền ký hợp đồng bản quyền được xác định rõ hơn và các ví dụ về hợp đồng bao gồm giữa người dùng và chủ sở hữu. Quyền của nhà sản xuất bản ghi âm được hài hòa với quyền của chủ bản quyền và kéo dài đến 70 năm. Luật mới cũng bao gồm các điều khoản cụ thể từ Hiệp ước Marrakesh và Bắc Kinh, quy định quyền của các nghệ sĩ tàn tật và các công việc của trẻ mồ côi IPA cũng đã soạn thảo và đệ trình lên chính phủ hai luật mới, Luật Sáng chế và Luật Thiết kế Công nghiệp. IPA và Bộ Tư pháp cũng đã đề xuất những thay đổi đối với Bộ luật dân sự và Bộ luật hình sự nhằm cải thiện

các biện pháp bảo vệ IPR bằng cách xác định cụ thể hơn thông tin mà tòa án cần xem xét khi xác định đền bù, thù lao công bằng và tính toán thiệt hại. Luật mới này được đệ trình lên Quốc hội để phê duyệt vào mùa thu năm 2017.

Cơ quan hải quan Armenia theo dõi số liệu thống kê liên quan đến việc tịch thu hàng giả, nhưng các báo cáo không được cập nhật định kỳ. Các thông tin liên quan mới nhất có thể được tìm thấy trên website <http://www.customs.am/Content.aspx?itn=csVLCustomsHousesReg> và các bản mô tả về các vụ buôn lậu có thể được tìm thấy bằng tiếng Armenia trên website <http://www.customs.am/Content.aspx?itn=csVLDepFightAgainstSmug>

Armenia không có trong danh sách Báo cáo 301 Đặc biệt của USTR hoặc Báo cáo Thị trường của Notorious.

3. Nguồn thông tin dành cho chủ sở hữu IPR

Liên hệ: Raphael Sambou, Cán bộ kinh tế

Điện thoại: + 374-10-49-44-02

Email: sambour@state.gov

Để biết thêm thông tin về luật pháp quốc gia và các địa chỉ liên hệ các văn phòng IP địa phương, vui lòng tại website của [WIPO](http://www.wipo.org).

Lĩnh vực tài chính

1. Thị trường vốn và danh mục đầu tư

Hệ thống ngân hàng ở Armenia đầy đủ, hoàn chỉnh và được quản lý tốt, nhưng lĩnh vực tài chính của Armenia không được phát triển cao. Ước tính của IMF cho thấy tài sản của ngành ngân hàng chiếm khoảng 90% tổng tài sản trong lĩnh vực tài chính. Trung gian tài chính yếu kém, do các ngân hàng Armenia tính phí dịch vụ và các khoản phí khác, lãi

suất thực tế do khách hàng trả có thể cao hơn lãi suất danh nghĩa được các ngân hàng đưa ra. Gần như tất cả các ngân hàng đều yêu cầu tài sản thế chấp ở Armenia, và các yêu cầu tài sản thế chấp lớn thường gây cản trở cho người vay tiềm năng xâm nhập vào thị trường. Đây vẫn là rào cản chính đối với các doanh nghiệp vừa và nhỏ và các công ty mới thành lập.

GOA chào đón đầu tư gián tiếp nước ngoài và Armenia có hệ thống và khung pháp lý cho các khoản đầu tư tại chỗ. Tuy nhiên, thị trường chứng khoán của Armenia không được phát triển tốt và chỉ có hoạt động giao dịch tối thiểu thông qua sàn giao dịch NASDAQ-OMS. Thanh khoản đối với việc chuyển một số tiền lớn có thể khó khăn do thị trường tài chính và nền kinh tế tổng thể của Armenia có quy mô nhỏ. GOA hy vọng rằng kết quả của cải cách hưu trí năm 2014 đã mang hai nhà quản lý tài sản quốc tế (Amundi và C-Quadrat) đến Armenia, thị trường vốn sẽ đóng một vai trò nổi bật hơn trong lĩnh vực tài chính của đất nước. Theo Điều VIII của IMF, Armenia hạn chế các khoản thanh toán và chuyển khoản đối với các giao dịch quốc tế hiện tại. Tín dụng được phân bổ theo điều kiện thị trường và nhà đầu tư nước ngoài có thể tiếp cận tín dụng tại địa phương.

2. Hệ thống tiền và ngân hàng

Lĩnh vực ngân hàng tốt và các chỉ số về sự vững chắc về tài chính đã tăng lên trong những năm gần đây. Lĩnh vực này được vốn hóa và thanh khoản tốt, mặc dù đô la hóa cao. Các khoản nợ xấu đã giảm xuống dưới 10% tổng số các khoản vay. Có 17 ngân hàng thương mại ở Armenia và 13 tổ chức tín dụng toàn cầu, và có mạng lưới chi nhánh rộng khắp Armenia. Tính đến cuối năm 2018, ba ngân hàng hàng đầu của Armenia có tài sản là Ameriabank - 779,7 tỷ AMD (1,59 tỷ USD), Ardshinbank - 678,6 tỷ AMD (1,38 tỷ USD) và Armbusinessbank - 642,8 tỷ AMD (1,31 tỷ USD). Tính đến ngày 01/01/2017, các yêu cầu về vốn tối thiểu cho các ngân hàng đã tăng từ 5 tỷ AMD (10,4 triệu USD) lên 30 tỷ AMD (62,5 triệu USD). Điều này nhằm mục đích cho phép các ngân hàng đưa ra các khoản vay lớn hơn với lãi suất thấp hơn và sẽ tiếp tục củng cố hệ thống ngân hàng

Armenia. Không có giới hạn đối với người nước ngoài cho việc mở tài khoản ngân hàng. Người dân và công dân nước ngoài có thể nắm giữ các tài khoản ngoại tệ, nhập khẩu, xuất khẩu và trao đổi ngoại tệ tương đối tự do theo Luật Điều chỉnh và Kiểm soát tiền tệ. Các ngân hàng nước ngoài có thể thành lập một công ty con, chi nhánh hoặc văn phòng đại diện và các công ty con của ngân hàng nước ngoài được phép cung cấp các loại dịch vụ giống như các ngân hàng trong nước.

Ngân hàng Trung ương Armenia (CBA) chịu trách nhiệm về quy định và giám sát ngành tài chính. Thẩm quyền và trách nhiệm của CBA được thiết lập theo Luật Ngân hàng Trung ương Armenia. Nhiều điều khoản khác của pháp luật và các quy định hỗ trợ cho việc giám sát ngành tài chính.

3. Ngoại hối và kiều hối

a) Ngoại hối

Armenia không có giới hạn về việc chuyển đổi và chuyển tiền hoặc thu hồi vốn và doanh thu, bao gồm lợi nhuận của chi nhánh, cổ tức, lãi suất, tiền bản quyền, phí quản lý hoặc phí dịch vụ kỹ thuật. Hầu hết các ngân hàng có thể chuyển tiền quốc tế trong vòng 02 đến 04 ngày. Armenia duy trì đồng Dram của Armenia (AMD) như một đồng tiền tự do chuyển đổi theo chế độ tỷ giá thả nổi có điều tiết. Ngân hàng Trung ương Armenia (CBA) đã tìm cách duy trì AMD thông qua việc can thiệp vào thị trường ngoại hối và thông qua các biện pháp hành chính trong khoảng thời gian tháng 11 - 12/2014 nhằm ngăn chặn tình trạng trì trệ của thị trường và mất giá mạnh trên thị trường tiền tệ. Kết quả là, đồng Dram của Armenia mất giá 17% gần bằng với mức suy giảm phổ biến của nhiều loại tiền tệ so với đồng USD so với cùng kỳ. Tỷ giá hối đoái của AMD/ USD tính đến tháng 3/2017 dao động quanh mức 485 AMD đối với USD. Tỷ giá hối đoái AMD/USD đã được chứng minh là ổn định trong những năm gần đây.

Theo luật năm 2005 về Quy chế tiền tệ và Kiểm soát tiền tệ, giá cả tất cả hàng hóa và

dịch vụ, tài sản và tiền lương phải được tính bằng AMD. Tuy nhiên, có những trường hợp ngoại lệ đối với các giao dịch giữa các doanh nghiệp cư trú và không cư trú và đối với một số giao dịch liên quan đến hàng hóa được giao dịch theo giá trên thị trường thế giới. Luật yêu cầu rằng lãi suất đối với các tài khoản ngoại tệ được tính bằng loại tiền tệ đó, nhưng được thanh toán bằng AMD.

b) Chính sách chuyển tiền

Armenia không có giới hạn đối với việc chuyển đổi và chuyển tiền hoặc hồi hương vốn và thu nhập, bao gồm lợi nhuận chi nhánh, cổ tức, tiền lãi, tiền bản quyền, trả tiền thuế, nợ nước ngoài tư nhân, phí quản lý hoặc phí dịch vụ kỹ thuật.

4. Quỹ tài sản chủ quyền

Armenia không có quỹ tài sản có chủ quyền Chính phủ đang xem xét kế hoạch tạo ra quỹ tài sản.

Doanh nghiệp nhà nước

Hầu hết các doanh nghiệp nhà nước của Armenia (DNNN - SOEs) được tư nhân hóa vào những năm 1990 và đầu những năm 2000; các DNNN vẫn hoạt động trong lĩnh vực trắc địa/ bản đồ và năng lượng. Các DNNN ở Armenia hoạt động dưới hình thức công ty cổ phần quốc gia do nhà nước sở hữu và được quản lý bởi Bộ Bất Động sản Quốc gia của Chính phủ Armenia và các tổ chức phi thương mại quốc gia (trường học, trường đại học, doanh nghiệp lâm nghiệp). Không có luật hoặc quy tắc nào đảm bảo vai trò chính hoặc vai trò hàng đầu cho DNNN trong bất kỳ ngành cụ thể nào. Armenia là một bên tham gia Hiệp định Mua sắm Chính phủ (GPA) của WTO và các DNNN được bảo hiểm theo Hiệp định GPA. DNNN ở Armenia phải chịu cùng chế độ thuế giống như đối thủ cạnh tranh của họ, và các doanh nghiệp tư nhân ở Armenia có thể cạnh tranh với DNNN với cùng các điều khoản và điều kiện. Một danh sách công khai các công ty cổ phần quốc gia có thể được tìm thấy trực tuyến tại website [SPM](#).

Các doanh nghiệp nhà nước Armenia tuân thủ các Nguyên tắc OECD về Quản trị Doanh nghiệp đối với DNNN. Các doanh nghiệp thuộc sở hữu của nhà nước đang cung cấp các dịch vụ công cộng, như trắc địa hoặc phát điện hạt nhân, và không ảnh hưởng đến môi trường cạnh tranh trong nước.

Chương trình tư nhân hóa

Hầu hết các doanh nghiệp nhà nước của Armenia được tư nhân hóa vào những năm 1990 và đầu những năm 2000. Tuy nhiên vẫn còn nhiều quá trình tư nhân hoá tài sản lớn của Armenia không cạnh tranh và minh bạch và công bằng.

Cục Quản lý Bất động sản Quốc gia - SPM hiện đang triển khai Chương trình Quản lý Bất động sản Quốc gia giai đoạn 2015 - 2017, trong đó nêu rõ danh sách các tài sản quốc gia được đề xuất tư nhân hóa trong các khung thời gian cụ thể. SPM công bố các thông báo về đấu thầu và đấu giá trên trang web. Trước đó, đã có báo cáo rằng quá trình đấu thầu tư nhân hóa và đấu giá không phải lúc nào cũng cạnh tranh và minh bạch.

Luật hiện hành về tư nhân hóa, lần thứ năm, là Luật về Chương trình Tư nhân hóa tài sản nhà nước 2017-2020, trong đó liệt kê 47 thực thể để tư nhân hóa, trong đó 24 thực thể là bổ sung mới và 23 thực thể được ghi chú trong các luật trước đó nhưng không được tư nhân hóa. Cục quản lý tài sản nhà nước chịu trách nhiệm quản lý cổ phần của các đơn vị nhà nước trong chương trình tư nhân hóa.

Hoạt động kinh doanh có trách nhiệm

Không có sự hiểu biết rộng rãi về hoạt động kinh doanh có trách nhiệm (RBC) ở Armenia, nhưng một số công ty lớn hơn có quyền sở hữu hoặc quản lý của người nước ngoài đang giới thiệu khái niệm này. Thật hiếm khi thấy các ví dụ về các công ty Armenia đóng góp cho cộng đồng địa phương thông qua tổ chức từ thiện, ngày làm việc của nhân viên hoặc các chương trình tương tự khác, nhưng các chương trình RBC tồn tại một cách thuận lợi. Không có tổ chức phi chính phủ nào tích cực thúc đẩy hoặc theo dõi

hành vi kinh doanh có trách nhiệm. Armenia đã gia nhập EITI vào tháng 3/2017, với tư cách là một quốc gia ứng viên. Armenia công bố báo cáo quốc gia về sáng kiến minh bạch các ngành công nghiệp khai thác (The Extractive Industries Transparency Initiative - EITI) lần đầu tiên vào tháng 1 năm 2019. Vào tháng 3 năm 2018, chính phủ Armenia đã thông qua một lộ trình tiết lộ các chủ sở hữu có lợi trong ngành khai thác quặng kim loại. Armenia không tuân thủ Nguyên tắc OECD dành cho các doanh nghiệp đa quốc gia (MNEs) hoặc Nguyên tắc hướng dẫn của Liên Hợp Quốc về Kinh doanh và Nhân quyền, đề cập đến các nguyên tắc CSR được chấp nhận chung.

Doanh nghiệp phải công bố một số thông tin liên quan đến quản trị doanh nghiệp, kế toán và kiểm soát nội bộ để bảo vệ cổ đông. Luật Công ty Cổ phần, Luật Ngân hàng và Hoạt động Ngân hàng, Luật Thị trường Chứng khoán và Bộ luật Quản trị Doanh nghiệp dùng để Quản trị doanh nghiệp tại Armenia. Các nhà quan sát quốc tế lưu ý sự không nhất quán trong các luật này và thường đánh giá các hoạt động quản trị doanh nghiệp là yếu kém để có sự công bằng.

Luật pháp trong nước liên quan đến lao động, quyền làm việc, bảo vệ người tiêu dùng và bảo vệ môi trường không phải lúc nào cũng được thi hành một cách hiệu quả. Những luật lệ và quy định này không thể được miễn để thu hút đầu tư nước ngoài.

Tham nhũng

Tham nhũng vẫn là một trở ngại đáng kể đối với việc đầu tư của người nước ngoài vào Armenia. Chính phủ đã đề ra một số cải cách lập pháp trong vài năm qua, bao gồm việc đơn giản hóa thủ tục cấp phép, cải cách dịch vụ dân sự, sửa đổi Bộ luật Tố tụng Hình sự để hình sự hóa vấn đề làm giàu bất hợp pháp, dự thảo luật bảo vệ nhân viên kiểm soát và giới thiệu Chiến lược chống tham nhũng quốc gia, cũng như luật pháp và các quy định, bao gồm luật mới. Tuy nhiên, tham nhũng vẫn là một vấn đề trong các lĩnh vực quan trọng như các hoạt động tư pháp, thuế và hải quan, y tế, giáo dục, quân sự, sửa chữa và thực thi pháp luật. Cơ quan Dịch vụ Điều tra Đặc biệt chịu trách nhiệm điều tra tham

những và tổng công tố viên chịu trách nhiệm truy tố các vụ tham nhũng. Các vụ tham nhũng có quy mô lớn và nhỏ đều phổ biến và thường không bị truy tố. Khả năng chống lại, ngăn chặn và truy tố tham nhũng của Armenia bị cản trở bởi việc thiếu cơ quan chống tham nhũng độc lập, có thẩm quyền về quyền hạn điều tra và truy tố.

Các ưu tiên được đặt ra bởi Chiến lược chống tham nhũng giai đoạn năm 2015 - 2018, được thông qua vào ngày 25/9/2015, bao gồm việc nâng cao trách nhiệm về tính toàn vẹn của công chức, hình thành một hệ thống quản trị có tính minh bạch, có trách nhiệm và tạo cơ hội tham gia cho hệ thống quản lý của chính phủ trong nhiều lĩnh vực, thực hiện các biện pháp điều tra tham nhũng hiệu quả. Chính phủ đã chọn giáo dục, chăm sóc sức khỏe, thu nhập quốc gia và thực thi pháp luật (đặc biệt là các dịch vụ cảnh sát dành cho công dân) là các lĩnh vực thí điểm để thực hiện chiến lược. Việc thực hiện chiến lược này phụ thuộc vào việc thực hiện các kế hoạch hành động theo ngành để hưởng ứng các đánh giá rủi ro tham nhũng toàn diện trong từng lĩnh vực ưu tiên. Cho đến nay, chính phủ đã không hoàn thành các đánh giá rủi ro và chưa có đánh giá nào về tiến độ thực hiện.

Để hỗ trợ việc thực hiện Chiến lược, Hội đồng chống tham nhũng (ACC) được thành lập vào tháng 7/2015. ACC được thành lập gồm các vị trí dành cho CSO, đại diện đảng đối lập và quan chức GOA, đã họp thường xuyên hơn sau khi thay đổi Chính phủ vào tháng 9/2016. Trong khi đại diện phe đối lập tiếp tục tẩy chay ACC, các CSO chống tham nhũng quyết định tham gia sau khi thành viên NGO được tăng thêm từ 2 lên 5. Một trong những hành động đáng chú ý nhất của Hội đồng cho đến nay là Chính phủ Armenia tham gia Sáng kiến minh bạch trong công nghiệp khai khoáng (EITI), một liên minh của chính phủ, các công ty khai thác mỏ và lực lượng lao động xã hội để tăng tính minh bạch trong hoạt động kinh doanh trong lĩnh vực khai khoáng và đảm bảo các điều kiện cạnh tranh thuận lợi. EITI cũng hỗ trợ trong việc tăng cường trách nhiệm và quản trị tốt, cũng như thúc đẩy sự ổn định nhiều hơn về kinh tế và chính trị. Armenia được công nhận là quốc gia ứng viên EITI vào ngày 09/3/2017 và sẽ gửi báo cáo đầu tiên trong vòng 18 tháng.

Trước đó vào tháng 7/2012, Tổng thống đã phê duyệt chiến lược và kế hoạch hành động

cho Cải cách Pháp lý và Tư pháp giai đoạn năm 2012 - 2016, cố gắng giải quyết hầu hết các vấn đề về tư pháp, văn phòng công tố và dân sự, hình sự và pháp luật hành chính. Tuy nhiên, những cải cách này không được thực hiện đầy đủ. Ví dụ, các mục sau bị trì hoãn và không được triển khai (mặc dù các vấn đề này có thể xuất hiện trong tương lai, tuy nhiên, hiện tại không có dấu hiệu cho thấy sự xuất hiện của những vấn đề này): Giới thiệu các tiêu chí và thủ tục khách quan để đánh giá hiệu quả và thúc đẩy các thẩm phán, thiết lập các vị trí giới hạn và rõ ràng cho việc nắm giữ các vị trí trong tòa án phúc thẩm và cơ chế bảo đảm quyền xét xử công bằng trong trường hợp tổ chức phiên tòa phúc thẩm, kiểm tra vấn đề liên quan đến thẩm quyền đối với các kháng cáo đã được đưa ra tòa dựa trên các phán quyết của người đứng đầu cơ sở cải tạo, nâng cao năng lực của cơ quan công tố trong lĩnh vực công nghệ thông tin và truyền thông, và nâng cao chất lượng các yêu cầu giáo dục pháp lý và giáo dục pháp lý chuyên nghiệp ở cấp trung học và cao hơn.

Năm 2016 chính phủ Armenia bắt đầu ban hành pháp luật về hình phạt hình sự đối với việc không tuân thủ hoặc khai báo sai sự thật và làm giàu bất hợp pháp, đã được Quốc hội phê duyệt và ban hành vào cuối năm 2016. Pháp luật cũng được đề ra để cải cách Ủy ban Đạo đức, thành lập năm 2012 nhằm thu thập và theo dõi các tờ khai tài sản của cán bộ cấp cao, thành cơ quan chống tham nhũng lớn hơn với chức năng phòng chống và giáo dục công cộng.

Theo luật hiện hành về tờ khai của các quan chức cấp cao, các thành viên trong gia đình người lớn sống chung với viên chức không phải nộp tờ khai. Lỗ hổng này cho phép các viên chức đăng ký chuyển tài sản của họ cho trẻ vị thành niên hoặc người thân không cư trú trong cùng một hộ gia đình để tránh các yêu cầu báo cáo. Hơn nữa, theo thực tế hiện tại, thu nhập, quà tặng hoặc tài sản từ các nguồn không được tiết lộ không được coi là bằng chứng về tham nhũng, cũng như không đủ cơ sở để tiến hành điều tra, mặc dù luật cho phép.

Chính phủ Armenia đã thông qua Bộ luật thuế thống nhất vào cuối năm 2016, có hiệu lực vào năm 2018. Bộ luật này đảm bảo cách tiếp cận thống nhất cho người nộp thuế và các

thủ tục quản lý thuế đơn giản hơn. Ngoài ra, Bộ Tài chính và Ủy ban Doanh thu Quốc gia đã thành lập các Hội đồng Đối thoại Công - tư bao gồm đại diện của các tổ chức xã hội dân sự (CSOs), các tổ chức chuyên nghiệp, khu vực tư nhân và học viện. Những diễn đàn này cho phép công chúng tham gia vào các cuộc thảo luận về pháp lý, hành chính và hoạt động liên quan đến thuế. Cùng với việc thông qua Bộ luật Thuế thống nhất, việc thành lập các hội đồng và thư mục điện tử tự động và dịch vụ điện tử tự động cho phép cải thiện tính minh bạch và giảm cơ hội tham nhũng.

SRC gần đây đã mở trung tâm giám sát, được trang bị hệ thống quản lý điện tử hiện đại, nhằm cải thiện và nâng cấp quy trình nhận diện và phân tích rủi ro được thực hiện trong SRC. Trung tâm sẽ thực hiện phân tích mở rộng và tập trung, giám sát việc kê khai doanh thu, quy trình thanh toán và thanh toán sản phẩm, nhập khẩu, vận chuyển v.v... Điều này sẽ tạo thuận lợi cho quá trình xác định rủi ro và cải thiện giám sát. Việc giám sát nhằm mục tiêu cho phép SRC tiến hành kiểm tra ít hơn và giảm thiểu sự tương tác giữa các nhân viên thuế với người đóng thuế, làm giảm cơ hội tham nhũng.

Armenia đã trải qua một cuộc cách mạng hòa bình vào tháng 4/tháng 5 năm 2018 xuất hiện một chính phủ mới một nhiệm vụ chống tham nhũng rõ ràng. Chính phủ hiện tại đã công bố một kế hoạch chính thức mới vào tháng 1 năm 2019 bao gồm một phần về chống tham nhũng. Sau cuộc cách mạng, chính phủ đã tăng các cuộc điều tra tham nhũng chống lại các quan chức chính phủ từ trung cấp đến cao cấp. Nhiều quan chức cấp cao đã tuyên bố công khai rằng tham nhũng trong các tổ chức của họ sẽ không được dung thứ. Mặc dù một số báo cáo cho rằng chính phủ hiện tại chủ yếu nhắm vào các quan chức chính phủ cũ trong các cuộc điều tra tham nhũng, nhưng không có dấu hiệu nào cho thấy luật chống tham nhũng Armenia đang được chính phủ hậu cách mạng áp dụng theo cách phân biệt đối xử. Luật chống tham nhũng Armenia mở rộng cho tất cả công dân Armenia.

Tham nhũng, đặc biệt là trong các hệ thống được báo cáo là nghiêm trọng như hệ thống tư pháp, cũng như các mối quan tâm liên quan đến pháp luật, thực thi pháp luật hiện hành và đối xử bình đẳng, vẫn là một trở ngại đáng kể đối với đầu tư của nước ngoài vào

Armenia. Các nhà đầu tư cho rằng các ngành y tế, giáo dục, quân sự, cải chính và thực thi pháp luật thiếu minh bạch trong mua sắm và trong quá khứ đã sử dụng quyền thực thi có chọn lọc để gợi ý hối lộ. Công chúng công nhận Tòa án dân sự là tham nhũng. Mặc dù hối lộ là bất hợp pháp ở Armenia đối với mọi công dân, chính phủ không tích cực khuyến khích các công ty tư nhân thiết lập các bộ quy tắc ứng xử nội bộ. Một số công ty đa quốc gia, các công ty địa phương chọn lọc, và các công ty trong và ngoài nước làm việc với các tổ chức tài chính quốc tế đã thực hiện các cơ chế quản trị doanh nghiệp để giải quyết tham nhũng trong nội bộ. Tuy nhiên, các nguyên tắc quản trị doanh nghiệp như vậy không được thực hiện rộng rãi trong các công ty địa phương.

Theo Chỉ số Nhận thức Tham nhũng của Tổ chức Minh bạch Quốc tế 2018, Armenia nhận được số điểm 35 trên 100, xếp thứ 105 trong số 180 quốc gia.

Khả năng chống lại, ngăn chặn và truy tố tham nhũng của Armenia bị cản trở bởi việc thiếu thực thi mạnh mẽ của luật công bố chính thức nhằm ngăn chặn sự xâm nhập và giữ chân các quan chức tham nhũng có quyền lực và có ảnh hưởng. Các tuyên bố của các quan chức chính phủ thường được coi là thiếu khách quan và thiếu hệ thống. Theo đánh giá quốc tế, chính quyền Armenia có năng lực hạn chế về việc điều tra hoạt động rửa tiền và đưa các vụ việc này ra để truy tố.

Luật Dịch vụ Dân sự, có hiệu lực từ năm 2002, cũng như Luật Dịch vụ Thành phố (2005) và Chính quyền địa phương (2002), cấm sự tham gia của các công chức dân sự và thành phố, cũng như các quan chức chính quyền địa phương (thị trưởng và các ủy viên hội đồng) trong các hoạt động thương mại. Tuy nhiên, các quan chức có quyền ở cấp quốc gia, huyện hoặc địa phương thường có quyền kiểm soát trực tiếp, một phần hoặc gián tiếp đối với các công ty tư nhân. Việc kiểm soát được thực hiện thông qua một đối tác ẩn hoặc thông qua phần lớn quyền sở hữu của các công ty mẹ hoàn toàn riêng tư. Sự tham gia này cũng có thể gián tiếp, ví dụ, thông qua người thân và bạn bè thân thiết. Những hành động này thúc đẩy chủ nghĩa bảo hộ, khuyến khích việc hình thành nên tình trạng độc quyền gây cản trở cạnh tranh và làm suy yếu hình ảnh của chính phủ với vai trò là một người hỗ

trợ phát triển cho khu vực tư nhân. Do sự liên kết chặt chẽ giữa các lĩnh vực kinh tế và chính trị nên Armenia không thể phân biệt giữa 2 lĩnh vực này và đưa ra luật để khuyến khích các quy tắc đạo đức nghiêm khắc và ngăn ngừa hối lộ trong lĩnh vực kinh doanh. Năm 2016, Armenia đã thông qua luật về hình phạt hình sự cho việc không tuân thủ hoặc nộp tờ khai sai và làm giàu bất hợp pháp.

Armenia là thành viên của Hội đồng các quốc gia chống tham nhũng của châu Âu (GRECO). Báo cáo tháng 3/2016 của GRECO lưu ý rằng tham nhũng vẫn là một vấn đề quan trọng đối với xã hội Armenia, mặc dù cuộc chiến chống tham nhũng đã được đưa ra trong chương trình nghị sự chính trị trong nhiều năm. GRECO đặc biệt khuyến cáo rằng các quy tắc về việc chấp nhận quà tặng của các nghị sĩ, thẩm phán, và các công tố viên, cũng như việc khai báo tài sản thường xuyên, về kiểm soát và thực thi của họ phải được phát triển hơn nữa và có hiệu quả hơn. Thông qua bộ quy tắc ứng xử cho các thành viên của quốc hội, ngăn chặn việc vượt giới hạn đối với hoạt động kinh doanh của các nghị sĩ, là một trong những khuyến nghị khác. Vào cuối tháng 4/2017, chính quyền Armenia phải báo cáo lại các biện pháp được thực hiện để thực thi 18 khuyến nghị trong báo cáo này. Theo báo cáo Chỉ số Nhận thức Tham nhũng (CPI) của Tổ chức Minh bạch Quốc tế (TI) năm 2016, Armenia với số điểm là 33/ 100, xếp hạng 113 trong số 176 quốc gia, chỉ số giảm đều kể từ năm 2014.

Không có luật cụ thể dành cho các tổ chức phi chính phủ thực hiện việc điều tra chống tham nhũng. Chính phủ, phối hợp chặt chẽ với xã hội dân sự, gần đây đã phê chuẩn luật mới về các tổ chức công cho phép các tổ chức phi chính phủ có quyền tham gia vào các hoạt động kinh tế, cho phép các cơ chế tổ chức này có tính độc lập bền vững. Luật thay thế luật năm 2001 đối với các tổ chức phi chính phủ bao gồm tất cả các khía cạnh của mối quan hệ giữa GOA và các tổ chức phi chính phủ

Các công ty phương Tây tìm cách đầu tư vào Armenia thường đủ lớn để không dính vào các hoạt động tham nhũng hoặc hối lộ để thuận lợi cho việc kinh doanh. Các công ty phương Tây tuân theo các quy định của pháp luật và minh bạch trong các giao dịch và

yêu cầu chính phủ cũng như vậy.

1. Công ước chống tham nhũng của Liên Hợp Quốc, Công ước OECD về Chống Lừa đảo

Armenia là thành viên của Công ước chống tham nhũng của LHQ. Armenia không phải là bên tham gia Công ước OECD về Chống lừa đảo của Công chức Nước ngoài trong các Giao dịch Kinh doanh Quốc tế, t nhiên, Armenia là thành viên của Mạng lưới Chống Tham nhũng OECD đối với Đông Âu và Trung Á, và đã ký Kế hoạch Hành động Istanbul. Armenia cũng đã tham gia Sáng kiến Đối tác Chính phủ Mở (OGP) toàn cầu. Một báo cáo giám sát do OECD công bố năm 2018 đã trích dẫn Armenia thiếu thực thi luật chống tham nhũng, cùng với sự hiện diện liên tục của lợi ích độc quyền trong nền kinh tế, là điểm đáng quan ngại. Báo cáo này bao gồm một loạt các khuyến nghị, bao gồm các biện pháp táo bạo để đảm bảo tính độc lập và công bằng của tư pháp và truy tố, giới thiệu trách nhiệm pháp lý của công ty đối với các tội phạm tham nhũng, điều tra và truy tố các vụ án tham nhũng phức tạp và cao cấp, và tăng cường minh bạch và tăng cường giám sát trong mua sắm công. Armenia cũng đã tham gia Sáng kiến Hợp tác Chính phủ Mở toàn cầu (the global Open Government Partnership initiative).

2. Nguồn báo cáo tham nhũng

a) Điều tra tham nhũng:

Cục điều tra tham nhũng và tội phạm có tổ chức và chính thức

Dịch vụ điều tra đặc biệt của Armenia

Địa chỉ: 13A Vagharsh Vagharshyan Street

Yerevan, Armenia

Tel: [+374 11] 900 002

Email: press@investigatory.am

b) Truy tố tham nhũng:

Trưởng phòng chống tham nhũng và tội phạm kinh tế

Văn phòng Công tố viên Armenia

Địa chỉ: 5 V. Sargsyan Street

Yerevan, Armenia

Tel: (37410) 511-655

Email: info@prosecutor.am

Liên hệ: Tigran Ambaryan

c) Khai báo tài chính và tài sản của cán bộ cấp cao:

Ủy ban Đạo đức

Chủ tịch

Đại chi: 26 Baghramyan Street

Yerevan, Armenia

Tel: 374 10 524689

Email: siranush.sahakyan@president.am

Liên hệ: Siranush Sahakyan

d) Tổ chức giám sát:

Tổ chức Minh bạch Quốc tế (Armenia)

Giám đốc điều hành

Địa chỉ: 164/1 Antarayin Street, Yerevan, Armenia

Tel: 374 10 569589

Email: varuzh@transparency.am

Liên hệ: Varuzhan Hochtanyan

Môi trường chính trị và an ninh

Armenia có một lịch sử các cuộc biểu tình chính trị, một số trong đó đã biến thành các cuộc đối đầu bạo lực giữa cảnh sát và người biểu tình. Tuy nhiên, tần suất các cuộc biểu tình bạo lực đã giảm đáng kể.

Vào mùa thu năm 2014 và đầu năm 2015, bạo lực đối với các nhà hoạt động dân sự và chính trị gia tăng dẫn đến những vụ bắt giữ và thương tích. Không có sự cố nào trong số này gây ra bất kỳ thiệt hại nào cho các dự án hoặc việc thành lập cũng như không gây cản trở hoạt động của các doanh nghiệp trong nước. Vào ngày 17/7/2016, nhóm vũ trang Sasna Tsrer đã xông vào và chiếm đóng cơ quan cảnh sát ở Yerevan, giết chết ba sĩ quan và bắt giữ con tin của cảnh sát. Trong suốt hai tuần chờ đợi sau đó, Sasna Tsrer lấy thêm cảnh sát và nhân viên y tế làm con tin, đòi hỏi những thay đổi chính trị. Trong thời gian chờ đợi, nhiều cuộc biểu tình và các cuộc biểu tình ủng hộ Sasna Tsrer đã diễn ra tại Yerevan và các vùng khác ở Armenia. Các viên chức thực thi pháp luật tham gia vào các vụ bắt giữ bất hợp pháp, không cân xứng và sử dụng quá nhiều vũ lực đối với những người biểu tình hòa bình, lạm dụng các nhà báo, và các vụ lạm dụng nhân quyền nghiêm trọng khác, đặc biệt là vào đêm 29/7, khi cảnh sát giải tán sự ủng hộ nhu cầu chính trị của Sasna Tsrer. Những cuộc đụng độ này đã không gây ra bất kỳ thiệt hại cho các doanh nghiệp. Năm 2018, Armenia đã trải qua một cuộc cách mạng hòa bình dẫn đến thay đổi chính phủ. Công dân hòa bình ở Yerevan và một số thành phố khác có những hành vi bất tuân đã dẫn đến việc chặn 1 số đường, bao gồm cả đường đến sân bay quốc tế Yerevan, nhưng không cản trở hoạt động kinh doanh thông thường hoặc gây tổn hại cho sự ổn định kinh tế vĩ mô của đất nước. Những hành động này đã không dẫn đến bất kỳ thiệt hại cho các dự án hoặc công trình.

Việc ngừng bắn với Azerbaijan đã có hiệu lực từ năm 1994 đối với cuộc xung đột xung quanh khu vực tranh chấp Nagorno - Karabakh. Tuy nhiên, tiếng súng dọc theo vạch ngừng bắn và dọc theo biên giới với Azerbaijan vẫn tiếp tục, dẫn đến chấn thương và tử vong. Đã có sự gia tăng bạo lực dọc theo tuyến đường tiếp xúc và biên giới quốc tế của Liên bang Armenia và Azerbaijan từ ngày 02 – 05/4. Các vụ đụng độ nặng nề dẫn đến số người chết cao nhất kể từ khi ký kết thỏa thuận ngừng bắn năm 1994. Không có mối đe dọa đối với các doanh nghiệp thương mại từ các cuộc đụng độ tại các khu vực biên giới.

Hoạt động và các chính sách lao động

Vốn nhân lực của Armenia là một trong những nguồn lực mạnh nhất của Armenia. Lực lượng lao động thường được đào tạo tốt, đặc biệt là trong lĩnh vực Khoa học, Công nghệ, Kỹ thuật và Toán (STEM). Gần 100% dân số Armenia biết chữ. Số học sinh ghi danh vào trường trung học trên 90%, và ghi danh vào trường trung học khoảng 85%. Mức thất nghiệp chính thức là khoảng 18%, nhưng theo ước tính của nhiều chuyên gia khác nhau, mức thất nghiệp thực sự là gần 30%. Phụ nữ và thanh niên chiếm phần lớn tỷ lệ thất nghiệp, và có vấn đề về tình trạng thiếu việc làm đáng kể.

Phần lớn đầu tư nước ngoài mới ở Armenia vào lĩnh vực công nghệ cao. Các công ty công nghệ cao đã thành lập các chi nhánh hoặc công ty con tại Armenia để tận dụng lợi thế các chuyên gia có trình độ về kỹ thuật điện và máy tính, kỹ thuật quang học và thiết kế phần mềm. Armenia thiếu hụt nhân lực về giáo dục nghề nghiệp đủ điều kiện trong các ngành nghề như thợ hàn và thợ ống nước. Khoảng 20% lực lượng lao động phi nông nghiệp được sử dụng trong nền kinh tế phi chính thức, chủ yếu trong lĩnh vực dịch vụ. Luật Armenia bảo vệ các quyền của người lao động để tổ chức và tham gia các công đoàn độc lập, với các trường hợp ngoại lệ đối với nhân viên lực lượng vũ trang và các cơ quan thực thi pháp luật. Luật cũng quy định quyền đình công, cùng các trường hợp ngoại lệ tương tự, và cho phép thương lượng tập thể. Luật quy định quyền của người lao động không bị hạn chế do là thành viên trong một công đoàn. Luật cũng phân biệt giữa sa thải

và cắt hợp đồng. Các tổ chức lao động vẫn còn yếu kém do phản ứng chủ lao động, tỷ lệ thất nghiệp cao và điều kiện kinh tế kém; thương lượng tập thể không phổ biến ở Armenia. Tuy nhiên, kể từ khi thay đổi chính phủ năm 2018, Armenia đã có những báo cáo nhất quán về các phong trào ở cơ sở để tạo ra các công đoàn trong các lĩnh vực khác nhau, bao gồm cả bác sĩ, giáo viên và hội viên học viện. Các công đoàn lao động thường không hoạt động ngoại trừ những công đoàn liên kết với các ngành công nghiệp khai thác và hóa chất. Các công đoàn được gắn chặt với chính phủ. Luật lao động không được miễn để giữ lại hoặc thu hút đầu tư.

Bộ luật Lao động hiện tại phần lớn phù hợp với các tiêu chuẩn quốc tế. Luật quy định tuần làm việc 40 giờ tiêu chuẩn, với 20 ngày nghỉ phép bắt buộc hàng năm. Tuy nhiên, một số nhân viên khu vực tư nhân, đặc biệt là trong lĩnh vực dịch vụ, không được nghỉ hưởng lương và bị yêu cầu làm việc nhiều hơn 8 giờ một ngày mà không được bồi thường thêm. Việc đối xử lao động ở các vùng kinh tế tự do không khác gì so với các nơi khác ở Armenia. Người sử dụng lao động nói chung có thể dàn xếp việc làm trong điều kiện thị trường biến động. Việc cắt hợp đồng thường không quá 60 ngày làm việc. Lợi ích cho công nhân bị sa thải vì lý do kinh tế, như bảo hiểm thất nghiệp và các chương trình an toàn xã hội, chủ yếu là giới hạn đào tạo trình độ chuyên môn cho người thất nghiệp và hỗ trợ tìm kiếm việc làm.

Tranh chấp lao động cá nhân thường có thể được giải quyết thông qua các tòa án; tuy nhiên, các tòa án thường bị quá tải, gây ra sự chậm trễ. Tranh chấp lao động tập thể cần được giải quyết thông qua thương lượng tập thể. Cơ quan kiểm tra sức khỏe và lao động Armenia (HLIB) có nhiệm vụ giám sát các vấn đề về sức khỏe và an toàn nghề nghiệp, nhưng việc thực thi không hiệu quả vì tái cấu trúc cơ quan liên tục, thiếu một khung pháp lý và các quy định về hướng dẫn các chức năng của HLIB. Không có kiểm tra lao động nào kể từ năm 2015.

Những sửa đổi mới nhất về Bộ luật Lao động của Armenia có hiệu lực vào tháng 10/2015, làm rõ các thủ tục thay đổi hợp đồng lao động và nội dung hợp đồng lao động,

bao gồm yêu cầu phản ánh thời gian thử việc và thời gian nghỉ trong hợp đồng lao động, đưa ra cách tính lương trung bình theo giờ.

Mức lương tối thiểu hợp pháp hiện nay là 55.000 AMD (115 USD) mỗi tháng. Hầu hết các công ty cũng trả tiền thưởng thêm không chính thức trong tháng vào kỳ nghỉ năm mới. Tiền lương trong lĩnh vực công thường thấp hơn nhiều so với khu vực tư nhân.

OPIC và các chương trình bảo hiểm đầu tư khác

Từ năm 1992, Armenia đã có thỏa thuận với Tổng công ty Đầu tư tư nhân nước ngoài (OPIC). OPIC huy động vốn tư nhân để hỗ trợ giải quyết các thách thức phát triển quan trọng, cung cấp cho nhà đầu tư về tài chính, bảo lãnh, bảo hiểm rủi ro chính trị và hỗ trợ cho các quỹ đầu tư cổ phần tư nhân. OPIC đã tham gia vào một số dự án ở Armenia, bao gồm việc mở rộng Yerevan Marriott, mở rộng hoạt động của Công ty thế chấp đầu tiên và cho vay đối với Tổ chức tín dụng quốc tế FINCA, một phần của tổ chức đa quốc gia, khoản vay 45 triệu USD trong 7 năm cho FINCA Microfinance Holding về vay vi mô (Microlending là thực tiễn cho các khoản vay nhỏ cho những người có nhu cầu. Các khoản vay này thường được sử dụng bởi các doanh nhân đang bắt đầu kinh doanh, hoặc những người cần thêm tiền để mở rộng). Năm 2019, OPIC đã ký kết thỏa thuận gia hạn tài chính 10 triệu USD cho Công ty First Mortgage để mở rộng nguồn vốn của các khoản vay thế chấp nhà dài hạn. Armenia cũng là thành viên của Cơ quan bảo lãnh đầu tư đa phương của Ngân hàng Thế giới (MIGA).

Đầu tư trực tiếp nước ngoài và Thống kê đầu tư nước ngoài

Theo Báo cáo Đầu tư Thế giới năm 2020 của UNCTAD, dòng vốn FDI đổ vào Armenia đạt 254 triệu USD trong năm 2018, không thay đổi so với năm trước. Năm 2019, vốn FDI tích lũy ước đạt 5,7 tỷ USD. Nga, Hy Lạp, Síp và Đức là bốn nhà đầu tư lớn vào Armenia, mặc dù các thành viên của Cộng đồng Armenia (gần 6 triệu người) cũng đã đầu tư đáng kể. Các lĩnh vực FDI chính bao gồm năng lượng, viễn thông, luyện kim, dịch vụ

khách sạn và vận tải hàng không.

Theo số liệu do Ủy ban Thống kê Quốc gia (NSC), đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) vào nền kinh tế Armenia trong quý đầu tiên của năm 2020 giảm 20,8 tỷ drams so với cùng kỳ năm 2019. Theo dữ liệu chính thức, từ tháng 1 đến tháng 3 năm 2019, tổng đầu tư vào nền kinh tế Armenia lên tới 56,5 tỷ drams, bao gồm 9,5 tỷ drams đầu tư trực tiếp nước ngoài. Trong cùng kỳ năm 2020, tổng đầu tư đã giảm 17,1 tỷ drams. Tổng các khoản đầu tư sụt giảm lên tới 73,6 tỷ drams. Về đầu tư trực tiếp, mức giảm lên tới 11,3 tỷ drams, dẫn đến việc giảm 20,8 tỷ drams đầu tư trực tiếp nước ngoài.

Armenia đã đạt được nhiều tiến bộ trong quá trình tự do hóa nền kinh tế. Theo Ngân hàng Thế giới, Armenia đứng đầu trong số các nước CIS (Cộng đồng các quốc gia độc lập) về mức độ thu hút FDI. Gần đây, Chính phủ đã ban hành các điều kiện và luật lệ thuận lợi cho đầu tư nước ngoài và nhờ sự năng động về kinh tế, đất nước này đã có biệt danh là 'Con hổ vùng Caucasian'. Các biện pháp này bao gồm các khu kinh tế tự do cho các ngành công nghệ cao, các khu này cung cấp cho các công ty các ưu đãi về thuế lợi tức doanh nghiệp, VAT, thuế tài sản và thuế hải quan (UNCTAD). Nước này không áp đặt các hạn chế đối với sự kiểm soát nước ngoài và quyền đối với quyền sở hữu và thành lập tư nhân, thủ tục đăng ký kinh doanh cũng nhanh chóng. FID cũng được thúc đẩy thông qua Hiệp định Đối tác Toàn diện và Nâng cao EU-Armenia. Tuy nhiên, quốc gia này vẫn phụ thuộc mạnh mẽ vào sức khỏe của nền kinh tế Nga và EU, nước này có thị trường nội địa nhỏ và nạn tham nhũng vẫn còn phổ biến. Báo cáo Kinh doanh năm 2020 của Ngân hàng Thế giới xếp Armenia đứng thứ 47 trong số 190 quốc gia, mất sáu vị trí so với năm trước.

Các chỉ số FDI

Đầu tư trực tiếp nước ngoài	2017	2018	2019
Dòng vốn FDI đổ vào (Triệu USD)	251	254	255

Vốn FDI tích lũy (Triệu USD)	4.753	5.512	5.664
Số lượng khoản đầu tư mới	14	15	9
Giá trị khoản đầu tư mới (Triệu USD)	651	544	185

Nguồn: UNCTAD

Nguồn và điểm đến của FDI

Đầu tư trực tiếp từ/ trong dữ liệu kinh tế đối tác					
Từ 5 nguồn hàng đầu/ đến 5 điểm đến hàng đầu (Triệu USD)					
Đầu tư trực tiếp đổ vào			Đầu tư trực tiếp ra nước ngoài		
Tổng đầu tư đổ vào	4,323	100%	Tổng đầu tư ra nước ngoài	161	100%
Nga	1,374	31.8%	Latvia	56	34.8%
Cộng hoà Síp	410	9.5%	Bulgaria	36	22.3%
Jersey	329	7.6%	Hoa Kỳ	3	1.8%
Anh	295	6.8%	N/A	N/A	N/A
Hoa Kỳ	250	5.8%	N/A	N/A	N/A

"0" phản ánh số tiền được làm tròn đến +/- 500.000 USD.

Source: IMF Coordinated Direct Investment Survey (CDIS), 2017

Những điều cần cân nhắc nếu bạn đầu tư vào Armenia

1. Điểm mạnh

Sức hấp dẫn của Armenia có liên quan đến tốc độ tăng trưởng kinh tế bền vững trong mười năm qua và một loạt cải cách và được đề cập đến các yếu tố sau:

- Ổn định chính trị

- Vị trí địa lý cho phép tiếp cận các nước cộng hòa thuộc Liên Xô cũ
- Hội nhập tốt với kinh tế thế giới: trong khu vực là thành viên Liên minh kinh tế Á - Âu và liên lục địa
- Một lực lượng lao động lành nghề và tương đối rẻ
- Một nền kinh tế đang phát triển với các lĩnh vực cần đầu tư nước ngoài (chẳng hạn như viễn thông)
- Lạm phát được kiểm soát ở mức thấp
- Mong muốn bình thường hóa quan hệ với Thổ Nhĩ Kỳ, gợi ý khả năng mở cửa biên giới
- Tài nguyên khoáng sản đáng kể (molybden, đồng, vàng)

2. Điểm yếu

Những trở ngại chính đối với sự phát triển kinh tế của Armenia là:

- Một thị trường nội địa nhỏ
- Chi phí vận chuyển cao (tất cả hàng hóa đều phải vận chuyển qua Gruzia vì lệnh cấm vận của Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan)
- Phụ thuộc mạnh mẽ vào tình hình kinh tế ở Đức và Nga
- Nợ công cao làm chậm các khoản đầu tư cần thiết, đặc biệt là vào cơ sở hạ tầng
- Rủi ro liên quan đến thiên tai (động đất)
- Sự nghèo đói của dân số cũng là một yếu tố tiêu cực, đặc biệt là trong thời kỳ khủng hoảng, vì môi trường xã hội và tiêu dùng nội địa có thể bị ảnh hưởng.
- Một khu vực ngân hàng dễ bị tổn thương, chịu nhiều ảnh hưởng từ các thị trường đầy biến động ở Trung và Đông Âu (bao gồm cả Nga)

3. Các biện pháp của Chính phủ để tạo động lực hoặc hạn chế FDI

Chính phủ Armenia nhận thức được sự cần thiết phải tạo ra một môi trường kinh doanh hấp dẫn hơn và đã có những nỗ lực có mục tiêu để khuyến khích đầu tư nước ngoài, cần thiết cho sự phát triển của nền kinh tế. Luật giảm nghèo và tham nhũng, cũng như các cải cách khác gắn liền với môi trường kinh doanh đã có hiệu lực. Đặc biệt, chúng ta có thể kể tên:

- Đối xử bình đẳng với người nước ngoài
- Không giới hạn tỷ lệ sở hữu nước ngoài
- Tự do chuyển lợi nhuận về nước
- Sự can thiệp hạn chế của nhà nước và bãi bỏ quy định

Lĩnh vực công nghệ cao và công nghệ thông tin và truyền thông đã thu hút đầu tư nước ngoài trong những năm gần đây. Nhiều công ty quốc tế đã thành lập văn phòng tại Armenia để tuyển dụng nguồn nhân lực có trình độ và chuyên gia trong các lĩnh vực này. Cuối cùng, vào năm 2015, chính phủ đã thành lập Quỹ Phát triển Armenia để khuyến khích đầu tư nước ngoài, thúc đẩy du lịch và phát triển xuất khẩu, và từ năm 2018 đã hoạt động dưới tên mới Business Armenia.

4. Các thủ tục liên quan đến đầu tư nước ngoài

Tự do thành lập: Quyền tự do thành lập được đảm bảo.

Mua lại cổ phần: Là một phần của chương trình tư nhân hóa do chính phủ Armenia khởi xướng, nhà đầu tư nước ngoài có thể có được lợi ích trong một công ty trong nước (cả công và tư) thông qua việc mua cổ phần hoặc tài sản của công ty đó. Các tài sản và công ty thuộc sở hữu của Nhà nước cần phải được tư nhân hóa trước khi được nhà đầu tư nước ngoài mua lại. Quá trình tư nhân hóa trong nước được điều chỉnh bởi 'Luật Tư nhân hóa tài sản Nhà nước'.

Nghĩa vụ kê khai: Các nhà đầu tư nước ngoài chỉ có thể đầu tư vào Armenia thông qua việc thành lập các công ty hoàn toàn do nước ngoài sở hữu (bao gồm cơ quan đại diện, công ty liên kết và chi nhánh) hoặc mua các công ty và chứng khoán hiện có hoặc thành lập các công ty liên doanh. Không có giới hạn về số lượng và loại hình sở hữu nước ngoài, số lượng nhân viên nước ngoài cũng như khả năng tiếp cận các nguồn tài chính.

Ngoài ra, theo quy định của pháp luật Cộng hòa Armenia, nhà đầu tư nước ngoài phải chịu trách nhiệm về bất kỳ vi phạm pháp luật nào xảy ra tại địa phương. Tài sản của nhà đầu tư nước ngoài, bao gồm vốn lưu động và các quyền tài sản có thể được nhà đầu tư đó sử dụng để bảo đảm bất kỳ loại nghĩa vụ nào.

Chương 7: Tài trợ dự án và thương mại

Phương thức thanh toán

Phương thức và các điều khoản thanh toán khác nhau tùy thuộc vào mô hình kinh doanh của công ty nước ngoài và mối quan hệ với đối tác Armenia. Việc yêu cầu thanh toán trước cho hàng hóa và dịch vụ từ một khách hàng Armenia có thể là một vấn đề cần thận trọng đối với các công ty mới gia nhập thị trường, cho đến khi cả hai bên chứng minh được khoản tiền đã thanh toán tích cực. Khi một công ty nước ngoài đã thiết lập mối quan hệ vững chắc với đối tác thương mại Armenia, họ có thể xem xét việc mở rộng tín dụng ngắn hạn và tín dụng dài hạn lâu dài như một cách để tăng doanh số bán hàng. Điều này nên được thực hiện một cách thận trọng và chỉ sau khi thực hiện đánh giá cẩn thận và xác minh các khoản thanh toán thành công.

Các ngân hàng lớn của Armenia cung cấp dịch vụ giao dịch ngoại thương. Phương thức thanh toán thường bao gồm thư tín dụng hoặc thanh toán tạm ứng. Để thực hiện các giao dịch thông qua ngân hàng, người mua và người bán phải có hợp đồng bằng văn bản. Doanh thu giữa các công ty trong nước hoặc quốc tế chủ yếu được thực hiện bằng chuyển khoản ngân hàng (đặc biệt là trong khu vực nhà nước), thư tín dụng hoặc trên cơ sở đổi hàng. Vào tháng 3 năm 2010, ACBA Credit-Agricole Bank đã trở thành đại diện American Express đầu tiên tại Armenia và thực hiện nhiều giao dịch bằng thẻ American Express và ngân phiếu của khách du lịch.

Trong khi một số cơ sở chỉ chấp nhận tiền mặt, thì thẻ tín dụng ngày càng được chấp nhận tại các khách sạn, nhà hàng và cửa hàng.

Armenia có một phòng tín dụng được cấp phép, Cơ quan báo cáo tín dụng Armenia (ACRA). Không có tổ chức chuyên đòi nợ được cấp phép.

Hệ thống ngân hàng

Nền kinh tế của Armenia vẫn dựa trên cơ sở tiền mặt. Hầu hết các giao dịch bán lẻ đều trả bằng tiền mặt nhưng thẻ tín dụng ngày càng được chấp nhận nhiều hơn. Vai trò của kiều hối lớn và sự phụ thuộc vào các đối tác nước ngoài đã làm tăng tầm quan trọng của việc chuyển khoản ngân hàng. Việc sử dụng thẻ ghi nợ và thẻ tín dụng ngày càng tăng do mạng lưới máy rút tiền tự động (ATM) và các điểm bán hàng (POS) mở rộng. Các ngân hàng Armenia cung cấp một loạt các dịch vụ ngân hàng tiêu chuẩn, bao gồm chuyển khoản ngân hàng, các chương trình cho vay, tài khoản tiền gửi của công ty, hoạt động thẻ nhựa, tài trợ thương mại (bao gồm LOC, thu và bảo lãnh) cũng như các hoạt động đáng tin cậy, các giao dịch của đại lý/ môi giới và các giao dịch khác.

Hệ thống ngân hàng đang trải qua quá trình củng cố và tái cấu trúc đáng kể khi Ngân hàng Trung ương Armenia yêu cầu tăng vốn cổ phần cho các ngân hàng từ 5 lên 30 tỷ AMD hoặc 72,1 triệu USD. Các ngân hàng phải tuân thủ quy định này vào năm 2017 tuy nhiên hầu hết các ngân hàng đã tăng vốn và một số vụ sáp nhập ngân hàng được dự báo.

Kiểm soát trao đổi ngoại hối

Armenia có cơ chế tự do đối với quy định ngoại hối. Người dân Armenia và công dân nước ngoài có thể nắm giữ tài khoản ngoại tệ, nhập khẩu, xuất khẩu và trao đổi ngoại tệ tương đối tự do theo quy định của Ngân hàng Trung ương của Armenia và Luật Kiểm soát tiền tệ có sẵn ở website: http://www.parliament.am/law_docs/211204HO135eng.pdf?lang=eng

Ngân hàng đại lý địa phương

Ngân hàng Trung ương Armenia duy trì một danh sách các ngân hàng Armenia bao gồm thông tin SWIFT và các mối quan hệ ngân hàng đại lý.

	<p><u>"ACBA-CREDIT-AGRICOL BANK" CJSC</u></p> <p>Organization Head: Hakob Andreatsyan Address: Arami str. building No 82-84, territory No 87,89,99,100, Yerevan Branch: 59 Phone: 565 858 Fax: 54-34-85 E-mail: acba@acba.am</p>
	<p><u>"Ameriabank" CJSC</u></p> <p>Organization Head: Artak Hanesyan Address: V. Sargsyan str.2, Yerevan Branch: 16 Phone: 58-99-06, 56-11-11, 56-43-19 Fax: 56-59-58 Email: info@bank.am</p>
	<p><u>"ARARATBANK" OJSC</u></p> <p>Organization Head: Ashot Osipyanyan Address: Pushkini str. 19, Yerevan Branch: 61 Phone: 547 895 Fax: (37439) 07033 Email: araratbank@araratbank.am</p>
	<p><u>"Ardshinbank" CJSC</u></p> <p>Address: G.Lusavorchi 13, G.Lusavorchi 13/1, Yerevan Branch: 60 Phone: 52-85-13 Fax: 567486</p>

	<p>Email: office@ashib.am</p>
	<p><u>"ARMECONOMBANK" OJSC</u> Organization Head: Aram Khachatryan Address: Amiryan str. 23/1, Yerevan Branch: 49 Phone: 563 332, 510 910 Fax: 53-89-04, 53-05-06 Email: bank@aeb.am</p>
	<p><u>"ArmSwissBank" CJSC</u> Organization Head: George Machanyan Address: Vazgen Sargsyan str.10 Yerevan Phone: (37410) 584 419 Fax: (37410) 540 675 Email: info@armswissbank.am</p>
	<p><u>"ArtsakhBank" CJSC</u> Organization Head: Artak Balayan Address: Charents str. 1b, Yerevan Branch: 23 Phone: (+374 60) 747 769, 747 779 Fax: (+374 60) 747 739 Email: info@artsakhbank.am</p>
	<p><u>"Byblos Bank Armenia" CJSC</u> Organization Head: Hayk Stepanyan Address: Amiryan str.18/3, Yerevan Branch: 3 Phone: 53-03-62 Fax: 53-52-96 Email: infoarm@byblosbank.com</p>

	<p><u>"Converse Bank Corp"</u> Organization Head: Arthur Hakobyan Address: V.Sargisyan str. 26/1, Yerevan Branch: 34 Phone: 511200, 511205, 511211 Fax: 54 09 20 Email: post@conversebank.am</p>
	<p><u>"EVOCABANK" CJSC</u> Organization Head: Emil Soghomonyan Address: Hanrapetutian str.44/2, Yerevan Branch: 11 Phone: 56-20-36, 52-17-05, 58-29-77 Fax: (3741) 54-57-19 Email: info@prometeybank.am</p>
	<p><u>"HSBC Bank Armenia" CJSC</u> Organization Head: Paul Edgar Address: Teryan str. 66, Yerevan Branch: 9 Phone: (3741) 515000, 515000 Fax: (3741)515001 Email: hsbc.armenia@hsbc.com</p>
	<p><u>"InecoBank" CJSC</u> Organization Head: Tigran Davtyan Address: Tumanyan str. 17, Yerevan Branch: 24 Phone: 510 510 Fax: (3741) 510 573</p>

 <p>ՄԵԼԼԱԹ ԲԱՆԿ mellat bank</p>	<p><u>"Mellat Bank" CJSC</u> Organization Head: Seyedgholamreza Moussavi Address: Tumanyan 5a, No 45, Yerevan Phone: 58-17-91, 58-15-23 Fax: 54-08-85 Email: mellat@mellatbank.am</p>
 <p>UNIBANK PRIVÉ</p>	<p><u>"UniBank" OJSC</u> Organization Head: Mesrop Hakobyan Address: Charents str. building12, No 1-5, No 53, Yerevan Branch: 46 Phone: 592 259 Fax: 555 140 Email: unibank@unibank.am</p>
 <p>ВТБ</p>	<p><u>"VTB Bank Armenia" CJSC</u> Organization Head: Ivan Telegin Address: Moskovyan str. 35, territory 68-73, Yerevan Branch: 67 Phone: (+37410) 513 749 Fax: (+37410) 56-55-78 Email: headoffice@vtb.am</p>
 <p>IDBank</p>	<p><u>"ID Bank" CJSC</u> Address: Vardanants str. 13, Yerevan Branch: 14 Phone: 593 300, 593 301 Fax: 22-65-81 Email: info@idbank.am</p>

Tài trợ dự án

Ngân hàng tư nhân hạn chế hoạt động cho vay đối với các khoản vay ngắn hạn bằng nội tệ với lãi suất cao (18 - 24%). Có các khoản phí bổ sung do ngân hàng tính, chẳng hạn như: phí một lần cung cấp dịch vụ cho tài khoản, phí không sử dụng, phí trả trước, phí mặc định, lãi suất mặc định và phí vi phạm giao ước. Các khoản phí này tính thêm vào chi phí cho lãi suất thực tế. Các ngân hàng thường yêu cầu tài sản thế chấp có giá trị thị trường đầy đủ hoặc cao hơn (nhà cửa, xe hơi, vàng, v.v...). Tài trợ dự án rất hạn chế từ khi được thực hiện thông qua các chương trình cho vay được tài trợ bởi chính phủ nước ngoài và các tổ chức tài chính đa phương, và nhằm phát triển việc kinh doanh cá nhân đối với các loại hình tổ chức cụ thể. Ngay cả các khoản vay bán bảo đảm có xu hướng có lãi suất hàng năm tăng lên đến 15%. Một số cơ quan chính phủ cung cấp tài trợ dự án, tài trợ xuất khẩu và dịch vụ bảo hiểm cho các nhà đầu tư ở Armenia. Hầu hết các dự án được tài trợ bởi các tổ chức quốc tế như Ngân hàng Thế giới, EBRD hoặc ADB được ký hợp đồng trên cơ sở đấu thầu.

1. Các ngân hàng phát triển đa phương

- **Công ty Tài chính Quốc tế (International Finance Corporation – IFC) tài trợ các dự án đầu tư và bảo hiểm ở Armenia.**

Văn phòng địa phương: 9 Grigor Lousavorich Street, Yerevan 0015, Armenia

Điện thoại: (374-10) 545-241, 545-242, 545-243

Fax: (374-10) 545-245

Đại diện liên hệ: Thomas Lubeck

Trưởng khu vực, Caucasus, TLubeck@ifc.org

Giám đốc đầu tư: Arman Barkhudaryan, ABarkhudaryan@ifc.org.

- **ADB Armenia Resident Mission**

Địa chỉ: 10 V. Sargsyan Street, 3rd Floor, Offices 79-81, Piazza Grande,
Yerevan 0010, Republic of Armenia

Điện thoại: (374-10) 546373

Các hoạt động trong khu vực tư nhân của Ngân hàng Phát triển Châu Á (ADB) đang dần mở rộng ở Armenia, và ADB vẫn hỗ trợ các dự án khu vực công. Vào tháng 3 năm 2010, ADB đã phê duyệt đầu tư cơ sở hạ tầng khu vực tư nhân đầu tiên ở Armenia.

- **Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu (The European Bank for Reconstruction and Development - EBRD) cũng tích cực hỗ trợ phát triển khu vực công và tư nhân ở Armenia.**

Trưởng đại diện: Mr. Valeriu Razlog

Địa chỉ: 105/1, Teryan Street, 4-th floor, Suite 407

Điện thoại: (37410) 51-48-05, 51-48-06, 51-48-07, 51-48-08, 51-48-09

Fax: (37410) 54-04-30

Email: razlogv@ebrd.com.

Dịch vụ Thương mại duy trì các Cơ quan Liên lạc Thương mại tại mỗi Ngân hàng Phát triển Đa phương chính, bao gồm Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu, Ngân hàng Phát triển Châu Á và Ngân hàng Thế giới. Các tổ chức này cho vay hàng tỷ USD ở các nước đang phát triển trong nhiều dự án nhằm thúc đẩy tăng trưởng kinh tế và phát triển xã hội bằng cách giảm nghèo và bất bình đẳng, cải thiện sức khỏe và giáo dục và thúc đẩy phát triển cơ sở hạ tầng. Doanh nghiệp có thể tìm hiểu thêm thông tin bằng cách liên hệ Văn phòng Liên lạc Thương mại với Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu, Ngân hàng Phát triển Châu Á và Ngân hàng Thế giới.

2. Nguồn thông tin tham khảo dành cho doanh nghiệp

- Commercial Liaison Office to the European Bank for Reconstruction and Development
- Commercial Liaison Office to the Asian Development Bank
- Commercial Liaison Office to the World Bank

Chương 8: Đi lại

Văn hóa kinh doanh ở Armenia

Người Armenia rất hiếu khách. Người nước ngoài nên lưu ý rằng người Armenia có thể đi kèm theo nhiều người có mối liên hệ kinh doanh và xã hội của họ trong các bữa ăn lớn. Người Armenia cũng thường tặng quà và đưa khách đến thăm các di tích lịch sử. Người Armenia không quen với các tiêu chuẩn kinh doanh của phương tây nên người Armenia có thể xem việc từ chối sự hiếu khách truyền thống của người Armenia như các bữa ăn dài hoặc đi chơi cả ngày là sự thiếu tôn trọng.

Do sự khác biệt trong diễn giải và hiểu một số thuật ngữ kinh doanh, một số thuật ngữ rất mới đối với người Armenia, nên các doanh nghiệp nước ngoài được khuyến khích phải đảm bảo hoàn toàn hiểu rõ nội dung liên lạc, đàm phán và thỏa thuận với các đối tác Armenia.

Tham nhũng là một yếu tố trong phần lớn các tổ chức nhà nước ở Armenia, bao gồm các cơ quan thực thi như các cơ quan cảnh sát, thuế và hải quan. Mặc dù người nước ngoài đôi khi tránh được vụ tham nhũng nhỏ nhưng có thể có nhiều trường hợp các cán bộ sẽ trì hoãn việc xử lý, và gợi ý cho doanh nghiệp các "mẹo" tốt hoặc thuê một công ty nào đó để hỗ trợ, có thể sửa mọi thứ ngay lập tức.

Khi đến kinh doanh ở Armenia, ngôn ngữ chính thức được nói là tiếng Armenia, gọi là Hayeren. Phần lớn người Armenia theo đạo Tin lành Armenia. Một số thủ tục nhất định trong giao dịch kinh doanh thường được tuân theo.

Các doanh nghiệp cần biết rằng chỉ có 10-15% người nộp đơn tự thành lập doanh nghiệp trên thị trường đạt được mục tiêu đề ra. Và việc tuân theo các quy tắc về nghi thức kinh doanh và đạo đức trong giao tiếp kinh doanh là chìa khóa để thành công trong kinh doanh. Nói cách khác, tuân thủ các quy tắc của nghi thức kinh doanh và đạo đức kinh doanh là một trong những yếu tố thiết yếu của tính chuyên nghiệp của bạn.

1. Ngôn ngữ

Người Armenia có bảng chữ cái và ngôn ngữ riêng biệt và độc đáo. Những chữ cái được Mesrob Mashdots sáng tạo và gồm 36 chữ. 96% dân số trong nước nói tiếng Armenia, tuy 75.8% dân số còn sử dụng các ngôn ngữ khác như tiếng Nga kết quả của chính sách phổ biến tiếng Nga thời Xô viết. Tỷ lệ biết chữ ở người trưởng thành tại Armenia là 99%.

Tiếng Armenia là ngôn ngữ chính thức của Armenia và được sử dụng cho tất cả các tài liệu chính thức. Đa số người trưởng thành tại Yerevan có thể sử dụng tiếng Nga. Tiếng Anh là ngôn ngữ thứ ba bắt buộc ở nhiều trường, và các trường đại học địa phương đào tạo được ngày càng nhiều chuyên gia tiếng Anh. Việc tìm kiếm một thông dịch viên hoặc dịch giả thường không khó.

Bên ngoài thủ đô, bạn có thể dễ dàng giả định rằng không ai nói tiếng Anh. Ngôn ngữ được nói là tiếng Armenia với bảng chữ cái của Armenia.

Bạn có thể nhận thấy người Armenia nói tiếng Nga khá tốt vì đây là ngôn ngữ nước ngoài phổ biến nhất trong nước và nhiều người Armenia hiểu nó. Biển báo đường bộ thường bằng tiếng Anh và tiếng Armenia.

Hãy thử học một vài từ như hello (barev) và cảm ơn bạn (mersi), điều này được nhiều người địa phương đánh giá cao. Hầu hết chỗ ở và nhà cung cấp dịch vụ du lịch chỉ có thể nói được tiếng Anh đủ để có thể sắp xếp mọi thứ.

Người Armenia rất thân thiện và sẽ cố gắng hết mình để giúp bạn, ngay cả khi họ không nói được một từ tiếng Anh. Sẽ không có gì kỳ lạ khi việc bạn hỏi đường sẽ thu hút một nhóm khoảng 10 người Armenia chỉ nói được 1 hoặc 2 từ bằng tiếng Anh chỉ đường cho bạn.

2. Chuyện trò, nói và viết ngôn ngữ tốt

Nói chung người Armenia rất thân thiện và cởi mở. Hãy để người Armenia bắt đầu cuộc trò chuyện. Ở Armenia, mọi người có xu hướng rất trực tiếp và nói chính xác điều họ

muốn nói. Người Armenia thường không có gì giữ lại những gì cần nói.

Nắm đấm và đặt ngón cái giữa ngón trỏ và ngón giữa là cử chỉ tục tĩu. Người Armenia thường dễ dàng bày tỏ cảm xúc và sử dụng ngôn ngữ phức tạp với phóng đại thường xuyên.

- **Chủ đề thảo luận:** tất cả các khía cạnh về văn hóa Armenia; lịch sử, văn học, âm nhạc, nghệ thuật
- **Chủ đề cần tránh:**
  - + Không đề cập đến cuộc diệt chủng Armenia năm 1917, hay quan điểm chính thức của Thổ Nhĩ Kỳ về chủ đề này.
  - + Đừng đề cập đến Azerbaijan, chiến tranh Nagorno-Karabakh.

Tất cả mọi thứ bạn nói và viết, nên được trình bày tốt bằng ngôn ngữ, việc biết chữ như một tách cà phê tốt từ một máy bán hàng tự động. Khả năng giao tiếp thường cho thấy cơ hội để ký kết một hợp đồng cụ thể. Người kinh doanh để thành công phải nắm vững nghệ thuật hùng biện, đó là kỹ năng hùng biện. Trong giao tiếp kinh doanh không bao giờ sử dụng thuật ngữ và lạm dụng ngôn ngữ, học cách lắng nghe người khác và điều đó cho thấy rằng bạn quan tâm.

3. Phong tục chúc mừng và nghỉ việc

Lời chúc mừng là điều bình thường, do đó, một cái bắt tay và nụ cười là một điều tế nhị. Cái bắt tay có thể kéo dài hơn một chút so với thông thường. Mọi người có thể đứng gần hơn một chút.

“Hôn hay bắt tay? Hôn bao nhiêu lần? Hoặc chỉ nói “barev” (“hi”)” Đây là một số câu hỏi mà bạn sẽ phải cố gắng ghi nhớ khi bạn được giới thiệu với một người lần đầu tiên gặp ở Armenia. Trên thực tế, mọi thứ dễ dàng hơn bạn nghĩ. Mặc dù người Armenia được coi là nồng hậu và dễ thương nhưng họ thường không hôn một người mà họ mới gặp lần

đầu tiên như một lời chào hoặc tiễn biệt. Bắt tay là cách chào hỏi phổ biến nhất. Sau khi bạn đã kết bạn với người Armenia, bạn có thể hôn lên má và ôm một lần khi chào hỏi và nói “tạm biệt”.

Đi dạo trên đường phố Armenia bạn có thể quan sát thấy những người đàn ông hôn nhau trong khi chào hỏi. Đó là một phong tục tự nhiên và cho thấy sự gần gũi thực sự và tình bạn. Từ góc nhìn của một người nước ngoài, họ có thể là người đồng tính, nhưng đừng để nó đánh lừa bạn. Ngược lại, xã hội Armenia (đặc biệt là đàn ông) khá thận trọng và vẫn chống lại các mối quan hệ đồng giới tính. Đối với phụ nữ Armenia, bạn có thể thấy nhiều người trong số họ nắm tay nhau nhưng đó không phải là dấu hiệu của đồng tính, đó chỉ là một hành vi thể hiện cảm xúc ấm áp và gần gũi.

4. Trang phục

Trang phục kinh doanh truyền thống. Đối với nam giới, trang phục được chấp nhận là một bộ comple tối màu và cà vạt. Đối với phụ nữ, trang phục kinh doanh là một bộ comple chất lượng cao với váy dài đến đầu gối và màu tối hơn. Phụ nữ Armenia có giá trị cao khi ăn mặc thanh lịch và trang nhã. Trang phục bình thường thường không được chấp nhận trong các cuộc gặp kinh doanh.

Điều quan trọng là bạn cần ăn mặc phù hợp với môi trường làm việc. Quần áo nên thể hiện sở thích cá nhân của bạn.

5. Danh xưng

Thông thường, chủ nhà người Armenia sẽ giới thiệu bạn trước tiên, thay vì bạn tự giới thiệu mình. Trong tiếng Armenia, tên gọi chính thức gồm ba phần theo thứ tự: danh xưng, họ và tên. Từ dùng để gọi “ông” là Baron, dùng để gọi “bà” là Deegeen và “cô” là Oryort. Vì vậy, nếu một người có họ là Khanjian, và là nam giới thì bạn sẽ gọi tên người đó là Baron Khanjian.

6. Các cuộc họp và thương lượng

Khi nói chuyện với người Armenia, tiếp xúc trực tiếp với mắt được ưu tiên. Đừng nản chí trước những câu trả lời muộn về các yêu cầu, thư từ, và fax, hoặc thiếu câu trả lời. Trung tâm của cuộc họp là thiết lập các mối quan hệ cá nhân. Trong cuộc họp với người Armenia, bạn nên sắp xếp thời gian tham dự các cuộc hẹn đúng giờ, mặc dù chủ nhà của bạn có thể đến trễ. Việc gián đoạn được chấp nhận đó không phải là một lỗi lầm. Hãy tham gia và sử dụng các cuộc trò chuyện nhỏ nhưng nhớ tránh các vấn đề về cá nhân và tôn giáo, những chủ đề hay là ẩm thực, thể thao, thời tiết và lịch sử. Nói chung, người Armenia thân thiện và cởi mở và cách để ngoại giao với họ là bạn hãy bắt đầu và kết thúc cuộc trò chuyện bằng tiếng Armenia. Việc thương lượng là chấp nhận được nhưng không phải là điều luôn được mong muốn trong các cuộc đàm phán. Người Armenia rất nhạy cảm với từ “không” vì vậy tránh nói “không” một cách trực tiếp. Các quyết định đàm phán thường không được đưa ra ngay lập tức. Nếu bạn có cảm giác nặng nề trong cuộc họp, hãy kiềm chế đừng để đối tác Armenia biết.

7. Tặng quà

Khi tặng quà, một món quà được mong đợi là một món quà được gói cẩn thận và những món quà văn phòng như bộ quà tặng bút hoặc đồ chặn giấy là lựa chọn tốt nhất của bạn. Nếu bạn được tặng quà, bạn không nên mở quà ở nơi công cộng.

- **Quà tặng thích hợp:** quà tặng văn phòng như bộ bút hoặc chặn giấy
- **Quà tặng cần tránh:** quà tặng cá nhân

8. Giao tiếp kinh doanh - đúng giờ trong tất cả

Cố gắng đúng giờ cho các cuộc hẹn, ngay cả khi chủ nhà của bạn đến muộn.

Đối với người Armenia, sự chậm trễ sẽ gây cản trở công việc và không thể dựa vào một người như vậy. Đối với một doanh nhân, khả năng tính toán thời gian cần thiết để thực

hiện một công việc cụ thể là rất quan trọng.

Ngoài ra, việc chậm trễ luôn luôn khiến cho công việc phải mất nhiều thời gian hơn bạn mong đợi, và quan trọng nhất, hãy nhớ rằng luôn luôn có một số việc mà bạn cần phải làm trước khi thực hiện công việc. Một quy tắc khác cần ghi nhớ là nếu mọi thứ diễn ra quá suôn sẻ, chẳng bao lâu điều gì đó sẽ xảy ra. Do đó, bạn nên phân bổ nhiều thời gian hơn so với dự tính vì những có thể có những vấn đề nảy sinh.

9. Đừng nói quá nhiều

Mỗi nhân viên có nghĩa vụ giữ bí mật về tổ chức của họ, quy tắc này áp dụng cho tất cả các phòng ban của một công ty hoặc tổ chức: từ nguồn nhân sự đến hỗ trợ công nghệ. Điều tương tự cũng áp dụng cho cuộc nói chuyện với đồng nghiệp về cuộc sống cá nhân của họ.

10. Đừng chỉ suy nghĩ về bạn

Bạn không thể điều hành một doanh nghiệp thành công, nếu bạn không xem xét các ý kiến và quyền lợi của đối tác, người ủy thác và khách hàng. Thường thì những lý do thất bại trong kinh doanh chủ yếu do sự ích kỷ chỉ tập trung vào lợi ích riêng của bản thân và ham muốn làm tổn hại đối thủ cạnh tranh, thậm chí cả đồng nghiệp.

Hãy luôn kiên nhẫn lắng nghe, học cách tôn trọng và hiểu ý kiến của người khác, và bỏ tính cố chấp khi bất đồng ý kiến.

11. Phong tục và truyền thống Armenia: Thái độ đối với trẻ em

Người Armenia thường bảo vệ con cái của họ (và đôi khi bảo vệ quá mức). Thông thường, trẻ em sống với cha mẹ cho đến khi họ kết hôn, và cha mẹ đôi khi quản lý giáo dục, hôn nhân và các sự kiện quan trọng khác của con cháu họ. Đây được coi là điều bình thường trong xã hội Armenia so với phương Tây. Bên cạnh đó, người Armenia cũng rất chú ý đến trẻ em trên đường phố. Vì vậy, nếu bạn đi du lịch đến đất nước này với con

mới sinh của bạn, bạn sẽ thấy thái độ đặc biệt đối với con của bạn từ tất cả những người lạ. Đôi khi họ có thể bắt đầu nói chuyện với con bạn, đặt câu hỏi hoặc khen ngợi sự dễ thương của trẻ. Bạn không phải lo lắng vì đó là một biểu hiện tình cảm đối với con cái của bạn, không có gì nguy hiểm.

Nhìn chung, người Armenia dễ chịu và thân thiện với khách du lịch, vì vậy, ngay cả khi bạn vô tình phá vỡ một số phong tục và truyền thống, họ cũng sẵn lòng sửa cho bạn và chỉ cho bạn cách người Armenia giải quyết huống đó như thế nào. Bạn sẽ được tận hưởng sự khác biệt văn hóa ở đất nước Armenia hiếu khách và ấm áp.

12. Văn hóa tiền tip

Sau dùng bữa với một món ăn ngon của người Armenia trong một nhà hàng hay quán cà phê, bạn sẽ phải đối mặt với tình thế tiến thoái lưỡng nan khác là tip hay không tip? Theo quy định, tiền tip sẽ được tính gộp vào trong hóa đơn (thường là tối đa 10% đối với các món ăn và đồ uống mà bạn đặt). Nếu tiền tip không tính chung vào hóa đơn, thì bạn sẽ được đánh giá cao nếu để lại tiền tip từ 5 - 10% (hoặc nhiều hơn, nếu là dịch vụ đặc biệt).

13. Phong tục sinh nhật

Nếu bạn đang đến thăm những người bạn Armenia và được mời đến một bữa tiệc sinh nhật, bạn nên biết một vài dấu hiệu đặc biệt để tránh những tình huống đáng xấu hổ.

Trước hết, nếu bạn đã lên kế hoạch gặp gỡ những người khác ở một địa điểm nhất định tại một thời điểm nhất định, đừng lo lắng nếu bạn đến đúng giờ mà vẫn chưa có ai đến, ngay cả chủ tiệc. Nhận thức về khái niệm thời gian khác nhau giữa các nền văn hóa. Ví dụ, bạn có thể nhận ra “việc đúng giờ” của người Armenia có thể là "quá trễ" đối với người Đức. Vì vậy, có thể bạn sẽ phải đợi khoảng 15 - 30 phút khi tất cả mọi người bên tập hợp lại.

Đối với việc tặng quà sinh nhật, đây là điều đầu tiên bạn nên làm khi đến buổi tiệc, người được tặng quà có thể mở hoặc không mở quà ở nơi công cộng tùy vào quyết định của họ.

Nếu đây là lần đầu tiên bạn ghé thăm nhà của một người Armenia, bạn sẽ cảm nhận được nét đặc biệt về tính hiếu khách nổi tiếng của Armenia. Bạn nên để bụng đôi khi đến bởi vì bạn sẽ gần như bị buộc phải ném thử mọi thứ mà chủ nhà làm. Nếu bạn từ chối, đó là một sự xúc phạm đối với họ. Người Armenia có một câu nói như sau: "Một vị khách là một món quà của Thượng đế", và hầu hết người Armenia sẽ chăm sóc người khách của họ sao cho khi vị khách ra về với một cái bụng no và khuôn mặt hạnh phúc. Bên cạnh đó, người Armenia không cố định về thời gian cho bữa ăn, họ yêu thích các bữa ăn tối muộn (thỉnh thoảng lúc nửa đêm), ví dụ, “ăn tối” với một người Armenia có thể hẹn vào khoảng 15h – 20h.

Bạn có thể được mời đến một bữa tiệc nướng ngoài trời, một bữa ăn yêu thích ở Armenia. Nếu bạn được mời tham gia tiệc nướng ngoài trời, bạn có thể mang theo rượu hoặc bia của bạn.

Bạn có thể được mời vodka, trà, cà phê và ngủ qua đêm nếu bạn là khách. Vodka có thể đặc biệt mạnh, vì vậy hãy chú ý đến điều này khi uống. Có thể có nhiều bánh mì nướng trong bữa ăn do người Armenia thích điều này.

Các nguồn thông tin tham khảo về Armenia

- [Armenian Info](#)
- [The government of the Republic of Armenia](#)
- [Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Armenia](#)
- [DFA](#)

Tư vấn đi lại

1. Luật và phong tục địa phương

Armenia là một quốc gia Cơ đốc giáo và phụ nữ thường có thể mặc trang phục bình

thường kiểu phương Tây. Người dân bên ngoài thủ đô bảo thủ hơn và việc ăn mặc không phù hợp sẽ thu hút sự chú ý.

Thường xuyên mang theo bản sao hộ chiếu.

Việc sử dụng các loại thuốc bất hợp pháp sẽ bị phạt tiền và ngồi tù trong khoản thời gian dài. Buôn lậu thuốc sẽ bị phạt tù từ 4 đến 10 năm.

Không chụp ảnh các địa điểm như căn cứ quân sự và nơi đặt thiết bị quân sự. Đây được coi là khu vực nhạy cảm và du khách sẽ bị giam giữ và đặt câu hỏi khi cố gắng chụp ảnh những nơi này.

2. Thông tin liên lạc qua điện thoại và internet

Giao tiếp qua điện thoại và email đôi khi có thể khó khăn đặc biệt ở một số vùng.

Truy cập wifi trong quán cà phê và nhà hàng đang lan rộng nhưng không được bảo đảm. Hầu hết các khách sạn đều cung cấp dịch vụ wifi nhưng có thể chậm và đôi khi không đáng tin cậy. Hãy chắc chắn rằng gia đình và bạn bè biết được điều này để tránh những lo lắng không cần thiết.

3. An toàn khi đi lại

Mức độ tội phạm thấp. Nhưng có các vụ móc túi, cướp giật, trộm cắp xe hơi và trộm cắp liên quan đến người nước ngoài. Các vụ bắn nhau thường xuyên xảy ra, chủ yếu liên quan đến tội phạm có tổ chức. Người nước ngoài khi đến Armenia luôn được khuyến khích phải thận trọng mọi lúc mọi nơi, vì có thể gặp rủi ro khi các vụ bắn nhau xảy ra.

- Không để hộ chiếu, thẻ tín dụng, vé du lịch và tiền cùng một chỗ.
- Để tiền mặt, hộ chiếu và đồ vật có giá trị ở nơi an toàn.
- Thực hiện các biện pháp phòng ngừa an toàn cá nhân giống nhau trên đường phố và khi sử dụng máy ATM.

- Đặc biệt cẩn thận nếu sử dụng máy ATM sau khi trời tối, đặc biệt là nếu bạn đi một mình. Kiểm tra không ai theo dõi bạn sau khi tiến hành giao dịch của bạn.

Không bao giờ chia sẻ thông tin cá nhân bao gồm ngày sinh, địa chỉ hoặc thông tin tài chính cho người mà bạn chưa từng gặp.

Tham khảo thêm thông tin về giá cả và chi phí sinh hoạt, ăn ở tại website: <http://hikersbay.com/asia/armenia?lang=en>

Yêu cầu thị thực

1. Quy định về thị thực

Để nhập cảnh vào Armenia, công dân nước ngoài phải có hộ chiếu hợp lệ, visa nhập cảnh hoặc giấy tờ về tình trạng cư trú. Du khách nước ngoài theo cơ chế miễn thị thực có thể ở lại Armenia tối đa 180 ngày trong một năm, trừ phi bị cấm theo hiệp ước quốc tế.

Du khách nước ngoài quá cảnh qua Armenia cần phải xuất trình vé đến quốc gia thứ ba hoặc visa nhập cảnh vào quốc gia thứ ba, và có thể ở lại Armenia không quá 72 giờ, trừ trường hợp khẩn cấp. Người nước ngoài được phép ở lại trong Khu vực quá cảnh tối đa 48 giờ nếu không nhập cảnh, trừ trường hợp khẩn cấp. Người nước ngoài đến Armenia bằng đường bộ có thể xin thị thực quá cảnh mà không cần vé hoặc thị thực của nước thứ ba.

Du khách có thể nhận được visa khi đến Sân bay Quốc tế Zvartnots. Quá trình xử lý hồ sơ mất khoảng 20 - 25 phút. Visa điện tử cũng có sẵn cho công dân nước ngoài tại website <https://evisa.mfa.am>. Nói chung, thị thực điện tử được phê duyệt và cấp trực tuyến trong vòng 02 ngày làm việc. Các thẻ tín dụng dùng để thanh toán cho visa điện tử được chấp nhận gồm:

- American Express
- MasterCard

- Visa
- Diner's Club / Carte Blanche

Thị thực Armenia được cấp cho tối đa 120 ngày và có thể gia hạn thêm 60 ngày, nếu không có thời hạn nào khác bị hủy bỏ theo thỏa thuận quốc tế. Công dân của một số quốc gia được hưởng cơ chế miễn thị thực đối với một số loại hộ chiếu nhất định. Du khách đến từ các quốc gia này chỉ có thể xin thị thực Armenia khi được mời tại đại diện ngoại giao của văn phòng lãnh sự Armenia. Tuy nhiên, lời mời không cần thiết phải có khi xin thị thực đối với các công dân mang quốc tịch Armenia, hoặc công dân của các nước không được đề cập trong danh sách.

2. Biểu phí xin thị thực Armenia

https://www.mfa.am/en/fees/?fbclid=IwAR3JD0NbZMIQZXyzUzhTwQQBsU5AQxeNyWAdKNmUg8uNJUmzb5fAzYnixkU#help_usd

Loại Visa	Biểu phí (Đơn vị tính: AMD)
Du lịch, nhập cảnh 1 lần, thời gian lưu trú lên đến 21 ngày	3.000 (8 USD)
Du lịch, nhập cảnh 1 lần, thời gian lưu trú lên đến 120 ngày	15.000 (40 USD)
Du lịch, nhập cảnh nhiều lần, thời gian lưu trú lên đến 60 ngày, có hiệu lực 6 tháng	20.000 (54 USD)
Du lịch, nhập cảnh nhiều lần, thời gian lưu trú lên đến 120 ngày, có hiệu lực 1 năm	40.000 (107 USD)
Visa Công vụ	0
Visa Ngoại giao	0
Visa quá cảnh, nhập cảnh 1 lần	10.000 (27 USD)

Visa quá cảnh, nhập cảnh nhiều lần	18.000 (48 USD)
Các loại visa đối với trẻ dưới 18 tuổi	0

Để biết thêm chi tiết, vui lòng truy cập mục “Visa” trong mục “Dịch vụ lãnh sự” của Bộ Ngoại giao Cộng hòa Armenia trên website chính thức www.mfa.am.

Armenia xác định các dạng cư trú sau đây cho người nước ngoài:

- Tạm trú. Tình trạng tạm trú được cấp cho bất kỳ người nước ngoài nào chứng minh được việc đảm bảo cư trú của mình tại Armenia trong một năm hoặc lâu hơn. Thời hạn tạm trú được cấp lên đến một năm và có thể gia hạn cho một năm một lần.
- Thường trú. Thời hạn thường trú được cấp cho thời gian 5 năm và khả năng gia hạn mỗi lần là 5 năm. Việc cấp phép tạm trú hoặc thường trú được cơ quan cảnh sát Armenia giải quyết.
- Tình trạng cư trú đặc biệt được cấp phép trong thời hạn 10 năm dành cho người nước ngoài gốc Armenia. Visa cư trú đặc biệt cũng có thể được cấp cho những người nước ngoài khác có các hoạt động kinh tế hoặc văn hóa tại Armenia. Loại visa này có thể gia hạn được. Cơ quan cảnh sát Armenia giải quyết việc cấp phép cư trú đặc biệt, và nếu việc cấp phép được thực hiện ở nước ngoài, thì sẽ do cơ quan đại diện ngoại giao Armenia hoặc lãnh sự Armenia thực hiện. Tổng thống Armenia là người có thẩm quyền sau cùng đối với việc cấp phép hoặc từ chối tình trạng cư trú đặc biệt. Các quyết định này được đưa ra sau cùng và không được kháng cáo.

Thuế cấp phép cư trú áp cho người nước ngoài là 105.000 AMD (tương đương 263 USD) đối với tạm trú, 140.000 AMD (350 USD) đối với thường trú và 150.000 AMD (375 USD) cho tình trạng cư trú đặc biệt.

Người mang hộ chiếu ngoại giao Việt Nam được miễn visa Armenia, người mang hộ chiếu phổ thông phải làm visa trước khi đến Armenia. Visa Armenia được cấp cho nhập cảnh một lần hoặc nhiều lần có giá trị trong 01 năm. Download mẫu xin cấp visa

Armenia tại website: www.vietnam.mfa.am/u_files/file/consulate/visaappform.pdf

3. Các loại thị thực Armenia

a) Visa du lịch

Thị thực du lịch được cấp khi người nước ngoài muốn nhập cảnh vào Cộng hòa Armenia với mục đích du lịch, thăm thân nhân hoặc kinh doanh, vận chuyển và các hoạt động chuyên nghiệp khác, điều trị y tế hoặc các kỳ nghỉ ngắn hạn khác. Thị thực du lịch được cấp cho một lần nhập cảnh hoặc nhiều lần nhập cảnh có giá trị 01 năm.

b) Visa công vụ

Visa công vụ dành cho người có hộ chiếu công vụ (Official or Service Passports)

- + Thị thực nhập cảnh nhiều lần dành cho nhân viên ngoại giao của cơ quan đại diện ngoại giao nước ngoài hoặc tổ chức quốc tế và gia đình của họ có giá trị 3 năm
- + Visa nhập cảnh một lần hoặc nhiều lần có giá trị 1 năm dành cho các quan chức nước ngoài đến Armenia theo lời mời của cơ quan chức năng Armenia hoặc cơ quan đại diện ngoại giao nước ngoài hoặc các tổ chức quốc tế
- + Visa nhập cảnh một lần hoặc nhiều lần có giá trị 1 năm đối với thành viên của các đoàn đại biểu công vụ có hộ chiếu phổ thông

c) Thị thực quá cảnh

Visa nhập cảnh một lần hoặc nhiều lần có giá trị 1 năm với thời gian lưu trú tại Armenia không quá 3 ngày và có khả năng gia hạn tối đa trong 4 ngày.

Bộ Ngoại giao Armenia cấp và gia hạn visa công vụ và visa ngoại giao, và cấp thị thực điện tử. Thị thực du lịch và quá cảnh được cấp và gia hạn bởi Cục Hộ chiếu và Thị thực thuộc Cảnh sát Armenia.

Thị thực Armenia được cấp tối đa 120 ngày và có thể gia hạn thêm 60 ngày nếu không có

điều khoản nào khác được xác định bởi các thỏa thuận quốc tế của Cộng hòa Armenia.

Lưu ý quan trọng: Các điểm kiểm soát biên giới chỉ được cấp thị thực quá cảnh 3 ngày và thị thực du lịch 21/120 ngày. Người nước ngoài có thể du lịch đến Armenia chỉ khi được mời và không thể xin thị thực Armenia tại các điểm kiểm soát biên giới.

d) Các thông tin khác

Bạn có thể xem danh sách các quốc gia, công dân có thể xin thị thực Armenia chỉ khi được mời và chỉ tại cơ quan đại diện ngoại giao của văn phòng lãnh sự của Cộng hòa Armenia tại website www.vietnam.mfa.am/u_files/file/consulate/Visa/invitation_only_eng.pdf.

Người mang quốc tịch Armenia là công dân của những quốc gia trong danh sách này có thể xin thị thực Armenia mà không cần thư mời mời và có thể xin thị thực khi đến các điểm kiểm soát biên giới.

Lời mời có thể được gửi đến Bộ Ngoại giao bởi

+ Pháp nhân đăng ký ở Armenia

+ Cơ quan chức năng của Armenia và các cơ quan đại diện ngoại giao hoặc các tổ chức quốc tế hoặc đại diện của họ (những người gửi lời mời đến Cục Hộ chiếu và Thị thực thuộc Sở cảnh sát)

• Đến Armenia

Người nước ngoài nhập cảnh vào lãnh thổ của Cộng hòa Armenia thông qua các điểm kiểm soát biên giới. Người nước ngoài nhập cảnh phải có hộ chiếu hợp lệ, visa nhập cảnh hoặc hồ sơ về tình trạng cư trú trừ khi luật pháp Armenia hoặc các thỏa thuận quốc tế xác định không có thủ tục nào khác.

Trẻ vị thành niên người nước ngoài có thể nhập cảnh vào Armenia với cha mẹ, hoặc bất kỳ đại diện pháp lý hoặc một tổ chức tiếp nhận.

Nếu một người nước ngoài đến Armenia mà không có bất kỳ giấy tờ tùy thân hợp lệ hoặc visa hoặc nếu người đó bị từ chối visa Armenia thì họ không thể nhập cảnh vào lãnh thổ nước Cộng hòa Armenia và phải quay về nước ngoài trừ mục đích đến tị nạn.

Công dân nước ngoài được miễn thị thực có thể lưu trú trên lãnh thổ nước Cộng hòa Armenia không quá 180 ngày trong một năm nếu không có điều khoản nào khác được xác định bởi các thỏa thuận quốc tế của Cộng hòa Armenia.

- **Khởi hành từ Armenia**

Người nước ngoài có thể rời khỏi Armenia khi có hộ chiếu hợp lệ và giấy tờ xác nhận thời gian lưu trú trước ở Armenia nếu luật pháp hoặc thỏa thuận quốc tế của Armenia không xác định thời hạn nào khác.

- **Quá cảnh ở Armenia**

Nếu người nước ngoài quá cảnh ở Armenia thì phải xuất trình vé đến quốc gia thứ ba hoặc visa đến quốc gia thứ ba và có thể ở lại Armenia không quá 72 giờ trừ trường hợp khẩn cấp.

Người nước ngoài quá cảnh ở Armenia qua đường bộ có thể xin thị thực quá cảnh mà không cần phải có vé hoặc thị thực của nước thứ ba.

Người nước ngoài có thể ở trong Khu vực Quá cảnh không quá 48 giờ nếu không nhập cảnh vào Armenia, trừ trường hợp khẩn cấp.

4. Lãnh sự quán Armenia tại Việt Nam

Lãnh sự: ông Vahram Kazhoyan

Địa chỉ: Số 73, D5C Vườn Đào, Phú Thượng, Tây Hồ, Hà Nội, Việt Nam

Lịch làm việc: từ thứ Hai đến thứ Sáu, từ 09h đến 18h

Tel: (+84) 24 3758 5228

Fax: (+84) 24 3758 5229

Email: armvietnamembassy@mfa.am

Website: <http://vietnam.mfa.am/en/>

Tiền tệ

Đơn vị tiền tệ của Armenia hiện nay là đồng Dram (AMD) và được sử dụng cho tất cả các giao dịch chính thức trong nước. Tỷ giá tiền tệ trung bình so là 1 USD = 478 AMD trong năm 2015. Tỷ giá vẫn tương đối ổn định trong suốt cả năm. Tính đến ngày 29/4/2016, tỷ giá trung bình trong năm 2016 là 1USD = 477 AMD.

Việc phát hành và cung cấp dịch vụ thẻ thanh toán tại Armenia được thực hiện thông qua hệ thống thanh toán thẻ thống nhất ArCa theo sáng kiến của Ngân hàng Trung ương và các ngân hàng thương mại hoạt động tại Armenia. Hiện tại, các ngân hàng thành viên của hệ thống phát hành và cung cấp dịch vụ thẻ ArCa nội địa và thẻ quốc tế như Visa và MasterCard. Dịch vụ cung cấp hiện nay là thẻ quốc tế Diners Club và Amex cũng như thẻ của Tập đoàn HSBC. Ngoài việc rút tiền mặt, chủ thẻ có thể sử dụng máy ATM để thanh toán các dịch vụ tiện ích công cộng (gas, nước, điện thoại, điện), kiểm tra số dư tài khoản thẻ và thanh toán thẻ điện thoại di động. Các ngân hàng Armenia đang cung cấp dịch vụ thẻ thông minh của hệ thống thẻ Visa và Master với mạng lưới các điểm bán hàng (POS) và máy ATM. Việc sử dụng thẻ ghi nợ và thẻ tín dụng ngày càng tăng khi mạng lưới các máy rút tiền tự động (ATM) và các điểm bán hàng (POS) mở rộng.

Tại Armenia, ngân phiếu du lịch không được chấp nhận tại các cửa hàng bán lẻ và các trung tâm dịch vụ như một phương tiện thanh toán. Thông thường ngân phiếu chỉ có thể được rút tại ngân hàng. Một số ngân hàng chấp nhận ngân phiếu du lịch như Visa, American Express, Thomas Cook, Citicorp và cung cấp tiền mặt bằng đồng Dram hoặc ngoại tệ cho người giữ ngân phiếu. Một số ngân hàng khác ở Armenia chấp nhận ngân phiếu được rút ra ở các ngân hàng nước ngoài, việc thanh toán thường được thực hiện khi

ngân phiếu được thu và thanh toán từ ngân hàng nước ngoài nhận được.

Viễn thông/ Điện

Beeline và UCom cung cấp dịch vụ điện thoại thông thường tại Armenia. Để biết thông tin về các dịch vụ đường dài, hãy liên hệ:

- **Beeline, Long Distance Telephone Exchange**

Địa chỉ: Azatutian Avenue, Yerevan, 375044, Armenia

Điện thoại: (37410) 288151, 151002

Fax: (37410) 151333

- **UCOM Telecommunications**

Địa chỉ: 40/1 Sayat-Nova Street, 0025, Yerevan, Armenia

Điện thoại: (+374 60) 444 444

Fax: (+374 60) 444 441

Email: info@ucom.am

Armenia có ba nhà cung cấp điện thoại di động. Ngoài Beeline, cả Vivacell và UCom đều cung cấp dịch vụ di động và internet:

- **VivaCell (K-Telecom CJSC)**

Địa chỉ: Argishti, 4/1, Yerevan, Armenia

Điện thoại: (37410) 568 777

Fax: (37410) 569 222

Email: info@vivacell.am

- **UCOM Telecommunications**

Địa chỉ: 40/1 Sayat-Nova Street, 0025, Yerevan, Armenia

Điện thoại: (+374 60) 444 444

Fax: (+374 60) 444 441

Email: info@ucom.am

Để đăng ký dịch vụ viễn thông quốc tế, liên hệ:

- **Bộ Thông tin và Giao thông Vận tải**

Địa chỉ: Union Bldg., Republic Square, Yerevan 375010

Điện thoại: (37410) 5266 32

Fax: (37410) 151446

Các nhà cung cấp dịch vụ internet và email khác:

- **ARMINCO LLC**

Địa chỉ: 28 Isahakyan St. PO OX 10, Yerevan, 0009, Armenia

Điện thoại: +374 60 27 00 00

Fax: +374 60 27 11 11, +374 10 54 45 90

Email: support@arminco.com, administration@arminco.com

- **UCOM Telecommunications**

Địa chỉ: 40/1 Sayat-Nova Street, 0025, Yerevan, Armenia

Điện thoại: (+374 60) 444 444

Fax: (+374 60) 444 441

Email: info@ucom.am.

Giao thông ở Armenia

Armenia nằm ở vị trí giao nhau của châu Âu và châu Á - giữa Black Sea, Caspian Lake và Biển địa trung hải. Mặc dù Armenia không mở cửa biên giới đất liền với hai nước láng giềng là Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan, nhưng có thể dễ dàng tiếp cận Armenia bằng bất kỳ phương tiện giao thông nào từ Georgia và Iran.

Bạn có thể đến Armenia bằng máy bay, tàu hỏa, xe hơi, xe đạp và đi bộ.

1. Du lịch đường bộ

Bạn có thể lái xe ở Armenia với giấy phép lái xe quốc tế. Tiêu chuẩn lái xe địa phương thấp. Hãy chuẩn bị tâm lý sẵn sàng đối với việc tài xế lái xe bất chấp và không theo luật. Đường xấu, đặc biệt là trong những tháng lạnh nhất (tháng 11 đến tháng 2). Nếu bạn đang đi bộ, hãy cẩn thận khi băng qua đường và sử dụng tàu điện ngầm nếu có.

a) Du lịch đến Armenia bằng xe hơi

Khá dễ dàng để đi đến Armenia bằng xe hơi. Có 02 con đường nhập cảnh quốc tế đến Armenia là từ Georgia và Iran.

Bạn có thể thuê xe hơi Sixt và lấy xe tại Yerevan và trả xe ở Tblisi, Georgia.

Nếu bạn thuê xe của các công ty quốc tế như Sixt, Hertz, ví dụ, chiếc xe rẻ nhất sẽ là khoảng 40 USD/ngày. Thông thường bạn có thể nhận được các thỏa thuận rẻ hơn với các công ty địa phương.

Đảm bảo bạn nhận được bảo hiểm đầy đủ vì đường đi có thể khá xấu. Nếu bạn không thực sự muốn đi xa ở vùng núi thì không nhất thiết phải cần đến 4WD ở Armenia vì bạn có thể đến hầu hết mọi nơi, đôi khi đôi khi đường đi hơi gập ghềnh.

Nếu bạn không có xe hơi riêng, bạn có thể thuê một chiếc xe hơi có tài xế để đi đến Armenia. Các thủ tục ở biên giới Armenia không khó khăn, vì vậy bạn có thể dễ dàng nhập cảnh Armenia bằng xe hơi riêng hoặc xe hơi thuê. Du lịch đến Armenia bằng xe hơi

sẽ tốn kém hơn so với xe lửa hoặc xe buýt, nhưng sẽ rất thoải mái và mang lại cho bạn sự linh hoạt trong suốt chặng đường đến Armenia.

b) Xe buýt – Taxi

Xe buýt và taxi chia sẻ (marshrutkas) giúp bạn đến hầu hết các địa điểm chính với giá rẻ.

Bạn có thể ngắm cảnh đẹp khi tự lái xe và ngừng ở các điểm dừng chân thú vị trên đường.

Hàng ngày, nhiều chuyến xe buýt du lịch lớn đến Armenia từ cả Georgia và Iran. Hầu hết các xe buýt thuộc về hoặc quản lý bởi các công ty du lịch. Các công ty này cung cấp các tour du lịch có tổ chức, vận chuyển và các dịch vụ khác dành cho du khách ghé thăm Caucasus, bao gồm cả du lịch đến Armenia.

Dịch vụ vận tải hành khách thường xuyên giữa Georgia và Armenia chủ yếu được cung cấp bởi các xe buýt nhỏ và xe tải - được gọi là "marshrutkas".

Các điểm khởi hành/ điểm đến của xe buýt nhỏ là các bến xe buýt thành phố. Vé không đắt khi di chuyển từ Tbilisi, khoảng 20-35 USD.

Dịch vụ xe buýt thường xuyên hoạt động giữa Iran và Armenia. Những xe buýt hiện đại này bắt đầu chạy từ Tehran hoặc Tabriz. Giá vé vào khoảng 50 đến 60 USD. Vé có thể mua tại các đại lý du lịch Iran.

Một lựa chọn khác là đến biên giới Armenia bằng taxi từ thành phố Jolfa của Iran với chi phí khoảng 15 - 20 USD. Từ điểm kiểm soát biên giới, bạn có thể đi taxi đến Meghri - thành phố gần nhất của Armenia, và từ Meghri đi bằng phương tiện công cộng là xe buýt nhỏ đến Yerevan. Con đường từ Meghri đến Yerevan là miền núi và sẽ mất khoảng 7 - 9 giờ để đến Yerevan.

Tránh sử dụng xe buýt địa phương hoặc xe buýt nhỏ vì các loại xe này thường được bảo trì kém và đôi khi quá tải.

Hệ thống giao thông công cộng của Armenia bao gồm một hệ thống xe buýt nhỏ đông

đúc và một tàu điện ngầm một tuyến ở Yerevan. Taxi có nhiều trên đường phố với nhiều đại lý taxi. Không phải tất cả taxi đều tính theo đồng hồ. Taxi bảng màu vàng được sở hữu bởi các công ty tư nhân và hầu hết sẽ được tính theo đồng hồ. Taxi với bảng màu trắng là của các cá nhân và hầu hết không tính theo đồng hồ. Người nước ngoài sẽ phải trả 1.200 - 2.000 Dram (khoảng 3 - 5 USD tính theo tỷ giá hối đoái hiện hành) đối với cước phí taxi trong vùng Yerevan, và 3.000 – 3.500 Dram (khoảng 8 – 9 USD) đến sân bay. Aerotaxi là taxi chính thức của sân bay, nhưng người lái xe thường xuyên bỏ đồng hồ tính km (200 Dram/km) và hành khách phải thương lượng giá, thường là khoảng 6000 Dram. Một chiếc xe kèm theo tài xế có giá khoảng 100 USD/ngày tính luôn chi phí xăng.

c) Du lịch đến Armenia bằng xe đạp

Du khách đi xe đạp có thể dễ dàng đi đến Armenia từ Georgia và Iran. Không có trở ngại hoặc thủ tục đặc biệt nào nếu bạn đi bằng xe đạp của bạn.

d) Đi bộ đến Armenia

Những người yêu thích tour du lịch leo núi có thể đến Armenia và nhập cảnh vào Armenia bằng cách đi bộ từ Iran và Georgia. Thủ tục như nhau và khá đơn giản như đối với các trường hợp khác. Thủ tục qua biên giới Armenia không khó khăn. Thông thường phải mất khoảng 20 phút.

2. Du lịch đường sắt

Giao thông công cộng thường đông đúc và được bảo trì kém. Nếu bạn phải đi bằng tàu hỏa, hãy giữ cẩn thận vật dụng có giá trị, đừng rời khỏi khoang mà không chú ý quan sát, và khóa cửa từ bên trong.

Xe lửa đến Armenia chỉ từ Georgia, gồm 02 chuyến:

- Tbilisi - Yerevan trong cả năm. Thời gian đi khoảng 10 giờ.
- Batumi - Yerevan vào mùa hè. Thời gian đi khoảng 15 giờ.

Giá vé khá hợp lý, từ khoảng 25 - 30 USD.

Điều kiện và dịch vụ trên tàu không đáp ứng theo tiêu chuẩn Châu Âu, nhưng khá chấp nhận được đối với những khách du lịch dễ dàng. Các đoàn tàu sạch sẽ và an toàn.

3. Du lịch bằng đường hàng không

Armenia có một trong những sân bay quốc tế hiện đại và tốt nhất trong khu vực. Sân bay Yerevan của Sân bay quốc tế Armenia (trước đây là sân bay Zvartnots) là sân bay hiện đại nhất của Liên Xô cũ. Tuy nhiên, vào thời điểm đó, sân bay này được thiết kế để phục vụ số lượng hành khách giới hạn, chủ yếu là từ các nước Cộng hòa Xô viết, không phải từ các nước khác. Do đó, sau khi Armenia giành được độc lập, Chính phủ Armenia đã ký một hợp đồng nhượng quyền với một nhà đầu tư nước ngoài gốc Armenia để mở rộng và cải tạo sân bay Yerevan.

Hiện nay, Armenia có sân bay quốc tế hiện đại và an toàn được công nhận và đánh giá cao bởi cộng đồng quốc tế và các công ty hàng không.

Armenia có hai sân bay chở khách lớn tại thủ đô Yerevan và thành phố Gyumri, cả hai đều do công ty hàng không quốc tế Armenia quản lý.

Sân bay chính của Armenia cách thủ đô Yerevan 12 km. Sân bay có khu vực quá cảnh và cho phép bạn ghé thăm thành phố. Sân bay quản lý tất cả các loại máy bay thương mại.

Sân bay Yerevan được kết nối với hơn 50 thành phố của châu Âu, Nga, châu Á và châu Phi. Các thành phố có chuyến bay thẳng đến Yerevan là: Paris, Berlin, London, Vienna, Prague, Amsterdam, Athens, Rome, Verona, Barcelona, Birmingham, Warsaw, Riga, Minsk, Kiev, Kharkov, Dnepropetrovsk, Donetsk, Odessa, Simferopol, Moscow, Sochi, Krasnodar, Anapa, Samara, Rostov, Volgograd, Voronezh, Chelyabinsk, Ekaterinburg, Saratov, Vladikavkaz, Saint Petersburg, Krasnoyarsk, Surgut, Tyumen, Kazan, Novosibirsk, Nizhni ovgorod, Orenburg, Perm, Ufa, Tbilisi, Tehran, Aleppo, Aktau, Tel-Aviv, Deli, Beirut, Dubai, Istanbul.

29 công ty máy bay quốc tế có các chuyến bay thường xuyên đến Yerevan, Armenia. Danh sách các công ty hàng không có chuyến bay đến Yerevan gồm: Air France, Austrian Airlines, Armavia Air Company, Aeroflot-Russian Airlines, British Midland Airways, Czech Airlines, Air Baltic, Syrian Arab Airlines, Caspian Airlines, Belavia, Atlasjet, Aeroflot-Don, Constanta Airlines, Donbassaero, Kavminvodavia, Kuban Airlines, Orenburg Airlines, Russia State Transport Company, Air Company atarstan, Samara Airlines, Saratov Airlines, Ural Airlines, Volga viaexpress, Yamal Airlines, Air Company Scat, UTAIR, Krasair, Vim AviaPolet.

Máy bay là cách thuận tiện và thoải mái nhất để đến Armenia.

Năm 2007, Tổ chức Hàng không Dân dụng Quốc tế kiểm tra giám sát an toàn hàng không cho thấy mức độ thực hiện các yếu tố quan trọng trong việc giám sát an toàn ở Armenia cao hơn mức trung bình toàn cầu.

Bạn có thể tìm thấy danh sách các hãng hàng không bị cấm hoạt động trong EU trên trang web của Ủy ban châu Âu. Danh sách này dựa trên việc kiểm tra ngẫu nhiên máy bay của các hãng hàng không vận hành các chuyến bay đến và đi từ các sân bay của EU. Thực tế là hãng hàng không không được đưa vào danh sách không có nghĩa là hãng hàng không đáp ứng được các tiêu chuẩn an toàn hiện hành.

Hiệp hội Vận tải Hàng không Quốc tế công bố danh sách các hãng hàng không đã đăng ký đã được kiểm tra và đáp ứng một số tiêu chuẩn an toàn hoạt động. Danh sách này không đầy đủ và việc thiếu tên một hãng hàng không trong danh sách này không nhất thiết có nghĩa là hãng hàng không đó không an toàn.

a) Di chuyển từ sân bay Armenia

Các sân bay dân dụng tại Armenia đều được đầu tư và trang bị vô cùng hiện đại, phục vụ tất cả các loại máy bay trên tất cả các cung đường từ Armenia đi và đến hầu khắp các quốc gia, vùng lãnh thổ trên thế giới.

Để di chuyển từ các sân bay về khu trung tâm Armenia quý khách có thể gọi taxi tại sảnh lớn phía trước của sân bay, hoặc có thể đi xe buýt từ sân bay về trung tâm thành phố rồi từ đó thuê xe taxi về những điểm gần hơn để tiết kiệm chi phí. Còn nếu bạn đã hẹn trước nhân viên khách sạn đón tại sân bay thì nên viết tên của bạn lên tấm bảng và giờ cao để người đón có thể nhanh chóng tìm thấy bạn lúc sân bay đông người.

b) Hãng hàng không khai thác đường bay từ Việt Nam đến Armenia

Ngày càng có nhiều hãng hàng không khai thác đường bay từ Việt Nam đến Armenia. Trong đó có thể kể đến một số hãng hàng không có tần suất phục vụ khá lớn như: Vietnam Airlines (liên danh Siberia Airlines), Thai Airways (liên danh Emirates), Pacific Airlines (liên danh Emirates), Korean Air (liên danh Transaero Airlines)...

Tại Việt Nam có 3 cảng hàng không quốc tế phục vụ cho các chuyến bay từ Việt Nam đến Armenia và ngược lại là: Cảng hàng không Nội Bài (Hà Nội), Đà Nẵng (Đà Nẵng) và Tân Sơn Nhất (Tp.HCM).

c) Chặng bay và giá vé máy bay từ Việt Nam đi Armenia

Thời điểm hiện tại, chưa có bất kỳ hãng hàng không nào phục vụ đường bay thẳng từ Việt Nam đến Armenia, do đó tùy thuộc vào hãng hàng không mà bạn chọn lựa đồng hành, chuyến bay của bạn sẽ có sự chênh lệch về thời gian, giá vé, địa điểm dừng chuyến.

Các chuyến bay từ Việt Nam đến Armenia đều sẽ dừng chân tại thủ đô Yerevan. Tùy thuộc vào điểm xuất phát của mình mà bạn có thể chọn cho mình những cung đường bay với thông tin tham khảo sau đây:

- **Đường bay Hà Nội – Yerevan:** đường bay này hiện được cung cấp bởi các hãng hàng không sau: Vietnam Airlines, Thai Airways, Pacific Airlines, Korean Air, China Southern Airlines... khai thác với tần suất trung bình 31 chuyến bay/ngày. Trong đó, Vietnam Airlines là hãng hàng không đưa ra mức giá vé rẻ nhất. Hành trình từ Hà Nội đến Yerevan sẽ mất khoảng 22 giờ bay và quá cảnh tại một số thành phố như: Moscow

(Nga), Bangkok (Thái Lan), Dubai (Tiểu Vương Quốc Ả Rập Thống Nhất), Quảng Châu, Thượng Hải (Trung Quốc), Vience (Áo)... Giá vé cho chặng bay này dao động từ 450 USD – 2303 USD.

- **Đường bay Tp.HCM – Yerevan:** hiện nay các hãng hàng không khai thác đường bay này là Vietnam Airlines, Pacific Airlines, Qatar Airways, Jet Airways (India), Korean Air... với tần suất khai thác trung bình 39 chuyến bay/ngày. Chuyến bay từ Tp.HCM (Sài Gòn) đến Yerevan sẽ có tổng thời gian hành trình là 24 giờ và quá cảnh tại một số thành phố như: Bangkok (Thái Lan), Dubai (Tiểu Vương Quốc Ả Rập Thống Nhất), Doha (Quata), Mumbai (Ấn Độ)... Giá vé cho chặng bay này dao động từ 450 USD – 5223 USD.
- **Đường bay Đà Nẵng – Yerevan:** được cung cấp bởi các hãng hàng không: Vietnam Airlines, Pacific Airlines, Korean Air, Asiana Airlines, Dragonair... khai thác với tần suất trung bình 30 chuyến bay/ngày. Hành trình từ Đà Nẵng đến Yerevan sẽ có tổng thời gian bay là 28 giờ và quá cảnh tại một số thành phố như: Hà Nội, Tp.HCM, Seoul (Hàn Quốc), Bangkok (Thái Lan)... Giá vé cho chặng bay này dao động từ 450 USD – 3369 USD.

Giờ địa phương, Giờ làm việc & Ngày lễ

Múi giờ của Armenia là: GMT + 4 (trong suốt cả năm)

Giờ làm việc: Thứ Hai - Thứ Sáu, từ 9 giờ sáng đến 6 giờ tối

Ngày lễ quốc gia như sau:

- Năm mới, ngày 31/12 - ngày 02/01
- Giáng sinh, ngày 06/01
- Ngày quốc khánh Armenia, 21/9
- Ngày quốc tế phụ nữ, 08/3

- Ngày tưởng niệm diệt chủng Armenia, 24/4
- Ngày Lao động, 01/5
- Ngày Chiến thắng và Hòa bình, 09/5
- Ngày Cộng hòa đầu tiên, 28/5
- Ngày Hiến pháp, 05/7
- Ngày quốc khánh, 21/9

Tạm nhập vật liệu và đồ dùng cá nhân

Công dân Armenia và nước ngoài có thể được miễn thuế nhập khẩu các vật phẩm có giá trị lên đến 300 USD, với một số trường hợp ngoại lệ. Miễn thuế 100 USD hoặc 20 kg đối với hàng hóa không mang theo cá nhân qua biên giới. Những người đến Armenia thường trú có thể nhập khẩu một số đồ dùng cá nhân miễn phí. Không có giới hạn về nhập khẩu tiền tệ ở Armenia.

Chương 9: Liên hệ

Các Bộ ngành của chính phủ Armenia

- **Bộ Quốc phòng**

Bộ trưởng: Davit Tonoyan

Thứ trưởng: Gabriel Balayan

Makar Ghambaryan

Địa chỉ: Bagrevandi 5, Yerevan

Tel: 29-44-30, 29-46-99

Email: modpress@mil.am press@mil.am

Website: http://www.mil.am/

- **Bộ Giáo dục, Khoa học, Văn hóa và Thể thao**

Bộ trưởng: Arayik Harutyunyan

Thứ trưởng: Grisha Tamrazyan

Araik Khzmalyan

Narine Khachaturyan

Arthur Martirosyan

Janna Andreasyan

Địa chỉ: 0010, Vazgen Sargsyan 3, Yerevan

Tel: 59-96-00 , 59-96-01

Fax: (37410) 52-73-43

Email: info@escs.am

Website: <http://www.escs.am>

• **Bộ Kinh tế**

Bộ trưởng: Tigran Khachatryan

Thứ trưởng: Avag Avanesyan

Tigran Gabrielyan

Naira Margaryan

Varos Simonyan

Arman Khojoyan

Địa chỉ: 5 M. Mkrtchyan street, Yerevan 0010

Tel: 011-59-71-10

Email: secretariat@mineconomy.am

Website: <http://www.mineconomy.am>

• **Bộ Công nghiệp Công nghệ cao**

Bộ trưởng: Hakob Arshakyan

Thứ trưởng thường trực: Gor Meliqyan

Thứ trưởng: Stephan Tsaturyan

Viktoria Poghosyan

Địa chỉ: Yerevan 0010, Vazgen Sargsyan 3/3

Tel: (37410) 59-01-40

Fax: (3741)527343

Email: info@hti.am

Website: <http://www.hti.am>

• **Bộ tình trạng khẩn cấp**

Bộ trưởng: [Feliks Tsolakyan](#)

Thứ trưởng thường trực: Ara Nazaryan

Thứ trưởng: Arkadi Balyan

Armen Harutyunyan

Địa chỉ: Yerevan, Davitashen 4-th b., A. Mikoyan 109/8

Tel: 36-20-15

Fax: 36-20-15

Email: mes@mes.am

Website: <http://www.mes.am>

• **Bộ Môi trường**

Bộ trưởng: [Romanos Petrosyan](#)

Thứ trưởng thường trực: Vahe Jilavyan

Thứ trưởng: Irina Ghaplanyan

Vardan Melikyan

Địa chỉ: Government Building 3, Republic Square, Yerevan 0010

Tel: 52-10-99

Email: minenv@env.am

Website: <http://www.env.am>

- **Bộ Tài chính**

Bộ trưởng: Atom Janjughazyan

Thứ trưởng thường trực: Karen Brutyan

Thứ trưởng: Armen Hayrapetyan

Arman Poghosyan

Địa chỉ: 1 Melik-Adamyanyan, Yerevan 0010

Tel: 011-800-156

Email: press@minfin.am

Website: http://www.minfin.am/

- **Bộ Ngoại giao**

Bộ trưởng: Zohrab Mnatsakanyan

Thứ trưởng: Shavarsh Kocharyan

Artak Apitonyan

Avet Adonc

Địa chỉ: 0010, Vazgen Sargsyan 3/8, Yerevan

Tel: (060) 62-00-00, 54-40-41, 52-35-31

Fax: (060) 62-00-62

Email: info@mfa.am

Website: http://www.mfa.am

- **Bộ Y tế**

Bộ trưởng: Arsen Torosyan

Thứ trưởng thường trực: Anahit Avanesyan

Thứ trưởng: Lena Nanushyan

Shavarsh Grigoryan

Artyom Smbatyan

Địa chỉ: Government Building 3, Republic Square, Yerevan 0010

Tel: (060) 80-80-03 / 1112

Email: info@moh.am

Website: <http://www.moh.am>

- **Bộ Tư pháp**

Bộ trưởng: [Rustam Badasyan](#)

Thứ trưởng thường trực: Rafik Grigoryan

Thứ trưởng: Kristinne Grigoryan

Srbuhi Galyan

Vahe Danielyan

Địa chỉ: 0010, Vazgen Sargsyan 3/8, Yerevan

Tel: (010) 59-40-04

Email: info@moj.am

Website: <http://www.moj.am/>

- **Bộ Lao động và Xã hội**

Bộ trưởng: [Zaruhi Batoyan](#)

Thứ trưởng thường trực: Ruben Sargsyan

Thứ trưởng: Smbat Saiyan

Tatevik Stepanyan

Anna Zhamakochyan

Địa chỉ: Government Building 3, Republic Square, Yerevan 0010

Tel: 52-68-31

Email: info@mlsa.am

Website: <http://www.mlsa.am>

• **Bộ Quản lý Lãnh thổ và Phát triển cơ sở hạ tầng**

Bộ trưởng: [Suren Papikyan](#)

Thứ trưởng: Lilia Shushanyan

Hakob Vardanyan

Armen Simonyan

Vache Terteryan

Karen Isakhanyan

Kristine Ghalechyan

Địa chỉ: Government Building 3, Republic Square, Yerevan 0010

Tel: 51-13-62, 51-13-54

Email: mta@mta.gov.am

Website: <http://www.mtad.am/hy/>

Văn phòng Thủ tướng

• **Phòng các mối quan hệ với Quốc hội**

Trưởng phòng: Anahit Stepanyan

Tel: (+37410) 51-58-24

Email: anahit.stepanyan@gov.am

- **Ban đối ngoại**

Trưởng ban: Hrachia Tashchyan

Tel: (+37410) 51-57-62

Email: hrachia.tashchian@gov.am

- **Phòng pháp chế**

Tel: (+37410) 51-57-77

Email: legal@gov.am

- **Phòng các chương trình giám định**

Trưởng phòng: Aram Melqonyan

Tel: (+37410) 51-56-77

Email: aram.melqonyan@gov.am

- **Phòng Tổ chức cán bộ và quản trị nguồn nhân lực**

Trưởng phòng: Lusine Aleksanyan

Tel: (+37410) 51-57-50

Email: lusine.aleksanyan@gov.am

- **Ban các vấn đề về xã hội**

Tel: (+37410) 51-57-93

- **Ban các vấn đề về Môi trường và Phát triển Lãnh thổ**

Trưởng ban: [Karen Mukhsyan](#)

Tel: (+37410) 51-58-30

Email: karen.mukhsyan@gov.am

- **Phòng Thông tin và Quan hệ Công chúng**

Trưởng phòng: [Armen Khachatryan](#)

Tel: (+37410) 52-87-12

Email: armen.khachatryan@gov.am

- **Phòng tiếp Công dân và Thảo luận các Kiến nghị**

Trưởng phòng: [Aleksandr Ghazaryan](#)

Tel: (+37410) 51-58-70

Email: aleksandr.ghazaryan@gov.am

- **Ban Kế toán và Tài chính**

Quyền trưởng ban: Susanna Sahadyan

Tel: (+37410) 51-58-60

Email: susanna.sahadyan@gov.am

- **Ban Tài chính – Kinh tế**

Trưởng ban: [Mari Karapetyan](#)

Tel: (+37410) 51-58-50

Email: mari.karapetyan@gov.am

- **Ban Quản trị**

Trưởng ban: Vahan Papikyan

Tel: (+37410) 51-59-90

Email: vahan.papikyan@gov.am

- **Phòng các Vấn đề về Dân tộc Thiểu số và Tôn giáo**

Trưởng phòng: Vardan Ascatryan

Tel: (+37410) 51-57-40

Email: vardan.ascatryan@gov.am

(Mai TIếp) <https://www.gov.am/en/staff-structure/>

- **Vụ Nhà nước và Pháp lý**

Vụ trưởng: Hamazasp Torosyan

Tel: (+37410) 51-57-80,

Email: hamazasp.torosyan@gov.am

- **Vụ lễ tân**

Vụ trưởng: Artak Hakobyan

Tel: (+37410) 51-58-90

Email: artak.hakobyan@gov.am

- **Ban phụ trách các chương trình vận động**

Head: Mher Torchyan

Tel: (+37410) 51-57-88

Email: mher.torchyan@gov.am

- **Phòng tổng hợp**

Trưởng phòng: Nune Harutyunyan

Tel: (+37410) 51-59-10

Email: nune.harutyunyan@gov.am

- **Ban Ân xá, Công dân, Khen thưởng và Danh hiệu**

Trưởng ban: Karen Grigoryan

Tel: (+37410) 51-56-73

Email: karen.grigoryan@gov.am

- **Phòng Hệ thống Thông tin Đặc biệt và Công nghệ Thông tin**

Trưởng phòng: Lilit Avagyan

Tel: (+37410) 51-59-06

Email: lilit.avagyan@gov.am

- **Văn phòng Hội đồng Bảo an**

Người đứng đầu: Hayk Petrosyan

Tel: (+37410) 59-02-01

Email: hayk.petrosyan@gov.am

- **Phòng Dịch vụ Công dân**

Tel: (+37410) 52-01-81

- **Phòng Phối hợp các Hoạt động Thanh tra**

Trưởng phòng: Artur Asoyan

Tel: (+37410) 58-87-07

Email: artur.asoyan@gov.am

Các cơ quan hỗ trợ doanh nghiệp

- **Cơ quan Phát triển Armenia**

Tổng Giám đốc: Robert Harutyunyan

Địa chỉ: 5 Mher Mkrtchyan st., 9th floor, 0010, Yerevan, Armenia

Tel: (374-10) 570170/111

Fax: (374 10) 570170/207

Email: info@ada.am

- **Quỹ “Phát triển Doanh nghiệp vừa và nhỏ Quốc gia” của Armenia**

Giám đốc điều hành: Varazdat Karapetyan

Địa chỉ: 5a Mher Mkrtchyan, 0010, Yerevan, Armenia

Tel: (374 10) 541648, 563714, 583261

Fax: (374 10) 541642

Email: info@smednc.am

- **Hội đồng Công nghiệp**

Sở Chính sách Công nghiệp thuộc Bộ Kinh tế Armenia

Giám đốc Sở: Hayk Mirzoyan

Địa chỉ: 5 Mher Mkrtchyan, 0010, Yerevan, Armenia

Tel: (374 10) 593175

Fax: (374 10) 526577

Email: hmirzoyan@mineconomy.am

Website: www.mineconomy.am

- **Tổ chức tài trợ Cạnh tranh Quốc gia của Cộng hòa Armenia**

Giám đốc điều hành: Arman Khachaturyan

Địa chỉ: 5 Mher Mkrtchyan, 0010, Yerevan, Armenia

Tel: (374 10) 54-31-67

Email: info@cf.am

- **Tổ chức Doanh nghiệp Armenia**

Tổ chức Doanh nghiệp Armenia (tên trước đây gọi là Tổ chức tài trợ Phát triển Armenia) được chính phủ Armenia thành lập năm 2015, với nhiệm vụ xúc tiến phát triển kinh tế quốc gia.

Địa chỉ: 5 Mher Mkrtchyan, Yerevan, Armenia

Tel: +374 11 597808

Email: info@businessarmenia.am

Website: businessarmenia.am